

Vanço Gyorgyiev • Dalibor Yovanovski • Nikola Minov

Dokuz Yıllık İlköğretimde
VIII. Sınıflar İçin
T A R İ H

Koçana, 2026

TARİH

DOKUZ YILLIK İLKÖĞRETİM VIII. SINIFLAR İÇİN

Yazarlar: Prof. Dr. Vanço Gyorgyiev
Prof. Dr. Dalibor Yovanovski
Prof. Dr. Nikola Minov

Yayıncı: Evropa 92, Koçana

Yayıncı Temsilcisi: Vlatko Dimitrovski

Orijinal Adı:

Историја за осмо одделение во деветгодишно основно образование
Ванчо Ѓорѓиев, Далибор Јовановски, Никола Минов

Editör: M-r Done Donev

Makedoncadan Türkçeye Çeviri: Filiz Nezir Emin

Grafik Tasarım ve Teknik Hazırlık: Sašo Zašov

Baskı: Evropa 92 - Koçana

Baskı Adedi: 651 adet

Yayın Yeri ve Yılı: Koçana, 2026

Ulusal Ders Kitapları Komisyonu tarafından alınan 05.06.2026 tarihli ve 26-705/1 sayılı karar ile dokuz yıllık ilköğretim sekizinci sınıflar Tarih dersi için ders kitabı olarak onaylanmış ve kullanımına izin verilmiştir.

CIP - Каталогизација во публикација
Национална и универзитетска библиотека „Св. Климент Охридски“, Скопје
373.3.016:93/94(075.2)=512.161

GYORGYIEV, Vanço

Tarih : dokuz Yıllık İlköğretimde VIII. Sınıflar İçin / Vanço Gyorgyiev, Dalibor Yovanovski, Nikola Minov ; [Makedoncadan Türkçeye Çeviri Filiz Nezir Emin]. - Koçana : Evropa 92, 2026. - 184 стр. : илустр. ; 30 см

Превод на делото: Историја за осмо одделение во деветгодишно основно образование / Ванчо Ѓорѓиев, Далибор Јовановски, Никола Минов

ISBN 978-608-5035-61-8

1. Yovanovski, Dalibor [автор] 2. Minov, Nikola [автор]

COBISS.MK-ID 69169669

İçerik

Yeni Çağ Tarihine Giriş5

KONU 1

XVII. Yüzyılın Ortalarından XIX. Yüzyılın Ortalarına Kadar Avrupa ve Dünya 9

Modern Çağ'da Avrupa'da Mutlakiyetçilik	10
Aydınlanma ve Aydınlanmış Mutlakiyetçilik	14
Amerika Birleşik Devletleri'nin Kuruluşu	18
Fransız Devrimi	22
Napolyon Savaşları ve Viyana Kongresi	26
Birinci Sanayi Devrimi	30
Avrupa'da Millet ve Milli Kimlik	34
XVII. Yüzyılın Ortalarından XIX. Yüzyılın Ortalarına Kadar Avrupa'da ve Dünyada Bilim ve Kültür	37

KONU 2

XVII. Yüzyıldan Büyük Doğu Krizine Kadar Balkanlar ve Makedonya41

Doğu Krizine Kadar Osmanlı İmparatorluğu ve Balkanlar	42
XIX.yüzyılda Avrupa Güçleri ve Balkanlar	46
Sırbistan ve Yunanistan Ayaklanmaları	50
Özerk Sırbistan	54
Yunanistan – Balkanlar'daki İlk Bağımsız Devlet	58
XIX. Yüzyılın Başından Büyük Doğu Krizine Kadar Arnavutluk ve Aydınlanma Fikrinin Gelişimi	62
XIX. Yüzyılın Başından Büyük Doğu Krizine Kadar Bulgaristan	66
XIX. Yüzyılda Makedonya'da Kilise – Eğitim Koşulları	70
Razlovtsi Ayaklanması	75
Makedon Ayaklanması	79
Prizren Birliği ve Arnavut Kurtuluş Hareketinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	83

KONU 3

XIX. Yüzyıl Ortalarından Birinci Dünya Savaşına Kadar Avrupa ve Dünya 87

Halklar Baharı ve Avrupa'da Ulus Devletlerinin Kurulması	88
--	----

ABD'de Halk Savaşı	92
İkinci Sanayi Devrimi	96
Sömürgecilik ve Emperyalizm Çağı	100
Dünyadaki Uluslararası İlişkiler (1870-1914)	104
XIX. Yüzyılın Ortalarından Birinci Dünya Savaşına Kadar Avrupa'da Bilim ve Kültür	108

KONU 4

XIX. Yüzyılın Sonu ve XX. Yüzyılın Başında Balkanlar113

Bükreş Barış Antlaşması'na kadar Osmanlı İmparatorluğu	114
Bağımsızlıktan Birinci Dünya Savaşı'na Kadar Sırbistan	118
Büyük Doğu Krizi'nin Sonundan Balkan Savaşlarına Kadar Yunanistan	122
Özerk Devletten Bağımsız Devlete Bulgaristan	126
Bağımsızlık Yolunda Arnavutluk	130
XIX. Yüzyıl Sonu ve XX. Yüzyıl Başlangıcında Balkanlarda Eğitim, Kültür ve Spor	134

KONU 5

XIX. Yüzyıl Sonu ve XX. Yüzyıl Başlangıcında Makedonya 139

Yurtdışındaki Makedon Örgüt ve Dernekler	140
Makedon Devrimci Örgütü	144
Makedon Devrimci Örgütü'nün Öncü Kişileri ..	148
İlinden Ayaklanması	153
Kruşova Cumhuriyeti	158
İlinden Ayaklanması Sonrasında Makedonya'nın Durumu	162
Genç Türk Devrimi ve Rejimi Döneminde Makedonya	166
Balkan Savaşlarında Makedonya	170
Makedonluğun Ortaya Çıkışı ve Gelişimi	175
Osmanlı Makedonyasında Yaşam	179

Yeni Çağ Tarihine Giriş

İnsanların yaşamı yüzyıllar boyunca yavaş ve sessizce akıp gitti. Günler birbirine benzerdi ve her nesil, kendinden öncekilerle neredeyse aynı şekilde yaşardı. Günlük hayat çoğunlukla iş içinde; yakın akrabaların, komşuların ve köylülerin çevresinde geçerdi. Sıradan insan nadiren ve sadece kısa mesafelere seyahat ederdi. Doğduğu yerin dışındaki dünya, ona bilinmez ve uzak görünürdü.

Hükümdarlar sadece işler öteden beri böyle yürüdüğü için hükmederlerdi, bu yüzden de otoriteleri doğal ve Tanrı vergisi bir şey olarak kabul edilirdi. Bilgi yavaş yayılır, hayattaki en önemli rehber ise örf ve adetler ile gelenekler olurdu.

Ancak, XVII. yüzyılın ikinci yarısından itibaren, o zamana kadar sessiz ve değişmez olan dünya yavaş yavaş değişmeye başladı. Fikirlerin ve makinelerin, bilim insanlarının ve düşünürlerin, sanayicilerin ve işçilerin, yurttaşların ve ulusların dönemi başladı. Bilim ve teknoloji günlük hayatı değiştirirken, fabrikalar şehre yeni bir çehre kazandırdı. Demiryollarının gürültüsü; özgürlük, eşitlik ve ilerleme fikirleriyle eş zamanlı olarak yayıldı. Böylece, **Yeni Çağ** olarak adlandırdığımız derin değişimler dönemi başlamış oldu. Bugün bildiğimiz dünyanın temelleri işte bu dönemde atıldı.

Aydınlanma Çağı Bilim İnsanı

Avrupa ve Dünyada Yeni Çağ

Bu dönemde meydana gelen ilk büyük değişikliklerden biri **düşünce biçiminde** olmuştur. Yeni Çağ düşünürleri ve bilim insanları, insan aklının ve bilgisinin toplumu değiştirebileceğine inanıyorlardı. Giderek daha fazla insan cesur sorular sormaya başladı: *Neden bir insan diğer herkes üzerinde hüküm sürmek zorunda? Adil bir yönetim var mıdır? Yasaların herkes için eşit şekilde geçerli olması gerekmez mi?*

Bu fikirler, kralların otoritesini yavaş yavaş zayıflattı. Bir dizi devrimin yolunu açtılar; bu yüzden Yeni Çağ, bazen **devrimler çağı** olarak da adlandırılır. Özgürlük, bağımsızlık ve ulusal birlik için mücadeleler verildi. Devrimler başarısız olduğunda bile, insanların güç ve topluma karşı olan bakış

Bildiklerini hatırla

Altıncı sınıfta, tarihi dört ana döneme ayırdığımızı öğrendiniz.

Bu dönemler nelerdir ve önceki derslerde hangilerini işlediniz?

Fransız Devrimi

açısını kalıcı olarak değiştirdi. **Yeni devletler** doğdu ve ortak dil, kültür ile tarihe sahip halkların kendi devletlerini kurması gerektiği fikri Avrupa ve dünyada giderek daha fazla yayıldı.

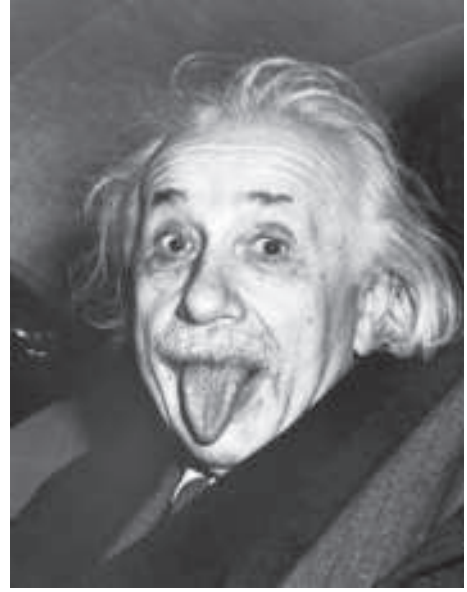
Yeni Çağ aynı zamanda ekonomik ve teknolojik bir gelişme dönemi idi. **Sanayi devrimleri** günlük hayatı kökten değiştirdi. Fabrikalar küçük atölyelerin yerini aldı, buhar makineleri trenleri ve gemileri harekete geçirdi ve şehirler hızla büyüdü. Milyonlarca insan, iş ve daha iyi bir kazanç arayışıyla köylerden şehirlere göç etti.

Özellikle XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başında **bilim, edebiyat ve kültür** de büyük bir yükseliş yaşadı. Bu dönem aynı zamanda "Belle Époque" (**Güzel Dönem**) olarak da bilinir.

Balkanlar ve Makedonya'da Yeni Çağ

Balkanlar'daki neredeyse tüm halklar, Yeni Çağ'ı büyük imparatorluklardan birinin – Osmanlı İmparatorluğu veya Habsburg Monarşisi – egemenliği altında karşıladı. Bu dönemde onlarda da **ulusal bilinç** yavaş yavaş uyanmaya başladı. Avrupa'daki özgürlük ve eşitlik fikirlerinin etkisiyle, Balkan halkları kurtuluş ve **ulusal devletler** kurma mücadelelerine giriştiler. Böylece bu döneme, Balkanlar'ın bugünkü sınırlarını çizen birçok **isyan** ve **savaş** damgasını vurdu. Aynı zamanda bu dönem, büyük bir **kültürel ve eğitimsel ilerleme** dönemi idi.

Yeni Çağ'da Makedonya toprakları Osmanlı İmparatorluğu'nun sınırları içinde yer alıyordu. XVI. yüzyılda büyük bir Avrupa ve dünya gücü olan güçlü Osmanlı devleti, yavaş yavaş toprak kaybetmeye başladı. Bu koşullar altında, Makedonya'daki yaşam giderek daha da zorlaştı. Aynı zamanda, **ulusal uyanış** fikirleri de yayılmaya başladı. XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başında Makedonya halkı, Osmanlı yönetimine karşı birkaç **isyan** başlattı. Halkın bu hoşnutsuzluğunun bir göstergesi de, üyeleri Makedonya'nın özgürlüğü ve özerkliği için savaşan **Makedon Devrimci Örgütü'nün** kurulmasıydı. Bu dönemde Makedonya'da meydana gelen olaylar, modern **Makedon devlet geleneğinin (devletleşme sürecinin) temellerini attı**.

Fizikçi Albert Aynştayn

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Güzel Dönem - Fran. *La Belle Époque* veya „Güzel Dönem“ (Belle Époque). Fransa'da ortaya çıkan ve daha sonra tüm Avrupa'ya yayılan bir kavramdır. 1871 ile 1914 yılları arasındaki dönemi kapsar. Avrupa toplumunda büyük bir ilerleme ve iyimserlik dönemini ifade eder.

Berlin Kongresi (1878)

Makedon Devrimci Örgütü Şirketi

Yeni Çağ Tarihine Dair Kaynaklar

Tarihî kaynaklar, tarihçilerin belirli bir dönemdeki insan yaşamını incelemek ve anlamak için kullandıkları geçmişin izleridir. Yeni Çağ için bu kaynaklar, önceki dönemlere kıyasla çok daha çok sayıdadır ve daha çeşitlidir; çünkü okuryazarlık, matbaa ve eğitim yaygınlaşmış, daha geniş kitlelerin erişimine sunulmuştur.

Yazılı kaynaklar birinci derecede öneme sahiptir. Tarihçiler, Yeni Çağ tarihini yazmak için kitaplar, mektuplar, anılar, günlükler ve diğer yazılı belgelerden yararlanırlar. Bu dönemde, siyasi olaylar ve günlük yaşam hakkında bize bilgiler sunan gazetelerin ortaya çıkışı özellikle büyük önem taşır.

Görsel-işitsel kaynaklar, bilhassa da tam bu dönemde ortaya çıkan fotoğraflar, filmler ve gramofon plakları, Yeni Çağ tarihi için son derece önemli kaynaklardır. Çizimler, karikatürler ve afişler de Yeni Çağ'daki insanların yaşamını hayal etmemize ayrıca yardımcı olur. Bunlar bize şehirlerin, fabrikaların, kıyafetlerin, devrimlerin ve savaşların nasıl görüldüğünü gösterir.

Kamerası ile Milton Manaki

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Fransız İmparatoru Napolyon Bonapart'ın Berlin'e (Prusya'nın başkenti) **girişine** atıfta bulunan aşağıdaki tarihsel kaynak metinlerini dikkatlice okuyunuz. Ardından sorulan soruları cevaplayınız.

"... İmparator dün, 27 Ekim'de, törenle Berlin'e girdi. Çok sayıda vatandaş 'Yaşasın İmparator' diye haykırıyordu. Gün muhteşemdi. Kent komutanları şehrin anahtarlarını Haşmetmeaplarına teslim ettiler." Büyük Ordu Bülteni ("Bulletin de la Grande Armée") – 28 Ekim 1806

Büyük Ordu Bülteni ("Bulletin de la Grande Armée") – 28 Ekim 1806

"... Fransızların girişi şehirde büyük bir kargaşaya neden oldu. İnsanlar pencerelerden sessizce izlediler. Birçok dükkan kapalı kaldı ve sokaklar askerlerle doluydu. Ne yazık!"

Berlin Gazetesi ("Berlinische Zeitung") – 30 Ekim 1806

İki kaynakta Napolyon'un Berlin'e girişi nasıl tasvir ediliyor?

İki kaynakta hangi kelimeler ton ve anlam bakımından en çok farklılık gösteriyor?

Bir örnek verin. Bu olay hakkında yalnızca bir kaynağa tamamen güvenebilir miyiz?

Maddi kaynaklar da önemli bir rol oynamaktadır. Makineler, silahlar, demiryolları ve günlük yaşamda kullanılan nesneler, Yakın Çağ'daki (Modern Dönem) endüstriyel ve teknolojik gelişmelere tanıklık etmektedir.

Tarihçiler, farklı kaynakları dikkatlice inceleyip karşılaştırarak, modern dünyanın temellerini atan bu dönem hakkında daha net ve daha kesin bir tablo ortaya koyabilirler.

"Bir Makedon Çetecinin İtirafı"
Kitabının Kapak Sayfası

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Yeni Çağ'da insanların düşünce biçiminde ne değişti?
2. Avrupa'daki büyük ilerleme dönemini ifade etmek için XIX. yüzyılın sonu ve XX. yüzyılın başına ne ad verilmiştir?
3. Yeni Çağ tarihi için kullanılan birkaç kaynak türünü belirtiniz!

XVII. YÜZYILIN ORTALARINDAN XIX. YÜZYILIN ORTALARINA KADAR AVRUPA VE DÜNYA

1

Modern Çağ'da Avrupa'da Mutlakiyetçilik (Absolutizm)

XVII. yüzyıl boyunca ve XVIII. yüzyılın başlarında, Avrupa devletlerinin bir kısmında **mutlakiyetçilik (absolutizm)** olarak bilinen bir yönetim biçimi kurulmuştur. Mutlakiyet yönetiminde hükümdar, **devletteki tüm gücü (yetkiyi) elinde bulunduruyordu**. Kanunları çıkarıyor, orduya komuta ediyor, yargıda son sözü söylüyor ve dış politikayı yönetiyordu. Başka bir deyişle, en önemli devlet meselelerine hükümdar tek başına karar veriyor, halk ise karar alma süreçlerine katılma konusunda gerçek bir imkana sahip olamıyordu.

İktidarın (yetkinin) kral ile feodal beyler arasında paylaşıldığı Orta Çağ'ın aksine, Yeni Çağ'da hükümdarlar bağımsız ve sınırsız bir şekilde hükmetmeye çalışıyorlardı. Kral, her soylunun kendi ordusuna sahip olması ve kendi politikasını yürütmesi yerine, merkezi bir devlet ordusu kurmuş ve kararlarını tüm ülke genelinde uygulayacak devlet memurları atamıştı.

Mutlakiyetçi yönetimin en tanınmış örnekleri, XIV. Louis dönemindeki Fransa ve I. Petro (Büyük Petro) yönetimi altındaki Rusya'dır.

XIV. Louis Döneminde Fransa

Mutlakiyetçi hükümdarların en önemlilerinden biri Fransa Kralı XIV. Louis idi. Yetmiş yılı aşkın bir süre (1643-1715) hüküm sürmüş ve hafızalarda Güneş Kral olarak yer edinmiştir. Bu lakapla, Güneş'in Güneş sisteminin merkezi olması gibi, kralın da devletin merkezi olduğunu göstermek istiyordu. İktidara karşı bu yaklaşım, sıklıkla XIV. Louis'ye atfedilen ve kralın mutlak gücünü ifade eden şu cümleyle dile getirilmektedir: "Devlet, benim!"

Mutlakiyetçiliğin sembolü, Paris yakınlarındaki Versay Sarayı idi. Burası, kralın devleti ve soyluları kontrol ettiği bir yer olarak tasarlanmıştı. XIV. Louis, en üst seviye soyluları eyaletlerdeki topraklarından uzakta, Versay'da yaşamaya davet etmişti.

Sarayda katı davranış kuralları (protokolü) bulunmaktaydı ve soylular kralın saygınlığını kazanmak için sürekli birbirleriyle yarış halindeydi. Onların saygınlığı ve kariyerlerindeki ilerleme, tamamen kralın lütfuna bağlıydı. Bu sayede soylular, siyasi güçlerini kademeli olarak kaybetmiş ve hükümdara bağımlı hale gelmişlerdir.

Mutlakiyetçilik (karikatür)

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

1709 yılında, Fransız din adamı Jacques-Bénigne Bossuet şöyle yazmıştır: „Her iktidar Tanrı'dan türer... Krallar, Tanrı'nın görevlileri ve O'nun yeryüzündeki temsilcileri gibi hareket ederler. Tanrı, kendi otoritesini onlar aracılığıyla yürütür... Krala, dini bir dindarlık ve vicdanla itaat etmeliyiz“.

Bir hükümdarın surf Tanrı adına hükmettiğini iddia etmesi nedeniyle kanunların üstünde olması kabul edilebilir mi? Açıklayınız.

Güneş Kralı XIV. Louis

Versay Sarayı

Versay'da saray töreni

Versay'daki **saray hayatı** ihtişamlıydı ancak kral tarafından sıkı bir şekilde kontrol ediliyordu. Törenler ve saray eğlenceleri, XIV. Louis'nin devletteki en önemli kişi olduğunu göstermeyi amaçlıyordu. Kültür ve sanat bu sistemde önemli bir rol oynuyordu; çünkü saraydaki kültürel yaşam aracılığıyla Fransa, çok sayıdaki Avrupalı ziyaretçinin önünde gücünü ve saygınlığını sergiliyordu. Bu sayede Versay'daki yaşam, Avrupa'daki diğer hükümdarların da taklit ettiği bir örnek haline geldi.

Mutlakiyetçiliğin önemli bir sütunu (dayanağı), doğrudan krala bağlı olan **daimi ordu**du. XIV. Louis, Fransa'yı güçlendirmek ve nüfusunu genişletmek amacıyla çok sayıda savaş yürüttü. Onun döneminde Fransa, Avrupa'nın en güçlü ordusuna sahip oldu ve kıtanın en güçlü devletlerinden biri haline geldi.

I. Petro (Büyük Petro) Döneminde Rusya'nın Yükselişi

Fransa'nın aksine, XVII. yüzyılın sonlarında Rusya, pek çok açıdan Batı Avrupa devletlerinin gerisinde kalmış muazzam büyüklükte bir ülkeydi. **Rus Çarı I. Petro (Büyük Petro)** (1689-1725), bu durumun devletin geleceğini tehlikeye attığına ve acil değişikliklerin yapılması gerektiğine inanıyordu.

Attığı ilk adımlardan biri **Büyük Misyon** oldu. 1697-1698 yıllarında Petro, Batı Avrupa'yı ziyaret etti. Rusya o döneme kadar Avrupa devletleriyle sınırlı temaslara sahipti ve buralarda zayıf bir nüfusu vardı; Avrupa'da sık sık uzak ve geri kalmış bir ülke olarak algılanıyordu. Bu seyahat sırasında Rus çarı, Hollanda ve İngiltere gibi ülkelerde konaklayarak ordunun organizasyonunu, gemi yapımını ve devletin güçlenmesinde bilimin rolünü yakından tanıma fırsatı buldu.

Daha fazla öğren

Kral XIV. Louis erken yaşta saç kaybetmeye (kel kalmaya) başlamış, bu yüzden büyük peruklar takmıştır. Kısa bir süre sonra soylular onu taklit etmeye başlamış ve peruk bir saygınlık sembolü haline gelmiştir. XIV. Louis, kendisini daha uzun ve daha heybetli gösteren yüksek topuklu ayakkabılar da sıklıkla giyerdi. Sadece krala yakın olan insanların bu tür ayakkabılar giymesine izin verilirdi.

Aslında Versay sakinleri, XIV. Louis'nin günlük programına göre yaşarlardı. Kral sarayda hareket ettiğinde, soylular onu takip eder ve kendi faaliyetlerine ara verirdi. Kral uyuduğunda ise diğerleri sessiz kalırdı.

XIV. Louis döneminde Versay'daki yaşam hakkında araştırma yapıp daha fazla bilgi edinin ve edindiğiniz ilginç bir bilgiyi sınıf arkadaşlarınızla paylaşın.

I. Petro (Büyük Petro)

Rusya'ya döndükten sonra Petro kapsamlı **reformlar** gerçekleştirdi. Modern bir ordu ve donanma kurdu, kiliseyi devletin kontrolü altına aldı ve reformların uygulanmasında kendisine yardımcı olmaları için yabancı uzmanlar kiraladı. Amacı, mutlak iktidarı pekiştirmek; savaşlar yürütebilecek ve Avrupa'da daha büyük bir nüfus kazanabilecek güçlü bir devlet inşa etmektir.

Değişiklikler genellikle zorlama (baskı) yoluyla dayatılıyordu. Petro'nun, erkekleri sakallarını tıraş etmeye ve Batı Avrupa modasına uygun kıyafetler giymeye mecbur bıraktığı önlemler oldukça ünlüdür; çar bu adımlarla, **Avrupa'ya yakınlaşma** arzusunu sembolik olarak gösteriyordu. Ayrıca, edinilen bilgilerin daha sonra Rusya'da uygulanması amacıyla **genç Rusları eğitim görmeleri için Batı Avrupa'ya gönderiyordu**.

I. Petro (Büyük Petro) döneminin kilit olayı, Rusya'nın o dönemin güçlü devleti İsveç'e karşı yürüttüğü **Büyük Kuzey Savaşı** (1700-1721) olmuştur. Savaşın amacı, Rus Çarlığı'nın diğer Avrupa devletleriyle daha kolay bağ kurmasını sağlayacak olan **Baltık Denizi'ne çıkış** kapısı elde etmektir. Uzun ve çetin bir savaşın ardından Rusya zafer kazandı, yeni topraklar ile denize çıkış hakkı elde etti ve **imparatorluk** ilan edildi. Savaşta fethedilen topraklar üzerinde, "Avrupa'ya açılan pencere" olarak tasarlanan yeni başkent **Sankt-Peterburg** inşa edildi.

Geçmiş, bugünde

Batı ülkelerinde Rusya hakkında o kadar az şey biliniyordu ki, 1657'de Fransız Kralı XIV. Louis, Rus Çarı I. Mihail'e, ölümünden on iki yıl sonra bile resmi bir mektup gönderdi.

Günümüzde böyle bir hata mümkün olabilir mi? Modern dünyada bilginin iletilme biçiminde ne gibi farklılıklar var?

Büyük Petro, Hollanda'da gemi inşa çalışmalarına katıldı

Büyük Kuzey Savaşı'ndaki bir muharebe

Saint Petersburg – Avrupa'ya açılan bir pencere

Mutlakiyetçi yönetimin özellikleri

XIV. Louis ve Büyük Petro'nun mutlakiyetçiliği, bazı modern devletlerde tüm gücün hükümdarın elinde olduğunu göstermektedir. Kralın gücünün parlamento tarafından sınırlandırıldığı İngiltere gibi parlamenter monarşilerin aksine, mutlakiyetçi monarşilerde hükümdar en önemli devlet meselelerine kendisi karar verirdi.

Mutlakiyetçiliğin bazı **avantajları** vardı: güçlü ve daha organize bir devletin yaratılması, istikrarlı hükümet ve reformların hızlı bir şekilde uygulanabilmesi. Ancak ciddi dezavantajları da vardı- değişiklikler genellikle zorla uygulanır ve özgür görüş ve hükümet eleştirisi şiddetle bastırılırdı. Bu nedenle, 18. yüzyılda Avrupa'da mutlak güce getirilen kısıtlamalar giderek daha fazla aranmaya başlandı.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Parlamenter monarşi - Kralın veya kraliçenin tek başına değil, karar almada önemli bir rol oynayan parlamento ile birlikte yönettiği bir devlet.

Daha fazla öğren

1689'da İngiliz Parlamentosu üyeleri yeni hükümdara tacı hemen vermedi. Açık bir şart koştular: Sadece tek başına değil, Parlamento ile birlikte yönetmeyi kabul ederse kral olacaktı. Yeni kral bu şartı kabul etti.

O zamandan itibaren İngiltere'de kralın keyfi olarak hüküm süremeyeceği, yetkisinin parlamentoya bağlı olduğu açıkça ortaya çıktı.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Mutlakiyetçilik nedir ve mutlakiyetçi yöneticiler nasıl yönetmişlerdir?
2. Fransa'da XIV. Louis'nin saltanatının başlıca özellikleri nelerdi?
3. Büyük Petro, Rusya'daki reformlarıyla neyi değiştirmek istedi? Bir değişiklik örneği verin.

Aydınlanma ve Aydınlanmış Mutlakiyetçilik

XVII. yüzyılda Avrupa’da mutlakiyetçiliğe bir tepki olarak, önceki yönetim ve düşünce biçimini eleştiren yeni fikirler ortaya çıktı. Giderek daha çok şu sorular soruluyordu: Kral neden bu kadar güce sahipti ve herkese karşı daha adil bir hükümet mümkün olabilir miydi?

Aydınlanma Çağı olarak bilinen bu yeni düşünce biçimi, bilgi ve aklın önemini vurguladı. Bu fikirleri geliştiren ve yayan düşünürlere **Aydınlanma** düşünürleri denir, çünkü onlar bilgi ve aklın insanı ve toplumu “aydınlattığına” inanıyorlardı.

Avrupa Aydınları

Aydınlanma Çağı, insanın kendi başına düşünmesi gerektiği fikrine dayanıyordu. Aydınlanma Çağı, insanın eski kuralları veya kralın ve kilise yetkililerinin söylediklerini körü körüne kabul etmemesi gerektiğine inanıyordu.

XVII. yüzyılda bilgi, az sayıda insanla sınırlıydı, nüfusun büyük çoğunluğu ise okuma yazma öğrenme fırsatına sahip değildi. Bu nedenle Aydınlanma Çağı düşünürleri eğitime büyük önem verdiler ve bilginin herkese ulaşılabilir olması gerektiğine inandılar.

Aydınlanma fikirleri genellikle mutlakiyetçiliğe karşı yöneltilmişti. Aydınlanma, bir kişinin kontrol ve sorumluluktan yoksun olarak her şeye tek başına karar verebileceğini

Aydınlanma Çağı’nın temel sloganı “Bilmeye cesaret et” veya “Kendi aklını kullanma cesaretine sahip ol” idi.

Modern Dünya Fikirleri

Fransız filozof Denis Diderot, dönemin neredeyse tüm bilgisini bir araya getiren ve her eğitimli vatandaşa erişilebilir kılan devasa bir proje olan Ansiklopedi’nin baş editörüydü. Ansiklopedi, 1751’den 1772’ye kadar çeşitli ciltler halinde yayınlandı ve bilginin birkaç kişinin elinde tutulması değil, paylaşılması gereken bir güç olarak görüldüğü Aydınlanma ruhunun sembolü haline geldi.

Aslında Diderot ve çalışma arkadaşlarının ansiklopedisi, XVII. yüzyılın bir tür “Wikipedia”ı olarak kabul edilebilir.

Aydınlanma dönemi düşünürlerinin fikir alışverişinde bulunduğu bir Paris salonundan sahne

kabul etmiyordu. Bunun yerine, insan haklarını, adil yasaları ve daha makul bir yönetimi savundular.

En etkin düşünürlerden biri **Con Lok'tu**. O, her insanın yaşam, özgürlük ve kişisel mülkiyet gibi doğal haklara sahip olduğuna inanıyordu. Ona göre bu haklar hükümdar tarafından verilmiyordu ve sebepsiz yere elinden alınamazdı. Lok, iktidarın insanların haklarını korumak için var olduğunu vurguluyordu. Eğer iktidar bunu yapmazsa, halkın onu değiştirme hakkı vardı.

Bir diğer önemli aydınlanmacı **Jean-Jacques Rousseau**'u'du. O, kralın her şeye tek başına karar vermesinin doğru olmadığını ve gerçek iktidarın halktan gelmesi gerektiğini savunuyordu. Rousseau'ya göre vatandaşlar, devlet için neyin en iyi olduğuna ortaklaşa karar verirler. İktidarın halka ait olduğunu savunan bu fikir, **halk egemenliği** olarak adlandırılır.

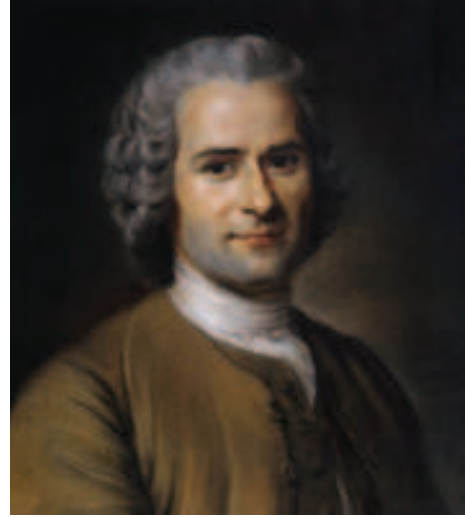
Charles Montesquieu, tüm kararlar tek bir kişinin elinde olduğunda, gücün kötüye kullanılmasının ve adaletsizliklerin kolayca ortaya çıkacağı konusunda uyarıda bulunuyordu. Bu nedenle iktidarın üç parçaya bölünmesini önerdi: yasaları çıkaran yasama gücü, bunları uygulayan yürütme gücü ve yasaları yorumlayıp hüküm veren yargı gücü. Bu sayede tek bir kişinin çok fazla güce sahip olması engelleniyordu.

İktidar meselelerinin yanı sıra, bazı aydınlanmacılar kişisel özgürlükleri de savunuyorlardı. **Düşünce özgürlüğü, ifade özgürlüğü ve dini hoşgörünün** en sesli savunucularından biri filozof **Voltaire**'di. İnsanların, yetkililerin hoşuna gitmese bile görüşlerini özgürce ifade etme hakkına sahip olduklarına inanıyordu.

Avrupa'daki Aydınlanmış Mutlakiyetçiler

Kralın, söyledikleri yüzünden birini hapse atabildiği bir dönemde, Aydınlanma fikirleri tehlikeli ve devrimciydi. Voltaire ve **Denis Diderot**, yöneticileri ve dini eleştirdikleri için hapse atılmışlardı.

Ancak bazı Avrupalı yöneticiler, daha iyi eğitim ve daha adil yasalar getirerek devletin daha güçlü olacağını fark ettiler. Bu nedenle, Aydınlanma fikirlerinin bazılarını kabul ettiler, ancak güçlerine sınırlama getirilmesini talep edenleri kabul etmediler. Böylece, aydınlanmış mutlakiyetçilik ortaya çıktı; bu yönetim biçiminde yönetici mutlak gücü elinde tuttu, ancak daha bilgece yönetmeyi ve devletin çıkarları doğrultusunda reformlar uygulamayı hedefledi.

Jean – Jacques Rousseau

Emilie de Chatelet – Aydınlanma fikirlerinin yayılmasına katkıda bulunan bilim insanı ve düşünür

Geçmiş, bugünde

"Söylediklerinizi onaylamıyorum, ama bunları söyleme hakkınızı sonuna kadar savunacağım" ifadesi genellikle Voltaire'e atfedilir. Aslında bu düşünce, 1906 yılında İngiliz yazar Evelyn Hall tarafından onun görüşlerini özetlemek amacıyla kaleme alınmıştır.

Bu ifadede hangi temel insan hakkına atıfta bulunmaktadır?

Aydınlanmacı hükümdarların en önemlilerinden biri de Prusya Kralı **II. Friedrich** (Büyük Friedrich) (1740-1786) idi. O, daha geniş bir **dini hoşgörü** getirdi, yani farklı inançlara mensup kişilerin dini ibadetlerini özgürce yerine getirmelerine izin verdi. Ancak halkın yönetime katılmasına izin vermedi ve tüm gücü kendi elinde tuttu. Böylece aydın bir hükümdar olarak hüküm sürdü, ancak bir demokrat değildi.

Habsburg Monarşisi'nde, **Maria Theresia** (1740-1780) ve oğlu **II. Joseph** (1780-1790) bir dizi aydınlanmacı reform gerçekleştirdi. Bunların en önemlilerinden biri, halk arasındaki okuryazarlığı artırmayı amaçlayan **zorunlu ilköğretimin** getirilmesi idi. Birçok çocuk için bu, okuma yazma öğrenme fırsatını ilk kez elde etmek anlamına geliyordu.

Habsburg Monarşisi, farklı halklardan oluşan büyük bir devlettir. Böyle bir devleti daha kolay yönetebilmek için II. Joseph, Almancayı ortak resmi dil olarak getirmeye çalıştı. Bu politika, monarşideki birçok halk arasında güçlü bir direnişe neden oldu, bu yüzden ölümünün ardından reformların bir kısmı yürürlükten kaldırıldı.

Büyük II. Frederick

Bildiklerini hatırla

Habsburg Monarşisi haritasına bakın. Bu monarşinin tamamen veya kısmen parçası olmuş modern devletlerden bazılarını bulmaya çalışın.

Maria Theresa'nın hükümdarlığı dönemindeki Habsburg Monarşisi

II Büyük Katerina

Rus İmparatoriçesi **II. Büyük Katerina** (1762-1796), Voltaire ve Diderot gibi ünlü entelektüellerle yazışmalar yapmış ve kültür ile eğitimi desteklemiştir. 1764'te, Avrupa'daki ilk devlet kız eğitim kurumlarından biri olan **Smolny Enstitüsü'nün** kurulmasına yardımcı olmuştur. Ancak Katerina, gücünü sınırlayacak değişikliklere izin vermemiştir. Mutlakiyetçi bir şekilde yönetmeye devam etmiş ve zor yaşam koşulları ve hükümete duyulan memnuniyetsizlik nedeniyle çıkan köylü ayaklanmalarını zorla bastırmıştır.

Aydınlanmacı mutlakiyetçilik, devleti modernleştirme girişimiydi, ancak demokrasiyi getirme amacı taşııyordu. Yöneticiler, daha iyi eğitim ve bilim ve kültüre destek gibi Aydınlanma fikirlerinin bazılarını kabul ettiler, ancak halkın hükümette yer almasına izin vermediler. Bu tür önlemler daha sonraki değişikliklere zemin hazırlasa da, aydınlanmacı mutlakiyetçilik eşitlik ve halkın hükümette yer almasına olanak tanımadı.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Prusya - Kuzeydoğu Avrupa'da, güçlü ordusuyla bilinen bir devlet. Başkenti Berlin'di. XVIII. yüzyılda Prusya, Avrupa'nın en önemli güçlerinden biri haline geldi ve XIX. yüzyılda Almanya'nın kuruluşunda kilit rol oynadı.

Habsburg Monarşisi - "Habsburg Monarşisi" terimi, hiçbir zaman devletin resmi adı olmamasına rağmen, genellikle Habsburg hanedanının yönetimi altındaki tüm ülkeleri ve halkları kapsamak için kullanılır. 1804'te bu bölgelerin adı Avusturya İmparatorluğu, 1867'den itibaren ise Avusturya-Macaristan olarak değiştirildi. Tarihte basitleştirilmiş Avusturya terimi sıklıkla kullanılmıştır.

Daha fazla öğren

II. Katerina (Büyük Katerina), daha sonra dünyanın en ünlü müzelerinden biri hâline gelecek olan Sankt Petersburg'daki Ermitaj Müzesinin sanat koleksiyonunun oluşturulmasında önemli bir rol oynamıştır. Sarayında sanat eserleri toplamaya başlamış, Rusya'yı Avrupa kültür dünyasının bir parçası hâline getirmeyi amaçlamıştır. Sanata yaptığı bu yatırım, II. Katerina'nın Aydınlanmacı politikalarının bir parçası olarak kabul edilmektedir.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Aydın olma nedir ve hangi yönetim biçimine karşı yöneltilmiştir?
2. John Locke ve Charles Montesquieu neyi savundular?
3. Aydın bir mutlakiyetçi ve uyguladığı bir reform örneği verin.

Amerika Birleşik Devletleri'nin Kuruluşu

Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın Nedenleri

XVII. yüzyılda Büyük Britanya, Kuzey Amerika'nın doğu kıyısında on üç koloniye sahipti. Bunlar **Britanya İmparatorluğu**'nun bir parçasıydı. Koloniler, Britanya yönetiminin belirlediği vergileri ödemek zorundaydı ancak kararların alınma sürecine katılma hakları yoktu. Birçok kolonist için bu durum, günlük yaşamları hakkında kararlar veren kişilerin binlerce kilometre uzakta olduğu, kolonilerde hiç yaşamamış ve oranın sorunlarını tanımayan insanlar olduğu anlamına geliyordu.

On üç koloni çok hızlı bir şekilde gelişti. Birçok Avrupalı iş ve daha iyi bir yaşam arayışıyla buraya gelince, nüfus arttı. Yerleşimciler yeni yerleşim yerleri kurdular, atölyeler açtılar ve Avrupa ile ticaret yaptılar. Zamanla kendilerini daha bağımsız ve yeteneklerine daha güvenli hissetmeye başladılar.

Koloniler arasında önemli farklar vardı. **Kuzey kolonilerinde** halk çoğunlukla şehirlerde yaşıyor, ticaret ve zanaatçılıkla uğraşıyordu. **Güney kolonilerinde** ise ana rolü tarım oynuyordu. Orada tütün, pamuk ve pirinç yetiştiriliyordu; büyük plantasyonlarda (çiftliklerde) ise zor şartlar altında yaşayan ve hiçbir hakkı bulunmayan **Afrikalı köleler** çalıştırılıyordu. Bu farklılıklara rağmen, kolonistler Britanya yönetimiyle olan ilişkilerinde özellikle ortak sorunları olduğunu giderek daha fazla fark ediyorlardı.

Daha fazla öğren

Büyük Britanya, 1707 yılında İngiltere ve İskoçya'nın tek bir krallık altında birleşmesiyle kurulan bir ülkedir. İngiltere, XVI. ve XVII. yüzyıllarda dünyanın çeşitli bölgelerinde koloniler kurmaya başladı. Zamanla bu topraklar, tarihin en büyük imparatorluğu olan Britanya İmparatorluğu'nun bir parçası haline geldi. Britanya İmparatorluğu, her kıtada kolonileri olduğu için sık sık "güneşin asla batmadığı imparatorluk" olarak adlandırılırdı. Yani, günün herhangi bir saatinde, topraklarının bir kısmına güneş vururdu.

Bir plantasyondaki Afrikalı köleler

Kuzey Amerika'daki on üç İngiliz kolonisi

Avrupa'da ve kolonilerde yürüttüğü pahalı savaşların ardından Britanya, savaş masraflarını karşılamak amacıyla yeni vergiler koymaya başladı. Bu önlemler kolonistler arasında büyük bir memnuniyetsizliğe yol açtı. Bu durum, '**Temsil olmadan vergi yok**' sloganıyla açıkça dile getirildi. Kolonistler, Londra'daki Britanya parlamentosunda kendi temsilcileri olmadan vergi ödemeyi kabul edilemez buluyorlardı. Onlar için bu, bir onur ve **oy hakkı** meselesiydi. Direniş kararlılığı giderek büyüyordu.

Bu direnişin sembolü, 1773 yılındaki **Boston Çay Partisi** oldu. O dönemde, 'Özgürlük Oğulları' (Sons of Liberty) hareketinin üyesi olan ve Yerli Amerikalı (Kızılderili) kıyafetleri giymiş bir grup kolonist, Boston Limanı'ndaki Britanya gemilerinde bulunan çay sandıklarını denize döktü.

Britanya yönetimi buna sert tepki gösterdi. Boston Limanı'nı kapattı ve askeri varlığını artırdı. 'Çekilmez Yasalar' olarak bilinen bu önlemler, durumu daha da kötüleştirdi.

1774 yılında **Filadelfiya'da Birinci Kıtasal Kongre** toplandı. Orada kolonilerin temsilcileri, Britanya'dan tamamen ayrılmayı talep etmeksizin, katı yasaların kaldırılmasını ve haklarının iade edilmesini istediler.

Ancak çatışma kaçınılmaz hale geldi. Nisan 1775'te Lexington'da ilk silahlı çatışma yaşandı ve böylece kolonilerin Britanya ordusuna karşı savaştığı **Amerikan Bağımsızlık Savaşı** başladı.

Bağımsızlık Bildirgesi ve ABD'nin Kuruluşu

İlk silahlı çatışmaların ardından kolonilerin temsilcileri, **İkinci Kıtasal Kongre** için Filadelfiya'da yeniden bir araya geldi. Bu kongre, kolonileri yöneten ve mücadeleye ilişkin kararları alan ana organ haline geldi. Britanya'ya karşı direnişin örgütlenmesinde ve yönetilmesinde kilit bir rol oynayan **George Washington**, koloni ordusunun başkomutanı olarak atandı.

1776 yılında Kongre, olağanüstü öneme sahip bir belgeyi – **Bağımsızlık Bildirgesi**'ni kabul etti. Bu bildirme ile koloniler, Britanya kralının yönetimini artık tanımadıklarını kamuoyuna ilan ettiler. Metnin baş yazarı **Thomas Jefferson**'di. Belge, tüm insanların eşit doğduğunu ve yaşam,

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

1740 yılında Güney Karolina kolonisinde çıkarılan bir yasaya göre kölelik babadan oğula geçiyordu. Anneleri köle olan Afrikalılar ve yerli halkın yanı sıra onların soyları da köle olarak kabul ediliyordu. Yasa, onları kendi yaşamları hakkında bağımsız karar verme hakkı olmayan, efendilerinin birer mülkü olarak görüyordu.

Bu yasa bize Amerika'daki İngiliz kolonilerinde kölelerin nasıl yaşadıkları ve hangi haklara sahip oldukları hakkında ne gösteriyor?

Boston Çay Partisi

İngiliz asker ve subayı

özgürlük ve mutluluğu arama hakkına sahip olduğunu vurguladı. Aydınlanma düşünürü John Locke'un fikirlerini de içeren Bağımsızlık Bildirgesi'ne göre, hükümet bu hakları korumak için vardır ve eğer bunu başaramazsa, halkın hükümeti değiştirme hakkı vardır.

Bağımsızlık Savaşı birkaç yıl sürdü ve koloniler için kolay olmadı. Britanya ordusu daha güçlü ve daha iyi teçhizatlıydı, ancak koloni ordusu büyük bir azimle savaşıyordu. Halkın desteğine sahiptiler ve araziye çok iyi tanıyorlardı. Fransa'nın on üç koloninin bağımsızlığını tanıma, onlarla ittifak kurma ve Büyük Britanya'ya savaş ilan etme kararı da muazzam bir öneme sahipti. Bu sayede üstünlük kolonistlerin tarafına geçti ve ardından 1781 yılında Britanya ordusu Yorktown'da teslim oldu (kapitüle etti).

1783 Paris Antlaşması ile Büyük Britanya, kolonilerin **bağımsızlığını** resmen tanıdı. Böylece **Amerika Birleşik Devletleri** (ABD) kuruldu. Yeni devlet bir cumhuriyet oldu. Bu, iktidarın bir kral yerine halk tarafından seçilen temsilciler tarafından kullanılacağı anlamına geliyordu.

Molly Pitcher – Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nda kadınların katılımının sembolü

Araştırma Zorluğu

George Washington ayrıca, İngiliz ordusunun hareketleri ve planları hakkında bilgi toplayan gizli bir casus ağı da yönetiyordu. Casuslar, mesajları gizlice iletmek için çeşitli yöntemler kullanıyorlardı: görünmez mürekkeple yazıyorlar ve mesajları kıyafetlere, ayakkabılara ve hatta saçlara gizliyorlardı.

Bu aşda kadınlar da önemli bir rol oynadı, çünkü İngiliz yetkililer onlardan nadiren şüpheleniyordu. Bu casusluk bilgileri ve raporları sayesinde, sömürge ordusu genellikle İngiliz ordusunun nereye hareket ettiğini ve hangi planları hazırladığını biliyordu.

N. H. baş harflerine sahip, kendisini öğretmen olarak tanıtarak İngiliz hatlarının gerisine sızan ünlü Amerikalı casusun adını araştırın.

Tarihsel Bir Kişiliği Tanıyın

ABD'nin kurucuları, "Kurucu Babalar" ismiyle bilinirler. Bunlardan biri de **Benjamin Franklin**'di. O; bir bilim insanı, yazar ve diplomattı. Paratoneri ve bifokal (çift odaklı) gözlüğü icat etmiş, Amerika'nın bağımsızlık mücadelesi için Fransa'nın desteğini alma konusunda önemli bir rol oynamıştı.

Benjamin Franklin

ABD Anayasası

Bağımsızlıklarını kazandıktan sonra Amerikalılar önemli bir soruyla karşı karşıya kaldılar: Kral ve kalıtsal iktidar olmadan bir devlet nasıl kurulacaktı? O zamana kadar birilerinin onları yönetmesine alışmışlardı ve şimdi kendi yaşam kurallarını kendileri belirlemek zorundaydılar.

Bu nedenle, 1787'de **ABD Anayasası** kabul edildi. Anayasa, gücün tek bir kişinin elinde olmayacağını, bunun yerine üç bölüme ayrıldığını belirledi: yasama (Kongre), yürütme (Başkan) ve yargı (Yüksek Mahkeme). Bu şekilde, hiçbir kişinin her şeye tek başına karar verememesi sağlanmaya çalışıldı.

1789'da **ilk başkan** George Washington seçildi. 1791'de Anayasa, ifade özgürlüğü ve adil yargılanma hakkı gibi temel insan haklarını koruyan kurallar ekledi.

Amerika Birleşik Devletleri'nin bağımsızlık mücadelesi, devletin bir kral tarafından değil, halk tarafından seçilen kişiler tarafından yönetilmesi gerektiğini gösterdi. Yeni devlet özgürlük, eşitlik ve vatandaşların hükümete katılımından bahsetti. Ancak bu fikirler herkes için geçerli değildi. Kölelik hala mevcuttu, kadınların oy hakkı yoktu ve siyasi haklar genellikle sadece mülk sahibi beyaz erkekler tarafından kullanılıyordu.

Bildiklerini hatırla

Önceki dersi hatırlayın ve şu soruyu cevaplayın: Gücün üç parçaya bölünmesini hangi aydınlanmacı önerdi?

George Washington

Öğrendiklerini kontrol et:

1. On üç İngiliz kolonisinin Büyük Britanya'dan bağımsızlık için savaşımaya başlamasının başlıca nedenleri nelerdi?
2. Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Bildirgesi neydi ve içinde hangi temel fikirler vurgulanmıştır?
3. Amerika Birleşik Devletleri Anayasasına göre güç nasıl bölüşülmüştü ve bu bölüşüm neden getirilmişti?

Fransız Devrimi

Devrimin Nedenleri ve Başlangıcı

Fransa, Avrupa'nın en güçlü ülkelerinden biri olmasına rağmen, ülke içinde derin farklılıklar mevcuttu. Bu farklılıklar, nüfusun **üç sınıfa** ayrılmasıyla ifade ediliyordu. Birinci sınıf din adamlarından, ikinci sınıf soylulardan ve üçüncü sınıf ise diğer tüm sakinlerden oluşuyordu.

Üçüncü sınıf en kalabalık olanıydı. Hem yoksul köylüleri hem de zengin vatandaşları içeriyordu. Hepsinin ortak noktası, diğer iki sınıfın genellikle ödemediği vergileri ödemek zorunda olmalarıydı. Bu farklılıklar günlük hayatta açıkça görülüyordu. Din adamları ve soylular daha rahat yaşarken, köylüler hayatta kalmakta zorlanıyor ve feodal görevlerle yükleniyordu.

Şehirler **burjuvazinin**, yani ekonomik hayata aktif olarak katılan ancak devleti yönetme hakkına sahip olmayan zengin ve eğitilmiş vatandaşların yaşadığı yerlerdi. Zamanla, sınıflara bölünme giderek artan bir adaletsizlik duygusu yarattı.

Ülkedeki ciddi mali kriz durumu daha da kötüleştirdi. Kralın ve soyluların lüks yaşam tarzı ve Fransa'nın Amerikan Bağımsızlık Savaşı'na katılımı nedeniyle devlet hazinesi neredeyse boşalmıştı.

Aynı zamanda, iklim felaketleri ve birkaç kötü hasat, **gıda kıtlığına** yol açtı. Birçok aile için ekmek temel gıda ve en büyük gider kalemiydi. Fiyatı hızla yükselince, nüfusun bir kısmı artık kendini besleyemez hale geldi. Bu nedenle, sık sık "Fransız Devrimi midede başladı" denir.

Açlık ve yoksulluğun yanı sıra, **aydınlanma fikirleri da** Fransa'da yayılıyordu. İnsanlar, neden bazılarının ayrıcalıklarla, bazılarının ise ağır sorumluluklarla doğduğunu sorgulamaya başladılar. Her insanın doğal haklara sahip olduğu ve hükümetin bu hakları koruması, ihlal etmemesi gerektiği fikri giderek daha fazla kabul görüyordu.

Devletin sorunlarına çözüm bulmak amacıyla Kral XVI. Louis, Meclis'i topladı. Ancak bir anlaşmaya varılmadan, şiddetli bir çatışma yaşandı. Üçüncü sınıfın temsilcileri kendilerini **Ulusal Meclis** ilan ederek halkın iradesini temsil ettiklerini açıkladılar. Kralın gücünü sınırlamayı amaçlayan yeni bir anayasa hazırlamaya başladılar.

Fransa'daki Üç Sınıf –
bir karikatür

Kral XVI Louis

Üçüncü sınıfın temsilcileri yeni bir anayasa taslağı hazırlamaya yemin etti

İktidarı kaybetme ihtimalinden korkan XVI. Louis, Paris'e bir ordu gönderdi ve bunun ardından hoşnutsuzluk açık bir isyana dönüştü.

14 Temmuz 1789'da vatandaşlar ve isyancı askerler **Bastille** kalesine saldırdı ve ele geçirdi. Burası bir hapis-hane olarak kullanıldı ve halkın gözünde hükümetin korku ve keyfiliğinin sembolü oldu. Bu olay, Fransız Devrimi'nin başlangıcı olarak kabul edilir.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Sınıf - Aynı hak ve yükümlülükler sahip sosyal bir grup.

Burjuvazi - Ticaret, zanaat ve serbest mesleklerle uğraşan kentli bir sınıf. Burjuvazi büyük (en zengin vatandaşlar – tüccarlar ve bankacılar), orta (avukatlar, doktorlar, profesörler) ve küçük (daha küçük tüccarlar ve zanaatkarlar) olmak üzere üç sınıfa ayrılıyordu.

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Filozof Jean-Jacques Rousseau, 1760'lar da yazdığı İtiraflar adlı kitabında, halkın ekmek kıtlığı çektiğini duyan "büyük bir prensesin" "Öyleyse brioche yesinler" dediği rivayet edilir; bu söz bazen "Öyleyse kek yesinler" olarak da çevrilir. Bu söz daha sonra Kraliçe Marie Antoinette'e atfedilmiştir, ancak bunu gerçekten söylediğine dair hiçbir kanıt yoktur.

Bu hikaye bize Fransa'da hükümetin halkın günlük yaşamından ne kadar ayrı olduğunu gösteriyor?

Bastille'in ele geçirilmesi

Monarşi'den Cumhuriyete

Devrim hızla tüm ülkeye yayıldı. Aç köylüler, soyluların mülklerine saldırmaya, yiyecek talep etmeye ve feodalizmin kaldırılmasını istemeye başladılar. Bu kitlesel açlık korkusu ve şiddet dönemi, **Büyük Korku** (Le Grande Peur) olarak bilinir.

Halkın baskısıyla Ulusal Meclis; din adamlarının ve soyluların feodal ayrıcalıklarını kaldırdı. Böylece toplumun sınıflara (zümrelere) bölünmesi de sona erdi. O andan itibaren en önemli şey birinin hangi ailede doğduğu değil, ne bildiği ve emeğiyle neleri başarabileceği haline geldi.

Ağustos 1789'da **İnsan and Yurttaş Hakları Bildirisi** kabul edildi. Bu bildiride tüm insanların özgür ve eşit doğduğu, yönetimin ise halka dayanması gerektiği vurgulandı. '**Özgürlük, eşitlik, kardeşlik**' mottosu yeni dönemin sembolü oldu.

Ancak birçok ailede hâlâ yeterince yiyecek bulunmadığı için sıradan insanların hayatı hemen düzelmedi. Ekim 1789'da Parisli binlerce kadın, ekmek talep etmek ve kraldan hesap sormak için Versay'a doğru yürüyüşe geçti. **Kadınların Yürüyüşü** olarak bilinen bu olay, XVI. Louis ve Kraliçe Marie Antoinette'in Paris'e taşınmasıyla sonuçlandı. Kral o güne kadar Versay'daki soyluları kontrol ederken, artık kendisi halkın sürekli gözetimi altına girmiştir.

1791 yılında, Fransa'yı **anayasal bir monarşi** haline getiren ilk anayasa kabul edildi. Kralın ülkeden kaçma girişiminin ardından, 1792'de monarşi kaldırıldı ve Fransa cumhuriyet ilan edildi. XVI. Louis daha sonra giyotinle idam edildi ve böylece eski düzen sembolik olarak sona erdirildi.

Versay'daki Kadın Yürüyüşü

Olympe de Gouges, kadınlar için eşit haklar talep eden "Kadın ve Yurttaş Kadın Hakları Bildirgesi"nin (1791) yazarıdır.

Bildiklerini hatırla

İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi'ndeki temel fikirleri Amerika Birleşik Devletleri Bağımsızlık Bildirgesi ile karşılaştırın.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Anayasal monarşi - Hükümdarın anayasaya göre yönettiği ve tam yetkiye sahip olmadığı, bazı yetkilerin diğer kurumlar tarafından kullanıldığı bir devlet düzeni.

Giyotin - Kafa keserek infaz için kullanılan bir alet. Fransız Devrimi sırasında, ölümün anında gerçekleştiği düşünüldüğü için "daha insancıl" bir infaz yöntemi olarak tanıtıldı.

Terör Dönemi ve Fransız Devrimi'nin Önemi

Yeni cumhuriyette en etkili güç, Maximilien Robespierre önderliğindeki **Jakobenler** oldu. **Terör Dönemi** olarak bilinen süreçte, devrimin sözde düşmanları olarak binlerce kişi tutuklandı ve idam edildi.

Fransa'da özgürlük ve güvenlik yerine korku ve şiddet hüküm sürdü. Robespierre desteğini kaybedince, 1794 yılında giyotinle idam edildi.

Robespierre'in düşüşünden sonra şiddet kademeli olarak azaldı, ancak yetkililer düzen ve barışı tesis etmeyi hâlâ başaramıyordu. Fransa, devrimci fikirlerin kendi ülkelerine de yayılmasından korkan birkaç Avrupa devletiyle savaş halindeydi. Bu koşullar altında, 1799 yılında yönetimi genç general **Napolyon Bonapart** ele geçirdi. Böylece Fransız Devrimi sona erdi ve Napolyon Savaşları dönemi başladı.

Fransız Devrimi, Aydınlanma fikirlerinin Avrupa'da yayılması üzerinde güçlü bir etki bıraktı. Herkesin eşit haklara sahip olması gerektiğini ve yönetimi seçecek olanın halk olduğunu gösterdi. Açlık, şiddet ve istikrarsızlıkla birlikte gelmiş olsa da, nüfusu yüzyıllardır bölen eski düzeni ve feodal ayrıcalıkları ortadan kaldırdı.

Durumu esasen sadece ABD içinde değiştiren Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nın aksine, Fransız Devrimi'nin fikirleri Avrupa geneline yayıldı ve birçok ülkede değişimleri tetikledi.

Maximilien Robespierre

Daha fazla öğren

Fransız Devrimi sırasında devrimciler, sadece yönetimi değiştirmenin yeterli olmadığına, zamanı da değiştirmek gerektiğine karar verdiler. Eski takvim, onlara monarşiyi ve kiliseyi hatırlattığı için yürürlükten kaldırıldı. Bunun yerine, haftaları 10 gün olan ve sadece her onuncu gün dinlenen devrimci bir takvim getirildi. Günler artık Pazartesi, Salı, Cuma veya Cumartesi olarak adlandırılmadığı gibi azizlerin isimlerini de taşıymıyordu; aksine bitkiler, hayvanlar ve aletlerle isimlendirilmişti. Böylece patates günü, koyun günü ve hatta çapa günü bile vardı.

Değişiklikler saate de ulaştı. Gün 10 saate bölündü, her saat 100 ondalık dakikadan oluştu ve normal zamanla 144 dakikaya denk geldi. Ancak devlet yeni düzene göre saysa da halk eski usule göre yaşamaya devam etti. Yetkililer bu deneyden vazgeçene kadar, eski bayramları gizlice kutlamayı sürdürdüler.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Fransız Devrimi'nin patlak vermesinin başlıca nedenleri nelerdi?
2. Bastille'in ele geçirilmesi neden Fransız Devrimi'nin başlangıcı olarak kabul edilir?
3. Fransız Devrimi ile birlikte meydana gelen bazı değişiklikleri listeleyin.

Napolyon Savaşları ve Viyana Kongresi

Napolyon Bonapart'ın Yükselişi

Fransız İhtilali'nden sonra Avrupa, sık sık meydana gelen ayaklanmalar ve savaşlarla sarsılmıştı. Bu çalkantılı yıllarda, kısa sürede döneminin en etkili şahsiyetlerinden biri haline gelen **Napolyon Bonapart** yükseldi.

Onun bu yükselişi, o dönemin Avrupa koşulları için alışılmadık bir durumdu. Kraliyet ailesinden gelmiyor, aksine askeri yeteneği ve cesareti sayesinde basamakları tırmanıyordu. İlk olarak bir general olarak ün kazandı, daha sonra Fransa'da yönetimi ele geçirdi ve 1804 yılında **imparator** ilan edildi.

Papa'nın da hazır bulunduğu taç giyme töreni sırasında Napolyon, tacı kendi elleriyle başına taktı. Bu eylemle, iktidarının kiliseden veya eski geleneklerden değil, ordudan ve halkın desteğinden kaynaklandığını göstermek istemişti.

Napolyon Bonapart'ın gençliği

Napolyon Savaşları ve Bunlara Karşı Direniş

Napolyon Bonaparte önderliğindeki Fransız İmparatorluğu'nun yürüttüğü savaşlar **Napolyon Savaşları** olarak bilinir. On yıldan fazla süren bu savaşlar Avrupa'nın büyük bir bölümünü kapsadı. Bu savaşlarda Fransa, Fransız Devrimi'nin başlattığı değişimleri durdurmaya çalışan eski Avrupa monarşilerine karşı savaştı.

Napolyon Savaşlarının ilk yıllarında Fransız ordusu kazanıyordu ve Avrupa çapında hızla ilerliyordu. Olağanüstü bir askeri komutan ve stratejist olarak öne çıkan Napolyon'un bunda önemli bir rolü vardı. Hızlı kararlar almayı, orduyu savaş alanına ustaca yerleştirmeyi ve rakiplerini sık sık şaşırtmayı biliyordu. Bu savaş şekli nedeniyle ordusu uzun süre yenilmez sayıldı.

Fransızların Avrupa'daki fetihlerini büyük değişiklikler izledi. Birçok ülkede soyluların feodal görevleri ve ayrıcalıkları kaldırıldı. **Napolyon Yasası'nın** özel bir önemi vardı. İnsanların kanun önünde eşit olduğunu ve mallarının kolayca ellerinden alınamayacağını ortaya koydu. Birçoğu ilk kez kanunun kendilerini gerçekten koruduğunu ve sadece hükümete bağlı olmadıklarını hissetti.

Napolyon'un taç takma töreni

Tarihi tanıklıklar

Napolyon Bonaparte'ın askeri dehası ve büyük etkisi, askerleri ve subaylarının yanı sıra rakipleri tarafından da olumlu bir şekilde ifade edildi.

Bir Fransız subayı, Napolyon'un ortaya çıkmasının askerlerin moralini büyük ölçüde yükselttiğini ve onları en zorlu savaşlara bile onunla birlikte gitmeye istekli hale getirdiğini yazdı.

En büyük rakibi olan İngiliz general Wellington Dükü, "Napolyon'un savaş alanındaki varlığı, kırk bin daha fazla askere sahip olmak gibiydi" diye belirtmişti.

Napolyon, fetihleriyle **Avrupa'nın siyasi haritasını** önemli ölçüde değiştirdi. Bazı devletlerin varlığını ortadan kaldırdı, yenilerini kurdu ve sınırları Fransa'nın çıkarlarına göre değiştirdi. İtalyan ve Alman topraklarında, ayrıca Polonya topraklarında yeni devletler kurulurken, diğer bölgeler Fransız egemenliğine girdi.

Napolyon, bu devletlerin bazılarının başına akrabalarını ve yakın arkadaşlarını getirdi. Kardeşleri İspanya, Hollanda ve diğer ülkelerde kral oldular. Bu nedenle, Fransız yönetimi giderek dayatılmış ve yabancı bir güç olarak görülmeye başlandı.

1810 yılında Avrupa

Başlangıçta Napolyon'u destekleyen ve onu bir kurtarıcı olarak gören birçok halk, zamanla Fransa'yı bir işgalci olarak algılamaya başladı. Özellikle İspanya'da, gerilla gruplarının Fransız ordusuna karşı şiddetli bir şekilde savaştığı yerlerde direniş ortaya çıktı. Fransa'nın dayattığı yabancı yönetim, bazı Avrupa halklarında kendi devletlerine sahip olma arzusunu uyandırdı.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Gerilla - Küçük savaşçı gruplarının pusu kurarak saldırdığı, yolları, köprüleri veya depoları tahrip ettiği ve ardından hızla geri çekildiği bir savaş biçimi.

Bu savaş biçimi çoğunlukla daha büyük ve daha güçlü bir orduya karşı kullanılır.

Minyatür Napolyon
(karikatür)

Güç sembolü
Napolyon

Geçmiş, bugünde

Napolyon Savaşları sırasında mücadele medya aracılığıyla da yürütüldü. İngiliz gazeteleri Napolyon'u küçük, gülünç ve tehlikeli bir tiran olarak tasvir ederken, Fransız medyası onu büyük bir askeri lider ve kahraman olarak gösterdi. Bu şekilde her iki taraf da kamuoyunu etkilemeye çalıştı.

Aynı kişi İngiliz ve Fransız gazetelerinde neden farklı şekilde tasvir edildi?

Medya bugün hala kamuoyunu etkileyebilir mi?

Kıta Ablukası ve Rusya'ya Karşı Sefer

Napolyon Bonaparte'ın en büyük düşmanı Büyük Britanya idi. İngiliz donanmasının üstünlüğü nedeniyle Napolyon, deniz savaşında Britanya'yı yenemedi. Bu nedenle, İngiliz mallarıyla ticareti yasaklayarak Britanya'yı ekonomik olarak zayıflatmaya çalıştı; bu girişim **Kıta Ablukası** olarak bilinir.

Bu önlemin uygulanması zordu ve beklenen sonuçları vermedi. Kıta ablukası Büyük Britanya'yı teslim olma-ya zorlamak yerine, Avrupa ülkelerini en çok etkiledi. Bunlardan bazıları Britanya ile ticarete bağımlıydı ve tekstil, kahve, şeker ve diğer sömürge ürünlerinde kıtlık yaşadı.

Napolyon'un düşüşünün belirleyici anlarından biri, 1812'deki Rusya'ya karşı yürüttüğü seferdi. Amacı, Rusya'yı Büyük Britanya ile ticareti kesmeye zorlamak ve iki güçlü ülke arasında bir ittifakı önlemektir. Bu amaçla, Büyük Ordu olarak bilinen yaklaşık 600.000 askerden oluşan devasa bir ordu topladı.

Rus ordusu belirleyici bir savaştan kaçındı. Bunun yerine geri çekildi ve yiyecek ve köyleri yok ederek Fransız ordusunu erzaksız bıraktı.

Napolyon Moskova'ya ulaştığında, askerleri şehri boş ve yanmakta buldu. Açlık ve sert Rus kışıyla karşı karşıya kalan Napolyon geri çekilmek zorunda kaldı. Soğuk, hastalık ve sürekli Rus saldırıları nedeniyle geri çekilme bir felakete dönüştü. Büyük ordudan 100.000'den az asker hayatta kaldı.

Fransız ordusunun Rusya'daki yenilgisi, Avrupa devletlerini ortak düşmana karşı birleşmeye teşvik etti. 1813'te Napolyon, Leipzig'deki Milletler Savaşı'nda mağlup oldu ve ertesi yıl Elba adasına sürgüne gönderildi. 1815'te kısa süreliğine iktidara dönmesine rağmen, Waterloo Muharebesi'ndeki yenilgi onun saltanatının sonunu işaret etti. Yakalandı ve 1821'de öldüğü uzak Saint Helena adasına gönderildi.

Tarihsel Bir Kişiliği Tanıyın

1806'da Prusya'nın Napolyon'a yenilmesinin ardından, bazı Alman devletleri bağımsızlıklarını kaybetti. Birçok Prusyalı bunu bir aşağılanma olarak gördü.

Bu koşullar altında, Fransız yönetimini kabul etmeyi reddeden Prusyalı bir subay olan **Ferdinand von Schill** öne çıktı. 1809'da küçük bir asker grubuyla gönüllü olarak Prusya ordusundan ayrıldı ve bir ayaklanma başlattı.

Ölümüne neden gittiği sorulduğunda, "Sonsuz bir dehşettense korkunç bir son daha iyidir!" diye cevap verdi. İsyan bastırıldı ve Ferdinand von Schill savaşta öldürüldü.

Napolyon'un ordusunun Rusya'dan çekilmesi

Napolyon Aziz Elena'da

Viyana Kongresi

1814'te, Napolyon'un Elba adasına sürgün edilmesinin ardından, çeşitli Avrupa ülkelerinin temsilcileri **Viyana Kongresi**'nde bir araya geldi. Amaçları, Avrupa'da barışı ve devletler arasında dengeyi sağlamak, böylece hiçbir ülkenin Napolyon dönemindeki Fransa gibi aşırı güçlenmesini önlemektir.

1815'e kadar süren Kongre'de, Fransız Devrimi ve Napolyon Savaşları sırasında sürgün edilen kraliyet ailelerinin yeniden iktidara getirilmesine karar verildi. Aynı zamanda, Avrupa'nın devlet sınırlarında da değişiklikler yapıldı. Fransa, Devrim öncesindeki sınırlarına yaklaşık olarak geri döndürüldü. Öte yandan, daha önce Fransa'nın egemenliği altında olan birçok bölge diğer Avrupa devletlerine verildi.

Barış, Viyana Kongresi'nde sağlandı, ancak boyun eğdirilen birçok Avrupalı halkın istekleri dikkate alınmadı.

Ancak Napolyon Savaşları büyük tarihi öneme sahiptir. Bu savaşlar sayesinde, kendi halkına ait olma ve kanun önünde eşitlik fikirleri Avrupa'ya yayıldı. XIX. yüzyılda bu fikirler, birçok halkın kendi devletlerini kurma mücadelesinin temelini oluşturacaktı.

Viyana Kongresi'nden sonra Avrupa

Daha fazla öğren

Dans eden kongre

Viyana Kongresi (1814-1815) sırasında Viyana'da çok sayıda balo, resepsiyon ve parti düzenlendi. Bu nedenle, çağdaşlar "Kongre oturmaz, dans eder" diye şaka yaparlardı. Viyana Kongresi katılımcıları, toplantı salonlarının dışında, rahat bir ortamda önemli konuları sık sık tartıştılar. Dans ederken, birçok Avrupa ülkesinin kaderi belirlendi.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Napolyon Savaşları Avrupa'yı nasıl değiştirdi ve birçok ülkede Fransız yönetimine karşı direniş neden ortaya çıktı?
2. Napolyon neden Rusya'yı işgal etti ve bu sefer nasıl sonuçlandı?
3. Viyana Kongresi'nde hangi kararlar alındı?

Birinci Sanayi Devrimi

XVII. yüzyılın ikinci yarısında, yeni yüzyıl tarihinin en önemli süreçlerinden biri olan **Birinci Sanayi Devrimi** başladı. Bu devrim, çalışma biçiminde, üretimde ve halkın günlük yaşamında büyük değişikliklere yol açtı.

Sanayi Devrimi, savaşlarla, ayaklanmalarla bağdaştırdığımız türden bir devrim değildi. Bunda yöneticilere karşı bir mücadele olmadı ve birdenbire olmadı. Değişiklikler birkaç on yıl boyunca kademeli olarak gerçekleşti. Ancak büyük önemi ve kalıcı sonuçları nedeniyle tarihçiler buna devrim diyor.

İlk Sanayi Gücü Olarak Büyük Britanya

Birinci Sanayi Devrimi'nin başlangıcından önce, Batı Avrupa'da tarımda önemli değişiklikler yaşandı. Toprağı işleme yöntemlerinde yeni yaklaşımların getirilmesiyle gıda üretimi arttı. Bu sürece **Tarım Devrimi** denir. Bazı bölgelerde bu durum açlığın azalmasına yol açarken, aynı zamanda büyük toprak mülkiyetlerinin oluşmasına da neden oldu. Sonuç olarak, birçok köylü topraksız kaldı ve yeni fabrikalarda düşük ücretlerle çalışmak üzere **şehirlere göç etmek** zorunda kaldı. Bu şekilde, Sanayi Devrimi'nin ortaya çıkması için ön koşullar oluşturuldu.

Bildiklerini hatırla

"Devrim" kelimesini duyduğunda aklına ne geliyor? Şimdiye kadar hangi devrimler hakkında ders işledin / bilgi edindin?

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

William Cobbett, Kırsal Seyahatler (1823)

"Köylülerin hayatı 'kazma, kazma ve tekrar kazma'dan ibarettir... güneş doğuşundan güneş batışına kadar... ve yine de tüm yiyecekleri üretenler için neredeyse bir parça domuz pastırması bile kalmaz".

Tekstil fabrikası işçisi Elizabeth Bentley ile röportaj (1832)

- Fabrikada çalışmaya ne zaman başladınız?
- E: Altı yaşındayken.
- Ne iş yapıyordunuz?
- E: Makinelerin makaralarını değiştiriyordum.
- Kaç saat çalışıyordunuz?
- E: Sabah beşte başlayıp akşam dokuza kadar.
- Kahvaltı yapmaya veya bir şeyler içmeye vaktiniz oluyor muydu?
- E: Hayır, oraya vardığımızda yiyorduk. Farklı ortamlarda çalışsalar da, köylülerin ve fabrika işçilerinin günlük yaşamlarında ortak olan ne vardı?

XVIII. yüzyılda tekstil fabrikası

Birinci Endüstri Devrimi **Büyük Britanya'da başladı**; çünkü orada diğer Avrupa devletlerinde bulunmayan elverişli koşullar mevcuttu. Ülke, makinelerin çalışması ve fabrikaların kurulması için elzem olan **zengin kömür ve demir** yataklarına sahipti. Aynı zamanda Britanya, **büyük bir sömürgeci güçtü**. Sömürgelerden ham madde, özellikle de pamuk geliyor; hazır ürünler ise dünya genelindeki büyük pazarlarda kolayca satılıyordu. Bu durum, daha fazla ve daha hızlı üretim yapılması ihtiyacını artırıyordu.

Britanya'da yeni makinelere, fabrikalara ve bilimsel keşiflere yatırım yapmaya hazır, parası olan çok sayıda insan da vardı. Tüm bu nedenlerden dolayı, Birinci Endüstri Devrimi'ni tetikleyen en önemli buluşlar tam da Büyük Britanya'da yapıldı ve ülke "**dünyanın atölyesi**" olarak tanınır hale geldi.

Birinci Sanayi Devrimi sırasında Büyük Britanya'da bir şehir

En Önemli Buluşlar

İlk değişimler tekstil üretiminde gerçekleşti. **John Kay**, dokuma işlemini önemli ölçüde hızlandıran "**Uçan Mekik**"i (Flying Shuttle) icat etti. Böylece bir dokumacı, aynı süre zarfında eskisinden çok daha fazla kumaş üretebiliyordu. Ancak bu durum yeni bir sorunu beraberinde getirdi. Elle eğirme (iplik yapımı) artık bu hızlanan çalışma temposuna yetişemiyordu; bu da makinelerin kaçınılmaz hale geldiğini gösterdi.

XVII. yüzyılın altmışlı yıllarında (1760'larda), "**Jenny**" (Spinning Jenny) olarak bilinen iplik eğirme makinesi icat edildi. Bu makine sayesinde tek bir kişi, el emeği-

İplik eğirme makinesi İngiliz James Hargreaves tarafından icat edilmiştir

Daha fazla öğren

Birinci Sanayi Devrimi sırasında, sermayeye (para, toprak, fabrikalar ve makineler) sahip kişilerin kaynaklarını kar elde etmek için yatırdığı kapitalizm adı verilen bir ekonomik sistem gelişti. Bu kişilere kapitalist deniyordu. Bu sistemde fabrikalar ve üretim özel mülkiyete aitti ve işçiler ücret karşılığında çalışıyordu.

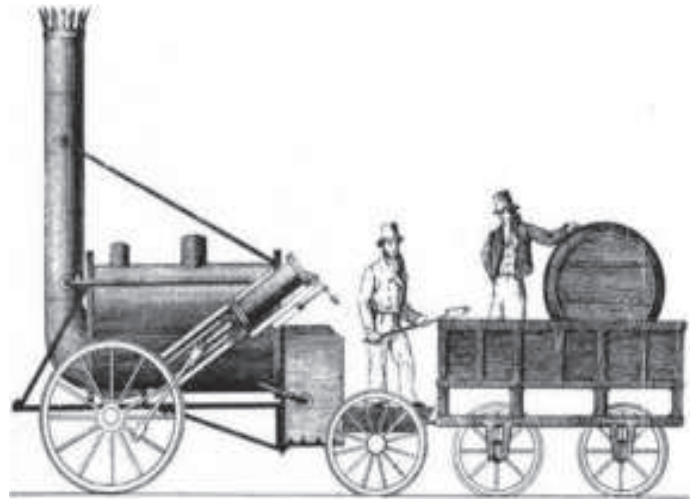
Kapitalizm günümüzde hâlâ var mı ve günlük hayatta nerede karşımıza çıkıyor?

Edmund Cartwright – dokuma tezgahının mucidi

ne kıyasla çok kısa sürede çok daha fazla malzeme üretebiliyordu. Kısa süre sonra, dokuma işlemini tamamen mekanikleştiren tezgahların (mekanik dokuma tezgâhı) da devreye girmesiyle üretim otomatikleşti.

Birinci Sanayi Devrimi'nin en önemli teknolojik yeniliği James Watt'ın mükemmelleştirdiği **buhar makinesi**di. Kömürden elde edilen buharın tahrik için kullanılması nedeniyle fabrikaların nehirlerin ve rüzgârın gücünden bağımsız olarak çalışmasını sağladı. Buhar motoru ilk olarak fabrikalarda ve madenlerde kullanıldı. Bununla birlikte üretim daha hızlı, daha ucuz ve çok daha büyük miktarlarda hale geldi.

Dünyanın ilk buharlı lokomotiflerinden biri olan

Buharlı makine, ulaşım üzerinde de büyük bir etki yarattı. Buharlı motorla çalışan ve yelkenli gemilerin aksine rüzgar ve hava koşullarına bağlı olmayan buharlı gemiler inşa edilmeye başlandı. Bu sayede seyahat süresi önemli ölçüde kısaldı. Bu durum, uzak yerler arasındaki bağlantıları güçlendirdi ve malların, insanların ve fikirlerin daha hızlı hareket etmesini sağladı.

XIX. yüzyılın başlarında kara taşımacılığında da büyük ilerlemeler kaydedildi. 1825'te İngiliz mühendis **George Stephenson**, buharlı lokomotifler kullanarak ilk halka açık demiryolu hattını açtı. Bu, demiryolunun hızlı genişlemesinin başlangıcı oldu. Daha önce kullanılan yavaş ulaşım araçları olan at arabaları ve yük vagonlarının yerini, buharlı lokomotifler daha uzun mesafeleri daha hızlı, daha ucuz ve daha güvenli bir şekilde kat etmeyi mümkün kıldı.

Modern Dünya Fikirleri

İlk trenler ortaya çıktığında, insanların yüksek hızlarla ilgili daha önce hiçbir deneyimi yoktu. O zamana kadar en hızlı kara ulaşım aracı at arabasıydı. Bu nedenle, birçok kişi vücudun bu hızı dayanamayacağından ve trenlerin patlayabileceğinden veya raydan çıkabileceğinden korkuyordu.

Tıpkı XIX. yüzyılda insanlığın trenlerden korkması gibi, bugün de modern teknolojilerden korkuluyor. Bazıları yapay zekadan veya yeni tıbbi yöntemlerden korkuyor.

Tarih, yeni icatların genellikle önce korkuya neden olduğunu ve daha sonra günlük yaşamın bir parçası haline geldiğini gösteriyor.

Yelkenli gemilerden buharlı gemilere: seyahat süresi ne kadar kısaldı?

Relasyon	Yelkenli Gemiler	Buharlı Gemiler	Fark
Londra-New York	6-8 hafta	10-14 gün	3 ila 5 kat daha hızlı
Selanik-İstanbul	5-7 gün	1.5-2 gün	3 ila 4 kat daha hızlı

Birinci Sanayi Devrimi'nin sonuçları ve direnişi

Endüstriyel değişimler, ekonomi ve günlük yaşam üzerinde büyük bir etkiye sahip olmuştur. Fabrikaların gelişmesi, kent nüfusunun hızla artmasını sağlamış ve bu süreç şehirleşme olarak adlandırılmıştır.

Şehirlerin bu hızlı büyümesine genellikle zor yaşam koşulları eşlik ediyordu. Birçok sanayi şehrinde fabrikalar ve kömür tüketimi nedeniyle hava ve su kirlenmişti. İşçiler çoğunlukla günde 12 ila 16 saat çalışıyor ve oldukça düşük ücretler alıyorlardı. Çok sayıda aile; uygun sıhhi koşullardan ve halk sağlığı hizmetlerinden yoksun, küçük ve aşırı kalabalık meskenlerde yaşamaktaydı. Fabrikalarda, emekleri daha ucuza mal olduğu için sık sık **kadınlar ve çocuklar** da istihdam ediliyordu.

Bazı işçiler arasında, makineler yüzünden kendilerine ihtiyaç kalmayacağı korkusu baş gösterdi. 19. yüzyılın başlarında Büyük Britanya'da, işlerini ellerinden alan şeyin makineler olduğuna inanarak onları tahrip eden ve **Ludistler (makine kırıcılar)** olarak bilinen işçiler ortaya çıktı.

Birinci Endüstri Devrimi, günlük yaşamda muazzam değişiklikler getirdi. Büyük Britanya ve Batı Avrupa'da giderek daha fazla insan köy yaşamını ve tarlalardaki işlerini bırakarak şehirlere ve fabrikalara yöneldi. Böylece, daha sonra Avrupa'nın diğer ülkelerine ve dünyaya yayılacak olan, geleneksel yaşam tarzından endüstriyel yaşam tarzına doğru kademeli bir geçiş başlamış oldu.

Araştırma Zorluğu

Ludditler, makineleri tahrip ettikten sonra fabrikalara veya atölyelere "Ned Ludd" imzasıyla yazılı mesajlar bırakmaları nedeniyle bu adı almışlardır.

Deli Ned'in gerçek bir tarihi şahsiyet olup olmadığını araştırın.

Fabrikada çocuk emeği

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Birinci Sanayi Devrimi neden Büyük Britanya'da başladı?
2. Birinci Sanayi Devrimi'ndeki en önemli icatları listeleyin.
3. Birinci Sanayi Devrimi sırasında bazı işçiler neden makinelere direndi?

Avrupa'da Millet ve Milli Kimlik

Halk ve Millet

Geçmişin büyük bir bölümünde, **aidiyet duygusu** bugünkünden çok daha farklı algılanıyordu. Bu duygu çoğunlukla aileye, köye, şehre, dine veya hükümdara bağlıydı. Bu nedenle, birisi onlara "Siz nesiniz?" diye sorduğunda, insanlar genellikle: "Ben bir Hristiyanım", "Ben bir Müslümanım" veya "Kralın tebaasıyım" şeklinde cevap verirdi.

Bunun yanı sıra, bir **halka (kavme)** ait olma duygusu da mevcuttu. Halk, ortak bir dile, tarihe, kültüre ve geleneklere sahip olan insanlar topluluğudur. Halklar, kendilerine ait bir devletleri olmadan da var olabiliyor ve yüzyıllar boyunca yabancı hükümdarlar tarafından yönetilen krallıkların veya imparatorlukların sınırları içinde yaşayabiliyorlardı.

XVII. ve XIX. yüzyıllarda Avrupa'da devlet ve iktidar hakkında yeni fikirler yayılmaya başladı. Devletin artık kralların ve imparatorların kişisel mülkü olmadığı, aksine halkın devleti olarak görülmesi gerektiği düşüncesi giderek zemin kazandı. Böylece, bazı halklar arasında aidiyetin artık sadece dil veya geleneklere değil, aynı zamanda devlete de bağlandığı bir süreç başladı.

Bu koşullar altında kademeli olarak **milletler** şekillendi. **Millet**, aidiyet duygusunu ortak bir devlet fikriyle bağdaştıran insanlar topluluğudur. Kendi devleti ve kurumları olmadan da var olabilen halktan farklı olarak, millet kavramında devlet, aidiyetin hayati bir parçası haline gelir. Kendine ait bir devlet kurma eylemi ya da kendi devletini kurma arzusu, milleti halktan ayıran temel unsurdur.

Milletlerin oluşum süreci her yerde aynı anda gerçekleşmemiştir. Bazıları XVIII. yüzyılın sonlarında ve XIX. yüzyıl boyunca, bazıları ise XX. yüzyılda ortaya çıkmıştır. Bazı halklar ise henüz bir millet olarak şekillenmemiştir.

Sivil ve Etnik Millet

Avrupa'da yakın çağda milletlerin oluşmasının iki ana yolu vardı. **Sivil millet**, insanların aynı devlette yaşadıkları, aynı yasalara uydukları, benzer hak ve sorumluluklara sahip oldukları için kendilerini birbirlerine bağlı hissetmelerile oluşur. Sivil milletin tipik bir örneği, Fransız İhtilali

Millet, farklı insan gruplarından oluşan hayali bir topluluk olarak (duvar resmi)

İngiliz Başbakanı Genç William Pitt (solda) ve Napolyon Bonaparte (sağda), halkların çıkarlarını dikkate almadan dünyayı sembolik olarak bölüyorlar (karikatür)

Daha fazla öğren

Tarihçi Benedict Anderson, ulusu (milleti) bir "hayal edilen topluluk" olarak tanımlamıştır. Bu, ulusun gözle görebileceğimiz somut bir şey olmadığı, aksine birçok birey tarafından paylaşılan bir aidiyet duygusu olduğu anlamına gelir. Bu bireyler çoğunlukla birbirlerini kişisel olarak tanımazlar, ancak yine de aynı topluluğun bir parçası olduklarını hissederler. Bu duygu genellikle dil, eğitim, kitaplar, semboller ve tarih aracılığıyla inşa edilir.

sonrasındaki Fransa'dır. Orada, anayasayı ve yasaları kabul eden herkes ulusun bir parçası olarak kabul edilirdi. Böylece devlet, sivil milletin yaratılmasında kilit bir rol oynamıştır.

İkinci yol ise **etnik millettir**. Burada öncelikle ortak bir dile, kültüre ve tarihe sahip olan ancak kendi devletinden yoksun bir halk mevcuttu. Bu tür halklar genellikle büyük imparatorlukların içinde ya da birden fazla devletin sınırları içinde yaşıyorlardı. Zamanla bu halklarda, kendi devletlerini kendilerinin yönetmesi gerektiği bilinci gelişti. Böylece önce millet (ulus) bilinci oluştu, devlet ise daha sonra kuruldu. Bu model Almanya, İtalya, çoğu Balkan devleti ve diğer birçok ülke için karakteristiktir.

Fransa – tipik bir sivil ulus örneği

Millet ve Milli Kimliklerin Ortaya Çıkış Nedenleri

Milletler; Fransız İhtilali, Napolyon Savaşları ve Birinci Endüstri Devrimi'nin etkisiyle şekillenmiştir.

Fransız İhtilali, iktidarın tek bir hükümdara değil, halka ait olması gerektiği fikrini pekiştirdi. **Napolyon Savaşları** bu fikri Avrupa genelinde yaydı, ancak aynı zamanda işgal edilen ülkelerde yabancı bir egemenlik getirdi. Yabancı yönetime karşı gösterilen direniş (özellikle İspanya, Alman ve İtalyan topraklarında), halkın bu boyunduruktan kurtulması ve kendi devletini kendisinin yönetmesi gerektiği inancını güçlendirdi.

Endüstri Devrimi bu süreci daha da hızlandırdı. Demiryollarının gelişmesiyle, farklı bölgelerden aynı halkın mensupları daha sık iletişim kurmaya başladı; aynı dili konuştuklarını ve benzer sorunlarla karşı karşıya kaldıklarını keşfettiler. Bu yüzden, ortak çıkarları ilgilendiren konularda birlikte karar vermeleri gerektiği fikri kademeli olarak pekişti ve bu da milletin oluşumuna katkı sağladı.

Bu tarihi süreçler milletlerin ortaya çıkması için gerekli koşulları yarattı, ancak ulusal kimlik kendiliğinden oluşmadı. Milli kimlik; dil, kültür, gelenek ve eğitim yoluyla inşa edildi ve zamanla ulusal ideolojilerin etkisi altında şekillendi. XIX. yüzyılda birçok ülke, devletin resmi dilinde zorunlu eğitimi uygulamaya koydu. Ders kitapları, kitaplar ve gazeteler aracılığıyla halk, devletin tarihini ve ulusal kahramanlarını öğrendi. Halk şarkıları, gelenekler ve bayramlar, millete ortak bir aidiyetin sembolleri olarak sunuldu.

Geçmiş, bugünde

Bugün İsviçre, çeşitli etnik kökenlerden insanlara ev sahipliği yapıyor. Ülkede Almanca, Fransızca ve İtalyanca konuşuluyor, ancak tüm sakinler tarafından konuşulan tek bir ortak dil yok. Buna rağmen, nüfus aynı milletin bir parçası olduğunu hissediyor.

Bugün olduğu gibi, XIX. yüzyılda da İsviçre'deki aidiyet duygusu ortak bir köken veya dile değil, ortak bir devlete, ortak yasalara ve ortak değerlere dayanıyordu.

İsviçre, sivil bir millet yoksa etnik bir millet örneği midir?

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Milli kimlik - Bir millete ait olma duygusu.

Milli ideoloji - Bir milleti bir arada tutan ve neden kendi devletine sahip olduğunu veya sahip olmak istediğini açıklayan bir dizi fikir. Milli ideolojiler bazen, özellikle eğitim, kültürel ve dini kurumlar aracılığıyla, diğer halklara dayatılmıştır.

XIX. yüzyılda Paris'te ulusal bir bayram kutlaması

"Almanya" – XIX. yüzyılda Alman ulusunun sembolik bir temsili

Milliyetçilik

Milletlerin ortaya çıkışıyla birlikte **milliyetçilik** de gelişti; bu ideolojiye göre, kişinin kendi milletine ve devletine olan aidiyeti ile sadakati, diğer tüm kişisel veya grupsal çıkarların önünde tutulur.

Birçok durumda milliyetçilik **olumlu** bir rol oynamıştır. Halkların yabancı egemenliğine karşı verdikleri mücadelede birleşmelerine, dillerini ve kültürlerini korumalarına ve modern devletler kurmalarına katkı sağlamıştır.

Buna rağmen, milliyetçiliğin **olumsuz sonuçları** da olmuştur. Aidiyet duygusu, kendi milletinin diğerlerinden daha üstün ve önemli olduğu inancına dönüştüğünde; bu durum hoşgörüsüzlüğe, çatışmalara ve savaşlara yol açmıştır. Avrupa'da uluslar arasında yaşanan bu tür çatışmalar, XX. Yüzyıldaki büyük savaşların (dünya savaşlarının) da temel nedenlerinden biri haline gelmiştir.

Ulusal fikirlerin ve hareketlerin ortaya çıkması ve yayılması nedeniyle, 19. yüzyıl sıklıkla **Milliyetçilik Çağı** olarak adlandırılır.

Francisco Goya'nın "2 Mayıs 1808" adlı tablosu, Napolyon Savaşları sırasında İspanyol halkının direnişini tasvir ediyor

Daha fazla öğren

Milliyetçilik, vatanseverlik ile bir tutulmamalıdır. Vatanseverlik; kendi ülkesine, diline ve kültürüne duyulan sevgiyi ve özeni ifade eder; üstelik bunları diğer insanlara dayatma arzusu taşımaz. Milliyetçilik ise kendi milletinin diğerlerinden üstün olması gerektiği inancına dönüşebilir ve bu durum sıklıkla çatışmalara yol açar.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. „Millet“ nedir ve „halk“tan farkı nedir?
2. Sivil ulus ile etnik ulus arasındaki farkı açıklayın.
3. Milliyetçiliğin olumlu rolü neydi ve ne gibi olumsuz sonuçlara yol açabilirdi?

XVII. Yüzyılın Ortalarından XIX. Yüzyılın Ortalarına Kadar Avrupa'da ve Dünyada Bilim ve Kültür

Orta Çağ'da, Nicolaus Copernicus ve Galileo Galilei gibi bazı bilim insanları, doğa ve evren hakkındaki eski açıklamalar konusunda şüphelerini dile getirdiler. Araştırmaları, kabul görmüş öğretilerin bazılarının doğru olmadığını gösterdi ve bu da onları kiliseyle çatışmaya soktu.

Yeni yüzyılda, modern bilimin temeli haline gelen **bilimsel yöntem** yavaş yavaş gelişti. Gözlem ve deneyler yoluyla gerçeklerin kontrol edilmesine dayanıyordu. Her iddianın önce kontrol edilmesi, kanıtlanması ve ancak o zaman doğru olarak kabul edilmesi gerekiyordu.

Bu durum, bilimin gelişmesine ve endüstri, tıp ve diğer birçok alanda pratik uygulamalar bulan yeni keşiflere yol açtı. Bilime ve günlük hayata getirdiği büyük değişiklikler nedeniyle bu süreç **Bilimsel Devrim** olarak bilinir.

XVIII Yüzyılda Deney

Isaac Newton

Bilimsel Keşifler ve Uygulamaları

Yeni yüzyılda bazı Avrupalı yöneticiler, bilimsel bilginin ordu, sanayi ve ekonominin gelişimine katkıda bulunabileceğini gördüler. Birçok Avrupa ülkesinde bilimsel dernekler, akademiler ve gözlemevleri kuruldu. Sonuç olarak, devlet bilime yatırım yapmaya başladı ve bilim insanları toplumda daha büyük bir prestij kazandı.

Yeni yüzyılın en önemli bilim insanlarından biri **Isaac Newton**'du. Doğanın her yerde geçerli olan açık yasalara göre işlediğini gösterdi. Fikirleri bilimin temeli oldu ve 18. yüzyılın sonlarından 19. yüzyıla kadar, özellikle Sanayi Devrimi sırasında, teknoloji ve endüstride gidecek daha yaygın bir şekilde uygulanmaya başlandı.

17. yüzyılın sonlarına doğru biyolojinin bir bilim olarak kademeli gelişimi başladı. Araştırmacılar **mikroskop** sayesinde daha önce bilinmeyen mikroorganizmaların var olduğunu keşfettiler. Bu keşif-

Sen orada olsaydın...

1650 civarında Avrupa'da bir yerde yaşadığınızı hayal edin. Sokak lambaları, trenler, arabalar, aşılar yok. Evler mumlarla aydınlatılıyor. Seyahat yavaş ve tehlikeli. Çok az insan komşu kasabadan daha uzağa seyahat ediyor. Hastalıklar genellikle ölümcül. Şehirlerde içme suyu temiz değil ve atıklar sokaklara veya yakındaki bir nehre atılıyor. Sokaklar çoğunlukla toprak ve çamurlu. Yıldırım, kuraklık veya salgın hastalıklar gibi doğal olaylar, Tanrı'dan gelen bir ceza veya doğaüstü bir şey olarak açıklanıyor.

1650'de günlük hayatta en zor bulacağınız şey ne olurdu ve neden?

Sonraki iki yüz yılda en çok neyin değiştiğini düşünüyorsunuz? İki örnek verin.

Edward Jenner, sekiz yaşındaki James'e ilk aşığı uyguladı (1796).

ler, hastalıkların ilahi ceza veya bataklıklardan, topraktan ve çürüyen atıklardan gelen "kötü hava"nın sonucu olarak değil, giderek doğal nedenlerle açıklanmasına katkıda bulundu.

XVIII. yüzyılın ikinci yarısında ve XIX. yüzyılın ilk yarısında, **kimya ve tıptaki** gelişmeler hastalıkların daha etkili bir şekilde tedavi edilmesini ve önlenmesini mümkün kıldı. Özellikle çiçek hastalığına karşı ilk başarılı aşının keşfi büyük önem taşıdı ve binlerce hayat kurtardı.

XIX. yüzyılda bilim, dilığı yaşamda büyük bir iyileme alanı bulmuştu. Önceki derslerden birinde gördüğümüz hareketler, buhar makinesinin ve demiryolunun gelişmesi, daha hızlı üretimi ve insanların ve malların daha verimli taşınmasını mümkün kıldı. Bilimsel icatlar işletmeler, eğitim, kültür ve sanat menzırıt haline gelen şehirlerin büyümesini de sağlamıştı.

Londra'daki Trafalgar Meydanı, 1835'lerde

XVII. yüzyıl mikroskobu

Daha fazla öğren

Dahiler ve Keşifleri

1668-1674 – Antoni van Leeuwenhoek kendi mikroskoplarını geliştirdi ve mikro-organizmaları gözlemleyen ilk kişi oldu.

1687 – Isaac Newton, hareketin üç yasasını ve evrensel kütle çekimini yayınladı.

1774-1777 – Antoine Lavoisier oksijeni açıkladı ve adlandırdı, modern kimyanın temellerini attı.

1796 – Edward Jenner, çiçek hastalığına karşı ilk başarılı aşığı gerçekleştirdi.

1800 – Alessandro Volta ilk elektrik pilini icat etti.

1831 – Michael Faraday elektromanyetik indüksiyonu keşfetti.

Bildiklerini hatırla

Fizik öğretmeninizle danışın ve Isaac Newton, Alessandro Volta ve Michael Faraday'ın keşiflerinin geçmişte ve günümüzde yaşamı iyileştirmeye nasıl katkıda bulunduğunu öğrenin.

En az iki örnek yazın.

Ayrıca kimya öğretmeninizle danışın ve Antoine Lavoisier'in keşfinin bilimin ve günlük yaşamın gelişimini nasıl etkilediğini öğrenin.

Bir örnek verin.

XIX. Yüzyılın Ortalarına Kadar Kültür ve Sanat

1650 civarında, Avrupa'da kültür ve sanat, hükümet ve kilise ile yakından bağlantılıydı. Sanat eserleri çoğunlukla hükümdarları ve dini sahneleri tasvir ediyordu. XVIII. ve XIX. yüzyıllarda, Aydınlanma Çağı'nın etkisi ve eğitim ile matbaanın gelişmesiyle kültür, daha geniş bir insan çevresine daha erişilebilir hale geldi. Günlük yaşam temalarıyla ilgilenmeye başladı ve sıradan insana giderek daha fazla önem verildi.

Bu değişiklikler en belirgin şekilde sanatta görüldü. XVIII. yüzyılda **klasisizm** egemen oldu. Sanatçılar, figürlerin duyguları vurgulanmadan tasvir edildiği antik çağ temalarından ilham aldılar.

Neoklasisizm XVII. yüzyılın sonlarında ortaya çıktı. Sanat, geçmişteki önemli devlet ve siyasi olayların yanı sıra sanatçıların yaşadığı döneme ait olayları da tasvir ediyordu. Bu tür eserler, çalışmaları Fransız Devrimi ile yakından ilişkili olan ressam **Jacques-Louis David** tarafından yapıldı.

Romantizm XIX. yüzyılda gelişti. Bu doğrultuda resim sanatında sanatçılar duyguyu ön plana çıkarmış, ana temalar doğa, özgürlük ve insan olmuştur.

Müzikte de büyük değişiklikler oldu. XVIII. yüzyılın başlarına kadar besteciler çoğunlukla komisyon üzerine çalıştılar ve kilise ve kraliyet sarayları için müzik yarattılar. Zamanla müzik genel halk için daha erişilebilir hale geldi ve farklı toplumsal tabakalardan izleyicilere açık konserler düzenlenmeye başlandı. Besteciler, **Wolfgang Amadeus Mozart'ın** eserlerinde ve hepsinden önemlisi **Ludwig van Beethoven'ın** müziğinde açıkça duyulan ifadede daha fazla özgürlük kazandılar.

XVIII. ve XIX. yüzyılın başlarında edebiyat yeni bir okur kitlesi kazandı. Okuryazarlığın artması nedeniyle giderek daha fazla insan okumayı biliyordu. Kitaplar daha ulaşılabilir hale geldi. Yazarlar hükümdarlar ve dini temalar yerine gündelik yaşam ve sıradan insan hakkında yazmaya başladılar. Roman önemli bir edebi tür olarak ortaya çıkmış ve romanlarda tarihi olaylar çoğunlukla kişiler ve onların kahramanları ile ilgili hikâyeler aracılığıyla sunulmuştur. **Yazarlar Daniel Defoe** ve **Walter Scott'un** romanın gelişiminde büyük etkisi oldu.

Klasisizm – Charles Lebrun'un "İskender'in Babil'e Girişi" tablosu

Neoklasisizm – Jacques-Louis David'in "Napolyon Alpleri Geçiyor" tablosu

Daha fazla öğren

Beethoven, Üçüncü Senfonisini başlangıçta özgürlüğün sembolü olarak gördüğü Napolyon Bonaparte'a ithaf etmeyi amaçlamıştı. 1804'te Napolyon'un kendisini imparator ilan ettiğini öğrenince, Beethoven ithafı el yazmasından sildi ve "Napolyon sadece bir tiran" diye haykırdı.

Beethoven örneği, yeni yüzyılda besteciler ve hükümet arasındaki ilişki hakkında bize ne gösteriyor?

Okuryazarlığın ve kültürün yaygınlaşmasıyla birlikte kamusal kültür yaşamı da gelişti. **Gazeteler** ana bilgi kaynağı haline geldi. **Tiyatrolar ve müzeler** vatandaşların toplandığı, öğrendiği ve fikir alışverişinde bulunduğu yerler haline geldi. Kültürel yaşamın artık az sayıda insanın ayrıcalığı olmadığı bir **kamusal kültür** bu şekilde yaratıldı.

Milli Kültür

Kültür, **ulusların oluşumunda** önemli bir rol oynamıştır. Birçok eğitilmiş insan, her halkın kendine özgü bir "halk ruhuna" sahip olduğuna ve bunun en belirgin şekilde nesilden nesile aktarılan konuşmalarda, halk şarkılarında, öykülerde ve geleneklerde görüldüğüne inanıyordu. Birçok Avrupa ülkesinde halk şarkıları ve öykülerinin derlenmesi ve kaydedilmesi başladı. O zamana kadar sıradan halk sanatı olarak kabul edilen şey, yavaş yavaş milli kültürün bir parçası haline geldi.

Grim Kardeşler

Wolfgang Amadeus Mozart kız kardeşi Maria Anna ile birlikte

Geçmiş, bugünde

XIX. yüzyılın başlarında, Grimm Kardeşler nesilden nesile sözlü olarak aktarılan halk masallarını derleyip yazıya döktüler. Seyahat ettiler, farklı bölgelerden insanlarla konuştular ve halk masallarını ve efsanelerini dikkatlice kaydettiler. O zamanlar birleşik bir Alman devleti olmamasına rağmen, bu masallar Almanlar arasında kültürel bir bağ kurulmasına katkıda bulundu.

Grimm Kardeşler'in hangi masallarını biliyorsunuz?

İki yüz yıldan fazla önce yazılmış hikayeler neden bugün hala okunuyor?

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Bilimsel devrimle neyi kastediyorsunuz?
2. XVII. yüzyılın ortalarından XIX. yüzyılın ortalarına kadar en önemli bilimsel keşifler nelerdi?
3. XIX. yüzyılın ortalarına gelindiğinde kültür ve sanatta ne gibi büyük değişiklikler yaşandı?

**XVII. YÜZYILDAN BÜYÜK
DOĞU KRİZİNE KADAR
BALKANLAR VE
MAKEDONYA**

2

Doğu Krizine Kadar Osmanlı İmparatorluğu ve Balkanlar

İmparatorluk krizi

XVIII. ve XIX. yüzyıllar boyunca Osmanlı İmparatorluğu, iç ve dış planda büyük bir krizle karşı karşıya kalmıştır. Tımar-sipahi sisteminin çökmesi nedeniyle, devlet o zaferlerle dolu güçlü ordusunu kaybetmiştir. Bu durum, bir dizi **askeri yenilgiyle ve kalıcı toprak kayıplarıyla** sonuçlanmıştır.

İmparatorluk, Avrupa eğilimlerinin önemli ölçüde gerisinde kalmaya başladı. Sanayi devrimi sayesinde Batı ülkeleri daha gelişmiş ve daha zengin hale geldi. Avrupa'da feodalizm çökerken ve Aydınlanma fikirleri ortaya çıkarken, Osmanlı İmparatorluğu orta çağ kurumlarına hapsedilmişti. Geçmişte Osmanlı ordusunun vurucu gücü olan Yeniçeri Ocağı, devletin modernleşmesinin önünde bir engele dönüştü. Yeniçeriler **isyan** çıkardılar ve kendilerine yakışmayan padişahları değiştirdiler.

Aynı zamanda, boyunduruk altındaki halklar arasında **kurtuluş hareketleri** yoğunlaştı. Askeri başarısızlıklar nedeniyle İmparatorluk sürekli olarak Avrupa ülkelerine borçlandı. Bu durum **devletin iflasına** ve ekonomik bağımsızlığının kaybına yol açtı. Avrupa güçleri, İmparatorluğun zayıflamasından yararlanarak iç işlerine müdahale etti. Üç kıtaya yayılan geniş topraklar yavaş yavaş parçalanmaya başladı ve bu parçalanma XX. yüzyılın başına kadar sürdü.

Ayanlar Dönemi

Merkezi yönetimin zayıflığını ve devlet içindeki kaos fırsat bilen birçok yerel feodal bey, güçlenmeyi ve zenginleşmeyi başardı. Kendi kontrolleri altındaki bölgelerde bağımsız hükümdarlar gibi davranmaya başladılar. Bu yerel güç odaklarına **ayan** (ileri gelenler) adı veriliyordu. Kendilerine ait orduları vardı ve topraklarını genişletmek için birbirleriyle savaşıyorlardı. Devletin onlar üzerinde hiçbir kontrolü kalmamıştı.

Bu tür yarı bağımsız yerel feodal beyler çeşitli bölgelerde mevcuttu. Kuzeybatı Arnavutluk'ta **Buşatlı** ailesi kurulmuşken, güneyde, merkezi Yanya'da olmak üzere **Ali**

Sultanın Yeniçeriler Onuruna Verdiği Ziyafet (minyatür) – yemeği kabul etmek Yeniçerilerin Sultana olan bağlılığını simgeliyordu ve reddetmek genellikle bir isyanın başlangıcı anlamına geliyordu

Daha fazla öğren

Osmanlı İmparatorluğu'nun içinde bulunduğu kriz nedeniyle Rus Çarı I. Nikolay, ülkeyi **"Boğaz'ın Hasta Adamı"** olarak tanımlamıştır.

Araştırma Zorluğu

İnternette Kalkandelen (Tetova) Kalesi hakkında bilgi bulmaya çalışın!

Araştırın ve cevaplayın:

Ayanlar döneminde Kalkandelen (Tetova) Kalesi kime aitti?

Kale neden ve kim tarafından yıkıldı?

Havzi Paşa Konağı – Üsküp ayanı Havzi Paşa'nın mülkünün bir parçası

Paşa Yanyani hüküm sürüyordu. Makedonya'da en meşhur ayanlardan biri Ohri'de hüküm süren **Celadin bey** ve Ser bölgesinde hüküm süren **İsmail bey**'di. Devlet bu sorunların çözümünü için defalarca adım attı ama hepsi başarısızlıkla sonuçlandı.

Sultan I Abdül Mecit –1850 yılına ait bir portre

Devlet Reformları

Askeri yenilgiler, ekonomik kriz ve İmparatorluğu saran düzensizlik sonucunda Osmanlı sultanları, devletteki durumu iyileştirmek için reformlara girişti. Bu, çok sayıda isyan ve halkın bir bölümünün direnişiyle birlikte uzun ve karmaşık bir süreçti. Bu tür ilk girişimler 18. yüzyılın sonlarına doğru gerçekleşti. Reformlara karşı direniş nedeniyle Sultan II. Mahmud, **ayanlara sert bir şekilde baskı uyguladı ve Yeniçeri birliklerini kaldırdı.**

1839 yılında Sultan I. Abdülmecid, **Gülhane Hatt-ı Şerifi** olarak bilinen belgeyi ilan etti. Bu belgeyle, din, milliyet ve sosyal statü farkı gözetmeksizin **devletin tüm tebaasının eşitliği** ilk kez ilan edildi. Böylece, **Tanzimat reformları** olarak adlandırılan reformlar dönemi başladı.

İmparatorluktaki reformları derinleştirmek amacıyla 1856 yılında **Hatt-ı Hümayun** ilan edildi. Bu belge, Avrupalı devletlerin etkisiyle kabul edilmişti. Onunla birlikte sivil hak ve özgürlükler genişletildi. **İnanç özgürlüğü ve düşünce özgürlüğü** ilan edildi. İstanbul Rum Patrikhanesi'nin yanı sıra diğer dini kurumların da varlığına izin verildi.

Bu reformların ruhuyla, Makedonya'daki Hristiyan nüfus bağımsız **kilise-okul cemaatleri** şeklinde örgütlenmeye

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

"Devletimizin tüm tebaasının canı, şerefi ve malı kanun koruması altındadır ve hiç kimse açık yargılama ve adil usul olmadan cezalandırılmaz veya idam edilemez."

- **Gülhane Hatırcerif metninden bir alıntı**

Sultan, kanunla koruma altına almayı garanti ettiği üç şey neydi?

Bu belgeye göre insanlar nasıl cezalandırılacaktı? Bu hükümler kimleri kapsıyordu?

İstanbul Gülhane Parkı - Gülhane Hatt-ı Şerifi'nin yayınlandığı yer

başladı. Bunlar; kiliselerin, okulların ve kamu niteliğindeki diğer binaların inşası ve bakımıyla ilgileniyor, ayrıca halkın dini ve eğitim hayatının gelişmesini üstleniyorlardı. Aynı zamanda Hatt-ı Hümayun ile **yargı, idare ve vergi sistemi** alanlarında da bir dizi önlem öngörülüyordu. Buna rağmen, bu reformların büyük bir kısmı hiçbir zaman tamamen hayata geçirilemedi.

Devlet reformu sürecinin bir parçası olarak, idari teşkilatta değişiklikler yapıldı. Osmanlı İmparatorluğu vilayetlere, vilayetler de sancak ve kazyalara bölündü. Zamanla, Osmanlı Makedonyası toprakları üç vilayeti kapsadı: **Selânik, Manastır ve Kosova (Üsküp)**.

Tüm reform girişimleri yalnızca kısmi bir başarıya ulaştı. Çoğunlukla Avrupa devletlerinin baskısıyla ya da mevcut sorunları aşmak amacıyla, gerçek bir değişiklik niyeti olmadan benimsendiler. Bu nedenle Osmanlı İmparatorluğu gerilemeye devam etti.

Ancak reformlar, kapitalist ilişkilerin devlete girmesi için koşullar yarattı. Ayrıca, reformların sonucu olarak, genellikle çerbadci olarak bilinen gayrimüslim nüfus arasında burjuva bir sınıf ortaya çıktı. Bu sınıf daha sonra ezilen halklar arasında ulusal uyanışın taşıyıcısı oldu ve devlette siyasi özgürlükler meselesini gündeme getirdi.

Çiftçilik Sisteminin Gelişmesi

XIX. yüzyılın ortalarında Osmanlı Devleti, o zamana kadar uygulanan tımar-sipahi sistemini kaldırmış ve yeni **çiftlikçilik sistemini** yasallaştırmıştır. Sultanın Tanrı adına tüm toprakları yönettiği eski sistemin aksine, bu yeni sisteme göre toprak üzerinde özel mülkiyet hakkı garanti altına alınmıştır. Toprak (çiftlik) sahibi olan kişilere **çiftlik sahibi**, toprağı işleyenlere ise **tarımcı** deniyordu.

Tarımcılar, çiftlik sahibiyle yaptıkları ön anlaşmaya göre belirli bir ürün payı veya para karşılığında toprağı işliyorlardı. Kendi çiftlik sahiplerini bırakıp bir başkasının yanına gitme ya da şehre taşınma hakları olmasına rağmen, ekonomik olarak çiftlik sahibine **bağımlı** oldukları için bu durum oldukça nadir gerçekleşiyordu. Başlangıçta, çiftlik sahipleri eski sipahilerdi, ancak

Mehmed Emin Ali Paşa - Osmanlı Sadrazamı, Hatıhumayun'un ana yaratıcılarından biri

Daha fazla öğren

Tanzimat reformları çerçevesinde Osmanlı İmparatorluğu ilk kez modern bir devletin birçok unsuruna kavuştu. Bakanlıklar ve bakanlar kurulu (hükümet) kuruldu. İmparatorluğun diğer ülkelerdeki ilk düzenli diplomatik misyonları da oluşturuldu. Devlet kendi bayrağına ve marşına kavuştu.

Çiftlik

ticaret ve tefeciliğin gelişmesiyle birlikte çiftlik sahipleri, gayrimüslim nüfusun saflarından da ortaya çıktı.

Büyük Doğu Krizi

XIX. yüzyılın yetmişli yıllarında, Balkanlar'ın boyunduruk altındaki halklarının hoşnutsuzluğu yeni boyutlara ulaştı. Avrupa devletlerinin etkisiyle kurtuluş hareketleri yoğunlaştı. Tarihte **Büyük Doğu Krizi** (1875-1878) olarak bilinen bir kriz başladı. Balkan Yarımadası'nın büyük bir bölümünü etkileyen bu kriz, çeşitli kurtuluş **ayaklanmaları ve savaşlarla** birlikte yaşandı. Bu olayların büyük bir kısmı **Avusturya-Macaristan ve Rusya** tarafından kışkırtıldı.

Doğu Krizi, 1878'deki **Berlin Kongresi** ile sona erdi. Burada Osmanlı İmparatorluğu, Balkanlar'daki topraklarının önemli bir bölümünü kaybetti. Sırbistan, Karadağ ve Romanya **bağımsız devletler** oldu. Avusturya-Macaristan'a Bosna-Hersek'i işgal etme hakkı verildi. Stara Planina Dağları'nın kuzeyinde özerk bir **Bulgaristan Prensiği** kuruldu. Bunun güneyinde ise, resmen Sultan'ın yönetimi altında kalan özerk **Doğu Rumeli** eyaleti oluşturuldu. Osmanlı yönetimi **Makedonya, Kosova ve Arnavutluk'ta** varlığını sürdürdü.

Büyük Doğu Krizi'nin (1875) başlangıcından önce Avrupa'daki Osmanlı vilayetleri

Sırp-Türk Savaşı'nda Sırpların Osmanlılarla Muharebesi (1876)

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Osmanlı İmparatorluğu neden reform girişimlerine başladı? En önemli reformlardan birkaçını listeleyin!
2. Çiftçilik sistemini açıklayınız.
3. Büyük Doğu Krizi'nin Osmanlı İmparatorluğu için sonuçları nelerdi?

XIX. Yüzyılda Avrupa Güçleri ve Balkanlar

Balkan Yarımadası, coğrafi konumu itibarıyla öteden beri Doğu ile Batı arasında bir köprü olmuştur. Bu nedenle birçok güç burayı kontrol etmek istemiştir. **Balkanlar** sadece konumu nedeniyle değil, aynı zamanda zengin tarihi nedeniyle de önemliydi. Bu yüzden çok sayıda seyyahın, bilim insanının, gazetecinin ve diplomatın dikkatini çekmiştir. Bölgedeki durumları ve burada yaşayan halkları yakından tanımak amacıyla burayı ziyaret etmişlerdir.

XIX. yüzyılın başlarında Balkanlar, Osmanlı İmparatorluğu ve Habsburg Monarşisi arasında bölünmüştü. Osmanlıların zayıflaması, **Büyük Güçlerin** bölgede daha fazla yer almasına olanak sağladı. Her birinin kendi çıkarları vardı ve bunlar genellikle birbirleriyle çatışıyordu.

Dolayısıyla **Rusya**, Akdeniz'e erişimi güvence altına almak için yarımada'nın bazı kısımlarını kontrol etmekte çıkar sahibiydi. **Büyük Britanya**, Hindistan'a giden kara yolunun kontrolü nedeniyle bölgedeki Osmanlı topraklarını korumak istiyordu. **Habsburg Monarşisi'nin** Avrupa dışında hiçbir toprağı ve kolonisi yoktu, bu nedenle etkisini genişletebileceği tek yer Balkanlar'dı. **Fransa'nın** daha önce bu bölgede çıkarları vardı. Yüzyılın sonlarına doğru, yeni Avrupa güçleri - **Almanya ve İtalya** - de Balkanlar'a ilgi göstermeye başladı.

Daha fazla öğren

XIX. yüzyılın başlarında August Zeyne, yarımada'yı belirtmek için Balkan terimini kullandı. Avrupa kıtasının bu bölümünün adlandırılması böyle başladı. Terim Türkçe kökenlidir ve anlamı konusunda farklı yorumlar vardır. Daha sonra, yarımada için Güneydoğu Avrupa terimi de ortaya çıktı.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Büyük Güçler - XIX. ve XX. yüzyılın başlarındaki en güçlü Avrupa devletleri. XIX. yüzyılın ikinci yarısında Büyük Güçler terimi şu ülkeleri ifade eder: Büyük Britanya, Fransa, Rusya, Almanya, Habsburg Monarşisi ve İtalya.

Geçmişte Dubrovnik (3 boyutlu rekonstrüksiyon)

Napolyon ve Balkanlar

XVIII. yüzyılın sonlarına doğru, Balkan Yarımadası'nın batı kesimlerine Fransız ordusu geldi. O dönemde **Venedik ve Dubrovnik cumhuriyetleri ortadan kaldırıldı**. Fransızlar, Kotor Körfezi'nden Trieste'ye kadar Adriyatik kıyısının büyük bir bölümünü ele geçirdiler. İşgalci ve yabancı bir güç olmalarına rağmen, uyguladıkları politikalarla yerel halkın sempatisini kazanarak onlardan belirli bir destek aldılar.

Yeni Fransız makamları **feodal kurumları kaldırarak** köylülerin yükümlülüklerini azalttı. Ayrıca, nüfusun daha yoksul olan kesiminin yararına pek çok reform yapıldı. Eğitime daha fazla önem verildi. Okullar açıldı ve büyük çoğunluğu okuryazar olmayan halkın okuryazarlık oranını artırmak için çalışmalar yürütüldü. **Sağlık** alanında ise Fransızlar, Avrupa'nın bu bölgesi için bir yenilik hyper-link ed olan aşılama'yı başlattılar. Yönetimleri uzun sürmedi, ancak Fransız varlığı derin bir iz bıraktı ve Balkanlar'da yeni fikirlerin yayılmasına katkıda bulundu.

Büyük Avrupa Güçleri ve Osmanlı İmparatorluğu

Napolyon'un düşüşünden sonra Fransız ordusu Balkanlar'dan çekilmiş olsa da, Avrupalı güçlerin Avrupa'nın bu bölgesine olan ilgisi kaybolmadı. Aksine, Osmanlı Devleti'nin zayıflaması, onların bölgeye yeniden müdahale etmesi için uygun koşullar yarattı.

Sırbistan ve Yunanistan'daki ayaklanmalar, Avrupalı güçlere Balkanlar'daki olayları daha aktif bir şekilde etkileme fırsatı verdi. Rusya, Sırp isyancıların tarafında yer aldı. Bu desteğin ve Rus baskısının bir sonucu olarak **Sırbistan**, Osmanlı İmparatorluğu bünyesinde **otonomi, yani özyönetim hakkı elde etti**. Benzer bir durum Yunanistan'daki ayaklanmada da yaşandı. Yunan ayaklanması sırasında Büyük Britanya, Rusya ve Fransa, Yunanların safında müdahalede bulundu. Onların desteği sayesinde Yunanistan, 1830 yılında **bağımsız bir devlet** oldu.

XIX. yüzyıl boyunca Büyük Güçler, Osmanlı İmparatorluğu'nun iç işlerine sık sık müdahale ettiler. 1833 yılında Rusya, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşa ile yaşanan çatışma sırasında Osmanlılara askeri yardım sağladı. Bu

Auguste de Marmont – Dalmasya'daki Fransız kuvvetlerinin komutanı

Modern Dünya Fikirleri

Balkanların bazı bölgelerinde Fransız egemenliği sırasında, yerel halk ilk kez modern okulları gördü ve aşılama süreciyle tanıştı.

Bu yeniliklerin günlük yaşamı nasıl etkilediğini açıklayın.

Avrupa güçleri ve Osmanlı İmparatorluğu'nun bölünmesi

nedenle padişah, Rusya ile Osmanlı devletinde kendisine büyük ayrıcalıklar tanıyan bir anlaşma imzalamak zorunda kaldı.

Yine de, Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasındaki ilişkiler kademeli olarak kötüleşmeye başladı. Yirmi yıl sonra bu devletler arasında **Kırım Savaşı** patlak verdi. Bu savaşta Osmanlı İmparatorluğu, Büyük Britanya ve Fransa ile ittifak halindeydi.

Rusya yenilgiye uğradı, ancak savaşta elde edilen zafer Osmanlı İmparatorluğu için de yüksek bir bedel anlamına geliyordu. Savaş masraflarını karşılamak için müttefiklerine birçok ekonomik taviz vermek zorunda kaldı. O dönemde, Fransız ve İngiliz bankacıların aktif olarak yer aldığı **Osmanlı Bankası** kuruldu. Bu banka aracılığıyla Osmanlı devleti sürekli borçlanmaya başladı ve giderek Avrupa güçlerine mali olarak bağımlı hale geldi.

Kırım Savaşı'ndaki yenilginin ardından Rusya, Balkanlar'da yavaş yavaş yeniden nüfuz sahibi bir güç olarak geri dönüyordu. Bölgedeki olaylara müdahale etmesi için önündeki ilk fırsat **Büyük Doğu Krizi** oldu. Bosna-Hersek ve Bulgaristan'daki ayaklanmalar, Rusya ile Osmanlı İmparatorluğu arasında yeni bir savaşa yol açtı. Rusya kazandı ve büyük bir **Bulgar devletinin** kurulmasını öngören **Ayastefanos (Yeşilköy) Antlaşması'nı** dikte etti.

Antlaşma, diğer Avrupa güçleri arasında, özellikle de Balkanlar'daki aşırı Rus gücüne karşı çıkan Büyük Britanya ve Avusturya-Macaristan'da memnuniyetsizliğe yol açtı. Bu nedenle, 1878 yılında Ayastefanos kararlarının değiştirildiği **Berlin Kongresi** toplandı.

Avrupa Güçleri ve Yeni Balkan Devletleri. Müdahale ve Nüfuz

Avrupa güçleri kendi çıkarları doğrultusunda Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan'ın kurulmasına yardımcı oldular. Bu devletlerin kurulmasının ardından, onların hükümdarları üzerinde nüfuz sahibi olmak istediler. Yunanistan'da böyle bir mücadele Büyük Britanya, Fransa ve Rusya arasında yaşandı. Zamanla, Yunanistan'daki Rus nüfuzu zayıfladı. Benzer bir durum, Sırp siyaseti üzerinde kimin daha büyük bir nüfuz sahibi olacağı konusunda Rusya ve Avusturya-Macaristan'ın rekabet ettiği Sırbistan'da da yaşandı.

Muhammed Ali

Bildiklerini hatırla

Berlin Kongresi'nde hangi kararların alındığını hatırlayın.

Austin Henry Laird – İngiliz arkeolog ve İstanbul büyükelçisi

Bulgar Prensi Aleksandar Battenberg

Benjamin Kalay - Avusturya-Macaristan devlet adamı ve diplomat

Balkan yöneticileri bazen Avrupa güçlerinin taleplerine direndiler. Örneğin, Bulgar prensi **Aleksandar Battenberg**, Rusya'nın yardımıyla bu konuma gelmiş olsa da Rus taleplerine her zaman kulak vermedi. Bu tür hareketler Büyük Güçlerden güçlü tepkilere yol açtı.

Ancak, Avrupa güçlerinin müdahalesinin olumlu sonuçları da oldu. Eğitimde, yeni Balkan devletleri modern Avrupa müfredatlarını uygulamaya koydu. Birçok genç, **Avrupa'nın en iyi üniversitelerinde** eğitim gördü. Ülkelerine döndüklerinde, bilgilerini oraya aktardılar.

Kültürde de durum benzerdi; güçlü bir Avrupa etkisi altındaydı. Şehirlerde **Avrupa kültürü ve modası benimsendi, ancak halk gelenekleri** tamamen terk edilmedi.

Geçmiş, bugünde

Kırım Savaşı sırasında Fransa ve Büyük Britanya, Yunan hükümetinin politikalarına katılmıyordu. Sonuç olarak, Pire limanını işgal ettiler ve Yunan Kralı Otto'yu mevcut hükümeti değiştirmeye zorladılar.

Bu örnek bize Büyük Güçler ile Balkanlardaki küçük devletler arasındaki ilişki hakkında ne gösteriyor? Sizce bugün bile büyük devletler küçük devletlerin kararlarını etkileyebilir mi?

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Balkan Yarımadası Avrupa güçleri için neden önemliydi?
2. Fransızların Balkanların bazı bölgelerindeki yönetimleri sırasında getirdikleri iki değişikliği adlandırın.
3. Hangi Balkan devletleri Büyük Güçlerin yardımıyla kuruldu?

Sırbistan ve Yunanistan Ayaklanmaları

XVIII. yüzyılda ve XIX. Yüzyılın başında, Avrupa'da Aydınlanma fikirleri yayıldı. **Tüccarlar** ve **eğitimli insanlar** aracılığıyla, bu fikirler kademeli olarak Sırlara ve Yunanlılara da ulaştı.

Aynı zamanda, Osmanlı devleti zayıflıyordu, Balkanlar'da ise ticaret ve zanaatkarlık geliyordu. Bunlarda Müslüman olmayan nüfus gittikçe daha büyük bir rol oynuyordu. Bu zanaatkarlar ve tüccarlar, zengin ve eğitimli burjuva (kentli) sınıfının bir parçası haline geldiler. Daha zengin ailelerden gelen bazı genç Sırlar ve Yunanlılar, **Batı Avrupa ve Rusya'ya eğitime gittiler**. Orada yeni fikirlerle tanıştılar ve halklarının geleceği hakkında düşünmeye başladılar.

Adamantios Korais

Birinci Sırp Ayaklanması

XIX. yüzyılın başında, Osmanlı yönetimi altındaki Sırların büyük bir kısmı **Belgrad Paşalığı** olarak bilinen bölgede yaşıyordu. İmparatorluğun zayıflaması, devlet toprakları üzerindeki kontrolün de zayıflaması anlamına geliyordu. Bu durumdan yararlanan yeniçeriler, Belgrad Paşalığı'nda zalimce bir yönetim kurdular. Bu durum memnuniyetsizliğe ve sık sık çıkan isyanlara yol açtı.

Sırp nüfusunun büyük memnuniyetsizliği, 1804 yılında Oraştas'ta başlayan **Birinci Sırp İsyanı'nın** patlak vermesine yol açtı. İsyanın başında **Karacorçe Petroviç** vardı. İsyan ilk başta padişaha karşı değil, yeniçerilere karşı yöneltilmişti.

Daha fazla öğren

Yunan ve Sırp eğitimciler, bir halkın ancak eğitim yoluyla özgürlük için mücadele edebileceğine ve kendi devletini kurabileceğine inanıyorlardı. En ünlü Yunan eğitimci Adamantios Korais iken, Sırlar arasında Dositey Obradoviç öne çıkıyordu. Bunların yanı sıra, her iki ulusta da aktif olan başka eğitimciler de vardı. Bu eğitimciler, halkları arasında eğitimin yayılmasına ve yeni Avrupa fikirlerinin aktarılmasına katkıda bulundular.

Birinci Sırp Ayaklanması – Misař Muharebesi (1806)

Karacorçe Petroviç

Başlangıçta Sırp isyancılar önemli başarılar elde ederek birkaç şehri özgürleştirdiler. Bu durum onları mücadeleyi genişletmeye ve merkezi hükümetle çatışmaya teşvik etti. Birkaç askeri zaferden sonra Sultan müzakereleri kabul etmek zorunda kaldı. 1807'deki İçko Barış Antlaşması ile Sırlara sınırlı özerklik tanındı.

Rusya, kendi çıkarları doğrultusunda isyana müdahale etti. Osmanlılarla savaş halindeydi ve Sırp isyancıların kendi safında yer alması Rusya için önemliydi. Rusya, isyancıları Osmanlı devletiyle yapılan barış antlaşmasını reddetmeye ikna etti ve onlara destek sözü verdi. Karagorge Petroviç Rusya'nın teklifini kabul etti. Bunun bir hata olduğu ortaya çıktı.

Avrupa'da Napolyon Bonaparte, Rusya'ya karşı bir sefere hazırlanıyordu. Bu nedenle, 1812'de Bükreş'te Rusya, Osmanlı İmparatorluğu ile bir barış antlaşması imzaladı. Sultanın ordusu, değişen durumdan yararlanarak isyancı Sırbistan'a saldırdı. İsyan bastırıldı ve Karađorđe ile çok sayıda isyancı lider ülkeyi terk etti.

İkinci Sırp Ayaklanması

İsyan bastırıldıktan sonra Osmanlılar, daha önce isyan ve hoşnutsuzluğa neden olan Sırlar üzerindeki sert yönetimlerine geri döndüler.

Aynı zamanda, Birinci Sırp Ayaklanması'ndan sonra Sırbistan'da kalan bazı prensler, Osmanlılara karşı yeni bir eylem için fırsat kolluyorlardı. Bu prenslerden biri de

Yovan Raiç – 18. yüzyıldan kalma Sırp yazar ve tarihçi

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Miloş Obrenoviç, ne zaman güç göstermesi gerektiğini ve ne zaman Osmanlılara boyun eğmesi gerektiğini bilen, yetenekli ve bilge bir politikacıydı.

Bazı kaynaklara göre, Belgrad Paşalığı'nın Osmanlı valisi Süleyman Paşa şöyle demişti: *"Şu küçük prense bakın. Şimdi nasıl da sakın ve itaatkârmış gibi davranıyor, oysa ben ondan defalarca kaçtım, nereye döneceğimi bilemedim ve sonunda elimi yaraladı."* Yaralı elini Miloş'a göstererek *"Bunu bana sen yaptın"* dediğinde, Miloş şöyle cevap verdi: *"Onu altınla kaplayacağım, saygıdeğer Paşa."*

Takova'da İkinci Sırp Ayaklanmasının İlanı

Miloş Obrenoviç

Miloş Obrenoviç idi. Osmanlı yönetimine duyulan hoşnutsuzluktan yararlanarak, 1815'te Takova'da başlayan **İkinci Sırp Ayaklanması**nı organize etti.

İsyancılar birkaç zafer elde ettiler. Miloş dikkatli ve temkinli hareket ediyordu. Osmanlı Devleti, Avrupa'daki değişen durumu ve Sırpların lehine olası bir Rus müdahalesini göz önünde bulundurarak, Miloş ile barış müzakerelerine başlamayı kabul etti.

Miloş kurnazlık, beceri ve dikkatli siyasi hamlelerle, 1830 yılında Sultan'dan Sırbistan'ın **özerk ve veraset sisteminde dayalı bir prenslik** olması yönünde onay almayı başardı.

Rigas Velestinlis

Yunan Ayaklanması

Yunan topraklarındaki isyan koşulları Sırbistan'da kinden daha elverişliydi. Yunanlılar, Osmanlılardan kurtulma konusunda zaten net bir fikir geliştirmişlerdi. Yunan özgürlük fikrinin şekillenmesinde **Rigas Velestinlis'in** büyük etkisi olmuştur. Fransız Devrimi'nden güçlü bir şekilde etkilenen Velestinlis, eserlerinde Balkan halklarının eşit olacağı bir devlet kurulmasını savunuyordu.

Zamanla Yunanistan'ın kurtuluşunu amaçlayan birçok gizli cemiyet kuruldu. En tanınmış ve en etkili, 1814 yılında Odessa şehrinde kurulan **Filiki Eteria** (Dostluk Cemiyeti) adlı dernekti. Bu örgüt, Osmanlı Devleti genelinde gizli bir ağ oluşturdu ve büyük bir ayaklanma için hazırlık yaptı.

Ayaklanmanın aslında ilk olarak Mora'da başlaması planlanmıştı, ancak **Aleksandros İpsilanti** önderliğindeki bazı örgüt üyeleri, öncelikle Vlaşka ve Moldavya'da bir isyan başlattılar. Bu girişim, Osmanlı ordusu tarafından hızla bastırıldı.

1821 yılının Mart ayında **Peloponez'de** (Mora'da) **büyük bir isyan** patlak verdi. Kısa sürede diğer bölgelerde de yayıldı. Osmanlı ordusu isyanı hemen bastırmayı başaramadı.

Sırp isyanlarından farklı olarak Yunanlılar, Avrupa halklarından güçlü bir destek aldılar. Batı Avrupa ve Rusya'da Yunan isyanını destekleyen güçlü bir hareket gelişti.

Mart 1821'de Peloponez Ayaklanmasının İlanı

Sen orada olsaydın...

1821 yılında Peloponez (Mora) Yarımadası'nda yaşadığınızı hayal edin. O zamanlar internet, telefon veya televizyon yoktu.

Bir gün uzaktan silah sesleri duyulur. Yetişkinler sessizce konuşur. Bazıları mutlu, bazıları korkmuştur. Komşu köylerden insanlar gelir, ancak kimse tam olarak ne olduğunu bilmez.

Neler olduğunu nasıl öğrenirdiniz? 1821 yılında Balkanlar'da bilginin nasıl yayıldığını düşünüyorsunuz?

Navarino Muharebesi

Osmanlılar isyancılarla kendi başlarına başa çıkamadılar. Bu nedenle Mısır'dan yardım istediler. Ortak Osmanlı-Mısır ordusu isyancılara karşı başarılı askeri operasyonlara başladı. İsyan bastırılmak üzereyken, Büyük Güçlerin müdahalesi gerekti.

1827'de, ortak İngiliz, Rus ve Fransız filoları **Navarino'da** Osmanlı-Mısır filosunu mağlup etti. Bu olaydan sonra, Büyük Güçlerin yoğun baskısı altında, Yunanistan 1830'da bağımsızlığını kazandı ve **Balkanlar'daki ilk bağımsız Hristiyan devleti** oldu.

Bildiklerini hatırla

Filiki Eteria örgütü faaliyetlerini Balkanların diğer bölgelerine kademeli olarak genişletti. Amaç, mümkünse büyük ölçekli bir Balkan ayaklanması başlatmaktır.

Filiki Eteria, Amerikan Bağımsızlık Savaşı'ndan bilinen "Özgürlük ya da Ölüm" sloganını kullandı. Aynı slogan daha sonra Makedon Devrimci Örgütü tarafından da kullanıldı.

"Özgürlük ya da Ölüm" sloganıyla ifade edilen ortak fikir, Amerikan Bağımsızlık Savaşı, Filiki Eteria ve Makedon Devrimci Örgütü'nü birbirine nasıl bağlıyor?

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Birinci Sırp Ayaklanması ne zaman, nasıl ve neden başladı?
2. Birinci ve İkinci Sırp Ayaklanmaları arasındaki fark nedir?
3. Yunan Ayaklanması kimin yardımıyla başarılı oldu?

Özerk Sırbistan

Özerklik alındıktan sonra, Sırbistan'da yeni devletin örgütlenmesi ve inşa süreci başladı. Kağıt üzerinde Osmanlı İmparatorluğu'nun egemenliği altında kalmaya devam ettiği için burası henüz bağımsız değildi. Ülke, veraset yoluyla başa gelen bir **prens** (knez) tarafından yönetiliyordu ve onun yanında yönetimde kendisine yardımcı olan, önemli bir devlet organı olarak bir **Konsej** (en etkili kişilerden oluşan bir grup) bulunuyordu.

Bu dönemde, yönetimdeki değişiklikler ve bölgedeki güvensizlik nedeniyle Müslüman nüfusun bir kısmı göç etti; bir kısmı ise devletin topraklarında hala varlığını sürdüren altı Osmanlı garnizonunun (askeri olarak tahkim edilmiş yerler) çevresinde kalmaya devam etti.

Miloş Obrenoviç Döneminde Sırbistan

Sırbistan'ın başında, İkinci Sırp İsyanı'nın lideri olan Prens **Miloş Obrenoviç** vardı. Mutlakiyetçi bir şekilde hüküm sürüyordu: En önemli kararları tek başına alıyor ve iktidarı başkalarıyla paylaşmak istemiyordu. Muhafızlarını sık sık ortadan kaldırması memnuniyetsizliğe ve ayaklanmalara yol açtı; bunlar bastırıldı ancak hoşnutsuzluk ortadan kalkmadı.

Sırbistan henüz yeterince gelişmemiş bir devlettir ve tam bağımsızlığa sahip değildi. Nüfusun **okuryazarlık** oranı **çok düşüktür**. Prens Miloş'un kendisi de okuryazar değildi ama kurnaz, pratik ve siyasi açıdan becerikliydi. Avusturya'da

XIX Yüzyılda Belgrad

Daha fazla öğren

Belgrad'daki Avusturya konsolosluğunun açılış vesilesiyle, Viyana'dan gönderilen bir orkestra tarafından bir konser düzenlendi. Prens Miloş, en seçkin kişileri davet etti ve Avusturya konsolosunun yanına oturdu.

Konser sırasında Miloş, müzisyenlerin çalma biçimine hayran kaldı. Bazılarının çaldığını, bazılarının ise o anda çalmadığını fark etti. Sonra sordu: Neden herkes aynı anda çalmıyor? Konsolos, bunun Avrupa müziğinde olağan olduğunu açıkladı. Miloş, herkese çalmaları için para ödediğini ve bunun böyle olması gerektiğini söyledi!

Konser kısa bir süre kesintiye uğradı ve ardından tüm müzisyenlerin aralıksız çalmasıyla devam etti.

Miloş Obrenoviç'in yaşlılık yılları

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Konsolos - Bir devletin başka bir devletteki temsilcisi olup, ev sahibi ülkenin yetkilileri nezdinde kendi devletinin ve vatandaşlarının çıkarlarını koruyan kişidir.

Naiplik - Monarşilerde, hükümdarın reşit olana kadar, geçici olarak görevini yerine getirememesi durumunda veya yeni bir hükümdar seçilene kadar onun yerini alan, bir veya daha fazla kişiden oluşan geçici bir organdır.

yaşayan Sırp'ların ilk Sırp devlet ve eğitim kurumlarının kurulmasına yardım etmelerine izin verdi. Onlar doktor, hukukçu, öğretmen ve subaydılar; bilgi ve deneyimleriyle Sırp prensliğinde devlet yönetiminin, eğitimin ve kültürün gelişmesine katkıda bulundular. Ayrıca, Avrupa genelinde eğitim almaları için genç erkekler gönderildi.

Miloş bazı durumlarda becerikli bir siyasetçi olduğunu gösterdi. Prenslik sınırları içinde **Sırp Ortodoks Kilisesi'nin** özerkliğini elde etmeyi başardı. Ancak, onun siyasi becerisi genellikle hükmetme tarzıyla uyuşmuyordu. Devlette, gücünün sınırlandırılmasını talep eden genç siyasetçilerden güçlü bir direnç doğdu. Bu nedenle Miloş, sadece üç yıl içinde iki anayasanın kabul edilmesini onaylamak zorunda kaldı. 1838 yılında kabul edilen ikinci anayasa, yetkilerini kısıtladığı için işine gelmedi. Bu yüzden tahttan çekilmeye karar verdi.

Aleksandar Karacorçeviç Döneminde Sırbistan

Miloş'un ve ardından oğlunun tahttan çekilmesi, Sırp prenslik tahtına Birinci Sırp İsyanı'nın lideri Karacorçeviç'in oğlu **Aleksandar Karacorçeviç'in** geçmesi için bir fırsat sundu. Onun hükümdarlığı istikrarsızdı ve büyük ölçüde anayasaya saygı gösterilmesini savunan siyasetçilere bağımlıydı. Onlar prensin çok fazla güce sahip olmasını istemiyor, aksine gücün paylaşılmasını ve sınırlandırılmasını talep ediyorlardı.

Aleksandar Karacorçeviç

Vuk Karaciç

Tarihsel Bir Kişiliği Tanıyın

Vuk Stefanoviç Karaciç

Yoksul bir köylü ailesinden geliyordu. Çocukken kendi kendine okuma ve yazmayı öğrendi. Viyana'da kaldığı süre boyunca Avrupa'dan birçok eğitimli insanla tanıştı. Vuk, unutulmamaları için halk şarkılarını, hikayelerini ve geleneklerini toplamaya ve yazmaya başladı. Eseri Avrupa'da büyük ilgi uyandırdı. Alman bilgin Jacob Grimm, Karaciç'in eserinden çok etkilendi ve halk şiirinin güzelliği nedeniyle Almanları Sırp dilini öğrenmeye çağırdı.

Vuk, Sırp dilinde ve Kiril alfabesinde büyük bir reform yaptı. "Konuştuğun gibi yaz, yazıldığı gibi oku" kuralını getirdi. Böylece yazı, insanlar için anlaşılır hale geldi.

İliya Garašanin

Yine de, bu dönemde Sırbistan inşa edilmeye ve gelişmeye başladı. Hükümet bir modernleşme süreci başlattı, ancak bu süreç yavaş ilerliyordu. O dönemde **düzenli ordu** kuruldu, Belgrad'da **Halk Kütüphanesi ve Halk Müzesi** açıldı. Bu dönemde ilk medeni kanun da kabul edildi. Aynı zamanda, **İliya Garašanin** tarafından yazılan, Sırbistan'ın birleşmesi ve genişlemesini öngören ilk Sırp siyasi programı ortaya çıktı.

İskender dikkatli olmaya çalıştı ama çoğu kişi onu zayıf bir hükümdar olarak görüyordu. Zamanla ülkede hoşnutsuzluk ortaya çıktı. Bazı politikacılar ve halk, prensin Habsburg Monarşisine çok fazla güvendiğini ve halkın iradesine yeterince saygı göstermediğini düşünüyordu. Sonunda Millet Meclisinin kararıyla İskender tahttan indirildi.

Bağımsızlık Yolunda Sırbistan

Sırp tahtına Miloş geri döndü, ancak yaşlıydı ve kısa süre sonra vefat etti. Yerine oğlu Mihaylo geçti. Babasının aksine **Mihaylo** eğitimliydi ve daha sakin bir karaktere sahipti. Siyasetçilerle iş birliği yapmaya hazırды, ancak yönetimdeki kontrolü kaybetmek istemiyordu.

Onun döneminde ordu önemli ölçüde güçlendirildi, birçok okul açıldı ve devlet modernleşmeye başladı. Osmanlı yönetiminden tamamen kurtulmak amacıyla diğer Balkan halkları ve devletleriyle iş birliği yapmaya çalıştı. Mihaylo'nun en büyük başarısı, son Osmanlı askerlerinin de Sırbistan'dan çekilmesi oldu. Böylece devletin tam bağımsızlığına giden yol açılmış oldu.

Mihaylo Obrenović

Bildiklerini hatırla

Sırp üniversite profesörü ve siyasetçi Slobodan Jovanović, Obrenović hanedanının iki prensini - Miloş ve oğlu Mihaylo'yu - şöyle karşılaştırdı:

"Mihaylo Obrenović, babası Miloş'tan tamamen farklı bir adamdı. Miloş okuma yazma bilmeyen bir köylü iken, Mihaylo iyi eğitimliydi ve Batı kültüründen etkilenmişti. [...]"

Bu farklılıklara rağmen, Miloş ve Mihaylo aynı türden yöneticilere aitti. Her ikisi de devletin gücünü kendi şahsında toplayan mutlakiyetçiydi. [...]"

Mutlakiyetçilik ve aydınlanmış mutlakiyetçiliği hatırlayın. Sizce bu iki prensten hangisi sadece mutlakiyetçi, hangisi aydınlanmış mutlakiyetçiydi?

Milan Obrenović

Sırbistan Prensiği 1830-1878

Yetkilerini artırma arzusu, Sırp siyasetçilerle bir anlaşmazlığa yol açtı. **Mihaylo bir suikast sonucu öldürüldü.**

Mihaylo'nun öldürülmesinden sonra ülke, kısa bir süre için Mihaylo'nun yeğeni Milan Obrenoviç adına hüküm süren bir naiplik kurulu tarafından yönetildi. Bu dönemde, Sırbistan'ın Osmanlı İmparatorluğu'ndan giderek daha fazla bağımsızlaştığını göstermek ve aynı zamanda prensin yetkilerini daha da azaltmak amacıyla yeni bir anayasa kabul edildi. İlk defa, neredeyse tüm reşit erkekler **oy kullanma hakkı** elde etti.

Sırbistan, zayıf ekonomisi nedeniyle, aynı zamanda Balkanlar'da baş gösteren krizler yüzünden de sürekli sorunlarla karşılaşılıyordu. Büyük Doğu Krizi'nin Sırbistan üzerinde büyük bir etkisi oldu. Kağıt üzerinde hala Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olmasına rağmen Sırbistan, bu krizde ona karşı iki savaş yürüttü. İlk savaşı kaybetti. Rusya'nın padişah nezdindeki müdahalesi, ülkeyi yeniden bir Osmanlı fethinden kurtardı. İkinci savaş ise Sırbistan'ın zaferiyle sonuçlandı. Berlin Kongresi'nin kararlarıyla Sırbistan bağımsızlık ve yeni topraklar kazandı.

Milan Obrenoviç, eşi Nataliya ve oğlu Aleksandar ile birlikte

Geçmiş, bugünde

XIX. yüzyılın ilk yarısında, Sırbistan'da Osmanlı ve Batı Avrupa paraları gibi farklı paralar kullanılıyordu. Prens Mihaylo Obrenoviç kendi Sırp para sistemini getirmeye çalıştı. Onun halefi Milan Obrenoviç döneminde, 1875 yılında gümüş dinar tedavüle sokuldu.

Bugün Sırbistan'ın resmi para birimi hala dinar olarak adlandırılmaktadır, bu da XIX. yüzyılda alınan kararların günümüz yaşamında bile derin izler bırakabileceğini göstermektedir.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Miloş Obrenoviç nasıl bir yöneticiydi ve halk neden ondan memnun değildi?
2. Vuk Karaciç kimdi ve Sırp kültürü ve dili için neden önemliydi?
3. Sırbistan'ın nasıl bağımsız bir devlet haline geldiğini açıklayın.

Yunanistan – Balkanlar’daki İlk Bağımsız Devlet

Bağımsızlığını kazandıktan sonra, Yunanistan modern bir devlet olarak örgütlenmeye ve gelişmeye başlayabildi. Yine de bu süreç zordu, çünkü nüfusun büyük bir kısmı okuryazar değildi ve toplumda feodal düzenin kalıntıları hala hissediliyordu. Ülke, uzun yıllar süren bağımsızlık mücadelesi nedeniyle harap olmuş durumdaydı.

Kral Oton Döneminde Yunanistan

Büyük Avrupa güçleri olan Büyük Britanya, Rusya ve Fransa, Yunanistan’ın cumhuriyet yerine bir krallık olmasına karar verdiler. Böylece, 1832 yılında, Bavyera hükümdarının oğlu olan **Oton** ilk Yunan kralı oldu. Devletin ve toplumun modernleştirilmesine yönelik ilk girişimler, genç Yunan kralına destek amacıyla gelen **Bavyeralı memurlar** tarafından gerçekleştirildi. Onların girişimleri modern bir devlet yönetimi oluşturmaya yönelikti, ancak bu esnada sıradan Yunan vatandaşının ihtiyaçlarına yeterince dikkat etmediler. Devlet yönetimindeki en yüksek makamları da onlar işgal ettiler. **Yunan ordusu** tamamen Bavyeralı askeri yetkililerin komutası altındaydı.

Ayaklanmaya katılanların çoğu yeni devletteki rollerinden memnun değildi. Bu memnuniyetsizlik nedeniyle, bazı-

Kral Oton

1830’da Yunanistan

Teodoros Kolokotronis – siyasetçi ve savaşçı

ları dağlarda isyan ederek yağmaya başladı. Aynı zamanda, yönetim biçimi, eğitim ve yasalar hakkında kararlar alındı ve yeni başkent **Atina'nın** inşasına başlandı. Yönetimde bazı sonuçlar elde edildi, ancak ekonomi ve güvenlik sorunları devam etti. Bu nedenlerle, Bavyeralı yetkililer halk arasında hızla popülerliğini kaybetti.

Bavyeralı yetkililer, yeni Yunan devletini kendi devletlerinin modeline göre kurmak istiyorlardı. Aynı zamanda, Yunan geleneklerini ve göreneklerini, ayrıca merkezi Osmanlı başkenti Konstantinopolis'te bulunan Ortodoks Kilisesi ile halkın güçlü bağını anlamıyorlardı. Bu nedenle, Bavyeralı yetkililer, bazı Yunan liderlerle birlikte, merkezi Atina'da bulunan **otosefal bir Yunan Kilisesi** kurmaya karar verdiler. Bu karar, Konstantinopolis Patrikhanesi tarafından tanınmadı.

Yunan devleti sıradan insanın ihtiyaçlarını karşılamıyordu. Zamanla, nüfusun büyük bir bölümünde hoşnutsuzluk ortaya çıktı. Eski isyancı liderler iktidardan dışlanmış hissederken, genç politikacılar kralın ülkenin **anayasaya** sahip olmasına izin vermemesinden dolayı memnuniyetsizdi. Nüfusun büyük bir kısmı yoksulluk içinde yaşıyordu ve bu durum devletin yavaş gelişmesinden duyulan hoşnutsuzluğu daha da artırdı. Tüm bu nedenler 1843'te bir **darbeye** yol açtı.

Geçmiş, bugünde

1833 tarihli Yunan Ortodoks Kilisesi Bağımsızlık Bildirgesi, yetkililerinin krala sadık olmaları ve devlet yasalarına saygı duymaları gerektiğini belirtmiştir.

XIX. yüzyıldan farklı olarak, bugün Balkan devletlerinde Ortodoks kiliseleri devlet yetkililerinden ayrıdır. Din adamları devlete bağlılık yemini etmezler, ancak kilisenin kurallarına göre hareket ederler ve devlet yasalarına vatandaş olarak saygı duyarlar.

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

General Makrianis, hükümetin adaletsiz davrandığını, bu nedenle isyana katılanların vatan adına hareket etmeye karar verdiklerini anlatıyor. Ülkenin daha adil ve açık bir şekilde yönetilmesi için bir Ulusal Meclis kurmaya ve bir anayasa getirmeye yemin ettiklerini söylüyor.

Anayasa kabul edilirse kimin gücü sınırlandırılacak?

1843 darbesi

Bu olayların ardından kral, genç devletin ilk anayasasını kabul etmekle görevli olan Yunan Parlamentosu için ilk seçimlerin yapılmasına razı olmak zorunda kaldı.

Yunanistan Anayasal Monarşie Dönüşüyor

Ülkede seçimler yapıldı ve bunun ardından kısa süre sonra **Meclis** kuruldu. Mecliste, devletin ilk anayasasının kabul edilmesi üzerine uzun tartışmalar başladı. Bu tartışmalar sırasında, **Yoanis Koletis'in konuşmasında "Megali İdea"**dan bahsedildi; bununla devletin, Girit, Epir, Makedonya, Trakya ve Küçük Asya'nın (Anadolu) bazı kısımları gibi henüz Osmanlı yönetimi altında olan toprakları kapsayacak şekilde genişlemesi kastediliyordu. 1844 yılında Yunan devletinin **ilk anayasası** kabul edildi.

Kral Oton, devletteki yeni duruma uyum sağlamaya çalıştı. Halkın desteğini almak için yeni bir politika izlemeye başladı. Yunanistan'ın genişlemesini ve Yunan halkının birleşmesini isteyen siyasi güçlerle iş birliği yaptı. Bu sebeple popüleritesi geçici olarak arttı. Ancak, kötü siyasi ve ekonomik durum nedeniyle yönetimine karşı yeniden memnuniyetsizlik baş gösterdi. 1862 yılında **Oton yönetimden indirildi** ve Yunanistan'ı terk etmek zorunda kaldı.

Oton Yunanistan'ı terk ediyor

Yoanis Koletis

Sen orada olsaydın...

1862 yılında, Yunan ordusunun memnuniyetsiz üyeleri bir darbe gerçekleştirdi ve bu esnada Kral Oton tahttan indirildi. O sırada kendisi Atina'da bulunmuyordu. Askeri isyandan haberdar olduktan sonra Oton, Yunan halkına bir bildiri yayınlayarak şunları ifade etti:

"Yunanlılar! Krallığın farklı yerlerinde, özellikle de başkentte meydana gelen son olaylardan sonra, Yunanistan'da kalmamın şiddetli isyanlara yol açabileceğini düşünüyorum. Bu yüzden, sevdiğim ve hala sevmeye devam ettiğim, refahı için büyük bir ihtimamla otuz yılımı adadığım bu ülkeyi terk etmeye karar verdim."

Düşün: Eğer Kral Oton'un yerinde olsaydın, sen de onun gibi mi davranırdın? Nedenini açıkla.

Kral George Döneminde Yunanistan

Oton'un devrilmesinin ardından taht bir süre boş kaldı. Kısa süre sonra Danimarkalı prens **I. Georgios** yeni Yunan kralı olarak seçildi. Büyük Britanya, Fransa, Rusya ve Prusya gibi büyük Avrupa güçleri seçiminde aktif rol aldı. Başlangıçta, yeni vatanında büyük krizlere yol açmamaya çalışarak dikkatli bir şekilde yönetti. Yunancayı hızla öğrendi ve sık sık halkın karşısına çıktı.

Büyük Britanya, Yunanistan'daki etkisini güçlendirmek amacıyla, I. Georgios'un tahta çıkmasından sonra **İyon Adaları'nı** Yunan devletine devretti. Bu olay halk tarafından büyük bir coşkuyla karşılandı. Kısa süre sonra, kralın yetkilerini azaltan yeni bir anayasa kabul edildi.

Georgios'un saltanatının ilk yıllarında Yunanistan hızla gelişmeye başladı. Osmanlı İmparatorluğu ile iyi ilişkiler sürdürdü. Ülkede siyaset, ekonomi, eğitim ve kültür hakkında yazılar yazan gazeteler ve dergiler yayınlandı. Kral ile siyasetçi Charilaos Trikoupis arasındaki çatışmadan sonra bir kural kabul edildi: Hükümet, Parlamentoda en çok milletvekili olan parti tarafından kurulacaktı.

Büyük Doğu Krizi sırasında Yunan hükümeti, Osmanlılarla savaştan kaçınmaya çalışırken aynı zamanda kendi çıkarlarını da korumayı hedefledi. **Balkanlar'daki tek bağımsız devlet** olarak Yunanistan, Berlin Kongresi'nde Büyük Güçlere taleplerini sunabilirdi, ancak çalışmalarına doğrudan katılmadı. Kongrede alınan kararlar sonucunda, 1881'de o zamana kadar Osmanlı egemenliği altında olan **Tesalya'yı** Yunanistan elde etti.

I Georgios

Daha fazla öğren

Yunanistan Kralı I. Georgios olmadan önce, genç Prens George Danimarka donanmasında hizmet etmekle daha çok ilgileniyordu. Yunanistan Kralı seçildikten sonra George, Atina'da tahta geçmeye hazırlanıyordu. Genç ve deneyimsizdi ve yeni vatanı hakkında neredeyse hiçbir bilgisi yoktu. Büyükbabası, Danimarka Kralı IX. Christian, genç prence iyi bir kral olmak ve uzun süre hüküm sürmek istiyorsa Yunan halkının sesini dinlemesini tavsiye etti.

Öğrendiklerinizi kontrol et:

1. Yunanistan bağımsızlığını kazandıktan sonra hangi sorunlarla karşılaştı?
2. Kral Oton nasıl yönetti ve 1843'teki darbeye ve ilk anayasanın yürürlüğe girmesine ne yol açtı?
3. "Büyük Fikir" nedir?
4. Yunanistan, Kral I. George döneminde nasıl gelişti ve hangi toprakları kazandı?

XIX. Yüzyılın Başından Büyük Doğu Krizine Kadar Arnavutluk ve Aydınlanma Fikrinin Gelişimi

Arnavut Paşalıkları

Osmanlı yönetiminin zayıflaması nedeniyle bazı **Arnavut feodal beyler** bağımsızlıklarını kazanmaya çalıştı.

Kuzey Arnavutluk'ta **Buşatlı** ailesi ön plana çıktı. 1757 yılında Osmanlılar, **Mehmed Buşatlı'yı** paşa unvanıyla İşkodra Sancağı'nın valisi olarak atadı. Sancakta düzeni sağladı, halkın desteğini kazandı ve dini hoşgörüyü dayalı bir politika izledi. Bu süreçte dağlık bölgeler özyönetim hakkı elde etti.

1771 yılında, Buşatlılar tarafından neredeyse bağımsız bir şekilde yönetilen **İşkodra Paşalığı** kuruldu. Mehmed, vezir unvanını aldı; İşkodra, Dukagjin, Ohri ve Elbasan üzerinde otorite kurdu. Oğlu **Mahmud Paşa (Karamahmut)** paşalığın topraklarını genişletti ve sultanın otoritesinden kurtulmaya çalıştı. Osmanlılara karşı yürüttüğü mücadelede Habsburg Monarşisi ve Rusya ile iş birliği yaptı. Sancağı Prizren ve Debre'ye kadar genişletti ancak Karadağlılar ile girdiği bir çatışmada hayatını kaybetti.

Daha sonra paşalık, büyük ölçüde özerkliğini koruyan İbrahim Paşa ve Mustafa Paşa tarafından yönetildi. Ancak Buşatlıların diğer Arnavut paşalarıyla yaşadığı çatışmalar konumlarını zayıflattı.

Arnavutluk'un güney bölgelerinde Osmanlı kontrolünün zayıflaması, bazı yerel feodal beylerin kendi yönetimlerini kurmalarına olanak sağladı. Bunların en ünlüsü, Yanina olarak bilinen **Ali Paşa Tepelena** idi. Devletin zayıflığından yararlanarak **Yanina'da** güçlü bir paşalık kurdu. Düzen ve güvenliği sağlamayı başardı ve şehir önemli bir ticaret ve zanaat merkezi haline geldi. Ünlü doktorlar ve şairler Ali Paşa'nın sarayında kaldılar ve bu da kültür ve tıbbın gelişmesine katkıda bulundu.

Ali Paşa; Ege'den **İyon ve Adriyatik Denizi'ne** kadar uzanan bir bölgeyi yönetiyordu. Yanina'da Avrupa güçlerinin temsilcileri de bulunuyordu. Ali Paşa, sultan üzerinde baskı kurmak için Rusya, Fransa ve Büyük Britanya ile olan ilişkilerini ustaca kullandı. Ancak onun bu gücü Osmanlı yönetimini endişelendirdi. Osmanlılara karşı iki yıl

İşkodra

Mahmud Paşa

Yanina'lı Ali Paşa

süren çatışmaların ardından öldürüldü ve **Yanina Paşalığı** kaldırıldı.

Reformlara Karşı İsyanlar ve Direniş

Osmanlı yönetimi, Arnavut bey ve paşalarını kendisi için bir tehdit olarak görüyor ve daha Tanzimat Reformları başlamadan önce bile onlara karşı **askeri harekâtlar** yürütüyordu. Merkezi otoriteyi güçlendirmek isteyen yetkililer, bu mücadelede zaman zaman hileye de başvuruyordu. Örneğin, **1830 yılında Manastır'da** yüz kadar Arnavut beyi, kendilerine ödül verileceği vaadiyle bir araya çağırılmış, ancak toplandıkları yerde tuzağa düşürülerek öldürülmüştür.

Bu önlemler direnişi durduramadı. Tanzimat reformları, zorunlu askerlik hizmeti ve yeni vergilerin getirilmesi nedeniyle yeni bir hoşnutsuzluğa yol açtı. Vlora'dan İşkodra'ya kadar silahlı isyanlar patlak verdi ve Kosova'da Prizren ve Gyakova sakinleri ayaklandı.

Batı Makedonya'da, daha geniş bir bölgeyi ele geçirmeyi başaran **Derviş Çare'nin ayaklanması** patlak verdi. Bu ayaklanma, Avrupa hükümetlerinin yanı sıra Balkanlar'da da ilgi uyandırdı. Haziran 1847'de Güney Arnavutluk'ta, Arnavutların din ayrımı gözetmeksizin katıldığı bir ayaklanma çıktı.

İsyanlar ve ayaklanmalar bastırılmış olsa da bunlar yavaş yavaş daha örgütlü bir özgürlük hareketinin oluşmasına zemin hazırladı. Bu durum, Arnavutların kültürel uyanışıyla başladı.

Araştırma Zorluğu

1809 yılında ünlü bir Avrupalı şair Yanya'yı ziyaret etti ve Ali Paşa'nın sarayında ağırlandı. Genç şair, şehrin zenginliğinden ve Doğu ihtişamı ile Avrupa etkilerinin karışımından büyülenmişti. Ali Paşa ise zalim ama son derece yetenekli bir hükümdardı. Bu izlenimlerini bazı eserlerinde, özellikle de "Çocuk Harold'ın Gezintileri" adlı şiirinde kaydetti.

Ali Paşa'nın sarayını ziyaret eden şairin kim olduğunu araştırın.

Daha fazla öğren

Ali Paşa önce Fransızlarla müzakere etti, ancak daha sonra İyon Denizi'nde onlarla savaştı ve kazandı. Bu durum onu, Fransa'ya karşı bir müttefik olarak gören İngilizler için ilgi çekici hale getirdi.

İngiliz Amiral Horatio Nelson, Fransızlara karşı kazandığı zaferden dolayı onu tebrik etmek için bir subay gönderdi. Daha sonra karşılıklı övgü mektupları yazdılar.

Ali Paşa ayrıca Avrupa müziğinde de konu oldu. Alman besteci Albert Lorzinger tarafından onun onuruna bir opera yazıldı ve bu operada Ali Paşa baş karakter olarak yer aldı.

Arnavutluk manzarası

Geleneksel kıyafetler içindeki Arnavutlar

Arnavut Aydınlanması

Osmanlı İmparatorluğu'ndaki kriz döneminde Arnavutlar **kendi dillerine ve kültürlerine ilgi** göstermeye başladılar. Bazı aydınlar, Arnavutça bir alfabe oluşturma, kitaplar basmanın ve Arnavutça okullar açmanın gerekliliğini gördüler.

İmparatorluktaki diğer küçük halklar gibi Arnavutlar da okuryazarlık ve kültürün gelişmesinde engellerle karşılaştılar. Eğitimli insan sayısı az olmasına rağmen, **Arnavutlar kültürel bilinci güçlendirmeye ve aralarındaki dini ve bölgesel bölünmeleri aşmaya çalıştılar.**

Arnavut Aydınlanmasının başlangıcı mütevazıydı ve çoğu zaman Osmanlı İmparatorluğu dışında gerçekleşti, ancak eğitim ve okuryazarlığın gelişimi için büyük önem taşıyordu. Arnavut aydınları ilerlemenin eğitimle başladığına inanıyordu. Ancak ciddi bir sorunla karşı karşıyaydılar: Okullarda ve kitap basımında kullanılacak bir Arnavut alfabesi yoktu. Bu nedenle, bir **alfabenin oluşturulması** Arnavut kültürünün gelişiminde ilk adım oldu.

Bu görevi ilk üstlenen Arnavut Aydınlanmacı **Naum Vekilharçi** olmuştur. Korça yakınlarında doğmuş, daha sonra ise yeni fikirlerle tanıştığı Eflak'ta (bugünkü Romanya) yaşamış ve eğitim görmüştür. Arnavutların kendi kitapları ve ortak bir yazısı olmadığını bilincinde olarak, bir Arnavut alfabesi ve elifbası (okuma kitabı) oluşturmaya karar vermiştir. O, kendi dili olan her halkın, kendi alfabesine de sahip olması gerektiğine inanıyordu.

1844'te Arnavutça dilinde **ilk küçük başlangıç kitabını**, ertesi yıl ise okuma metinleri içeren daha büyük bir başlangıç kitabını yayınladı. Bunlar Arnavutça **dilindeki ilk ders kitaplarıydı**. Bu amaçla tamamen yeni bir alfabe oluşturdu. Alfabe karmaşık olmasına rağmen, başlangıç kitapları Güney Arnavutluk'ta yaygınlaştı ve Arnavutça okuma ve yazma öğrenimini teşvik etti.

XIX. yüzyılın en önemli Arnavut şahsiyetlerinden biri olan Konstantin Kristoforidi, Arnavut dilinin gelişmesinde ve bir alfabe oluşturulması ihtiyacında da önemli bir rol oynamıştır. Arnavutça kitapların az olduğu bir dönemde, eğitimi daha erişilebilir kılmak amacıyla yerel dildeki eserleri çevirmeye ve basmaya başlamıştır.

Paşko Vasa

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

İşkodralı Arnavut siyasi ve kültürel devlet adamı Pashko Vasa, halkına seslenerek Arnavutların içinde bulundukları gerçek durumu gözler önüne sermiştir. "Ey Arnavutluk'um" adlı şiirinde şöyle yazmıştır:

Kimileri 'inancım var' der, kimileri 'dinim var'; Biri 'Türk'üm' der, diğeri 'Latin'im'; Bazıları 'Yunan'im' der, 'Slav'im' der diğeri; Oysa hepimiz kardeşiz be zavallılar! Rahipler ve hocalar aklınızı bulandırdı, Sizi bölmek ve yoksullaştırmak için!"

Pashko Vasa, "Ey Arnavutluk'um" şiirinde Arnavutların din ve köken bakımından bölünmüşlüğünden bahseder ve birlik çağrısında bulunur.

Benzer bölünmelerin ve birlik çağrılarının Balkanlar'daki diğer halklar arasında da var olup olmadığını size açıklaması için tarih öğretmeninizle tartışın.

Naum Vekilharçi

Konstantin Hristoforidi

Çevirilerin yanı sıra, **çocukların okuma yazma öğrenmelerine yardımcı olacak kitaplar** da hazırladı. Kitapları şehirlerde ve köylerde yayıldı ve okuryazarlığın yayılmasına katkıda bulundu. Birçok Arnavut çocuğunun Yunanca veya diğer dillerde eğitim gördüğü bir dönemde, Christophoridis eğitimin **anadilde yapılması gerektiğine** inanıyordu.

Eserleri hem Müslümanlar hem de Hristiyanlar tarafından okunmuştur; bu da eserlerinin tüm Arnavut halkı için önemli olduğunu göstermektedir.

Daha fazla öğren

Christophoridis, Londra İncil Derneği ile işbirliği yaparak dini kitapları Arnavutçanın iki ana dili olan Geg ve Toskçaya çevirdi. Bu çalışmayı daha iyi yürütmek için Malta, İstanbul ve diğer şehirler gibi çeşitli yerlerde kaldı ve eğitim gördü. Geg ve Toskça dillerinde bir başlangıç kitabı yayınladı.

Arbreşler

Arnavut dilinin ve kültürünün korunmasında, faaliyetleri Balkanlarla sınırlı kalmayan eğitimli insanların önemli bir rolü olmuştur. Özellikle **İtalya'daki Arbreşlerin** (Osmanlıların topraklarını fethinden sonra yerlerinden edilen Arnavutlar) rolü çok önemlidir. Anavatanlarından uzakta yaşamalarına rağmen, dili ve gelenekleri koruyarak gelecek nesillere aktarmışlardır.

XIX. yüzyılda **Arnavut entelektüeller**, Arnavut dilini ve kökenlerini bilimsel olarak incelemeye başladılar. Arnavut dilinin eski ve kendine özgü bir dil olduğunu, Arnavutların ise Avrupa'nın kadim halklarından biri olduğunu ve kendi dilleri, kültürleri ve tarihleri olduğunu göstermeyi amaçladılar. Bunların en ünlülerinden biri, Arnavut dilinin tarihi ve özelliklerini kaleme alan **Demetrio Camarda'dır**.

Arbreş aydınları, Arnavutça halk şarkıları derlediler, şiirler yazdılar ve kitaplar yayınladılar. Bu sayede Arnavutların kültürel bilincinin güçlenmesine ve Balkanlardaki hemşerileriyle bağların kurulmasına katkıda bulundular. Faaliyetleri, Arnavut alfabesinin oluşturulmasına ve okuryazarlık ile edebiyatın gelişmesine zemin hazırladı.

Arbreş milli oyunu

Demetrio Camarda

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Ali Paşa, konumunu güçlendirmek için Avrupa devletleriyle ilişkilerini nasıl kullandı?
2. XIX. yüzyıldaki isyanlar ve ayaklanmalar bastırılmış olsa da Arnavutlar için neden önemliydi?
3. Naum Vecilharci kimdi ve Arnavut okuryazarlığı için ne yaptı?
4. Arbreşler kimlerdi ve Arnavut dilinin ve kültürünün korunmasına nasıl yardımcı oldular?

XIX. Yüzyılın Başından Büyük Doğu Krizine Kadar Bulgaristan

Osmanlı İmparatorluğu'ndaki değişiklikler Bulgar halkı arasında da hissediliyordu, ancak **Bulgarlar arasındaki ulusal hareketin gelişimi** daha yavaş ilerliyordu. Bulgar topraklarının İstanbul'a daha yakın olması, merkezi otoritenin bu bölgelerdeki gelişmeleri sürekli olarak yakından takip ettiği anlamına geliyordu. Aynı zamanda, sık sık yaşanan huzursuzluklar ve düzensiz silahlı birliklerin ortaya çıkması halk arasında güvensizlik yaratıyordu.

Okuryazarlık oranının düşük olması ek bir problem teşkil ederken, Bulgar tüccarların zayıf ekonomik gücü daha fazla okul açılmasına ve yetkililer üzerinde daha büyük bir etki kurulmasına izin vermiyordu. Zamanla bu koşullar değişmeye başladı, bu da daha güçlü bir kültürel ve eğitimsel gelişimin önünü açtı.

Eğitim ve Öğretim

Bulgarlar arasında eğitim ve öğretimin başlangıcı, Avrupa Aydınlanma fikirlerinin etkisi altındaydı. Bu fikirler, Bulgar tüccarların Orta Avrupa ve Yunanistan ile olan bağları aracılığıyla yayılıyordu. Aynı zamanda bazı şehirlerde Bulgar nüfusunun sayısı artmaktaydı. Birçok köylü, daha iyi bir yaşam arayışıyla şehirlere göç ediyordu.

Az sayıdaki okuryazar ve eğitimli insan grubu; Bulgar tarihi, kültürü ve dili hakkında kitaplar yazılması ve yayımlanması gerektiğinin farkına vardı. Başlangıçta bu sürecin taşıyıcısı din adamlarıydı.

Bulgar tüccarlarının güçlenmesi, Bulgar dilinde ilk okulların ve başlangıç kitaplarının ortaya çıkmasının yolunu açtı. Ticaret ve zanaatın gelişmesi yeni bilgiye olan ihtiyacı doğurdu. Yeni dönem matematik, coğrafya ve yabancı dil bilgisine ihtiyaç duyuyordu.

Gabrova'da **Bulgar dilinde ilk okul açıldı**, bunun ardından eğitim daha hızlı gelişmeye başladı. Yeni okullar inşa edildi ve kademeli olarak kız çocukları da eğitim sürecine dahil edildi. Bulgarların bir kısmı, eğitim almak için Avrupa ülkelerine gitti ve daha sonra edindikleri bilgi ve deneyimleri kendi vatanlarına geri taşıdı.

Daha fazla öğren

Bulgar geçmişine, diline ve kültürüne olan ilginin başlangıcı, Paisius Hilendarski ve Sophrony Vrachanski'nin eserleriyle ilişkilidir.

Paisius Hilendarski, Athos Dağı'nda bir keşişti. Bulgarlara görkemli geçmişlerini hatırlatan "Slav-Bulgar Tarihi" adlı kitabı yazdı. Bu eseriyle, yurttaşlarını geçmişlerinden utanmamaya ve okuryazar olmaya çağırdı.

Sophrony Vrachanski, Paisius'un kitabının ilk kopyasını yaptı. Daha sonra piskopos oldu ve 1806'da halkın anlayabileceği ilk Bulgarca kitabı bastı. Ayrıca Rus-Osmanlı savaşına katıldı ve Rusların yanında savaşan Bulgar gönüllülerini organize etti.

Hilendarski'li Paisius

Sofroniy Vrachanski

Bulgar okuryazarlığının önemli merkezlerinden biri Osmanlı başkenti İstanbul'du. Öğretmenler okuryazarlığın yayılmasında büyük rol oynadılar. Öğretmenlik yapmanın yanı sıra ders kitapları yazdılar ve kültürel hayatı organize ettiler.

Ancak, eğitimin hızlı gelişmesine rağmen, Bulgar devleti kurulduğunda nüfusun sadece küçük bir kısmı okuma yazma öğrenmeyi başarmıştı.

Kilise Bağımsızlığı Mücadelesi. Bulgar Eksarhlığı'nın Kurulması

Entelektüeller arasında Bulgar ulusal bilincinin gelişmesi ve güçlenmesi, **ayrı bir Bulgar kilisesi** kurulması konusunu gündeme getirdi. Onların bu görüşleri üzerinde komşu ülkelerdeki örnekler, özellikle de Sırbistan'da otonom bir kilisenin ve Yunanistan'da bağımsız bir kilisenin kurulması etkili oldu.

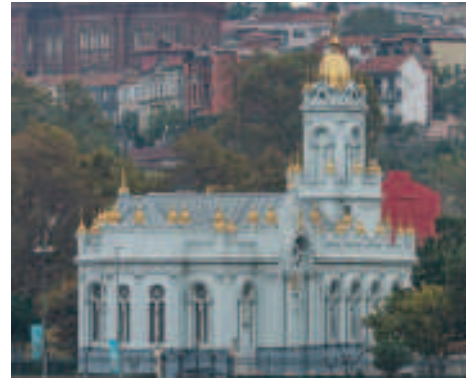
O dönemde Bulgarlar, Bulgar nüfusunun ihtiyaçlarını giderek daha az dikkate alan **Konstantinopolis (İstanbul) Patrikhanesi'nin dini yetkisi** altındaydı. Eğitimli Bulgar nüfusunun ve din adamlarının bir kısmı, Bulgar din görevlilerinin Patrikhane bünyesinde daha yüksek makamlara gelememesi nedeniyle protestolarda bulundu.

Ek bir sorun da ibadetlerde kullanılan **dildi**. Bu dil, Bulgarların büyük çoğunluğu için anlaşılabilir olan Rumcaydı (Yunanca). Bu nedenle, kilise ibadetlerinde halkın konuştuğu Bulgar dilinin kullanılmasına izin verilmesini ve yüksek kilise makamlarına Bulgarların atanmasını talep ettiler. Bu talepler Konstantinopolis Patrikhanesi tarafından reddedildi.

İstanbul Patrikhanesi'ne karşı direniş, Orta Çağ Bulgar başkenti Tırnov'o'da başladı. Ardından diğer şehirlere de yayıldı ve Bulgarlar giderek daha yüksek sesle **kendi kiliselerinin kurulmasını talep etmeye başladılar**.

Bulgarlar, Konstantinopolis Patrikhanesi ile müzakere etmeye çalıştılar, ancak bu görüşmeler sonuç vermedi. Büyük Güçler, özellikle Rusya, ayrı bir Bulgar kilisesi kurma mücadelesine de müdahale etti.

1870 yılında, Osmanlı padişahı **Bulgar Eksarhlığı'nın** kurulmasını sağlayan bir ferman çıkardı. İki yıl sonra ise ilk **Bulgar eksarhı** seçildi.

İstanbul'daki Aziz Stefan
Bulgar Kilisesi

Tarihsel Bir Kişiliği Tanıyın

Hilarion Makariopolsky, 1812 yılında Elena şehrinde varlıklı bir ailede doğdu. Athos Dağı'ndaki Hilendar Manastırı'na gitti, burada keşiş oldu ve Hilarion adını aldı. Kilise figürü olarak, Bulgarların Konstantinopolis Patrikhanesi'ne karşı mücadelesinde çok aktifti. Hilarion, Bulgarların kendi valilerine, okullarına ve Bulgarca kitaplara sahip olmalarını savundu.

1860 yılında, Konstantinopolis'teki "Aziz Stephen" kilisesinde Paskalya ayını sırasında, Hilarion kasten patrik adını anmadı. Bu hareketiyle, Bulgarların artık onun otoritesini tanımadığını sembolik olarak gösterdi.

Hilarion Makariopolski

Kurtuluş Hareketinin Ortaya Çıkışı, Gelişimi ve Bulgar Devletinin Kurulması

Sırbistan ve Yunanistan'ın kurulması, eğitimin gelişmesi ve Bulgar kilisesi mücadelesindeki başarılar, bazı Bulgarlar arasında bir **kurtuluş hareketi** fikrini körükledi. Onlar, Osmanlı egemenliğinden kurtulmanın yolunun silahlı mücadeleden geçtiğine inanıyorlardı. Nihai hedef ise bir **Bulgar devleti kurmaktır**.

Bulgaristan'da ve yoğun bir Bulgar göçmen nüfusunun bulunduğu Romanya'da, bir kurtuluş ayaklanması'nın hazırlanmasına yardımcı olmak amacıyla örgütler kuruldu.

Georgi Rakovski, böyle bir ayaklanmanın organize edilmesi için çalışan ilk Bulgar devrimciydi. Yunanistan, Sırbistan ve Romanya'da yaşadı ve faaliyet gösterdi. Sırbistan'da, Bulgaristan'a girip ayaklanma başlatması planlanan çeteler organize etti. Rakovski, özgürlüğün ancak devrim yoluyla elde edilebileceğine inanıyordu.

Bulgar kurtuluş hareketinin daha genç temsilcileri, Rakovski'nin devrim yoluyla özgürlük fikrini devam ettirdiler. Onun ölümünden sonra devrimci hareketin lideri **Lyuben Karavelov** oldu. Ona göre Bulgaristan; kişisel, ulusal ve dini haklara saygı duyulan bir cumhuriyet olmalıydı. Karavelov ayrıca diğer Güney Slav halklarıyla iş birliği yapılmasını da savunuyordu.

Bir diğer önde gelen Bulgar devrimci ise **Vasil Levski** idi. Zamanının çoğunu, devrimci ağı organize ettiği ve ayaklanma hazırlıklarını yürüttüğü vatanında geçiriyordu. Levski, Osmanlı yetkilileri tarafından tutuklandı ve idam edildi.

Onun ölümünden sonra Bulgar devrimciler arasında anlaşmazlıklar baş gösterdi. Bu dönemde hareketin başına geçen **Hristo Botev**, bölünmelerin üstesinden gelmeyi ve ayaklanma hazırlıklarına devam etmeyi başardı.

Büyük Doğu Krizi'nin başlaması ve Bosna-Hersek'teki ayaklanma, devrimci faaliyetleri daha da yoğunlaştırdı. Hazırlıkların bir parçası olarak, Bulgar toprakları birkaç isyancı bölgeye bölündü.

Georgi Rakovski

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Georgi Rakovski, Bulgaristan'da bir ayaklanma planı hazırladı. Bu plana göre şunlar öngörülmüştü:

- Birçok şehir ve köyde, halkı ayaklanmaya hazırlayacak ve başlangıç sinyali bekleyecek gizli komiteler kurulacaktı.
- Balkanlara nüfuz edecek, halkı silahlandıracak, Osmanlı hükümetiyle bağlarını koparacak ve önemli şehirleri ele geçirecek iyi organize edilmiş bir birlik kurulacaktı.
- Ayaklanma hızla yayılacak ve geçici bir yönetim ve askeri örgütlenme oluşturulacaktı. Rakovski'ye göre, Osmanlı hükümeti hareketi durdurmak için yeterli sayıda asker gönderemeyecekti.

Lyuben Karavelov

Nisan Ayaklanması

Vasil Levski

Nisan 1876'da Bulgaristan'ın çeşitli bölgelerinde bir ayaklanmalar başladı. Osmanlılar ayaklanmayı hızla bastırdı ve Bulgar halkı arasında ağır kayıplara yol açtı. Bu olay, özellikle Rusya ve Büyük Britanya'da olmak üzere Avrupa'da büyük yankı uyandırdı.

Ertesi yıl Rusya, Osmanlı İmparatorluğu'na karşı savaşa başladı. Çok sayıda Bulgar gönüllü Rus ordusuna katıldı ve Rusya'nın zaferine önemli katkıda bulundu. Çatışmanın sona ermesinin ardından, büyük bir Bulgar devletinin kurulmasını öngören **San Stefano Barış Antlaşması** imzalandı.

Ancak diğer Büyük Güçler bu antlaşmanın hükümlerine katılmadı. Yeni bir uluslararası çatışmayı önlemek için **Berlin Kongresi** düzenlendi. Burada, **özerk bir Bulgaristan Prensiği** ve ayrı bir **özerk Doğu Rumeli bölgesi** kurulmasına karar verildi.

Hristo Botev

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Bulgar geçmişine, diline ve kültürüne ilgi uyandıran iki Bulgar eğitimci kimlerdir?
2. Bulgarlar neden kendi ayrı kiliselerinin kurulmasını talep ettiler?
3. Georgi Rakovski kimdi ve ne tür bir özgürlük mücadelesini destekledi?
4. 1878'de Bulgaristan Prensiği'nin kurulmasına hangi olaylar yol açtı?

XIX. Yüzyılda Makedonya'da Kilise – Eğitim Koşulları

XIX. Yüzyılda Makedonya'daki Kilise Koşulları

Kilise, insanların günlük yaşamında olduğu kadar toplumda da önemli bir role sahipti. Manevi geleneklerin, ahlaki değerlerin ve aynı zamanda okuryazarlığın koruyucusuydu.

Kilise, Ortodoks Hristiyan nüfusun eğitimini organize ediyor ve denetliyordu. Osmanlı İmparatorluğu'nda tanınan bir kilise, inananların dil ve etnik kökenine bakılmaksızın tanınan bir millet olarak kabul ediliyordu. Milliyetçiliğin etkisiyle, 19. yüzyıl boyunca Osmanlı İmparatorluğu'ndaki bir kurum olarak kilise, **belirli ulusal ideolojilerin hizmetine sunuldu.**

Ohri Başpiskoposluğu'nun kaldırılmasından sonra Makedonya, halihazırda Yunan ulusal ülküsünün hizmetinde olan **İstanbul Patrikhanesi**'nin dini yetkisi altına girdi. Bu süreçte piskopos olarak Rumlar atandı. Onlar, nüfusun etnik ve dilsel aidiyetine bakılmaksızın Rumca (Yunanca) ibadeti dayattılar.

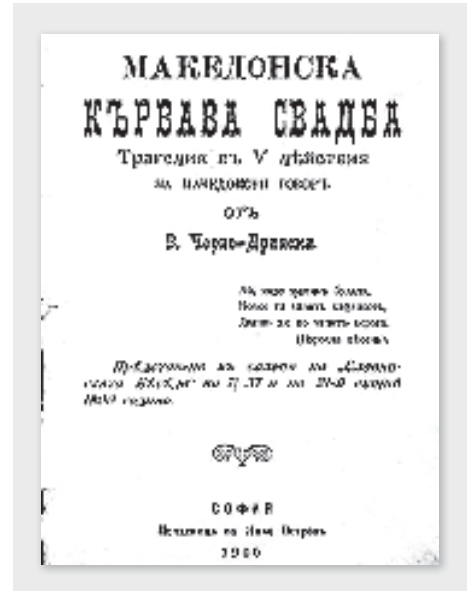
Aynı durum okullarda da yaşanıyordu. Kilise Slavcası dilindeki kitaplar imha ediliyordu. Tüm bunlar, Rumca anlamayan Makedon nüfusu arasında memnuniyetsizliğe yol açıyordu. Konstantinopolis Patrikhanesi'nin dini yetkisi altında olan Bulgaristan'da ve Güney Sırbistan'ın bazı bölgelerinde de durum benzerdi. Bu nedenle, 19. yüzyılın ortalarında, öncelikle Slav dilinde ibadet edecek piskoposların atanmasını hedefleyen güçlü bir Patrikhane karşıtı hareket başladı.

Bu kilise mücadelesinin bir sonucu olarak ve Büyük Güçlerin, özellikle de Rusya'nın diplomatik baskısıyla **1870 yılında merkezi Konstantinopolis'te olan Bulgar Eksarhlığı kuruldu.** Başlangıçta Makedonya'da sadece bir piskoposu vardı, ancak zamanla bunların sayısı arttı. Bu şekilde, birkaç Makedon şehrinde aynı anda ikiye piskopos (biri Patrikhane'ye, diğeri Eksarhlığa bağlı) bulunuyordu.

Eksarhlığa bağlı kiliselerde ayinler Kilise Slavcası ile yapılırken, okullarda Bulgarca eğitim veriliyordu. Konstanti-

Kiril Peyçinoviç – Tetoets

Makedonca yazılmış "Makedon Kanlı Düğünü" adlı drama

nopolis Patrikhanesi’nin örneğini izleyen **Eksarhlık, Bulgar ulusal fikrinin temsilcisi** rolünü üstlendi. Bu nedenle, iki Ortodoks kilisesi arasında bir egemenlik mücadelesi başladı.

Dil benzerliği nedeniyle, Eksarhlık Makedon nüfusu için daha kabul edilebilir bir seçenektir. Ancak, buna karşı **öğrenci isyanları** çıktı ve ibadette Makedon dilinin kullanılması talepleri yükseldi. Konstantinopolis Patrikhanesi, prestijini korumak için, yetki alanındaki bazı yerlerde Sırpça ve Romence dillerinde ibadet ve öğretim yapılmasına izin verdi. Böylece kiliseler, manevi kurumlardan ulusal propaganda (Yunanca, Bulgarca, Sırpça ve Romence) düzenleyicilerine ve taşıyıcılarına dönüştü.

Uniate Hareketi ve Ohri Başpiskoposluğunun Yeniden Kurulması Girişimleri

Makedonya nüfusunun bir kısmı, kilise sorununun çözümünü **Roma Katolik Kilisesi ile birleşmede** görüyordu. Bu konuda Kukuşaniler öncülük ediyordu. 1859’da Konstantinopolis Patrikhanesi’ni reddettiler ve **Katolik Kilisesi ile birleşmeyi** talep ettiler. Bu, Papa’yı dini liderleri olarak tanıdıkları ve ibadetin Slav dilinde yapıldığı anlamına geliyordu.

Onları birleşmekten vazgeçirmek için, Patrikhane geçici olarak Yunan asıllı Doyran Piskoposunu görevden aldı ve yerine Galiçnik doğumlu **Parteniy Zografski’yi** atadı. Ancak durum sakinleştikten sonra Parteniy görevden alındı.

Makedonya’da, **Ohrid Başpiskoposluğunun Makedon kilisesi** olarak yeniden kurulması eğilimiyle birlikte Uniateizm, 1873/74 yıllarında ivme kazandı. Dimitar Pop Georgiev Berovski bu harekette önemli bir rol oynadı. Hareketi engellemek için Bulgar Eksarhı Makedonya’ya özel bir elçi gönderdi.

1890’ların başlarında, Üsküp Eksarhlığı Metropoliti **Theodosiy Gologanov**, Ohrid Başpiskoposluğunu Roma Katolik Kilisesi’nin himayesi altına yeniden kurma girişiminde bulundu. Bunu yaparken, Eksarhlık tarafından atanan birkaç yetkiliyi görevden aldı ve “Bulgar Eksarhlığı” adını içermeyen belgeler yayınladı. Bu nedenle metropolitlik görevinden alındı.

Parteniy Zografski

Teodosiy Gologanov

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Bulgaristan Dışişleri Bakanlığı’na Eksarh Joseph’in raporundan:

*“Theodosiy, üstleriyle olan bağlarını ola-
bildiğince koparmaya çalıştı. Üsküp pisko-
posluğunda, Eksarhlık tarafından çıkarılan
tüm okul ve yatılı okul yönetmeliklerini
geçersiz ilan etti. Herhangi bir yasal daya-
nağı olmaksızın, kendi yetkisiyle, “Bulgar
Eksarhlığı” kelimelerini çıkararak karar-
lar, vaftiz belgeleri ve okul sertifikaları
bastırdı. Vatandaşlara ve öğretmenlere
Eksarhlığı tanımadığını ve onunla ilişkilere-
rini kestiğini söyledi. Makedonların Yukarı
Bulgarlardan bağımsızlaşmaları gerektiği
fikrini yaydı.”*

Eğitimin Gelişmesi

Avrupa'daki Aydınlanma Çağı'nın ve Osmanlı İmparatorluğu'ndaki değişimlerin etkisiyle Makedonya'da eğitim XIX. yüzyılda önemli bir gelişme gösterdi. Başlangıçta, çoğunlukla kilise ve manastırlarda bulunan **hücre okulları** hala mevcuttu. Bunlar temel okuma yazma eğitimi veriyor ve kilise ortamları için personel yetiştiriyordu. Kısa süre sonra **seküler okullar** ortaya çıktı.

Seküler okullarda öncelikle tarih, coğrafya, matematik gibi seküler içerikli dersler öğretiliyordu. Özellikle tüccarlar olmak üzere varlıklı vatandaşlar, çocuklarının seküler okullara gitmeleri halinde daha başarılı olacaklarını fark etmişlerdi. Makedonya'daki ilk seküler okullar Yunan etkisi altındaydı. Bu okullarda eğitim Yunanca olarak veriliyordu. Daha varlıklı Makedon sınıfı çocuklarını bu okullara gönderiyordu çünkü Yunanca, eğitilmiş ve ticari elitin dili olarak kabul ediliyordu. Daha sonra, bu Yunan öğrencilerden bazıları Makedonya'daki Yunan manevi ve kültürel egemenliğinin açık eleştirmenleri oldular.

Kilise-okul belediyelerinin güçlenmesiyle birlikte, XIX. yüzyılın dördüncü on yılında Slav dilinde seküler okullar açılmaya başlandı. Kilise-okul belediyeleri, bu okulların organizasyonunda, yer ve öğretmen bulmada önemli rol oynadı. Tüccarlar ve esnaf birlikleri tarafından desteklendiler. Aynı zamanda, öğretim de geliştirildi. Öğrenciler yaşlarına ve okudukları derslere göre sınıflara ayrıldı. Bu tür okullar Köprülü, Prilep, Üsküp, Kalkandelen, Kumanovo ve diğer yerlerde açıldı. Slav dili öğretiminde yeni yöntemler getiren en önde gelen öğretmen Jordan Hadzi Konstantinov Cinot'tu. Bu okul türü 1960'ların sonuna kadar egemen oldu.

XIX. yüzyılın son on yıllarında, Konstantinopolis Patrikhanesi ve Bulgaristan Eksarhlığı Makedonya'daki eğitim hayatında önemli bir rol oynadı. Makedonya'da daha fazla okul açmak için bir yarışma başlattılar. Bu okullarda eğitim daha yüksek bir seviyedeydi. Sınıf ve lise okullarına ek olarak, meslek okulları da açıldı. Bunlarda Yunanca ve Bulgarca dillerinde eğitim veriliyordu.

İstanbul Rum Patrikhanesi, kendi koruması altında Sırpça ve Romence eğitim veren okulların açılmasına izin vermiştir. Romen okullarının ilk sınıflarında öğretim Ulahça yapılmaktaydı. Makedonya'da Protestan ve Katolik misyonları da kendi okullarını açmaktaydı.

Yordan Hacı Konstantinov Cinot

Tarihi tanıklıklar

1852 tarihli "Şumadinka" gazetesindeki bir mektupta (haber yazısında), Cinot'un Üsküp'teki öğretmenliği hakkında şunlar yazmaktadır:

"İki yıl önce öğretmen olarak Yordan Konstantinoviç adında birini aldık... (ki kendisi) çocuklarımıza Slavca okuma yazma öğretmeye başladı. Bu başarıdan aşırı derecede memnun kalarak, en büyük arzusuyla çocuklarımızı bu yeni okula kaydettirmeye başladık... Ancak, bizim bu okulumuz yüzünden Rum (Yunan) okulu boş kaldı; çünkü her anne baba, çocuğunun ana dilinde bir şeyler öğrenmesini istiyor... Bundan incinen Rumlar, bize ve öğretmenimize karşı açıkça hoşnutsuzluk göstermeye başladılar ve bu hoşnutsuzluk sonunda açık bir tartışmaya dönüştü..."

Ders Kitabı Yayıncılığı ve Edebiyat

Eğitimin gelişmesi, ders kitapları yayıncılığını ve edebiyatı etkiledi. İlk kitaplar ve ders kitapları; Budin (Budapeşte), Belgrad ve İstanbul'daki varlıklı vatandaşların maddi yardımlarıyla basıldı. Yazarları kilise çevrelerinden geliyordu, bu nedenle bu eserlerde dini içerikler ağırlıktaydı. Kitaplar, halkın konuştuğu Makedonca ağızdan birçok unsur barındıran **Kilise Slavcası dilinde** yazılıyordu. Bu sayede kitap, sıradan insana daha yakın hale geldi. Bu türün ilk yazarları arasında Yoakim **Kırçovski** ve **Kiril Peyçinoviç – Tetoets** yer almaktadır.

Slav edebiyatı ve ders kitabı yayıncılığının durumu, **1838 yılında Teodosiy Sinaitski'nin** Selanik'te bir matbaa açmasıyla kolaylaştı. Bu matbaada birkaç kitap ve ders kitabı basıldı. Birkaç yıl sonra matbaa bir yangında kül oldu.

Halkın konuştuğu Makedonca ağızyla kitap ve ders kitabı basma gayreti XIX. yüzyılın ikinci yarısında da devam etti. Bu dönemin ders kitabı yazarları arasında Kuzman Şapkarev, Dimitar Uzunov ve diğerleri öne çıkmaktadır. Yazdıkları ders kitapları halkın konuştuğu Makedonca ağızyla olduğu için bu yazarlara **"Makedonist"** deniyordu.

Eş zamanlı olarak edebi eserler üretiliyor, şiirler yazılıyor, Makedon coğrafyasına ait halk yaratımları (folklor ürünleri) ve atasözleri yazıya geçiriliyordu. Bu yazarlar

Azis Yoakim Krçovski

Kiril Peyçinoviç'in "Günahkârlar İçin Teselli" adlı kitabı, "sade bir dille" yayımlandı

Daha fazla öğren

Makedonca dilinde yazan yazarlar için kullanılan **"Makedonistler"** terimi, ilk kez Bulgar aktivist Petko Raçov Slaveykov tarafından 1871 yılında "Makedonya Sorunu" adlı makalesinde kullanılmıştır. Bu makalede, diğer şeylerin yanı sıra şunları yazmaktadır:

"Makedonistlerden sık sık Bulgar değil, eski Makedonların soyundan gelen Makedonlar olduklarını duyuyoruz... Keyfi temellerine güç katmak için Makedonistler, Makedon ve Yukarı Bulgar lehçeleri arasında bir fark olduğunu, ilkinin Slav diline daha yakın olduğunu öne sürüyorlar..."

Kuzman Şapkarev

Miladinovtsi Kardeşler

Grigor Prliçev

arasında özellikle Dimitar ve Konstantin **Miladinov kardeşler**, **Marko Tsevenkov**, **Gyorgyiya Pulevski** ve diğerleri öne çıkmaktadır.

Bazı yazarlar ise yabancı dillerde eserler veriyordu. Örneğin **Grigor Pırliçev**, Yunanca dilinde **"Serdarot"** adlı epik şiiri yazdı. Bu eserin sanatsal değerinden dolayı Atina'da **"İkinci Homeros"** ilan edildi. XIX. yüzyılın sonunu (1900) ise sembolik olarak, Makedon halk ağzıyla yazılmış olan **"Makedonska Krvava Svadba"** (Makedon Kanlı Düğünü) draması ve bunun yazarı Voydan Çernodrinski ile kapatıyoruz.

Geçmiş, bugünde

Her yıl Ağustos ayında Struga'da "Struga Şiir Akşamları" olarak bilinen uluslararası bir şiir etkinliği düzenleniyor.

Bu etkinliğin kimin onuruna düzenlendiğini ve neden Struga'da düzenlendiğini öğrenin.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Makedonya halkı için Bulgaristan Eksarhlığı neden Konstantinopolis Patrikhanesi'nden daha kabul edilebilir bir seçenektir?
2. Eksarhlık ve Patrikhane neden Makedonya'da daha fazla kilise ve okul açmak için rekabet etti?
3. Hücre okulları ve seküler - laik okullar arasındaki farkı açıklayın.
4. "Daha Fazlasını Öğrenin" bölümündeki metni analiz edin ve Slaveykov'un bu ders kitaplarına neden Makedonist adını verdiğini açıklayın?

Razlovtsi Ayaklanması

Ayaklanma Sebepleri

XIX. yüzyılın yetmişli yıllarının ortalarında, Osmanlı yönetimi altındaki Balkan halkları arasında özgürlük arzusu alevlendi. İlk olarak (1875 yılında) Bosna-Hersek'te bir isyan patlak verdi. Ertesi yılın Nisan ayında Bulgaristan'da bir isyan çıktı. Mayıs 1876'da ise Makedonya'da **Razlovtsi Ayaklanması** patlak verdi. Bu olaylar, Avrupalı güçlerin diplomatik faaliyetlerini yoğunlaştırmasına ve Osmanlı İmparatorluğu ile birkaç savaşa yol açtı. Tarihte bu çalkantılı dönem **Şark Krizi (Doğu Krizi)** olarak bilinir.

Razlovtsi Ayaklanması'nın patlak vermesinin birden fazla nedeni vardır. Bunlar arasında şunlar yer almaktadır: Vergi yükümlülüklerini ve ürün fiyatlarının artması nedeniyle halkın kötüleşen ekonomik durumu; devlet idaresi temsilcilerinin uyguladığı suistimaller; halka yönelik artan şiddet; can ve mal güvenliği açısından kötüleşen asayiş durumu; dini fanatizm ve diğerleri. Buraya bir de dayanışma arzusu dahildir. Aslına bakılırsa, Dimitar Pop Georgiev Berovski'ye göre, Makedonya'da Razlovtsi Ayaklanması'nın çıkarılmasıyla Bosna-Hersek'teki isyancıların durumunun hafifletilmesi amaçlanmıştı.

Ayaklanma Hazırlıkları

Razlovtsi Ayaklanması'nın ana örgütleyicisi ve lideri **Dimitar Pop Georgiev Berovski** idi. Ayaklanma hazırlıkları da onun kontrolü altında yürütülmekteydi. Berovski'nin eşinin babası olan, Razlovtsi köyünden Papaz Stoyan da önemli bir yere sahipti. 1875 yılının sonlarında Berovski, Selanik'te gizli bir komite kurdu. Ayaklanmanın hazırlıkları da orada başladı.

Para ve diğer gerekli malzemeleri sağlamak amacıyla, Berovski ve Papaz Stoyan kendilerine ait mülklerin bir kısmını sattılar. Elde edilen gelire birkaç tabanca, tüfek ve mühimmat satın alındı ve bunlar gizlice Maleşevya bölgesine nakledildi. Öğretmenler Baba Nedela ve Stanislava Karaivanova bir isyan sancağı hazırladılar. Sancağın üzerine bir aslan ile „Makedonya“ ve „Sizi özgürleştirmek için ayağa kalkın“ yazıları işlenmişti. Sancak, Berovski'nin talimatları doğrultusunda ve kendisine verdiği bir taslağa dayanılarak yapılmıştı.

Dimitar Pop Georgiev Berovski

Daha fazla öğren

Razlovci Ayaklanması'ndan kısa bir süre önce, 1876 Mayıs'ının başlarında, Selanik'te bir Müslüman kalabalığı Fransız ve Alman konsoloslarını öldürdü. Bu kişiler, Bogdanci'den genç Stefaniya'nın kaçırılması nedeniyle Müslümanlarla çatışmaya giren Hristiyanları korumaya çalıştıkları için öldürülmüşlerdi.

Razlovtsi köyünden Papaz Stoyan

Temel hazırlıklarını tamamladıktan sonra D. Berovski, Maleşevya bölgesine geri döndü. Orada küçük bir çete ile bölgeyi gezmeye ve verilen bir işaretle ayaklanacak taraftarlar toplamaya başladı. Plana göre ayaklanma, Piyanets ve Maleşevo köylerinde başlayacak, ardından Radoviş, Ustrumca, Petriç ve Melnik bölgelerine doğru genişleyecekti.

Ayaklanmanın Başlaması ve Gelişimi

Köye gelen vergi memurlarının on kadar Razlovciliye kötü muamelede bulunması, ayaklanmanın başlamasının somut nedeni (bahanesi) oldu. Bu sebeple, **20 Mayıs 1876** sabahı, D. Berovski liderliğindeki altmış kadar isyancı **Razlovci köyüne saldırdı**. Bu sırada birkaç Türk öldürüldü, diğerleri ise yaralandı. Bunun üzerine köylüler köy meydanında toplanmaya ve borçlarının yazılı olduğu belgeleri yakmaya başladılar. Diğer bazı köylüler ise olası bir intikamdan korkuyorlardı. Böylesine endişeli bir ortamda, Papaz Stoyan'ın emriyle oğlu, kendilerine ait hanı ateşe verdi. Papaz Stoyan bu eylemle köylülere, her şeyden daha kutsal olan özgürlük adına kendi mülkünü bizzat feda ettiğini göstermek istemişti.

Hemen ardından isyancılar iki gruba ayrıldı. Daha büyük grupla birlikte ve bayrağı dalgalandırarak Dimitar Berovski, ayaklanmayı o bölgeye yaymak için Berova bölgesine doğru yola çıktı. Yolda bir Osmanlı birliğiyle çatıştı ve başından yaralandı. Tsone Spasov ise birkaç isyancı ile birlikte Razlovci'de kaldı. Bu arada Razlovtsi, Osmanlılar tarafından sal-

Tarihsel Bir Kişiliği Tanıyın

D. Berovski, Berovo, Odessa (Rusya) ve Belgrad'da (Sırbistan) eğitim gördü ve Belgrad'da bir askeri okuldan mezun oldu. Kısa bir süre Berova'da öğretmenlik yaptı ve burada yetkililer nezdinde Hristiyan ve Müslümanların vekili (temsilcisi) olarak görev aldı. Yazışmalarında sık sık D. Makedonski olarak imza attı. Berova'daki patrik piskoposunun sınır dışı edilmesine ve ardından Uniate hareketine katıldı. Doğu Krizi'nin çalkantılı olaylarından sonra Bulgaristan'a göç etti. Daha sonra Gotse Delchev ile işbirliği yaptı ve Makedonya'ya silah taşınmasına yardım etti.

Razlova Ayaklanması Bayrağı

Nedela Karaivanova

Stanislava Karaivanova

Tsone Spasov

Razlovtsi Ayaklanması

dırıya uğradı ve yakıldı; bu sırada on kadar köylü hayatını kaybetti. Bu durum ve D. Berovski'nin yaralanması planı, dolayısıyla da ayaklanmanın gidişatını değiştirdi. Berovski, Maleşevo bölgesindeki diğer isyancılarla bağlantı kurmayı başaramadı. Böylece isyan, daha en başında öngörülemez ve istenmeyen bir hal aldı.

Ayaklanmanın Bastırılması

Osmanlı yetkilileri, ayaklanmanın yayılmasını önlemek ve aynı zamanda onu bastırmak için hızlı önlemler aldılar. İlk olarak tüm hayvancılıkla uğraşanların sürüleriyle birlikte Maleşevo bölgesini terk etmelerini emrettiler. Bu önlemler isyancıların yalnız bırakılması, gıda kaynaklarından ve bilgi akışından mahrum kalması amaçlanmıştı. Eş zamanlı olarak, çevre bölgelerdeki asker sayısı artırıldı ve bu birlikler isyan bölgesinin etrafındaki çemberi kademeli olarak daraltmaya başladı.

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Razlovci'deki ilk olaylardan sonra, Nako Dede köy meydanında şu sözlerle halka seslendi:

"Köylüler, neden böyle endişeli ve düşüncelisiniz? Yüz yıl daha yaşasınız, bunu kendi gözlerinizle göremezsiniz. Nehirde köprümüzün olmadığı, bu pisliklerin köyün karşısına gelip köylülerin kendilerini at yerine sırtlarında karşıya geçirmeleri için bağdırdıkları zamanları hatırlıyor musunuz? – Şimdi ise bakın, çamurlu Bregalnica'yı boğazlarına kadar suya batmış halde, sanki kuru topraktaymış gibi nasıl da çiğneyip geçiyorlar".

(P. K. Stoyanov)

Bu harekâtlar sırasında **Razlovtsi ikinci kez yakıldı ve yağmalandı**. Aynı zamanda Maleşevya ve komşu çevre bölgelerden çok sayıda kişi gözaltına alındı ve hapsedildi. D. Berovski, çetesinin çekirdek kadrosuyla birlikte kuşatmadan kaçmayı başardı. İsyanın bastırılmasının ardından geçici olarak Rila Manastırı'na sığınan Papaz Stoyan ise kısa süre sonra yakalandı, ancak cezaevine nakledilmek istendiği sırada intihar etti.

Razlovtsi İsyanı'nın başarısızlığı, yerel nitelikte olması'nın yanı sıra isyancıların zayıf örgütlenmesi, yetersiz silahlanması ve eğitimsizliğinde yatmaktadır. İsyan sancağında "Makedonya" ve "Sizi özgürleştirmek için ayağa kalkın" yazılarının yer alması, her ne kadar yerel nitelikte kalmış ve hiçbir dış etki taşımamış olsa da bu isyanın özgürlükçü karakterini ortaya koymaktadır.

Dolayısıyla, XX. yüzyılın başlarında gerçekleşen Razlovtsi Ayaklanması, ilk Makedon ayaklanması olarak nitelendirilir. Makedon halkının tarihi açısından taşıdığı önem nedeniyle, ayaklanmanın yüzüncü yıldönümü vesilesiyle Razlovci köyünde "Razlovtsi Ayaklanması Anıt Evi" inşa edilmiştir.

Razlovtsi Ayaklanması – Makedonya Bağımsızlık Mücadelesi Müzesi'nde sergilenen bir sanat eseri

Bildiklerini hatırla

Coğrafi bir haritaya bakın ve şunları keşfedin:

- Bregalnica Nehri neden Razlovce Ayaklanması bağlamında anılıyor?
- Pijanec-Maleshevo bölgesinin topoğrafyasını analiz edin ve hangi tür faaliyetler için en uygun olduğunu ve ne tür kaynaklara sahip olduğunu keşfedin? Bu şekilde, ayaklanma sırasında bu bölgeden sığınır yetiştiricilerinin çekilmesinin neden emredildiğini daha kolay anlayacak ve hatırlayacaksınız!

Razlovtsi köyündeki Razlovtsi Ayaklanması Anıt Evi

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Razlovtsi Ayaklanmasının patlak verdiği koşulları açıklayın.
2. Papaz Stoyan, kendi hanını yakarak neyi başarmayı amaçladı?
3. Ayaklanmayı komşu bölgelere genişletme planı neden gerçekleştirilemedi?

Makedon Ayaklanması

Makedonya'daki Durum ve Ayaklanmanın Nedenleri

Berlin Kongresi'nden (1878) sonra Makedonya Osmanlı egemenliği altında kaldı. **Berlin Antlaşması'nın 23. maddesine göre**, Makedonya'nın da dahil olduğu Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa kısmında reformlar uygulanacaktı. Bu, bu bölgelerin belirli bir idari özerklik alacağı anlamına geliyordu. Ancak bu hükümler hiçbir zaman tam olarak uygulanmadı. Bu nedenle halk arasında hoşnutsuzluk vardı.

Osmanlı İmparatorluğu'nun Doğu Krizi sırasında kaybettiği topraklardan, Makedonya bölgesine önemli sayıda Müslüman göç etti. Yaşam alanı ve gelir kaynağı arayışı, göçmenler ile yerli halk arasındaki gerilimi artırdı.

Makedon gönüllülerin Osmanlı karşıtı savaşlara katılması da isyan ruhunun artmasında etkili olmuştur. Bu kişiler arasında **Dimitar Berovski, Georgiya Pulevski, İlyo Maleşevski Dede** ve diğerleri yer almaktadır. Makedonya genelinde faaliyet gösteren çetelerin de teşvik edici bir etkisi olmuştur.

Bulgaristan Prensiği ve Doğu Rumeli eyaletindeki Rus varlığının da bu duruma etkisi olmuştur. Üstelik Rus askerleri henüz Yukarı Cuma'dan (bugünkü Blagoevgrad) çekilmemişti. Bölge halkı, bu askerlerin isyana destek vereceğini düşünüyordu.

Makedonya'dan sınır dışı edilen Eksarhlık piskoposları, özellikle de Natanail Kuceviski, isyanın çıkarılması için çaba sarf ediyordu. Bulgaristan'daki Makedon göçmenler arasında da isyan havası hâkimdi ve burada **„Edinstvo“** adı altında birden fazla komite kurulmuştu. Bu komiteler, Berlin Kongresi kararlarıyla Makedonya'nın haksız yere Bulgaristan'dan alındığını düşünen Bulgar milliyetçileri tarafından da desteklenmekteydi.

Ayaklanmanın Başlaması ve Gidişatı

İsyan planı Yukarı Cuma kentinde yapılan bir toplantıda belirlendi. O sırada Stoyan Karastoilov başkanlığında isyan yönetimi seçildi. İsyan, 17 Ekim 1878'de Kresna köyündeki Osmanlı garnizonuna yapılan saldırıyla başladı. Bu nedenle tarih yazımında sıkça Kresna İsyanı olarak adlandırılrsa da

Araştırma Zorluğu

Günümüz Üsküp'ünde Muhacir mahallesi bulunmaktadır. Araştırıp cevaplayınız:

- Muhacir kelimesi ne anlama gelir?
- Muhacir mahallesi ne zaman ortaya çıktı ve ilk sakinleri nereden geldi?

İlyo Maleşevski Dede

Natanail Kuçevişi

Makedon Ayaklanması

isyancıların kendileri bu hareketi „Makedon İsyanı“ olarak isimlendirmişlerdi. İsyanın gidişatı askeri açıdan iki aşamaya ayrılabilir. Birincisi: S. Karastoilov ve D. Berovski liderliğindeki iç Makedon güçlerinin egemen olduğu Aralık 1878'e kadar olan dönem. İkinci aşama ise 1869 yılının ortalarına kadar sürmüş olup, bu dönemde lider rolü „Edinstvo“ komitesi etrafındaki kişiler üstlenmiştir.

İsyancılar, Kresna'daki Osmanlı garnizonunu yenilgiye uğrattı. Bu sırada yüzün üzerinde Osmanlı askerini subaylarıyla birlikte esir aldılar. Kısa süre içinde isyan Struma Nehri'kin her iki yakasına da yayıldı. Osmanlılar Petriç ve Serez'e doğru geri çekildi. Kısa bir süre içinde 54 yerleşim yeri özgürlüğüne kavuşturuldu. İsyan Razlık Havzası'na doğru da genişledi. Orada Bansko kasabası özgürleştirildi, ancak burası kısa sürede yeniden Osmanlı yönetimi altına girdi. Aralık 1878'de isyanın merkezi Karşıyaka bölgesine taşındı.

Makedonya Ayaklanması'nın mührü

Daha fazla öğren

İsyancılar para yardımı almak için Melnik'teki Patrikhane piskoposuna da başvurmuşlardır. Piskopos, bu durum hakkında Selanik'teki İngiliz Başkonsolos Vekili'ni bilgilendirmiş ve isyancıların kendilerini „Makedonlar“ olarak adlandırdıklarını beyan etmiştir. Ayrıca isyancılar, paraya karşılık kendisine bir „makbuz“ vereceklerini ve bu parayı „kendi ülkeleri olan Makedonya'nın efendileri (hâkimleri) olduktan sonra“ geri ödeyeceklerine dair söz vermişlerdir.

Kurtarılmış Bölgede İsyan Yönetiminin Örgütlenmesi

İlk başarıların ardından, kurtarılmış bölgede **Makedon İsyanı Karargâhı** kuruldu. Makedon İsyanı Karargâh Başkanlığına Dimitar Berovski seçildi. Kendisine ait bir mührü vardı. İsyanın liderliğine Adam Kalmikov, birinci voyvodalığına ise Stoyan Karastoilov seçildi. Karargâhın merkezi Vlahi köyündeydi.

Kurtarılmış bölgede asayiş ve düzeni sağlamak amacıyla bir polis amirliği kuruldu. Köylerde ise üçer yaşlıdan oluşan yönetimler kuruldu. Bu yönetimlerin, isyancı ordunun geçimini sağlamak için kaynak toplaması gerekiyordu. Toplanan paralar için makbuzlar kesilmesi ve bu makbuzlarda, toplanan kaynakların Makedonya'nın özgürleşmesinden sonra geri ödeneceğinin belirtilmesi öngörülmüştü. Daha sonra **Makedon İsyan Komitesi Kuralları** kabul edildi. Bu kurallar, tüm Hristiyan Makedonlardan isyana sadakat göstermelerini talep ediyordu.

İsyancılar kendilerini Makedon olarak adlandırıyor ve Makedonya'yı kendi vatanları olarak görüyorlardı. "Edinstvo" komitesine yönelik resmi protestonun sebebi de buydu; çünkü Komite, kendi aralarındaki yazışmalarda "Makedon" kelimesini kullanmaktan kaçınıyordu.

Makedon Ayaklanmasının karargâhı, Sırbistan ve Romanya'daki Makedon göçmenlerle temas halindeydi ve onlardan manevi ve maddi destek alıyordu. Ayrıca, çeşitli kökenlerden gönüllüler ve maceracılar da ayaklanmaya katılmıştı. Böylece, isyancıların saflarında Ruslar, Polonyalılar, Slovenler, Sırlar, Bulgarlar ve diğerleri yer alıyordu. Bu hırslı maceracılar arasında sık sık rekabet yaşanıyordu.

Ayaklanmanın Zayıflaması ve Bastırılması

Ayaklanmanın hızla yükselişi "Birlik" komitesinin lehine olmadı. Komite, silah teslimatını ve gönüllülerin konuşlandırılmasını engellemeye başladı. Ardından ayaklanmanın liderliğini entrikalar ele geçirmeye başladı.

Böyle bir ortamda, A. Kalmikov ve S. Karastoilov arasında komuta merkezi konusunda bir rekabet alevlendi. Bu nedenle Kalmikov sürgüne gönderildi ve ataman unvanı kaldırıldı. Bu arada, "Birlik" komitesi Dimitar Berovski'yi gözaltına aldı. Hemen ardından Kalmikov geri döndü. İsyanlılara geri dönenler haince Stoyan Karastoilov'u öldürdüler. Bu durum isyancılar arasında hoşnutsuzluğa neden oldu ve bu yüzden düzeni sağlamak için D. Berovski serbest bırakıldı. Ancak kısa süre sonra tekrar hapse atıldı.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Ataman - Kazaklar arasında askeri veya toplumsal bir topluluğun lideri, reisi, komutanı veya başkanı anlamına gelen bir unvan. Ataman, Balkan halkları arasında geleneksel bir unvan değildir. Bu unvan, Adam Kalmikov'a Rus Kazak kökenli olması nedeniyle verilmiştir.

Makedon İsyanı Teşkilat Tüzüğü

Makedonya Ayaklanmasının Genelkurmay Başkanı sıfatıyla imzalanmış ve mührüyle mühürlenmiş D. P. G. Berovski'den mektup

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Gyorgyiya Pulevski, Sırbistan'dan bir birlikle gelip isyancılara katılmayı planlayan Despot Bacovic'e yazdığı bir mektupta Natanail Kuçevski'nin rolünü şöyle anlatıyor:

"Buraya kimseyle gelmemenizi söyleyeceğim, çünkü burada kötü bir şeyler var. Buradaki Bulgarlar bizimle oyun oynuyor ve Makedon olan ama Bulgarca'yı daha çok konuşan siyah başlı Nathanael ile birlikte değirmenlerinde suyu karıştırıyorlar. Size söyleyeyim, biz burada, özgürlüğümüz için savaşmak üzere Türkiye'ye gitmek için çok uzun zamandır bekliyoruz, ama gitmemize izin vermiyorlar. Bir yangın çıkardılar ve şimdi Avrupa'nın önünde daha fazla gücü çıkarmak istiyorlar, askerlerim yavaş yavaş dağılıyor ve benim de beklemeye hiç niyetim yok."

O andan itibaren, ayaklanmanın liderliğini Natanail Kuchevishki'nin önemli bir rol oynadığı "Birlik" komitesi devraldı. Yeni kurulan birlikler, özgür toprakları savunmak için rasyonel bir şekilde kullanılmadı. Bu arada, Osmanlı kuvvetleri isyan eden topraklar üzerinde kontrolü sağladı. **Haziran 1879'un başlarında, tüm birliklerin dağıtılması emri verildi.** Böylece Makedonya Ayaklanması resmen sona erdi.

Ayaklanmanın Başarısızlık Sebepleri

Makedonya ayaklanmasının başarısızlığının nedenlerinden biri, elverişsiz uluslararası durumdur. Doğu Krizi diplomatik olarak çözüme kavuştuğu bir dönemde patlak verdi. Bu nedenle, uluslararası destek kazanma olasılığı yoktu. Öte yandan, ayaklanma, dış faktörlerden kaynaklanan anlaşmazlık ve çekişmeler nedeniyle içsel zayıflıklar gösterdi.

Bu, bizzat isyancılar tarafından "Makedonya İsyanı" olarak adlandırılan ilk isyandır. Bu isimlendirme, isyanın kurumlarında da korunmuştur; örneğin "Makedonya İsyanı" kurumları Karargâhı ve "Makedonya İsyanı Karargâh Başkanı" gibi unvanlar kullanılmıştır. Bu nedenle isyan, Makedon halkının tarihinde önemli bir yere sahiptir.

Makedonya Ayaklanmasının Başlangıcı
– Makedonya Bağımsızlık Mücadelesi
Müzesi'ndeki bir sanat eseri

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Makedonya Ayaklanmasının başlangıç nedenlerini açıklayın!
2. Özgür bölgedeki isyancı hükümetin örgütlenmesini tanımlayın!
3. G. Pulevski'nin D. Baçović'e yazdığı mektubun metnine dayanarak, Makedonya Ayaklanmasında "Birlik" komitesinin rolünü açıklamaya çalışın.
4. Uluslararası durum neden Makedonya Ayaklanmasının lehine değildi?

Prizren Birliği ve Arnavut Kurtuluş Hareketinin Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Balkanlar'daki Osmanlı egemenliği giderek zayıflıyordu. Balkan halkları birer birer özgürlük ve kendi devletlerini kurma mücadelesine girişti. Bu koşullar altında, Arnavut liderler Arnavutların da yaşadıkları bölgelerde kendi çıkarlarını savunmaları gerektiğinin farkına vardılar.

Arnavutlar ve Büyük Doğu Krizi

Arnavut liderler başlangıçta **tam bağımsızlık arayışında değillerdi**. Halkın henüz böyle bir adıma yeterince hazır olmadığına ve Avrupa'daki koşulların elverişli olmadığına inanıyorlardı. Bu nedenle, bağımsızlık yerine Osmanlı İmparatorluğu içinde özerklik aramaya başladılar.

Bu, Arnavutların kendi bölgelerini yönetecekleri, kendi okullarına, memurlarına ve yerel maliye üzerinde daha fazla kontrole sahip olacakları, ancak Sultan'ın otoritesi altında kalacakları anlamına geliyordu. Bu fikirler ilk olarak daha gelişmiş bir kültürel ve eğitim hayatının olduğu güney Arnavutluk'ta gelişti.

1877'de Yanya'da Arnavut liderlerinin bir toplantısı yapıldı ve burada gizli bir komite kuruldu. Aynı yıl, İstanbul'da Arnavut Halkının Haklarını Koruma Merkezi Komitesi kuruldu. Amacı, Osmanlı İmparatorluğu içinde bir Arnavut vilayeti oluşturmaktı. Bütün bu olaylar Rus-Osmanlı Savaşı sırasında gerçekleşti.

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

San Stefano Antlaşması'nın imzalanmasının hemen ardından, bazı Arnavut aydınlar Büyük Güçlerin temsilcilerine muhtıralar ve talepler göndermeye başladılar. Osmanlı başkentindeki İngiliz büyükelçisi Henry Austin Layard, Nisan 1878'de "Arnavut bir beyefendi" olarak adlandırdığı bir kişiden bir muhtıra aldı. Muhtıra, diğer hususların yanı sıra şunları belirtiyordu:

"...Ayrıca, kendilerini Türkiye'ye bağlayan zincirleri kırmaya kararlı olan Arnavutlar, ihtiyaçlarına ve geleneklerine daha uygun ayrı bir hükümet talep ediyorlar; ırk ve akrabalık yoluyla ait oldukları büyük Avrupa ailesinin kollarına katılma haklarını savunuyorlar."

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Muhtıra - Bir hükümete veya önemli siyasi temsilcilere talepleri veya görüşleri sunan yazılı bir belge.

Yanya

Prizren Birliği'nin kurulduğu yer

Bu savaş Balkanlar için büyük sonuçlar doğurdu. Osmanlı İmparatorluğu ağır bir yenilgiye uğradı ve 3 Mart 1878'de San Stefano Antlaşması'nı imzalamak zorunda kaldı. Bu antlaşma, büyük bir Bulgar devletinin kurulmasını öngörüyordu. Bu devlet, Balkanlar'da **Arnavutların yaşadığı bölgeleri** de içerecekti.

Aynı zamanda Sırbistan ve Karadağ, Arnavut nüfusunun yaşadığı bölgelere doğru önemli ölçüde genişlemeyi planlıyordu. Bu kararlar Balkanlar'da ve Avrupa'da büyük bir hoşnutsuzluğa yol açtı.

Prizren Birliği'nin Kuruluşu ve İşleyişi

Arnavutlar, kendilerini örgütleyip tek başlarına hareket etmezlerse kimsenin çıkarlarını korumayacağını farkına vardılar. Bu nedenle, İstanbul'daki Komite, Prizren'de genel bir **Arnavut toplantısı** düzenlenmesini önerdi.

10 Haziran 1878'de, Arnavut temsilcilerinden oluşan büyük bir topluluk Prizren'de çalışmalarına başladı. Bu toplantıda, Arnavut ulusal siyasi örgütü olan **Prizren Birliği** kuruldu.

Toplantıda, Genel Konsey ve Merkez Komite gibi yönetim organları seçildi. Aynı zamanda, Birliğin hedeflerini ve çalışma şeklini belirleyen iki önemli belge kabul edildi: **Kararname ve Talimat**.

Prizren Birliği'nin ana hedefi, geniş özerkliğe sahip birleşik bir Arnavut vilayetinin kurulmasıydı. Birlik, 15 Haziran 1878 gibi erken bir tarihte Osmanlı devletine ve Büyük Güçlere **topraklarını savunacağını** duyurdu.

Tarihsel Bir Kişiliği Tanıyın

Abdil Bey Fraşeri (1839-1892)

Arnavut bir siyasi aktivist ve reformcuydu. Güney Arnavutluk'taki Fraşer köyünde doğdu. Osmanlı İmparatorluğu'nda devlet memuru olarak çalıştı, ancak daha sonra kendini tamamen Arnavutların hakları için mücadeleye adanmış Abdülbeg Fraşeri, Yanya Komitesi'nin başkanıydı.

1878'de Prizren Birliği'nin önde gelen liderlerinden biriydi. Faaliyetleri nedeniyle Osmanlı yetkilileri tarafından tutuklandı ve uzun bir hapis cezasına çarptırıldı. Daha sonra serbest bırakıldı, ancak sağlığı bozuldu ve İstanbul'da öldü.

Abdil-bey Fraşeri

Prizren Birliği'nin ana hedefi, geniş özerkliğe sahip birleşik bir Arnavut vilayetinin kurulmasıydı. Birlik, 15 Haziran 1878 gibi erken bir tarihte Osmanlı devletine ve Büyük Güçlere topraklarını savunacağını ilan etti.

Bu sırada Berlin Kongresi başladı ve burada Büyük Güçler, San Stefano'da alınan kararları iptal etti. Kongrenin kararları, Prizren Birliği'nin çıkarlarına uymuyordu.

Berlin Kongresi'nden sonra Prizren Birliği aktif faaliyetlerine başladı ve Arnavutların yaşadığı bölgelerde onlarca şubesi kuruldu. Osmanlı ordusu bazı bölgelerden çekildiğinde, Birlik güçleri Karadağ birliklerinin girişini engellemek için hemen o bölgelere girdi. Bu durum 1879'da Plav ve Gusinye'de yaşandı; Birlik tarafından organize edilen güçler Karadağ ordularını mağlup etti. Ali Paşa Guciya burada kendini gösterdi.

Daha sonra, Büyük Güçlerin yoğun baskısı altında, Osmanlı devleti Berlin Kongresi kararlarını kabul etmek zorunda kaldı. 1880'de, çeşitli Avrupa ülkelerinden oluşan büyük bir askeri filo Ülgün'e (Ultsin) gönderildi. Bu tehdit altında, Osmanlı ordusu şehre girdi ve birkaç gün sonra Karadağ'a teslim etti.

Prizren Birliği, silahlı mücadelenin yanı sıra diplomatik bir mücadele de yürüttü. Roma, Paris, Londra, Berlin, Viyana ve İstanbul'a mektuplar, talepler ve heyetler gönderdi.

Ali Paşa Guciya

Prizren Birliği Delegeleri

Arnavutların ayrı bir halk olduğunu ve kendi ülkelerine ve özerk yönetime sahip olma hakları olduğunu Avrupa hükümetlerine açıkladılar.

1881 yılının başlarında Prizren Birliği daha da cesur bir adım attı. Merkez Komitesini İmer Prizreni başkanlığında Geçici Hükümet ilan etti. Amaç, gerçek bir yönetim ve düzenli bir ordu oluşturmak ve Birliğin otoritesini Arnavutların yaşadığı Balkanların tüm bölgelerine yaymaktı.

Prizren, Priştine, Üsküp, Debre, Mitrovitsa ve diğer birçok şehirde Osmanlı yetkilileri görevden alınarak yerlerine Birlik temsilcileri getirildi. Böylece Prizren Birliği'nin gücü bu yerlerde kuruldu.

İmer Prizreni

Prizren Birliği'nin Sonu

Bu başarılar sultanı ve Osmanlı hükümetini tedirgin etti; bunun üzerine hareketi güç kullanarak ortadan kaldırmaya karar verdiler. Mart 1881'de **Derviş Paşa** komutasında büyük bir ordu gönderildi. Prizren Birliği savaşçıları cesurca ve fedakârca savaştılar, ancak sayıca kendilerinden çok daha üstün olan Osmanlı ordusuna karşı koyamadılar.

Şiddetli çatışmaların ardından, 23 Nisan 1881'de **Prizren düştü** ve ardından Birliğin diğer merkezleri de aynı kaderi paylaştı. Böylece **Prizren Birliği bastırıldı**. Liderlerinin çoğu tutuklandı, hapsedildi veya sürgüne gönderildi. Böylece ilk büyük, örgütlü Arnavut ulusal hareketi sona erdi.

Osmanlı hükümeti Prizren Birliği'ni yok etmeyi başarmış olsa da önemi büyük ölçüde devam etti. Prizren Birliği, Arnavutları birleştiren ilk örgüttü. Geride bıraktığı fikirler daha geniş bir alana yayılmaya başladı ve Arnavut ulusal hareketinin daha da gelişmesini etkiledi.

Daha fazla öğren

Doğu Krizi sırasında Arnavutlar sadece hakları için silahlarla savaşmakla kalmadılar, aynı zamanda çok önemli bir başka mücadele daha verdiler: eğitim ve dil mücadelesi. Aydınları, halkın kendi okulları, kitapları ve yazılı bir dili olmadan ilerleyemeyeceğinin farkındaydılar.

Bu nedenle, 1879'da **Arnavut Harfleri Basım Derneği** kuruldu. Üyeleri, her halkın ancak kendi diline ve yazısına sahip olduğunda aydınlanabileceğine ve gelişebileceğine inanıyorlardı. Yazılı bir dili olmayan bir halkın cehalet ve gerilik içinde yaşadığına inanıyorlardı.

Böylece, savaş alanındaki mücadeleye ek olarak, kalemle de bir mücadele verdiler, çünkü eğitim ve kültürün her özgür ve gelişmiş devletin temeli olduğunu biliyorlardı.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Arnavut liderler başlangıçta neden Osmanlı İmparatorluğu'ndan tam bağımsızlık arayışına girmediler?
2. Arnavut temsilcilerinin ilk büyük toplantısı ne zaman ve nerede yapıldı ve bu toplantıda hangi örgüt kuruldu?
3. 1881'de Prizren Birliği ve liderleriyle neler oldu?

XIX. YÜZYIL ORTALARINDAN BİRİNCİ DÜNYA SAVAŞINA KADAR AVRUPA VE DÜNYA

Halklar Baharı ve Avrupa'da Ulus Devletlerinin Kurulması

1848 Devrimlerinin Nedenleri

1814-1815 Viyana Kongresi'nden sonra, Avrupalı hükümdarlar Napolyon Savaşları'ndan önce var olan düzeni geri getirmeye çalıştılar. Vatandaşlar için demokrasi ve daha fazla özgürlük yerine, birçok devlette en önemli kararlar yine monarşiler tarafından alınıyordu.

Ancak, Fransız Devrimi bir kralın tahttan indirilebileceğini göstermişti. Bu yüzden hükümdarlar yeni devrimlerin patlak vermesini engellemeye kararlıydılar. Gazetelere **sıkı bir sansür** getirildi ve hükümete yönelik her türlü eleştiri hızla bastırıldı. **Gizli polis**; profesörleri, öğrencileri ve gazetecileri takip ediyordu. Birçoğu tutuklandı ve uzak yerlere sürgün edildi. Yetkililer, güç ve korku yoluyla bu popüler olmayan düzeni korumaya çalışıyorlardı.

Fakat Avrupa artık eskisi gibi itaatkar değildi. Birçok Avrupalı, **özgür olmanın ne anlama geldiğini** zaten hissetmişti ve eski zincirlere geri dönmeyi kabullenmekte zorlanıyordu. Köylüler, bazı ülkelerde feodal yükümlülüklerin kalmadığını biliyorlardı, bu yüzden kendi devletlerinde de feodalizmin kaldırılmasını talep ediyorlardı. Kötü hasatlar ve gıda fiyatlarının artması, en yoksulların durumunu daha da kötüleştirdi. Şehirlerde; broşürler ve gizli çevreler aracılığıyla **anayasalar, sivil haklar ve kendi ulus devletlerine dair fikirler** yayılıyordu.

Farklı insanların farklı talepleri vardı ama hepsi eşit derecede memnuniyetsizdi. Bir isyanın patlak vermesi için küçük bir kıvılcım yetiyordu.

Halklar Baharı

Fransa'da hükümetten duyulan memnuniyetsizlik, çoğunlukla "**banketler**" (ziyafetler) olarak bilinen siyasi toplantılarda dile getirilebiliyordu. Bunlarda monarşi aleyhine

Gizli polis vatandaşları izliyordu.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Sansür - Bir devletin, halkın yetkililer için istenmeyen bir şeyi duymasını veya okumasını engellemek amacıyla bilgiyi yasaklaması veya değiştirmesidir.

Paris'te banket (1847)

Paris'te sokak çatışmaları ve barikatlar

Viyana'da barikatlar

konuşmalar yapılıyor ve Fransız Devrimi'nin marşı olan "Marseillaise" söyleniyordu. Şubat 1848'de polis Paris'te 'banketleri' yasaklayınca, isyan eden vatandaşlar sokaklara döküldü.

Kısa süre içinde kaldırım taşları, mobilyalar ve tahtalardan barikatlar kuruldu ve Parisliler ile ordu arasında şehirde şiddetli sokak çatışmaları başladı. Askerlerin bazıları kendi vatandaşlarına ateş etmeyi reddetti. Kısa süre sonra yetkililer Paris'in kontrolünü kaybetti. Olayların baskısı altında Kral Louis-Philippe ülkeyi terk etti ve devrimciler **İkinci Fransız Cumhuriyeti'ni** ilan etti.

Fransızların başarısı diğer ulusları isyana teşvik etti. 1848 baharında, topluca **Halklar Baharı** olarak bilinen Avrupa'nın çeşitli yerlerinde devrimler patlak verdi.

Avusturya İmparatorluğu'nda devrim, Mart 1848'de öğrencilerin, işçilerin ve diğer vatandaşların sokaklara döküldüğü ve orduyla çatıştığı Viyana'da başladı. Hoşnutsuzluğu gidermek için yetkililer **feodal vergileri kaldıran** bir karar çıkardı ve bir anayasa ve sivil haklar sözü verdi. Ancak sokak çatışmaları devam etti ve ardından İmparator I. Ferdinand ve saray mensupları Viyana'dan kaçtı.

Mücadele hızla Avusturya İmparatorluğu'nun büyük bir bölümüne yayıldı. **Macaristan'da** devrimciler kendi hükümetlerini kurdular ve önce özerklik, ardından da Avusturya'dan tam bağımsızlık talep ettiler. Prag'da ise Slav halklarının çoğunun temsilcilerinin Pan-Slavizm fikrini ortaya attığı bir **Slav Kongresi** düzenlendi.

Araştırma Zorluğu

1848'de Johann Strauss, Mareşal Joseph Radetzky'ye ithafen "Radetzky Marşı"nı besteledi. Marşı müzik öğretmeninizle birlikte dinleyin ve ardından Halklar Baharı'ndaki hangi olaya ithaf edildiğini kendi başınıza bulmaya çalışın.

Daha fazla öğren

Devrimi artık istemeyen köylüler

Avusturya İmparatorluğu'nda köylü nüfusunun en önemli talebi feodalizmin kaldırılmasıydı. Hükümet 1848'de feodal vergileri kaldırdığında, birçok köylü "Bu bize yeter" dedi ve devrimcilere destek vermeyi bıraktı.

Aslında, devrim zayıfladı çünkü devrimciler arasındaki birlik bozuldu, çünkü nüfusun bir kısmı zaten istediklerini elde etmiş ve mücadeleden çekilmişti.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Pan-Slavizm - Slav halkları arasında bağlantı, dayanışma ve işbirliği fikri.

Aynı zamanda Almanya ve İtalya'da ulusal birleşme talepleriyle ayaklanmalar çıktı.

1848 yazında, yetkililer ve ordu önderliğinde bir **karşı devrim** başladı. İsyancılar birleşik değildi ve silahsız halk, profesyonel ordulara uzun süre direnemedi. 1849'un başlarında, devrimlerin çoğu bastırılmıştı.

Macaristan'da mücadele 1849'a kadar devam etti. Ancak Macar devrimciler zafere yaklaşırken, Rus Çarı I. Nikolay Avusturyalılara yardım etmeye karar verdi. Kargaşanın Rusya'ya yayılmasından endişelenen Çar, **Macar devrimini bastıran** büyük bir Rus ordusu gönderdi.

Fransa hariç, 1848 devrimci hareketleri her yerde askeri yenilgiyle sonuçlandı. Ancak Avrupa'da kalıcı sonuçlar bıraktılar. Avusturya İmparatorluğu'nda ve bazı Alman devletlerinde feodalizm kaldırıldı ve özgürlük ve kendi ulus devletleri fikri sonraki on yıllarda yaşamaya devam etti.

İtalya'nın Birleşmesi ve Alman İmparatorluğu'nun Kuruluşu

Halklar Baharı'ndan sonra İtalya hâlâ bölünmüş durumdaydı. İtalyan halkının birleşmesinin önündeki en büyük engel, kuzey İtalya'nın büyük bir bölümünü yöneten Avusturya İmparatorluğu'ydü.

İtalyan devletleri arasında en önde gelen rolü Piyemonte devleti oynadı. Fransa'nın yardımıyla Avusturyalıları yenmeyi ve kuzey ile orta İtalya'nın büyük bir bölümünü birleştirmeyi başardı. Bu süreç genellikle **İtalya'nın küçük birleşmesi** olarak adlandırılır. 1861'de **İtalya Krallığı** ilan edildi ve İtalyan topraklarının çoğu tek bir devlette birleşti.

Birleşmenin önde gelen isimlerinden biri devrimci **Giuseppe Garibaldi** idi. "Kırmızı Gömlekli" olarak bilinen gönüllülerden oluşan bir gruba önderlik ederek Güney İtalya'yı fethetti.

1870 yılına gelindiğinde, Venedik ve Roma İtalya Krallığı'na ilhak edilmişti. Bu, **İtalya'nın büyük birleşmesini** tamamladı ve İtalyan halkının ulus devletini yarattı.

Almanya'nın birleşmesine Prusya önderlik etti. Bu olaylarda en önemli rolü Prusyalı devlet adamı **Otto von**

I. Nikolay

Daha fazla öğren

Giuseppe Garibaldi, İtalya'nın birleşmesi için savaştıran gönüllüler toplamaya başladığında, gerçek askeri üniformalar için parası yoktu. Ordusu, üzerlerindeki kıyafetlerle gelen sıradan insanlardan oluşuyordu.

Onları en azından yaklaşık olarak aynı şekilde giydirmek için Garibaldi, daha önce Güney Amerika'da iş kıyafeti olarak kullanılan kırmızı gömlekler satın aldı. Bunlar ucuzdu ve kırmızı renkte kan zor görünüyordu.

Daha sonraki yorumlara ve halk hikayelerine göre, savaşçılar aynı gömlekleri giyerek savaş alanına çıktıklarında, düşmana organize bir orduyla karşı karşıya oldukları, hatta savaşçıların kan kaybetmediği ve yenilmez oldukları izlenimi verildi.

Giuseppe Garibaldi

Bismarck oynadı. Bismarck, birleşmenin demokrasi ve devrimlerle değil, ustaca diplomasi ve savaşlarla sağlanabileceğine inanıyordu.

Bismarck, Alman birleşmesinin önündeki en büyük engelin, Alman devletleri arasında güçlü bir etkiye sahip olan Avusturya İmparatorluğu olduğunu biliyordu. Bu nedenle, Avusturya ile olan çatışmanın savaş yoluyla çözülmesi gerektiğine inanıyordu.

Prusya ile Avusturya İmparatorluğu arasındaki savaş 1866'da başladı. Prusya savaşı kazandı ve Alman devletleri arasında lider rolü üstlendi.

Ancak bu durum, doğu sınırlarında güçlü bir Alman devletinin varlığını istemeyen Fransa'yı endişelendirdi. Bu nedenle, 1870 yılında bir yanda Prusya ve Alman müttefikleri, diğer yanda Fransa arasında savaş çıktı. Alman devletlerinin zaferi, Almanlar arasında güçlü bir ulusal coşkuya neden oldu.

1871'de Versay Sarayı'nda Prusya Kralı I. Wilhelm, Alman İmparatoru (**Kaiser**) ilan edildi. Böylece Avrupa'nın kalbinde yeni ve güçlü bir devlet olan **Alman İmparatorluğu** kuruldu.

Otto von Bismarck (karikatür)

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

1862'de Otto von Bismarck, Prusya parlamentosu önünde şunları söyledi:

"Zamanımızın büyük sorunları çoğunluğun konuşmaları ve kararlarıyla değil, demir ve kanla çözülüyor."

Bismarck bu ifadeyle ne demek istedi?

"demir ve kan" ve ne tür problem çözmeyi destekliyor?

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Haklar Baharı neden başlamıştır?
2. Giuseppe Garibaldi ve "kırmızı gömlekli" İtalya'nın birleşmesinde hangi rolü oynadılar?
3. Almanya'nın birleşmesine hangi ülke ve hangi devlet adamı önderlik etti?

ABD’de Halk Savaşı

ABD İç Savaşı Nedenleri

1776’daki bağımsızlık ilanıyla, Kuzey Amerika’nın doğu kıyısındaki on üç İngiliz kolonisinden yeni bir ülke kuruldu: Amerika Birleşik Devletleri. Sonraki on yıllarda, Amerika Birleşik Devletleri hızla batıya doğru genişledi ve yeni bölgeler federal eyaletler olarak **federasyona** katıldı.

1860 yılına gelindiğinde, Amerika Birleşik Devletleri Atlantik Okyanusu’ndan Pasifik Okyanusu’na uzanan 33 eyalet ve çeşitli bölgelerden oluşuyordu. İlk bakışta ülke istikrarlı görünüyordu. Ancak, yüzeyin altında derin iç bölünmeler yatıyordu.

Amerika Birleşik Devletleri’nin kuzey ve güney bölgeleri arasındaki farklılıklar sömürge döneminden beri mevcuttur, ancak bağımsızlığın ardından bu farklılıklar giderek daha belirgin hale gelmiştir.

Kuzey, sanayi bölgesi olarak gelişti. Fabrikalar kuruldu, demiryolu ağı genişledi ve işçilere emeklerinin karşılığı ödendi. Her gün Avrupa’dan yeni göçmenler geliyordu ve bunların çoğu şehirlerde yerleşiyordu.

Güney daha yavaş değişti. Ekonomisi hala tarıma ve büyük plantasyonlara dayanıyordu; bu plantasyonlar ağırlıklı olarak pamuk üretiyor ve köle emeği kullanıyordu. Bu nedenle kölelik Güney için çok önemliydi. Birçok güney eyaleti, Kuzey’de hakim olan özgürlük ve köleliğin kaldırılması

1860’ta Amerika Birleşik Devletleri (Konfederasyon eyaletleri yeşil, bölgeler gri renkte gösterilmiştir)

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

İç Savaş - Aynı eyaletin vatandaşları arasında ve o eyaletin topraklarında gerçekleşen savaş.

Federasyon - Birlikte ortak bir devlet oluşturan eyaletlerin birliği.

Federasyon Devletleri - Ortak bir devlette birleşmiş eyaletler. Her federal devletin kendi yetkilileri vardır, ancak tüm federal devletler için ortak bir otorite de vardır.

Federal Otorite - Federasyondaki en önemli konularda karar veren tüm federal devletler için ortak bir otorite. Örneğin: Kongre veya Amerika Birleşik Devletleri Başkanı.

Daha fazla öğren

Amerika Birleşik Devletleri batıya doğru genişlerken, Avrupalı yerleşimciler yeni topraklara yerleştiler. Ancak, bölge yüzyıllardır yerli Amerikan kabileleri tarafından iskan edilmişti. Toprakları ele geçirmek için, 1830’larda Amerikan yetkilileri, “Beş Medenileşmiş Kabile” olarak adlandırılan kabilelerin üyelerini evlerinden ayırmaya zorladı. Zorunlu yer değiştirmeler sırasında, aralarında birçok yaşlı, kadın ve çocuğun da bulunduğu yerli Amerikalılar, genellikle kışın, yeterli yiyecek ve barınak olmadan yaklaşık 1500 kilometre yürüdüler. Binlercesi açlık, soğuk ve hastalıktan öldü. Bu olaylar “**Gözyaşı Yolu**” olarak bilinir. Hayatta kalanlar, Oklahoma’daki “Kızılderili Bölgesi”ne yerleştiler ve burada şehirlerden uzakta ve verimli topraklara sınırlı erişimle yaşadılar.

fikirlerinin güney yaşam tarzını tehdit ettiğine inanıyordu. Bu nedenle, federal hükümetin kendi iç işlerine müdahale etme hakkı olmadığını savundular.

Amerika Birleşik Devletleri batıya doğru genişlerken ciddi bir sorun ortaya çıktı: her yeni eyalet özgür mü yoksa köleci mi olacağına karar vermek zorundaydı. Bu soru, yasaların yapımında Kuzey'in mi yoksa Güney'in mi daha fazla etkiye sahip olacağını belirliyordu.

Abraham Lincoln'ın 1860'ta başkan seçilmesi durumu daha da kötüleştirdi. Köleliğin kaldırılmasını hedeflemese de köleliğin yayılmasına karşıydı. Güney eyaletleri bunu yaşam biçimlerine bir tehdit olarak gördüler.

Sonuç olarak, 1860 yılının sonundan 1861 yılına kadar on bir güney eyaleti Amerika Birleşik Devletleri'nden ayrılmaya ve kendi devletlerini kurmaya karar verdi; bu devlete **Amerika Konfederasyon Devletleri** adı verildi.

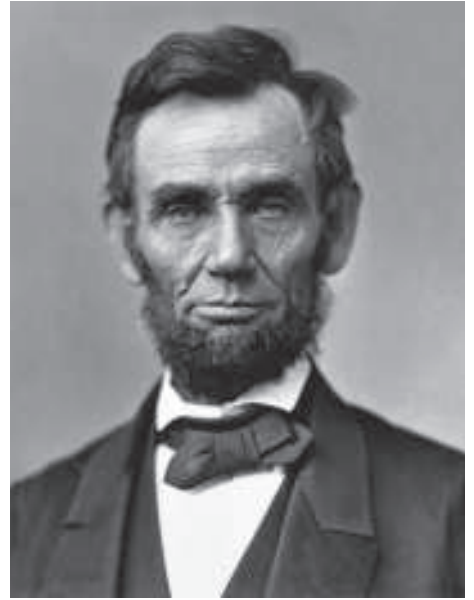
Savaşın Başlangıcı ve İlerlemesi

Kuzey, güney eyaletlerinin ayrılmasını kabul etmedi ve iki taraf arasındaki anlaşmazlık hızla silahlı çatışmaya dönüştü. Nisan 1861'de güney eyaletlerinin ordusu Fort Sumter'a saldırdı. Bu, **Amerika Birleşik Devletleri'nde İç Savaş'ın başlangıcı oldu.**

Birlik olarak da bilinen Kuzey, Amerika Birleşik Devletleri'ni tek bir devlet olarak korumak için savaştı. Karşısında ise on bir ila on yedi ayrılmış eyaletten oluşan Güney veya **Konfederasyon** vardı. Savaşa iç savaş diyoruz çünkü Amerikalılar arasında yapıldı.

Amerika Birleşik Devletleri'ne doğru yola çıkan Avrupalı göçmenler

Abraham Lincoln

Birlik ve Konfederasyon orduları arasındaki savaş

"Gözyaşları Yolu"

1861'den 1865'e kadar süren Amerikan İç Savaşı, XIX. yüzyılın en kanlı savaşlarından biriydi. Yüz binlerce askerden oluşan ordular sayısız muharebede çarpıştı ve savaş, Amerika Birleşik Devletleri genelinde geniş bir alanda gerçekleşti. İlk kez **demiryolları** ve **telgraflar** büyük ölçekte kullanıldı; bu da orduların daha hızlı hareket etmesini ve ikmalini, ayrıca daha hızlı iletişimi sağladı. Sanayi, özellikle Kuzey için savaşta giderek daha önemli hale geldi; Kuzey'de birçok fabrika vardı ve seri üretim silah ve askeri teçhizat üretiliyordu.

Endüstriyel gücün yanı sıra Kuzey'in avantajı nüfusun daha fazla olmasıydı. Bu nedenle Birlik ordusu uzun süreli bir savaş yürütüp düşmanı yıpratmayı başardı. Konfederasyon ise uzun bir savaş için yeterli kaynağa sahip olmadığı için kısa bir savaş ve hızlı bir zafer umuyordu.

Savaşın ilk yıllarında ne Kuzey ne de Güney düşmanın direnişini kırmayı başaramadı. Savaşlar uzun ve yorucu geçti ve başarı oranları değişkenlik gösterdi. Dönüm noktası, Kuzey ordusunun zafer kazandığı ve Güney güçlerinin geri çekilmeye başladığı 1863'teki Gettysburg Savaşı oldu.

Savaş, 1863'te Başkan Lincoln'ün "**Köleliğin Kaldırılması Bildirisi**"ni yayınlamasıyla yeni bir anlam kazandı. Bu belge, **isyankâr güney eyaletlerindeki kölelerin özgürlüğünü** ilan etti. Sonuç olarak, Güney en önemli iş gücünden mahrum kaldı. Özgür bırakılan kölelerin bir kısmı Konfederasyon topraklarını terk ederek Kuzey ordusuna katıldı.

Kuzey ordusundaki Afrika kökenli askerler

Geçmiş, bugünde

Telgraf, 1837 yılında Samuel Morse tarafından icat edildi. İlk telgraf hattı, 1844 yılında Washington ve Baltimore şehirleri arasında hizmete girdi.

Telgraf, o zamana kadar olduğu gibi kuryeler veya güvercinler yerine, Morse kodunu kullanarak elektrik sinyalleriyle bir tel üzerinden mesaj ileterek çalışıyordu. Bu sayede haberler, günler yerine dakikalar içinde bir yerden diğerine ulaşabiliyordu. Telgraf, özellikle Amerikan İç Savaşı sırasında önemli bir rol oynadı.

Günümüzde telgraf artık kullanılmıyor. XIX. yüzyılda telgrafın oynadığı role sahip olan modern iletişim araçları nelerdir?

Bildiklerini hatırla

Amerikan İç Savaşı sırasında, kardeşlerin, hatta baba-oğulların bile farklı ordularda savaştığı durumlar oldu; bazıları Birlik için, bazıları Konfederasyon için savaşıyorlardı.

Tarih öğretmeninizle konuşun ve halkınızın ve ülkenizin tarihinde yakın akrabaların bir savaşta karşıt taraflarda yer aldığı durumlar olup olmadığını öğrenin.

Sizce aynı ülkeden insanların savaştığı bir iç savaş, dış düşmana karşı yapılan bir savaştan neden daha ağır ve uzun süreli sonuçlar doğurur?

1865 baharına gelindiğinde, Güney ordusu tüm cephelerde yenilmişti. O yılın Nisan ayında, ana Konfederasyon ordusu teslim oldu ve İç Savaş sona erdi. Amerika Birleşik Devletleri birleşik bir ulus olarak kaldı.

Amerikan İç Savaşı'nı Sonuçları

Amerikan İç Savaşı **600.000'den** fazla insanın can almasına ve Amerikan toplumunda derin izler bırakmasına neden oldu. Savaşın sonu tam bir uzlaşmayı getirmede ve çatışma sırasında oluşan bölünmeler gelecekte de hissedilmeye devam etti.

Abraham Lincoln'ün suikastı

En hassas konulardan biri kölelikti. 1865'te ülke genelinde kaldırıldı, ancak özgürlük tam eşitlik anlamına gelmiyordu; sosyal ve ırksal eşitsizlikler devam ediyordu.

Kuzey'in zaferi, sanayinin savaşta ve devletin gelişiminde kilit bir faktör olarak önemini teyit etti. Amerika Birleşik Devletleri'nin XIX. yüzyılın sonlarında İkinci Sanayi Devrimi'nin ana merkezlerinden biri olarak kendini kurmasını sağlayan da tam olarak sanayi üstünlüğüydü.

Araştırma Zorluğu

Amerikan İç Savaşı'nın bitiminden birkaç gün sonra, Başkan Abraham Lincoln, Washington D.C.'de bir tiyatro oyununu izlerken suikasta uğradı. O, ABD tarihinde suikasta uğrayan ilk başkandı.

Abraham Lincoln'ü kimin öldürdüğünü ve neden öldürdüğünü araştırın.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Amerika Birleşik Devletleri İç Savaşı'nın başlıca nedenlerini sıralayın.
2. İç Savaş kim kazandı ve zaferin sebebi neydi?
3. İç Savaş Amerika Birleşik Devletleri'nde ne gibi sonuçlara yol açtı?

İkinci Sanayi Devrimi

Elektrik enerjisi ve sanayi gelişimi

XIX. yüzyılın ikinci yarısında ve XX. yüzyılın başlarında, Büyük Britanya'da başlayan sanayi gelişimi diğer Avrupa ülkelerine, ayrıca Amerika Birleşik Devletleri ve Japonya'ya da yayıldı. Sanayi, tarihçilerin **İkinci Sanayi Devrimi** olarak adlandırdığı yeni bir aşamaya girdi.

Bu dönemdeki en önemli değişikliklerden biri, yeni enerji kaynaklarının kullanımıydı ve bunlar arasında **elektrik** en önemlisi haline geldi.

Birinci Sanayi Devrimi sırasında endüstrinin temeli ni oluşturan buhar makinesi, yavaş yavaş öncü rolünü kaybediyordu. O zamana kadar üretim kömür ve suya bağlıydı ve fabrikalar genellikle nehirlerin yakınlarına kuruluyordu. Ek bir sorun da buhar makinesinin arızalanmasının tüm sanayi tesisini durma noktasına getirebilmesiydi.

Elektrik sayesinde bu bağımlılık ortadan kalktı. Fabrikalar farklı yerlere kurulabiliyor, her makinenin kendi elektrik motoru bulunuyor ve bağımsız olarak çalışabiliyordu.

Çocuk İşçi (1900'lü yıllar)

Nikola Tesla

Tarihsel Bir Kişiliği Tanıyın

Nikola Tesla

1856'da Balkanlar'da doğmuş bir mucit ve bilim insanı. Hayatının büyük bölümünü Amerika Birleşik Devletleri'nde geçirdi ve burada elektrik enerjisinin iletimi ve kullanımı için sistemlerin geliştirilmesi üzerinde çalıştı. En önemli katkısı, elektrik enerjisinin uzun mesafeler boyunca verimli bir şekilde iletilmesini sağlayan alternatif akım sisteminin geliştirilmesi ve uygulanmasıydı. Alternatif akımın uygulanmasıyla şehirlerin daha yaygın elektrikli aydınlatması başladı.

Birçok ülkede çok sayıda okul, bilimsel enstitü ve cadde ile elektrikli arabalar da onun adını taşımaktadır. Manyetik indüksiyon birimi olan tesla (T) da onun adını almıştır.

Elektrik daha hızlı üretime yol açtı, ancak sanayinin gelişmesi aynı zamanda daha güçlü malzemeler gerektirdi.

İkinci Sanayi Devrimi, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Almanya'da çelik kullanımı ve **çelik endüstrisinin** gelişmesiyle karakterize edildi. Dövme demirden farklı olarak, çelik daha dayanıklı ve seri üretimi daha ucuzdu. Daha güçlü köprüler, demiryolları ve makineler inşa etmek için kullanıldı. Ahşap ve demir yerine, trenler ve gemiler çelikten yapıldı, bu da onları daha güçlü, daha hızlı ve daha güvenli hale getirdi.

XIX. yüzyılın son on yıllarında **kimya endüstrisi** de önemli ölçüde gelişti. Tarım, tekstil endüstrisi ve tıpta uygulama alanı bulan gübrelerin, yapay boyaların ve ilaçların üretimini mümkün kıldı. Kimya endüstrisi bilimsel araştırmalara ve eğitilmiş iş gücüne dayanıyordu. Bu şekilde, İkinci Sanayi Devrimi'nin temel özelliklerinden biri olan **bilim ve endüstri arasındaki bağlantıyı** güçlendirdi.

Kimya ve çelik endüstrileri, **askeri endüstri** üzerinde güçlü bir etkiye sahipti. Çelik, daha güçlü silahlar ve mühimmatın yanı sıra zırhlı gemiler ve denizaltılar üretmek için kullanılıyordu. Kimya endüstrisi ise modern savaş için gerekli olan patlayıcılar ve diğer malzemeleri sağlıyordu.

Ulaşım, iletişim ve seri üretim

Ulaşım ve iletişimde de büyük ilerlemeler kaydedildi. Sanayinin gelişmesi, ham maddelerin, ürünlerin ve insanların daha hızlı ve daha ucuz bir şekilde taşınması ihtiyacını doğurdu. Bu durum, ulaşım ağlarının genişlemesi ve modernizasyonunun yanı sıra ticaretin gelişmesi için de koşullar yarattı.

Yüzyılın sonlarına doğru, içten yanmalı **motorlu ilk otomobiller** üretildi. Bu, petrol talebini artırdı ve **petrol endüstrisinin** gelişmesine katkıda bulundu.

Avrupa ve ABD'deki birçok şehirde elektrikli tramvaylar ve elektrikli metro hatları hizmete girdi. İlk halka açık elektrikli tramvay hattı 1881'de Berlin'de, ilk elektrikli metro hattı ise 1890'da Londra'da inşa edildi.

Araştırma Zorluğu

1912 yılında dünyanın en büyük yolcu gemisi Titanik inşa edildi. 10 Nisan 1912'de Titanik, İngiltere'nin Southampton limanından ABD'nin New York şehrine doğru yola çıktı.

Titanik'in yolculuğu sırasında başına gelenleri ve yolcularının kaderini araştırın.

Köpekbalığı – ilk Rus denizaltılarından biri (1907)

Karl Benz'in ilk arabası

Berlin'de tramvay (1881)

Aynı zamanda, telgraf uzun mesafeler üzerinden bilgi iletimini mümkün kılmaya devam etti ve 1876'da yeni bir iletişim aracı olan **telefonun** patenti alındı. Telgraf ve telefon, günlük ve iş hayatını önemli ölçüde değiştirdi.

XIX. yüzyılın başlarında, endüstrideki değişiklikler, iş organizasyonunda yeni bir yönetime yol açtı. Büyük fabrikalarda üretim, daha küçük ve daha basit görevlere bölündü. Her işçi aynı işi yaparken, ürün fabrika boyunca bir konveyör bant üzerinde hareket ediyordu. Bu, **seri üretimin** başlangıcını işaret etti. Daha hızlı üretim yöntemi sayesinde birçok ürün (otomobil, bisiklet vb.) daha ucuz hale geldi ve sadece en zenginler için değil, nüfusun daha geniş bir kesimi için erişilebilir oldu.

Sanayi ve Kentleşme

Sanayi gelişimi, özellikle Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa'da **kentleşmeyi** de hızlandırdı.

Yapay gübrelerin kullanımı verimi artırdı; bu da daha az insanın daha fazla gıda üretebileceği anlamına geliyordu. Sonuç olarak, kırsal nüfusun bir kısmı artık tarımda gerekli değildi ve yeni işlerin açıldığı şehirlere göç etmeye başladı.

Elektrik ise günlük yaşamı değiştirdi. Evlerde ve kamu binalarında **elektrikli lambalar** yandı ve sokak aydınlatması güvenlik duygusunu artırdı. Vatandaşlar akşam sa-

Sokak aydınlatması (1883)

1876 yılından kalma erken model telefon (replik)

Daha fazla öğren

Otomobiller ve Petrol

Alman Karl Benz 1886'da ilk otomobilini test ettiğinde, araç büyük ilgi, korku ve şaşkınlığa neden oldu. Makine gürültü çıkarıyor, yakıt kokuyordu ve atlar olmadan hareket ediyordu; bu herkes için tamamen yeni bir şeydi. Hatta polis bile müdahale etti, bazen otomobillerin trafiğe çıkmasını yasakladı.

Otomobillerin tarihi petrolle yakından bağlantılıdır. Otomobilin ortaya çıkışından önce petrol, çoğunlukla gazyağı şeklinde olmak üzere, esas olarak aydınlatma için kullanılıyordu. İçten yanmalı motorun gelişmesiyle birlikte, ulaşım ve sanayi için önemli bir yakıt haline geldi.

Sizce petrol zengini ülkeler XX. yüzyılın başlarında neden önemli hale geldi, ancak bugün de önemini koruyor?

Geçmiş, bugünde

İkinci Sanayi Devrimi sırasında sayısız teknolojik ve endüstriyel yenilik ortaya çıktı.

İkinci Sanayi Devrimi'nden hangi yenilikler bugün hala günlük yaşamda önemli bir rol oynamaktadır?

Bugün sıradan ve gerekli olarak kabul ettiğimiz hangi şeyler o zamanlar henüz mevcut değildi?

atlerinde de hareket edebiliyor, çalışabiliyor ve buluşabiliyordu; bu durum bir önceki döneme kıyasla muazzam bir değişiklikti.

Şehirler sadece yüzölçümü olarak değil, dikey olarak da (yükseklik bakımından) büyümeye başladı. Çelik endüstrisi ve emniyet frenli elektrikli asansörün geliştirilmesi, çok **daha yüksek binaların** inşasına olanak sağladı. İlk gökdelenler Şikago'da, daha sonra ise ABD'nin diğer şehirlerinde inşa edildi.

Büyük şehirlerde elektrikli tramvaylar, trenler ve bazen de arabalar çalışıyordu. Sokaklar yavaş yavaş asfaltla kaplandı, hatta bazıları tamamen asfaltlandı.

Kitlesel üretim, fabrika ve işçi sayısının artmasına neden oldu. Aynı zamanda, Birinci Sanayi Devrimi'nde olduğu gibi, çalışma ve yaşam koşulları ağır, ücretler ise düşüktü. Bu nedenle işçiler, kendi çıkarlarını savunan birlikler olan **sendikalarda** örgütlenmeye başladılar. Sendikalar; daha yüksek ücretler, daha kısa çalışma saatleri ve daha güvenli çalışma koşulları gibi daha geniş **işçi hakları** için mücadele etti.

Bununla birlikte, modern şehirler, nüfusun henüz sanayi devrimlerinin nimetlerinden yararlanamadığı dünyanın büyük bir kısmı için karakteristik bir özellik değildi.

İkinci Sanayi Devrimi, bugün günlük hayatımızın bir parçası olan birçok şeyin temelini atmış olsa da olumsuz sonuçları da beraberinde getirdi. Hızlı endüstriyel gelişim, hammadde ve yeni pazar ihtiyacını artırdı; bu da sömürgecilik ve emperyalizmin yayılması için zemin hazırladı.

Dünyanın ilk gökdelenlerinden biri
New York'taki "Flatiron"

Bildiklerini hatırla

Birinci ve İkinci Sanayi Devrimleri sırasında kentleşme arasındaki iki benzerliği ve iki farklılığı belirtin.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. İkinci Sanayi Devrimi'nde en önemli enerji kaynağı neydi ve günlük yaşamı ve endüstriyi nasıl değiştirdi?
2. İkinci Sanayi Devrimi sırasında ulaşım ve iletişimde ne gibi değişiklikler meydana geldi?
3. XX. yüzyılın başlarında Amerika Birleşik Devletleri'nde modern bir şehrin nasıl görüldüğünü açıklayın.

Sömürgecilik ve Emperyalizm Çağı

Yeni yüzyılda bazı Avrupa ülkeleri etkilerini kıtanın ötesine genişletti. Amerika, Afrika, Asya ve Avustralya'daki toprakları fethedip kontrol altına aldılar. Diğer ülkeler ve halklar üzerinde bu şekilde hüküm sürmeye **sömürgecilik** denir.

Sömürgecilik, büyük coğrafi keşifler sırasında, İspanya ve Portekiz'in Amerika'nın büyük bir bölümünü fethettiği dönemde başladı. Daha sonra, aralarında Büyük Britanya ve Fransa'nın öne çıktığı diğer ülkeler tarafından koloniler oluşturuldu.

Sanayi Devrimleri sırasında, Avrupa ülkeleri fabrikaları için hammaddeye, ürünleri için yeni pazarlara ve ucuz iş gücüne ihtiyaç duyuyordu. Sonuç olarak, XIX. yüzyılda giderek artan sayıda bölge üzerinde güç ve kontrol kurmaya başladılar.

XIX. yüzyılın sonlarına özgü bu yeni sömürgecilik evresine emperyalizm denir. **Emperyalizm**, büyük güçlerin diğer halkları ve ülkeleri askeri güç ve ekonomik boyunduruk altına alma yoluyla yönetme politikasıdır.

Brezilya'daki köle pazarı

Simon Bolívar

Latin Amerika ve Afrika'da Sömürgecilik

Latin Amerika'daki sömürgecilik, Orta ve Güney Amerika'nın büyük bölümlerinin sömürge haline getirildiği XVI. yüzyılda başlamıştır.

XIX. yüzyılın başlarına gelindiğinde sömürge yönetimi zayıflamaya başladı. **Simun Bolívar** gibi liderlerin öncülüğünde devrimci hareketler patlak verdi ve bunun sonucunda ülkelerin çoğu bağımsızlığını kazandı. Böylece Avrupa devletlerinin dünyanın bu bölgesindeki doğrudan yönetimi sona erdi.

Ancak yabancı etki tamamen ortadan kalkmadı. Latin Amerika'daki yeni devletlerin çoğu, özellikle ticaret ve hammadde ihracatı yoluyla, daha güçlü ülkelere ekonomik olarak bağımlı kaldı.

Araştırma Zorluğu

XIX. yüzyılın ilk otuz yılında, Güney Amerika'daki çoğu ülke Avrupa sömürge yönetiminden bağımsızlığını kazandı.

Araştırma ve cevap:

Günümüzdeki Güney Amerika ülkelerinden hangisi Simon Bolívar'ın adını almıştır?

Güney Amerika'da bugün hangi diller konuşulmaktadır? Bu durum yeni yüzyıldaki sömürgeleştirme ile nasıl ilişkilidir?

1913 yılında Afrika'daki sömürge kolonileri

İngiliz iş adamı Cecil Rhodes – Afrika'da emperyalizmin sembolü

XIX. yüzyılın ikinci yarısında Afrika, emperyalizmin ana hedefi haline geldi. En güçlü Avrupa ülkeleri arasında kıtayı fethetme yarışı başladı ve bu yarış "**Afrika'nın Paylaşımı**" olarak biliniyordu.

Önemli bir an, Avrupa ülkelerinin Afrika'nın neredeyse tamamını paylaştığı **Berlin Konferansı** (1884-1885) oldu. Yerel halkın etnik, kültürel ve tarihi özelliklerini dikkate almadan yapay sınırlar çizildi ve yeni koloniler kuruldu.

Afrika'nın birçok yerinde sömürge yönetimi şiddet ve sömürüyle damgasını vurdu. Kölelik XIX. yüzyılda resmen kaldırılmış olsa da yetkililer, birçok açıdan köleliğe benzeyen zorunlu çalıştırmayı uygulamaya koydu.

Avrupa şirketleri altın, elmas, kauçuk ve kakao gibi doğal kaynakları kontrol ederken, yerel halklar emeklerinden nadiren faydalanabiliyordu.

Bu koşullar sonucunda **ayaklanmalar ve diğer direniş biçimleri** ortaya çıktı. Bazı halklar silahla direnirken, diğerleri Avrupa kıyafetlerini, dillerini ve Hristiyanlığı reddederek direndi. Direniş cesurca olsa da Afrika halkları Avrupa güçlerinin askeri ve endüstriyel üstünlüğü nedeniyle ciddi zorluklarla karşı karşıya kaldı.

Sen orada olsaydın...

1885 yılında yaşıyor olsaydınız, bir ülkenin halkın rızası olmadan bölünüp yabancı bir devletin yönetimine verildiği haberine nasıl tepki verirdiniz?
Bunun adil olduğunu düşünüyor musunuz?
Fikrini söyle.

Daha fazla öğren

"Afrika'nın Paylaşımı" sırasında bağımsızlığını koruyabilen sadece iki Afrika ülkesi vardı.

Etiyopya, İtalyan güçlerini yenerek ve İtalya tarafından işgal edilmeyi reddederek bağımsızlığını korudu.

Öte yandan Liberya, Amerika Birleşik Devletleri tarafından eski köleler için bir devlet olarak kuruldu ve adını Latince liber (özgürlük) kelimesinden almaktadır. Bu nedenle Liberya'ya sıklıkla "Özgürlük Ülkesi" denir.

Asya ve Avustralya'da Sömürgecilik

XVIII. ve XIX. yüzyıllarda Britanya, **Hindistan** üzerinde kademeli olarak kontrol kurdu ve kendi ihtiyaçları için onu sömürmeye başladı. Birçok Hintli köylü, kendileri için yiyecek üretmek yerine, Avrupa'ya ihraç edilmek üzere pamuk ve çivit yetiştirmeye zorlandı. Sonuç olarak, yiyecek daha pahalı hale geldi ve yerel halk için elde edilmesi giderek zorlaştı.

İngilizlerin geleneklere ve dine müdahalesi ve yerel halka yönelik ayrımcılık, isyanı daha da körükledi. Bu durum, XIX. yüzyılda İngiliz yönetimine karşı en büyük Hint isyanı olan 1857 **Sepoy İsyanı'na** yol açtı. Yaklaşık bir yıl süren isyan, birçok sivilin kaybıyla bastırıldı.

Klasik bir koloni olmasa da **Çin** Avrupa emperyalizminin ciddi sonuçlarından etkilendi. XIX. yüzyılda Büyük Britanya Çin'den büyük miktarlarda çay satın aldı, ancak Çinli tüccarlar İngiliz ürünlerini satın almak istemediler ve gümüşle ödeme talep ettiler. Britanya'nın yeterli gümüşü olmadığı için, Çin'e büyük ölçekte afyon satmaya başladı. Bu tehlikeli uyuşturucu hızla ülke genelinde yayıldı ve halk arasında büyük bir bağımlılığa neden oldu.

Çinli yetkililer afyon ticaretini yasaklamaya kalkışınca, Büyük Britanya ile **Birinci Afyon Savaşı** (1839-1842) olarak bilinen silahlı bir çatışma yaşandı. Bunu, Fransa'nın da İngiltere'ye ek olarak katıldığı **İkinci Afyon Savaşı** (1856-1860) izledi. Yenilgilerden sonra Çin, yabancı güçlere önemli ticaret ayrıcalıkları tanıyan eşitsiz anlaşmalar imzalamak zorunda kaldı.

Bildiklerini hatırla

1850'de, Çin'deki iktidar hanedanına karşı kitlesel bir ayaklanma olan Taiping İsyanı patlak verdi. Bu ayaklanmaya, kendisinin İsa Mesih'in küçük kardeşi olduğunu iddia eden ve yeni, daha adil bir toplumun kurulmasını savunan bir adam önderlik etti. Açlık, yüksek vergiler ve yolsuzluktan isyan eden birçok yoksul köylü ona katıldı. Ayaklanma on yıldan fazla sürdü ve 20 milyondan fazla insanın ölümüne neden olarak dünya tarihinin en ölümcül çatışmalarından biri oldu.

Şimdiye kadar incelediğiniz yeni yüzyılda ki hangi devrim ve ayaklanmaların açlık, yoksulluk ve yüksek vergilerle ilişkili olduğunu söyleyebilirsiniz?

Çinli yetkililer afyonu imha ediyor

Britanya İmparatorluğu Hindistan'ın Zenginliğini Tüketiyor (Karikatür)

Çinli ve İngiliz askerleri arasındaki çatışma (1842)

Avrupa güçleri Asya'nın diğer bölgelerinde de sömürge yönetimi kurdu. Fransa Vietnam'ı ve daha geniş Çin'in di bölgesini fethetti, Hollanda ise Endonezya'yı kontrol altına aldı. Filipinler önce İspanyol egemenliği altına girdi ve XIX. yüzyılın sonlarında sömürge yarışına katılan Amerika Birleşik Devletleri'nin kontrolüne geçti.

XVIII. yüzyılın sonlarında ve XIX. yüzyıl boyunca Büyük Britanya **Avustralya'yı** sömürgeleştirdi. Yerli nüfus baskı altına alındı ve İngiliz yerleşimciler daha önce yerli halklara ait olan topraklara yerleşti.

Avustralya'daki İngiliz mahkumlar

Sömürge yönetiminin sonuçları

Sömürgeciliğin dünyanın birçok yerinde **derin ve uzun süreli** sonuçları olmuştur. Orta ve Güney Amerika gibi bazı bölgelerde yerli halklar hastalık, şiddet ve zorlu yaşam koşulları nedeniyle büyük ölçüde azalmıştır. Avrupa hükümetleri sömürgelerine **Avrupa dillerini ve değerlerini** dayatmıştır. Misyonerler yerel dinleri ve kültürleri hiçe sayarak Hristiyanlığı yaymışlardır. Sömürgeciler yollar ve demiryolları inşa etmişlerdir, ancak bunlar genellikle doğal kaynakların kontrolünü ve ihracatını kolaylaştırmaya hizmet etmiştir.

Afrika, Latin Amerika ve Asya'da sömürge yönetiminin etkileri bugün bile hissedilmektedir. Uzun süreli ekonomik bağımlılık ve eşitsiz kalkınma yoksulluğa yol açmış, birçok insanı anavatanlarını terk etmeye ve eski metropollere göç etmeye zorlamıştır.

Geçmiş, bugünde

Avustralya'daki ilk Avrupalı yerleşimciler çoğunlukla Büyük Britanya'dan gönderilen mahkumlardı. Daha sonra, doğal kaynakların keşfi ve tarımın gelişmesiyle birlikte, Avrupa'dan özgür insanların gönüllü göçü başladı.

Eski bir ceza kolonisi olan Avustralya, yavaş yavaş çeşitli etnik ve kültürel kökenlerden insanların yaşadığı en gelişmiş modern ülkelerden biri haline geldi.

Avustralya örneği, bir ülkenin zorlu geçmişinin üstesinden gelebileceğini gösteriyor mu? Cevabınızı metinden bir örnekle açıklayın.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Emperyalizm nedir ve ne zaman ortaya çıkmıştır?
2. "Afrika'nın Paylaşımı" nedir?
3. Sömürge yönetiminin fethedilen halklar üzerindeki etkileri nelerdir?

Dünyadaki Uluslararası İlişkiler (1870-1914)

XIX. yüzyılın ikinci yarısında ve XX. yüzyılın başlarında dünya hızla değişiyor ve eski nesiller için tanınmaz hale geliyordu. Demiryolları, modern gemiler, telgraf ve göçler uzak bölgeleri birbirine bağladı ve ülkeleri ve halkları birbirine yaklaştırdı.

Aynı zamanda, **Büyük Güçler** arasındaki sömürge ve silahlanma yarışı yoğunlaştı. En güçlü ülkeler arasındaki rekabet, Avrupa'nın karşıt bloklara bölünmesine yol açtı ve bunun sonuçları gezegenin diğer bölgelerinde de hissedildi.

Bu nedenle, yüzyılın başında dünya hiç bu kadar bağlantılı ve aynı zamanda bu kadar derinden bölünmüş olmamıştı.

Büyük Güçler ve İlgili Alanları

XIX. yüzyılın son on yıllarında dünya Avrupa merkezliydi. Uluslararası ilişkilerdeki kilit kararlar Avrupa'da, birkaç devlet tarafından alınıyordu.

Almanya ve İtalya'nın birleşmesinden sonra Avrupa'da **altı Büyük Güç vardı**: Büyük Britanya, Fransa, Rusya, Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya. Bunlardan bazılarının güçlü filoları vardı ve **deniz gücüydüler**, diğerleri ise büyük ordulara dayanıyordu ve kara gücü olarak kabul ediliyordu.

Bu dönemde **Büyük Britanya** hala uluslararası ilişkilerde lider bir rol oynuyordu. Gelişmiş sanayisi ve sayısız kolonisiyle en önemli deniz gücü olarak, üstünlüğünü tehdit edecek bir rakibin ortaya çıkmasına zin vermek istemiyordu.

Avrupalı politikacılar Berlin Konferansı'nda (1884) Afrika'yı kendi aralarında paylaştılar

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Blok - Ortak çıkarlara dayalı bir ittifak içinde birleşmiş ülkeler grubu.

Avrupa merkezçiliği - Avrupa'yı dünyanın merkezi olarak gören ve Avrupa ülkelerinin uluslararası ilişkilerde öncü bir role sahip olduğunu savunan görüş.

İngiliz Kraliçesi Victoria

Bildiklerini hatırla

Almanya, 1884 yılına kadar koloni kur-tarmaya başlamadı. Sömürge toprakları Afrika'nın bazı bölgelerinde ve Pasifik Okyanusu'ndaki çeşitli adalarda bulunuyordu.

1870'ten sonra Avrupa'nın en büyük sanayi gücü olmasına rağmen Almanya'nın neden az sayıda kolonisi vardı?

Avusturya-Macaristan'ın hükümdarları
I. Franz Joseph ve eşi Elisabeth (Sisi)

Rus Çarı III. Aleksandar ve köy liderleri

Öte yandan **Fransa** hem kara hem de deniz gücüydü. Onun için en önemli şey, sömürge topraklarını korumak ve genişletmek ve yeni komşusu Almanya'nın güçlenmesini sınırlamaktı.

Rusya, sanayi gelişiminde geride kalmış ve hala feodal düzenin kalıntılarını taşıyordu. Bununla birlikte, geniş toprakları ve büyük nüfusu nedeniyle bir kara gücü olarak kabul ediliyordu. Dış politikası öncelikle Doğu Avrupa ve Balkanlar'a yönelikti ve burada kendisini Slav halklarının koruyucusu olarak gösteriyordu.

XIX. yüzyılın sonuna doğru **Almanya**, Avrupa'nın en büyük sanayi gücü haline gelmişti. Sanayi patlaması, onu sömürgeler ve yeni pazarlar aramaya, ayrıca ordusunu ve donanmasını güçlendirmeye yatırım yapmaya yöneltti.

1867'den beri **Avusturya-Macaristan** olarak adlandırılan Avusturya İmparatorluğu, kara gücüydü. Çeşitli halkların ulusal hareketleri nedeniyle ciddi iç sorunlarla karşı karşıyaydı. Dış cephede ise önceliği Balkanlar'daki etkisini genişletmekti.

Genç bir güç olan **İtalya**, politikasını Afrika'da koloniler edinmeye ve Akdeniz'de daha büyük bir rol oynamaya yöneltmişti.

Avrupa devletlerine ek olarak, XIX. yüzyılın sonlarına doğru dünya sahnesinde yeni güçler ortaya çıktı: Hızlı sanayi gelişimi sayesinde yükselen **ABD ve Japonya**.

Araştırma Zorluğu

XX. yüzyılın başlarında Rusya, Doğu Asya'daki etkisini genişletmeye çalıştı ve bu da Japonya ile bir çatışmaya yol açtı. 1904'te Rus-Japon Savaşı patlak verdi. Japonya daha modern bir ordu ve donanmaya sahipti ve 1905'te savaşı kazandı.

Balkan devletinden gönüllüler de Rus ordusunun saflarında savaştı. Ancak Japonya ve Balkan devleti resmi olarak savaş halinde değildi ve bu nedenle hiçbir zaman barış antlaşması imzalamadılar. Bununla birlikte, bazı tarihçiler bunu iki ülke arasındaki savaşın hiç durmadığının bir işareti olarak yorumladılar.

Uzun yıllar sonra, Balkan devleti 2006'da bağımsızlığını yeniden kazandığında, Japonya resmi olarak artık teknik bir savaş halinin olmadığını doğruladı.

Rus-Japon Savaşı'ndan sonra Japonya ile barış antlaşması imzalamayı "unutan" Balkan devletinin hangisi olduğunu öğrenin!

Büyük Güçler Arasındaki Rekabet

XX. Yüzyılın başında Büyük Güçler birbiriyle savaşıyorlardı, ancak aralarında büyük rekabet ve güvensizlik vardı.

Dünyanın önde gelen ülkeleri arasındaki rekabetin temel nedenlerinden biri de **sömürge-koloniler mücadelesiydi**. Özellikle eski sömürgeci güçler ile yeni devletler – Almanya ve İtalya – arasındaki rekabet çok yoğundu. Büyük Britanya ve Fransa dünyanın mevcut paylaşımını korumak isterken, Almanya ve İtalya sömürgeleri yeniden dağıtmayı hedefliyordu.

Avrupa güçlerinin çıkarları **Balkanlar'da** da çatışyordu; burada Avusturya-Macaristan ve Rusya nüfuz için yarışıyorlardı. Aynı zamanda, yeni Balkan devletleri Osmanlı İmparatorluğu'nun aleyhine topraklarını genişletmek istiyordu. Bu nedenle Balkanlar, her an patlamaya hazır bir **"barut fıçısı"** olarak adlandırılıyordu.

Avrupa'da Birliklerin Kurulması

Avrupa devletleri, amaçlarındaki benzerlik ve farklılıklara göre bloklar halinde gruplandılar ve ittifaklar kurdular.

1882'de Otto von Bismarck'ın girişimiyle **Üçlü İttifak** kuruldu. Bu ittifak Almanya, İtalya ve Avusturya-Macaristan'ı kapsıyordu. İtalya ve Almanya'nın ortak bir düşmanı vardı: Fransa. Her iki ülke de Fransa'dan tehdit altında hissediyordu. Dahası, yeni devletler olarak sömürge yarışın-

Üçlü İttifak. Almanya (solda), Avusturya-Macaristan (ortada), İtalya (sağda) – Karikatür

Büyük Güçler arasında sömürgelerin yeniden dağıtımı için yaşanan rekabet (karikatür)

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

"Balkanlar 'Avrupa'nın barut fıçısı' olarak adlandırılrsa da, onu ateşleyen kıvılcım neredeyse her zaman dışarıdan gelir."
- Carol Davila, eski Romanya'nın ABD Büyükelçisi, 7 Ekim 1943.

Carol Davila, barut fıçısını ateşleyen kıvılcımın neredeyse her zaman Balkanların dışından geldiğini söylerken ne demek istedi?

Almanya dünyayı fethetmek istiyor (İngiliz karikatürü)

da geç kalmışlardı ve eski sömürgeci güçlere kıyasla dezavantajlı durumdaydılar. Öte yandan Avusturya-Macaristan, Balkanlar'da nüfuz mücadelesi veriyordu ve bir koruyucuya ihtiyaç duyuyordu; bu koruyucuyu da Almanya'da buldu.

Üçlü İttifak'a karşılık olarak Rusya, Fransa ve Büyük Britanya arasında bir ittifak kuruldu. İlk olarak, Fransa ve Rusya, güçlü komşuları Almanya'dan gelen tehdit nedeniyle 1894'te bir ittifak kurdu. Büyük Britanya uzun zamandır yeterince güçlü olduğuna ve diğer ülkelerle bir ittifaka ihtiyacı olmadığına inanıyordu. Ancak Almanya donanmasını yoğun bir şekilde geliştirmeye başlayınca bu durum Britanya'da endişeye yol açtı. Bu nedenle, 1907'de Rusya ile bir anlaşma imzalayarak Fransa ile ittifak kurdu ve böylece **Üçlü İtilaf**'ı oluşturdu.

Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf üyesi ülke

İttifaklar güvenlik garantisi olarak tasarlanmıştı, ancak **pratikte savaş tehlikesini** artırdılar. Büyük güçlerin modern ordulara ve yeni silahlara muazzam kaynaklar yatırdığı bir silahlanma yarışı başladı.

O dönemde **milliyetçilik** de alevlendi. Kendi ulusunun üstünlüğü fikri medya aracılığıyla yayıldı. Aynı zamanda düşmanlar, çoğunlukla karikatürler şeklinde, tehlikeli veya daha az değerli olarak sunuldu.

Resmi olarak barış hüküm sürse de dünya Birinci Dünya Savaşı'na hazırlanıyordu.

Geçmiş, bugünde

Derste, Büyük Güçlerin ortak çıkarlar ve güvenlik uğruna bloklar halinde gruplaştığını ve askeri ittifaklar kurduğunu okudunuz.

Günümüzde dünyada hâlâ askeri veya ekonomik ittifaklar var mı? İki örnek verin.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. 1870-1914 döneminde uluslararası ilişkilerde hangi ülkeler başrol oynadı?
2. Uluslararası ilişkiler (1870-1914) neden ülkeler arasında rekabet ve güvensizlikle damgalandı?
3. Bazı Avrupa ülkeleri Üçlü İttifak'a, diğerleri ise İtilaf Devletleri'ne neden katıldı?

XIX. Yüzyılın Ortalarından Birinci Dünya Savaşı'na Kadar Avrupa'da Bilim ve Kültür

Bilim ve en önemli bilimsel keşifler

Bilim ve endüstri arasındaki bağlantı, İkinci Sanayi Devrimi'nin ana özelliklerinden biriydi. Endüstri, bilimin gelişimini teşvik etti, ancak bilim olmadan endüstrinin ilerlemesi imkânsız olurdu.

Elektrik, endüstri ve günlük yaşam için büyük önem taşıyordu. Ancak başlangıçta nasıl üretileceği ve kullanılacağı net değildi. Bilim insanları ve mucitler tam da bu konuda çatıştılar. Bunların en ünlüleri Nikola Tesla ve Thomas Edison'du. Tesla alternatif akım sistemini geliştirirken, Edison doğru akımın kullanımını destekledi. Bu fikir çatışması "**Akımlar Savaşı**" olarak bilinir.

Diğer bilimsel alanlarda da büyük ilerlemeler kaydedildi. **Charles Darwin**, canlıların doğal seçim yoluyla kademeleli olarak değiştiğini ve çevrelerine uyum sağladığını öne süren **evrim teorisini** yayınladı. Bu keşif, canlı dünyanın kökenine dair anlayışı temelden değiştirdi.

Öte yandan **tıp**, aşılama gelişmesiyle birlikte ilerleme kaydetti. Bu sayede birçok bulaşıcı hastalığın önlenmesi ve yaşam beklentisinin uzatılması mümkün oldu. **Louis Pasteur**, laboratuvarında üretilen ilk başarılı aşı olan kuduz aşısını uyguladı. Bir diğer önemli keşif ise Wilhelm Roent-

Bildiklerini hatırla

XVII. yüzyılın ortalarından XIX. yüzyılın ortalarına kadar bilim ve kültür derslerinizde öğrendiğiniz bilimsel keşifleri hatırlayın. 1850'den sonraki yeni bilimsel ve teknolojik keşiflerin, önceki döneme kıyasla dünyayı nasıl değiştirdiğini düşünyorsunuz?

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Belgelenmiş ilk telefon görüşmesi, telefonun mucidi Alexander G. Bell tarafından 10 Mart 1876'da yapılmıştır. Bir deney sırasında yardıma ihtiyacı olan Bell, yeni test ettiği cihaz aracılığıyla asistanına şu sözleri söylemiştir:

"Bay Watson, buraya gelin, sizi görmek istiyorum."

Bu cümle Bell'in notlarına kaydedilmiş ve başka bir odada bulunan ve bağlı bir telefon cihazı aracılığıyla sözleri duyan asistanı Thomas Watson tarafından da doğrulanmıştır.

Thomas Edison, elektrik lambalarının ilk modelleriyle birlikte

Mariya Kiri

gen tarafından **X ışınlarının** keşfiydi. Doktorlar nihayet ameliyatsız olarak insan vücudunun içini inceleyebiliyorlardı.

Dimitriy Mendeleev, kimyasal elementleri açık bir düzende sıralayan ve çalışmalarını kolaylaştıran **periyodik tabloyu** oluşturdu. 1914 yılına gelindiğinde, Marie Curie, Henri Becquerel ve Albert Einstein'ın bilimsel çalışmalarıyla bağlantılı olarak **fizikte** de önemli keşifler yapılmıştı.

XIX. yüzyılın sonlarına doğru, otomobil ve telefon yavaş yavaş hareket ve iletişim eyleminin yerini aldı. 1903'te **Wright kardeşler**, hava taşımacılığında yeni bir çağı müjdeleyen ilk kontrollü **uçak** uçuşunu gerçekleştirdiler. İtalyan **Marconi'nin** keşifleriyle bağlantılı olarak kablosuz iletişim de yükselişteydi; bu keşifler, sinyallerin kablo olmadan iletilmesini mümkün kıldı ve **radyonun** doğuşunu işaret etti.

Modern Kültür

XIX. yüzyılın sonlarında ve XX. yüzyılın başlarında, büyük şehirler yeni bir enerjiyle dolup taşıyordu. Sokaklar aydınlanıyor, kafeler dolup taşıyor ve sabahlar gazetelerde en son haberleri okuyarak başlıyordu. Vatandaşlar giderek daha fazla eğlence ve yeni deneyimler arayışıyla evlerinden çıkıyordu. **Belle Époque** döneminde, şehrin kültürü olan **modern kültür** doğdu. Gazeteler ve yeni eğlence biçimleri aracılığıyla yayılan bu kültür, sadece zengin ve eğitilmiş dar bir çevreye değil, geniş bir kitleye hitap ediyordu.

XIX. yüzyılın ortalarından itibaren, dünyayı farklı şekillerde sunan çeşitli yeni **sanat** akımları gelişti.

Gerçekçilik, gerçekliği olduğu gibi tasvir etmeyi amaçlamış, sanatçılar köylüleri, işçileri ve günlük yaşamdan sahneleri resmetmişlerdir. **Empresyonizm**, dünyanın belirli bir anda ve belirli bir ışık altında nasıl görüldüğüne odaklanmış, genellikle doğayı veya aynı motifi günün farklı saatlerinde tasvir etmiştir. **Post-empresyonizmde** ise sanatçının kişisel duygusu en önemli unsur haline gelmiştir. Bu akımın en ünlü temsilcilerinden biri **Vincent van Gogh'dur**.

Gerçekçilik dünyayı olduğu gibi, empresyonizm anı olduğu gibi, post-empresyonizm ise hissedildiği gibi tasvir etti.

Araştırma Zorluğu

1887'den sonra, Amerika Birleşik Devletleri ve Batı Avrupa'nın en zengin vatan-daşları, gramofon adı verilen bir cihazla evlerinde müzik dinlemeye başladılar.

Gramofonun neye benzediğini ve müzik dinlemek için nasıl kullanıldığını araştırın.

İlk başarılı motorlu uçuş, Aralık 1903

Geçmiş, bugünde

Vincent van Gogh, yaşamı boyunca 800'den fazla tablo yaptı, ancak sadece birini satmayı başardı. Tabloyu yaklaşık 400 Belçika frangına sattı ki bu, o dönem için bile çok mütevazı bir meblağdı. Bugün van Gogh'un tabloları başyapıt olarak kabul ediliyor ve muazzam bir değere sahip.

- Sizce bugün önemli saymadığımız, ancak gelecek nesillerin tarih kitaplarında inceleyebileceği olaylar veya olgular nelerdir?

Vincent van Gogh - "Yıldızlı Gece" (1889), Post-Empresyonizm

Aynı dönemde yazarlar modern toplumun sorunları hakkında yazılar kaleme aldılar. Kitaplar büyük şehirlerdeki yaşamı, yoksulluğu, zor çalışma koşullarını ve insanlar arasındaki ilişkileri tasvir ediyordu. Romanlar artık sadece eğlenceli hikayeler olmaktan çıkmıştı. Aynı zamanda adaletsizlikleri ve değişim ihtiyacını da ortaya koyuyorlardı. Bu dönemin en önemli yazarları arasında **Leo Tolstoy, Charles Dickens, Fyodor Dostoyevski ve Emile Zola** yer alıyordu.

XIX. yüzyılın son yıllarında **sinema**, modern kültürün yeni bir biçimi olarak ortaya çıktı. Seçkinler için tasarlanmış sanattan farklı olarak, sinema geniş bir kitleye erişilebilir hale geldi ve şehirlerde hızla popüler bir eğlence biçimi oldu. Gelişimindeki kilit an, **Lumiere kardeşlerin** Paris'te ilk halka açık sinema gösterimini düzenledikleri 1895 yılında yaşandı.

Aynı zamanda, **spor** elit bir eğlence olmaktan çıkıp milyonlarca insanın günlük yaşamının bir parçası haline geldi. Özellikle Büyük Britanya gibi sanayi şehirlerinde **futbol**, işçiler ve gençler arasında en popüler spor oldu.

XIX. yüzyılın ikinci yarısında ülkeler, sanayi, bilim, teknoloji ve kültür alanlarındaki en son başarılarını büyük uluslararası sergilerde kamuoyuna sergilediler. Bunların en ünlüsü, Fransız Devrimi'nin yüzüncü yılını anmak için düzenlenen 1889 Paris Dünya Fuarı'ydı. O dönemde dünyanın en yüksek yapısı olan **Eyfel Kulesi**, bu etkinlik için inşa edildi.

1872 yılında futbol maçı

XX Yüzyıl Başlangıcında moda

Daha fazla öğren

XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın başlarında moda, modern kültürün önemli bir parçasıydı. Kadın modasına uzun elbiseler, korseler ve geniş etekler hakimken, erkek modasına takım elbiseler (pantolon, gömlek, yelek ve ceket) hakimdi.

Bu dönemde modanın gelişiminde, "haute couture'un babası" olarak kabul edilen ünlü tasarımcı Charles Frederick Worth büyük rol oynadı. Paris'te mevsimlik koleksiyonları ilk tanıtan kişi oydu.

Paris Dünya Sergisi (1889), afiş

Kadın Hakları Mücadelesi

Yeni yüzyılın sonundaki kadın hareketinin en önemli hedeflerinden biri, oy hakkı olarak bilinen oy hakkı mücadelesiydi. Oy hakkı için mücadele eden kadınlara oy hakkı savunucuları deniyordu. Kamuoyu toplantıları düzenlediler ve bazıları açlık grevleri ve siyasi etkinliklerin aksatılması gibi daha radikal yöntemler de kullandılar. Birçok oy hakkı savunucusu tutuklandı ve kamuoyu önünde alay konusu oldu, ancak mücadeleden vazgeçemediler.

İlk önemli başarı, kadınların 1893'te oy hakkı kazandığı Yeni Zelanda'da elde edildi.

Özgürleşme sürecinde önemli bir yeri, kadınların bilim, kültür ve kamusal hayata katılmaları için koşullar yaratan eğitim işgal etti. Buna ek olarak, **ekonomik bağımsızlık ve işçi hakları** için de mücadele ettiler.

Oy Hakkı Savunucuları

Öğrendiklerini kontrol et:

1. XIX. yüzyılın ikinci yarısı ve XX. yüzyılın başlarındaki en önemli bilimsel keşiflerden bazılarını adlandırın!
2. 1895'te hangi yeni eğlence biçimi ortaya çıktı ve hangi spor işçiler ve gençler arasında en popüler hale geldi?
3. Yeni yüzyılda kadın hakları mücadelesinin temel amacı neydi ve kadınlar ilk olarak nerede oy kullanma hakkını kazandı?

**XIX. YÜZYILIN SONU VE
XX. YÜZYILIN BAŞINDA
BALKANLAR**

Bükreş Barış Antlaşması'na kadar Osmanlı İmparatorluğu

Sultan II. Abdülhamid'in Saltanatı ve Genç Türk Hareketinin Ortaya Çıkışı

Büyük Doğu Krizi, Osmanlı İmparatorluğu'nda ciddi sorunlara yol açtı ve uluslararası konumunu zayıflattı. Balkanlardaki ayaklanmalar ve savaşlar, Avrupalı güçlere İmparatorluğun iç işlerine tekrar müdahale etme fırsatı verdi. Osmanlı İmparatorluğu'nda **yeni reformlar ve gayrimüslim nüfusun durumunun iyileştirilmesini** talep ettiler.

Bu koşullar altında, daha sonra **Genç Türkler** olarak tanınacak olan Genç Osmanlı hareketi ortaya çıktı. Bunlar, Batı Avrupa ülkelerinde eğitim görmüş genç ve eğitimli insanlardı. Eğitimleri sırasında, ülkelerinin Avrupa ülkelerine kıyasla geri kalmışlığının farkına vardılar.

Genç Türkler, imparatorluğun dağılmasının ancak derin reformlarla önlenebileceğine inanıyorlardı. Bu nedenle İstanbul'da protestolar düzenlediler ve Sultan'ın yetkilerinin sınırlandırılmasını talep ettiler. Bu protestoların baskısı altında Osmanlı tahtında birkaç hızlı değişiklik yaşandı ve yeni **Sultan II. Abdülhamid** oldu.

Reform için dış baskılardan kurtulmak amacıyla, Abdülhamid tahta çıkışından kısa bir süre sonra imparatorlukta bir **anayasanın** kabul edildiğini ilan etti. Böylece Osmanlı devleti parlamenter monarşi haline geldi ve Sultan'ın mutlakiyetçiliği sınırlandırıldı. Ancak bu sistem kısa ömürlü oldu. Sadece iki oturumdan sonra Sultan, parlamentoyu feshetti, anayasayı yürürlükten kaldırdı ve mutlakiyetçiliği yeniden tesis etti. Böylece otuz yıldan fazla süren uzun saltanatı (1876-1909) başladı.

Abdülhamid, sıkı bir **gözetim ve kontrol sistemi** kurdu. Her kamuoyu açıklamasına, memurların, gazetecilerin ve aydınların davranışlarına göz kulak olan muhbirlerden oluşan gizli bir polis teşkilatı oluşturuldu. Sultana sadakatsizlik şüphesi, hapis veya ülkeden sürgünle cezalandırılıyordu. İmparatorlukta ayaklanmalar ve isyanlar şiddetle bastırıldı. Bu yönetim biçimi nedeniyle Sultan Abdülhamid, Avrupa kamuoyunda "**Kızıl Sultan**" olarak anıldı.

Daha fazla öğren

Genç Türk hareketinin destekçileri arasında, daha sonra tahta geçen genç Osmanlı prensi Abdülhamid de vardı. Sultan olarak Abdülhamid, onların en büyük düşmanı haline geldi. Onları gelecekteki ve inançlarına ihanet etmekle suçladı.

Sultan II Abdülhamid – 1899 tarihli portre

Sultanın Osmanlı Parlamentosu'nun çalışmalarının başlangıcı vesilesiyle yaptığı karşılama konuşması

Sultan Abdülhamid Cuma namazı için İstanbul'daki Yıldız Camii'ne geldi (renklendirilmiş)

Ancak Abdülhamid döneminde **ülkenin modernleşmesi** yönünde büyük adımlar atıldı. Yeni demiryolları, okullar ve çeşitli sağlık tesisleri inşa edildi. Telgraf ağı genişletildi ve ordu Avrupa standartlarına göre yeniden organize edildi.

Genç Türkler İktidarı

Genç Türkler, Sultan hükümeti tarafından zulme uğradılar, ancak fikirlerinden vazgeçmediler. **Anayasa ve parlamentonun geri getirilmesini** savundular. Bu hedefe ulaşmak için sürgünde **"Birlik ve Terakki"** komitesini kurdular. 1905 yılında komitenin merkezi Selanik'e taşındı. Genç Türk hareketi, **Osmanlı ordusundaki subaylar** arasında büyük bir destekçi kitlesi kazandı. Genç Türkler ayrıca İmparatorluğun Avrupa kısımlarındaki **boyunduruk altındaki halkla** da temas kurarak harekete geçmeye hazırlanmaya başladılar.

Temmuz 1908'de, **Makedonya'da** konuşlanmış Osmanlı ordusundaki Genç Türk subayları Sultan'a karşı ayaklandı. Sultan'ın isyanı bastırmak için gönderdiği birlikler isyancıların safına geçti. Kısa süre sonra ordunun diğer bölümleri de isyana katıldı. Bu durum karşısında Sultan geri adım atmak zorunda kaldı. Anayasa yeniden yürürlüğe girdi ve parlamento tekrar toplandı. Böylece ülke yeniden parlamenter monarşi haline geldi.

Genç Türkler darbesi, ülkenin Avrupa kesimindeki halk tarafından coşkuyla karşılandı. Özgürlük, eşitlik ve kardeşlik sloganı hayata istenen etkiyi yarattı. Parlamentarizmin getirilmesiyle, daha önce yasadışı olan örgütler için **yasal**

Araştırma Zorluğu

II. Abdülhamid döneminde, bilgi üzerindeki kontrol özellikle sıkıydı. Gazeteler, dergiler ve kitaplar yayınlanmadan önce kontrol ediliyor, "özgürlük", "anayasa" ve "devrim" gibi kelimelerin kullanımı yasaklanıyordu. 1903 yılında, Makedonya kurtuluş hareketi nedeniyle "Makedonya" kelimesi de yasaklandı. Bazı gazeteler, sansürçülerin metinden tüm cümleleri sildiği boşluklarla yayınlanıyordu. Birçok yazar ve gazeteci ülkeyi terk etmek zorunda kaldı.

Günümüzde bile bazı ülkelerde ifade edilen sözler kontrol edilmektedir. Böyle bir örnek bulmaya çalış ve cevapla:

Neden bazı ülkeler halkın tüm bilgilere erişim sağlamasını istemez?

Bu tür bir kontrol ile hangi temel insan hakkı ihlal edilmektedir?

"Birlik ve İlerleme" Derneği'nin Birinci Kongresi (Paris, 1902)

1908 tarihli bir posta pulunda, askeri isyanın liderleri Enver Bey ve Niyazi Bey tasvir edilmiştir

siyasi faaliyet koşulları yaratıldı. Yakın zamana kadar Sultan yönetimine karşı savaşılan çeşitli silahlı çeteler ve gruplar Osmanlı subaylarıyla uzlaştı. Tüm şehirlerde kutlama havası hüküm sürdü.

Ancak, ilk coşkunun hemen ardından Genç Türklerin yönetimine karşı **hoşnutsuzluk** ortaya çıktı. Beklenen reformlar gerçekleşmedi ve devlet batı sınırlarında yeni zorluklarla karşılaştı. İmparatorluktaki istikrarsızlıktan yararlanan Avusturya-Macaristan, Bosna-Hersek'i ilhak etti, Bulgaristan bağımsızlığını ilan etti ve Girit Yunanistan'a ilhakını duyurdu.

Bütün bu olaylar padişahın destekçilerine anayasayı ortadan kaldırma ve mutlakiyetçiliği yeniden kurma fırsatı verdi. Ancak böyle bir girişim Jön Türkler tarafından hızla bastırıldı. Ülkedeki diğer ulusların temsilcileri de isyanın bastırılmasına katıldı. II. Abdülhamid tahttan indirildi ve yerine kardeşi **V. Mehmed** getirildi.

İktidarı ele geçirdikten sonra, halkın beklediği reformlar yerine, Genç Türkler II. Abdülhamid döneminin baskıcı politikalarına geri döndüler. Genç Türk rejimi "devletin Osmanlılaştırılması" fikrini geliştirmeye başladı. Bu tür önlemler, İmparatorluğun Avrupa bölgelerinde hoşnutsuzluğu daha da artırdı. Böylece, Genç Türkler sadece reform getirmekte başarısız olmakla kalmadılar, aynı zamanda Osmanlı yönetiminin Avrupa'daki sonunu da hızlandırdılar.

Balkan Savaşlarında Osmanlı İmparatorluğu

XX. yüzyılın başlarında Balkanlar'daki atmosfer, Osmanlı egemenliğinin bu topraklarda artık bir geleceğinin olmadığını gösteriyordu. Bu nedenle, yeni Balkan devletlerinin (Yunanistan, Sırbistan, Bulgaristan) dış politikası, Balkanlar'da kalan Osmanlı egemenliği altındaki toprakları kendi aralarında bölmeyi hedefliyordu. Bu devletlerin her birinin arkasında Büyük Güçlerin bir kısmının çıkarları vardı. Dolayısıyla, Genç Türkler bir "Osmanlı ulusunu" yaratmaya çalışırken, Balkan devletleri Osmanlıları Balkanlardan kovacak bir ittifak kurmak için görüşmelere başladı.

Makedonya'nın bölünmesi konusunda uzun müzakereler ve büyük anlaşmazlıklar sonrasında 1912'de Balkan Birliği kuruldu. **Bulgaristan, Sırbistan, Yunanistan ve Karadağ**

Tahttan indirilen II. Abdülhamid son kez İstanbul sokaklarında dolaşıyor

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Osmanlıcılık

Genç Türk rejimi döneminde Osmanlı devletinin resmi ideolojisiydi. Devletin ayrı ayrı uluslarından oluşan tek bir Osmanlı ulusunun yaratılmasını savunuyordu. Ancak bu proje başarısız oldu çünkü İmparatorluk halkları zaten kendi ulusal bilincini geliştirmişti.

Londra Barış Antlaşması'nın imzalanması (Mayıs 1913)

bu birliğe katıldı. Dört Balkan devleti Osmanlı İmparatorluğu'na saldırı hazırlığına başladı.

Ekim 1912'de Balkan müttefikleri Osmanlı İmparatorluğu'na saldırdı. Böylece **Birinci Balkan Savaşı** başladı. Balkanlar'daki Osmanlı toprakları büyük bir savaş alanına dönüştü ve müttefikler kısa sürede büyük başarılar elde etmeye başladı. Sırp güçleri Sancak, Kosova, Makedonya ve Kuzey Arnavutluk'un bazı kısımlarını fethetti. **Bulgar ordusu** Doğu Makedonya ve Trakya'ya girdi ve Osmanlı başkenti Konstantinopolis'in kapıları önünde bile durduruldu. **Yunan kuvvetleri**, Güney Makedonya'nın bir kısmını ve Ege adalarının geri kalanını kapsayan Epirus'u ele geçirirken, **Karadağ ordusu** Sancak ve Kosova'da başarılı askeri operasyonlar gerçekleştirdi. Osmanlılar yenilgiye uğradı ve **Londra Barış Antlaşması** Balkanlar'daki yeni toprak değişikliklerini tanıdı.

Savaşın bitiminden kısa bir süre sonra, eski müttefikler arasında Makedonya'nın paylaşımı konusunda ilk anlaşmazlıklar başladı. Bu anlaşmazlıklar, 1913'teki **İkinci Balkan Savaşı'na** neden oldu. Bu savaşta Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan'a karşı savaştı. Bulgar ordusunun yaşadığı felaketten sonra Osmanlılar da Bulgaristan'a karşı savaşa katıldı. Böylece, Trakya'daki eski topraklarının küçük bir bölümünü geri almayı başardılar. Savaş, Bulgaristan'ın yenilgisiyle sona erdi. Ağustos 1913'te, Balkan müttefikleri arasında toprakların yeniden dağıtıldığı **Bükreş Barış Antlaşması** imzalandı. Osmanlılar, Bulgaristan ile yapılan özel bir anlaşma yoluyla, Trakya'daki geri alınan toprakların çoğunu elinde tuttu. Ancak Balkan Savaşları, Osmanlıların Balkanlardaki egemenliğinin sonunu işaret etti.

Balkan Savaşları öncesinde Balkanlar

Balkan Savaşlarından sonra Balkanlar

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Osmanlı İmparatorluğu'nda değişim fikirlerinin taşıyıcıları hangi güçlerdi?
2. Genç Türklerin iktidara yükselişini ve yönetimlerini anlatın.
3. Balkan Savaşları İmparatorluk için ne gibi sonuçlar doğurdu?

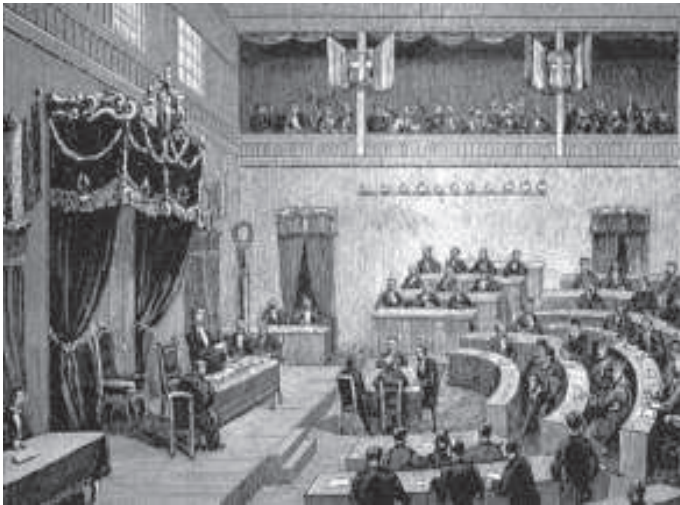
Bağımsızlıktan Birinci Dünya Savaşı'na Kadar Sırbistan

Sırbistan'ın bağımsızlığını kazanması halkta heyecan yarattı. Prens Milan ve Sırp siyasetçiler bu ruh halini kendi konumlarını güçlendirmek için kullanmak istediler. O zamana kadar yabancı yönetimi altında olan ülke, yeni görevlerle ve zorluklarla karşı karşıya kaldı. Topraklarını genişletti ama hâlâ küçüktü ve ekonomik açıdan zayıftı, bu yüzden hızlı gelişemedi.

Sırbistan Kırallık Oluyor

Sırp Prensi **Milan Obrenoviç**, saltanatının başından itibaren gücünü kademeli olarak artırmaya çalıştı. Obrenoviç hanedanından selefleri gibi, devleti yönetme yeteneğini gösterdi, ancak aynı zamanda gücü kendi elinde tutmaya çalıştı. Milan, kendisine siyasi ve askeri destek sağlayan Avusturya-Macaristan ile yapılan anlaşmadan yararlanarak Sırbistan'ı **kıralık ilan etti**. 1882'de büyük kutlamalar ve görkemli bir törenle Sırbistan kralık ilan edildi. Milan Obrenoviç, **Sırbistan'ın ilk kralı oldu**.

Milano, modern Sırbistan'ın ilk kralı olduktan sonra **ulusal orduyu kaldırdı ve düzenli askerlik hizmetini getirdi**. Ulusal ordunun çağ dışı kaldığına ve devleti gü-

1882'de Sırbistan'ın krallık olarak ilan edilmesi

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Kral Milan Obrenoviç, halka Sırbistan'ın bir prenslikten krallığa dönüştüğünü duyurdu. Bildiride, bu eylemin Sırp halkının uzun zamandır süregelen isteklerinin yerine getirilmesi olarak görüldüğünü ve yeni krallığın ilerleme, özgürlük, düzen ve adalet yoluna gireceğini vurguladı. Milan ayrıca önceki yöneticilerin erdemlerini ve bağımsızlık mücadelesini de hatırlattı. Bunu yaparak, Sırbistan'ın Avrupa'da daha büyük bir prestij kazanacağını ve daha güvenli bir geleceğe sahip olacağını vurguladı.

Bir krallığın ilan edilmesi başlı başına halk için daha fazla özgürlük ve daha iyi bir yaşam anlamına gelir mi? Unvan değişikliği sıradan insanın gerçekliğini değiştirebilir mi? Cevabınızı açıklayın.

1883 Timok Ayaklanması - Zaječar'daki (Sırbistan) kurbanlara adanmış bir anıt

venilir bir şekilde savunamayacağına inanıyordu. 1883'te bu önlemler hoşnutsuzluğa ve isyana yol açtı, ancak isyan yeni ordu tarafından bastırıldı. Milan halk ve bazı politikacılar nezdinde popülaritesini yeniden kazanmaya çalıştı, ancak Sırbistan'ın **1885'te Bulgaristan ile yaptığı savaşta** aldığı yenilgi ülkedeki konumunu daha da kötüleştirdi.

Bu koşullar altında Kral Milan Obrenoviç tahttan feragat etmeye ve Sırbistan'ı terk etmeye karar verdi. Tahttan feragat etmeden önce, ülkedeki durumu sakinleştirmek amacıyla yeni bir anayasa kabul etti. Anayasa, 1888'de Sırp Meclisi tarafından oylandı. Böylece Sırbistan, sivil özgürlüklerin güvence altına alındığı **parlamentar** bir **monarşi** haline geldi.

Obrenoviç Hanedanlığının Sonu

Milan'ın tahttan çekilmesinin ardından Sırbistan'da yeni bir siyasi durum ortaya çıktı. Oğlu **Aleksandar Obrenoviç** henüz reşit olmadığı için Sırbistan, önde gelen politikacılardan oluşan üç üyeli bir naiplik tarafından geçici olarak yönetildi. Bu naiplik, siyasi krizi yatıştırmaya ve ekonomiyi iyileştirmeye çalıştı.

Genç veliaht prens olayları yakından takip ediyordu. Zamanla, iktidarı bizzat ele geçirmek istedi. Reşit olmamasına rağmen, Alexander politikacıların devlet yönetimindeki rolünü kasten sınırladığına inanıyordu. Bu nedenle, Sırbistan'ın başına kendisi geçmeye karar verdi.

Genç kral, saltanatının başında halkın desteğine sahipti. Eğitimli ve zekiydi, ancak Obrenoviç hanedanından selefleri gibi iktidarı politikacılarla paylaşmak istemiyordu. Bu nedenle, babasının zamanında kabul edilen **anayasayı yürürlükten kaldırdı**. Böylece, ülkedeki neredeyse tüm önemli politikacılarla çatışmaya girdi.

Aleksandar Obrenoviç Avusturya-Macaristan ve Rusya ile iyi ilişkiler sürdürmeye çalıştı ancak yavaş yavaş onların güvenini kaybetti. Özel hayatı da halk arasında hoşnutsuzluğa neden oldu. Mayıs 1903'te Sırp subayları, Mayıs Darbesi olarak bilinen bir **darbe** düzenleyerek Obrenoviç hanedanını tahttan indirdi.

Tarihi tanıklıklar

Kral Milan, tahttan çekilmeden önce Alman İmparatoru II. Wilhelm'e yazdığı bir mektupta ülkedeki konumunu şöyle açıklamıştı:

"Burada hiçbir partiye veya bireye güvenemem. Kaba kuvvetle kalıcı olarak yönetmek imkansızdır; ordu bile görevini inançtan değil, yükümlülükten dolayı yerine getirir. Bu 20 yıl içinde, sayısız diğer büyük ve küçük komployu saymazsak, iki büyük devrimi bastırmak zorunda kaldım. İnsanları öldürmek ve hapse atmak iğrençtir. Hapisten çıkan her birey hemen popüler bir siyasi figür haline gelir, birçok kişi tarafından sevilir ve saygı görür." Metni okuyun ve cevaplayın: Milan neden Sırp tahtından çekilmeye karar verdi? "

Metni okuyun ve cevaplayın: Milan neden Sırp tahtından çekilmeye karar verdi?

Kral Aleksandar Obrenoviç

Mayıs Darbesi

Sırbistan Balkan Ülkesi Oluyor

Sırp Meclisi, Petar Karacorceviç'i tahta geçmeye çağırdı. O, eski Prens Aleksandar'ın oğlu ve Birinci Sırp Ayaklanması'nın lideri Karacorceviç'i Petroviç'in torunuydu.

Yeni hükümdar, ülkenin siyasi hayatına daha fazla demokrasi getirdi. Kral ile aynı fikirde olmayan politikacılar üzerinde artık hiçbir baskı yoktu. Ülkede, **kralın devlet yönetimindeki rolünü** önemli ölçüde sınırlayan yeni bir anayasa kabul edildi. Sonraki birkaç yıl içinde Sırp hükümetleri ekonomi, siyaset, ordu ve toplumda önemli değişiklikler uyguladı. Bu değişiklikler Avusturya-Macaristan ile ilişkilerin sıkılaşmasına yol açtı. Bu nedenle, bu Avrupa gücü çeşitli baskı biçimleriyle genç Sırp devletini kontrol etmeye çalıştı.

Bu dönemde Sırp politikacıların başlıca hedeflerinden biri, Osmanlı egemenliği altındaki Sırp topraklarının kurtarılmasıydı. I. Petro Karacorceviç döneminde Sırbistan önemli ölçüde güçlenmiş olsa da Osmanlılara bağımsız olarak karşı koyabilecek yeterli askeri güce sahip değildi. Bu nedenle Balkan Birliği'ni kurdu.

Daha fazla öğren

1 Nisan 1893'te, henüz 17 yaşında bile olmayan Aleksandar Obrenović, sarayında naipleri ve bakanları görkemli bir akşam yemeğine davet etti. Yemekten sonra kadehini kaldırdı ve orada bulunan herkes onun bir kadeh kaldırmasını bekledi. Bunun yerine Aleksandar, tutuklandıklarını ve ülkedeki tüm iktidarı ele geçirdiğini duyurdu. Aynı zamanda ordu, en önemli devlet kurumlarının binalarını ve telgrafi kontrol altına aldı.

Bildiklerini hatırla

1903 yılında Kral Aleksandar Obrenović ve Kraliçe Draga Mašin, bir grup Sırp subayı tarafından suikaste uğradı.

Hatırlayın, yeni yüzyılda başka hangi yöneticiler suikaste kurban giderek iktidardan uzaklaştırılmıştı?

Petro Karacorceviç

Balkan Savaşları'nda Sırp askerleri

Sırbistan iki Balkan savaşı'na katıldı. Savaşların sona ermesinden sonra önemli topraklar aldı- Sancak, Kosova'nın büyük bir kısmı ve Ustrumca şehri hariç bugünkü Makedon devletinin toprakları. Böylece Sırbistan küçük bir prenslikten büyük bir Balkan devletine dönüştü.

Kral Petar I Karacorceviç'in taç giyme töreni

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Sırbistan ne zaman krallık ilan edildi ve ilk kralı kim oldu?
2. Kral Milan Obrenović nasıl hüküm sürdü ve neden sonunda tahttan feragat etti?
3. Balkan Savaşları'ndan sonra Sırbistan hangi toprakları kazandı?

Büyük Doğu Krizi'nin Sonundan Balkan Savaşlarına Kadar Yunanistan

Büyük Doğu Krizi'nin sona ermesinin ardından Yunanistan, askeri olarak katılmamış olsa da diplomatik yollarla Tesalya'yı ve Epir'deki Arta şehrini kazandı. Bu, devletin askeri çatışma olmadan ikinci toprak genişlemesiydi. Ancak yeni topraklar, devletin hızla güçlenmesi anlamına gelmiyordu. Yunanistan'ın hala ciddi sorunları vardı. Ekonomi zayıf ve gelişmemişti, devlet yönetimi modern bir ülkenin ihtiyaçlarını karşılamıyordu ve ordu zayıf kalmıştı.

Harilaos Trikupis

Teodoros Deliyannis

Trikupis Dönemi

XX. yüzyılın son yirmi yılında Yunanistan'da iki karşıt siyasi grup egemendi. Ülkenin ilerlemesini savunan partinin liderliğini **Harilaos Trikupis** yapıyordu. Karşısında ise geleneksel değerleri savunan ve halka daha yakın olduğunu iddia eden parti vardı. Bu partinin liderliğini **Teodoros Deliyannis** yapıyordu. İki parti de halkı kendi taraflarına çekmek için farklı yöntemler kullandı.

Trikupis, Yunanistan'ın önce modernleşip güçlenmeden topraklarını genişletemeyeceğine inanıyordu. Bu nedenle ülkede büyük **reformlara** başladı.

Onun için en önemli konulardan biri, özellikle **demiryolu** olmak üzere ulaşım ağının geliştirilmesiydi. Yunanistan'ın Osmanlı İmparatorluğu ile bile demiryolu bağlantısı yoktu, oysa Yunanistan'dan Avrupa'ya tek kara yolu Osmanlı topraklarından geçiyordu. Bu nedenle Trikupis, ülke genelinde modern bir demiryolu ağının inşasına büyük miktarda para yatırdı. Ayrıca Korint Kanalı'nın inşasına da başladı. Bu kanalın inşası, Ege Denizi'nden İyon Denizi'ne olan yolculuk süresini kısalttı.

Daha fazla öğren

Bu dönemde Yunan siyasetçiler sıklıkla para ve şarap, brendi gibi hediyelerle seçmenlerin desteğini kazanmaya çalıştılar. Yalnızca erkeklerin oy kullanma hakkı vardı. Ayrıca vaftiz ebeveynleri aracılığıyla destek aradılar. Yunan toplumu geleneksel olduğundan vaftiz her aile için çok önemli bir olaydı. Bu nedenle politikacılar, aile bağları yoluyla daha fazla destekçi elde etmek için mümkün olduğu kadar çok çocuğun vaftiz babası olmak istiyorlardı. Böylece siyasetçi Dimitrios Rallis yaklaşık 1000 çocuğun, Stefanos Dragoumis ise yaklaşık 200 çocuğun vaftiz babasıydı.

Korint Kanalı'nın İnşaatı

Amerika Birleşik Devletleri'ne doğru yola çıkan Yunan göçmenler

Aynı zamanda **Yunan ordusunun** Osmanlı ordusuna karşı koyabilecek şekilde modernleştirilmesine ve güçlendirilmesine de büyük önem verildi. Subaylar daha iyi eğitim aldı, yeni silahlar ve savaş gemileri satın alındı.

Modernleşme sadece ulaşım ve orduyla sınırlı kalmadı. Özellikle eğitim ve kültür alanlarında da değişim girişimleri oldu. Yeni okullar açıldı ve **Atina Üniversitesi'ndeki** öğrenci sayısı arttı. Modern bir devletin işleyişi için gerekli olan mesleki ve teknik eğitim ülkede başladı.

Yunanistan diğer Balkan ülkelerine göre daha yavaş gelişti. Reformların uygulanması ve demiryollarının inşası çok para gerektiriyordu ve devletin yeterli fonu yoktu. Bu nedenle hükümetin yabancı bankalardan büyük miktar-

Harilaos Trikupis'in şarap vergileri (karikatür)

Geçmiş, bugünde

XIX. yüzyılın sonlarında, ülkede yeterli iş ve gelir olmadığı için birçok Yunanlı, çoğunlukla Amerika Birleşik Devletleri'ne göç etti. Çoğunluğu erkek olmak üzere yaklaşık 350.000 Yunanlının Yunanistan'ı terk ettiği tahmin ediliyor. Bazıları birkaç yıl sonra birikimleriyle geri dönme niyetiyle ayrılırken, birçoğu yeni ülkelerinde kaldı. Eve gönderdikleri para, Yunan ekonomisi için çok önemliydi.

Günümüzde de Yunanistan'dan göç, çoğunlukla ekonomik nedenlerle ve daha iyi bir yaşam arzusuyla devam etmektedir. Göçmenler ailelerine para göndermeye devam ediyor ve bu durum ülke için de sonuçlar doğuruyor.

Yunanistan'ın Batı bankalarına olan borçları (karikatür)

da kredi alması ve vergileri artırması halkta büyük bir memnuniyetsizliğe neden oldu. Birikmiş borçlar **nedeniyle devlet iflas ilan etti** ve Trikupis siyaseti bıraktı.

Yenilgiden toparlanmaya

Trikupis'in siyasetten çekilmesi Yunanistan'daki sorunları çözmedi. 1897'de **Yunanistan ile Osmanlı İmparatorluğu arasında savaş** çıktı. Savaşın sebebi Girit adasındaki isyandı. Osmanlı ordusu Yunan ordusunu mağlup etti.

Devlet derin bir krize girdi. Bu koşullar altında Avrupalı güçlerin Yunanistan üzerindeki baskısı yoğunlaştı. Avrupa bankaları Yunanistan'ın borcundan vazgeçmek istemiyorlardı ama bu borcun geri ödeneceği konusunda daha fazla kesinlik istiyorlardı. Bu nedenle Yunanistan'da uluslararası mali kontrol getirildi. Amacı devlet harcamalarını sınırlamak ve devletin borcunu düzenli olarak ödemesini sağlamaktı.

Büyük Güçlerin denetimi kısmen olumlu bir etki yarattı. Devlet büyük sorunlarla ve yoksullukla karşılaşmaya devam etse de, Avrupa kontrolü sayesinde Yunan devlet kasasına yeniden kaynak girmeye başladı. Böylece mali durum kademeli olarak istikrara kavuşmaya başladı. Bu durum, ordunun modernizasyonu için yeniden bir girişimde bulunulmasına olanak sağladı.

Ülke toparlanmaya başladı, ancak süreç yavaş ilerledi. Tarım büyük sorunlarla karşı karşıyaydı ve **nüfusun büyük çoğunluğu kırsal kesimde yaşıyordu**.

Venizelos ve Yunanistan'ın Yükselişi

Genç Türk darbesi Yunanistan'da da etkili oldu. Birçok kişi **Girit'in** Yunan devletine ilhak edileceğini bekliyordu ve Atina hükümeti bile böyle bir olasılığı dile getirdi. Ancak Osmanlı İmparatorluğu'ndaki yeni Genç Türk hükümeti buna izin vermeyeceğini açıkça belirtti. Bunun üzerine Yunan ordusundaki subaylar arasında bir isyan çıktı. Özellikle

1897 Yunan-Osmanlı Savaşı'nda Pharsalus Muharebesi

XIX Yüzyıl sonlarında Atina

Eleftherios Venizelos

siyasi partilerin ve kraliyet ailesinin etkisini azaltmak için büyük değişiklikler talep ettiler. Bunun sonucunda ülke yeni bir krize girdi.

Kral, isyancı subaylara bazı tavizler vermeyi kabul etti. Ardından seçimler yapıldı ve **Elefterios Venizelos** kazandı. Devletin güçlendirilmesini ve modernleştirilmesini savundu. İlk olarak anayasa değiştirildi. **Zorunlu ve ücretsiz ilköğretim getirildi.** Devlet memurları sınavla işe alındı ve daha fazla iş güvencesi sağlandı; memurların milletvekili olmaları yasaklandı. Bu önlemlerle, Yunanistan tarihinde ilk kez devlet, harcadığından daha fazla para toplamaya başladı.

Venizelos, büyük ve güçlü bir Yunan devleti kurmayı hedefleyen bir politikacıydı. Bu amaçla, özellikle ordu ve donanmayı güçlendirmeye önem verdi. Eğitim için Yunanistan'a **yabancı danışmanlar davet edildi** ve devlet **modern silahlar ve savaş gemileri** satın aldı.

Balkan Savaşları'nda Yunan ordusu **güney Epir'i, Girit adasını ve Makedonya'nın büyük bir bölümünü** fethetti. Yunanistan'ın toprakları neredeyse ikiye katlandı ve Venizelos en ünlü Yunan politikacılarından biri oldu.

Osmanlılar Selanik'i Yunan ordularına teslim etti

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Venizelos başbakan olduktan sonra Yunanistan'ın geleceğine ilişkin hedeflerini şöyle açıkladı:

"Halkın maddi ve manevi gücünün, eğer özverili insanların elinde olursa, Yunanistan'ı modern dünyaya yeniden layık kılmaya yeteceğine kesinlikle inanıyorum. Böyle bir Yunanistan, diğer ulusların saygısını kazanacak ve aralarında önemli bir yer edinebilecektir. Güçlendiğinde, Doğu halklarının barışına ve ilerlemesine katkıda bulunabilecektir."

Venizelos Yunanistan'ın bugününden mi yoksa geleceğinden mi bahsediyor? Cevabı metinden bir örnekle açıklayın.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Yunanistan, Büyük Doğu Krizi'nden sonra ne kazandı ve bu genişlemeden sonra hangi sorunlarla karşılaştı?
2. Trikupis hangi reformları uyguladı ve bunlar neden mali krize ve devletin iflasına yol açtı?
3. Yunanistan, Balkan Savaşları'nda hangi toprakları fethetti?

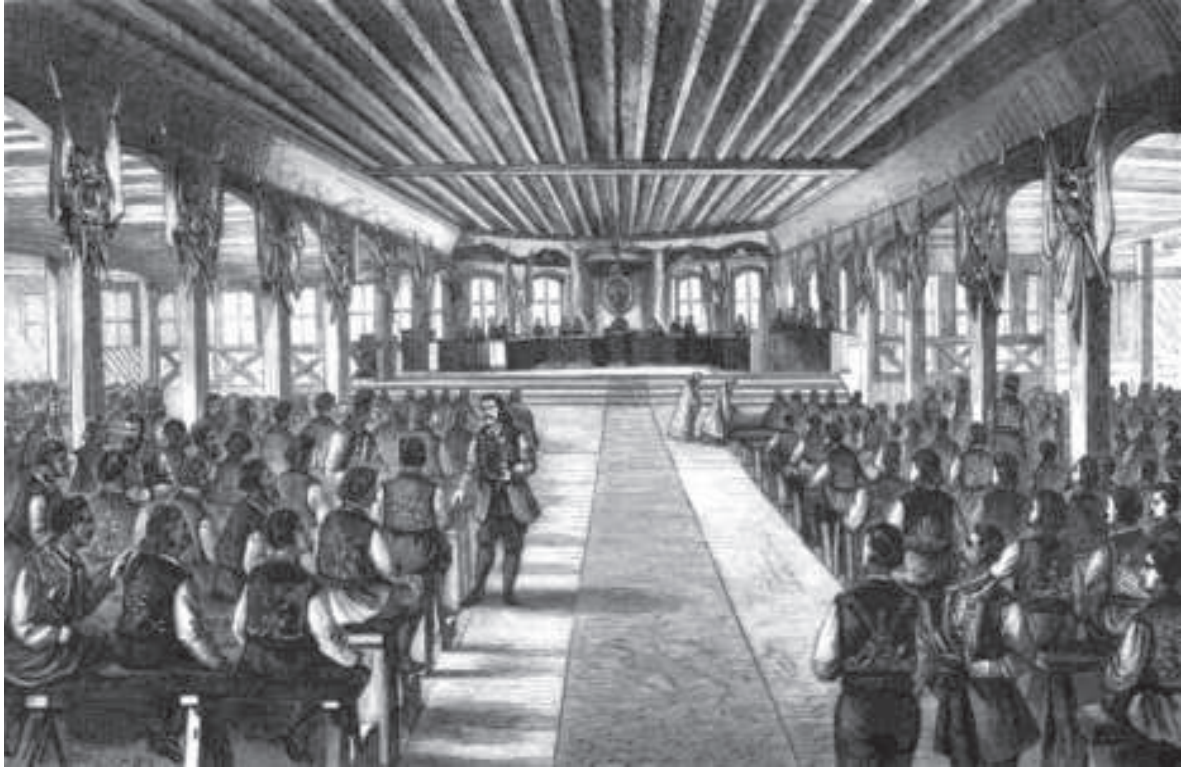
Özerk Devletten Bağımsız Devlete Bulgaristan

1877-1878 Rus-Türk Savaşı'ndan sonra, özerk Bulgaristan Prenslığı kuruldu. Kurtarılan bölgelerde, **Rus hükümeti önce geçici bir yönetim kurdu**. Görevi, yeni devletin temellerini atmaktı. Geçici yönetim, yerel yönetim organları, mahkemeler, okullar ve ordu kurdu. Birçok Bulgar da yönetime katıldı. Böylece, **yeni Bulgar devletinin** temelleri atıldı.

1879'da Tarnova'da bir **Kurucu Meclis toplandı**. Ana görevi, devletin en önemli yasası olan anayasayı kabul etmektir. Anayasanın kabulüyle Bulgaristan, diğer birçok Avrupa ülkesi gibi anayasal monarşi haline geldi. Anayasa daha önce, Bulgaristan'da güçler ayrılığının net olması gerektiğine inanan Rus Çarı tarafından onaylanmıştı. Anayasaya göre, iktidar prens ve Ulusal Meclis arasında bölünmüştü. Anayasa, basın ve ifade özgürlüğünün yanı sıra dernek kurma hakkını da garanti altına aldı. Her yetişkin erkek oy kullanma hakkına sahipti.

Aleksandar Batenberg, eşi Yohana ve oğlu Krum - Asen

Veliko Tarnovo'daki ilk büyük ulusal meclis

Kısa süre sonra, yeni devletin ilk yöneticisi- Prens **Aleksander Battenberg** seçildi. Rus Çarı'ndan destek aldı. Böylece Bulgaristan'ın modern bir Avrupa devleti olarak bağımsız yaşamı başladı.

Bulgaristan bir devlet olarak işlev görmeye başladı. Vatandaşların çıkarlarını temsil etmek üzere **siyasi partiler** kuruldu. Rusya'nın ülkede büyük etkisi vardı. Rus temsilciler Bulgar siyasetini kontrol etmek istiyorlardı. Ordu Rus subaylar tarafından eğitiliyor ve Rus silahları kullanılıyordu. Zamanla, Rusya'nın devlet yönetimine müdahalesinden duyulan memnuniyetsizlik arttı. Prens Alexander, Rus temsilcilerle çatışmaya girdi. Siyasetçiler iki gruba ayrıldı. Bazıları Rusya ile daha yakın iş birliği isterken, diğerleri Bulgaristan'ın daha bağımsız olması gerektiğine inanıyordu.

Bulgaristan'ın Birleşmesi ve Prenslik Tahtında Değişim

Berlin Kongresi kararlarıyla, Bulgaristan Özerk Prensliği'ne ek olarak **Doğu Rumeli Özerk Bölgesi** kuruldu. Bulgarlar bu bölünmeyi kalıcı olarak kabul etmediler ve Doğu Rumeli'nin Bulgaristan Prensliği ile birleştirilmesini hedefleyen gizli bir örgüt kurdular.

6 Eylül 1885'te Plovdiv'de **Doğu Rumeli'nin Bulgaristan ile birleşmesi** ilan edildi. Birleşme, bazı Büyük Güçler ve komşu devletler arasında hoşnutsuzluğa neden oldu. Rusya, Prens Alexander Battenberg'in birleşik devleti yönetmesini istemediği için, yetkililerini ve subaylarını Bulgaristan'dan çekti. Birleşmeden memnun olmayan Sırbistan, Bulgaristan'a savaş ilan etti. Yetersiz hazırlıklı olmasına rağmen, Bulgar ordusu **Slivnitsa Muharebesi'nde** zafer kazandı ve ülkeyi savundu. Mart 1886'da birleşme resmen tanındı.

Birleşmeden kısa bir süre sonra, Rusya ile daha iyi ilişkiler isteyen Bulgar ordusu subayları bir darbe düzenleyerek Prens Alexander von Battenberg'i ülkeden kaçmaya zorladılar. Kısa süre sonra Bulgaristan'a geri dönmesi istendi, ancak Battenberg tahttan feragat etmeye karar verdi.

Tarihsel Bir Kişiliği Tanıyın

Aleksandar Battenberg 1857 yılında doğdu. Rus imparatorluk hanedanıyla aile bağları olan Alman bir aristokrattı. Dresden'de eğitim gördü ve Kassel'deki bir askeri okuldan mezun oldu. Rus-Türk Savaşı'na (1877-1878) katıldı. 1879'da Bulgaristan Prensi seçildi ve 1886'ya kadar hüküm sürdü. Bulgarlar için özgür Bulgar devletinin sembolü oldu. 1893'te öldü ve vasiyeti üzerine Sofya'ya defnedildi.

Aleksander Battenberg Slivnitsa'da

Bildiklerini hatırla

Battenberg Prensi Aleksander, 1886 yılında Bulgar halkına tahtından feragat ettiğini duyurdu. Ayrılışının Bulgaristan ve Rusya arasındaki ilişkileri iyileştireceğine inanıyordu. Konuşmasında, bunu ülkenin iyiliği için yaptığını ve halka destekleri için teşekkür ettiğini söyledi. Ayrılmadan önce, vatandaşlardan barış ve düzeni korumalarını istedi.

Battenbergli Aleksander'in tahttan çekilmesi ile Yunan Kralı Otto'nun tahttan çekilmesini karşılaştırın. Bu iki olay arasında ne gibi benzerlikler görüyorsunuz?

Stambolov Dönemi

Aleksandar Battenberg'in ayrılışı Bulgaristan'daki prenslik tahtını boş bıraktı. 1887'de Büyük Güçler tarafından tanınmayan **Ferdinand**, yeni Bulgar prensi seçildi. Rusya, kendisinin seçilmesinin kendi çıkarına olmadığını düşünerek Bulgaristan ile tüm ilişkilerini kesti.

Ferdinand Bulgaristan'a geldi ve **Stefan Stambolov** başbakan oldu. Ülkedeki durumu iyileştirmeye çalıştı. Onun yönetimi altında ülke hızla modernleşmeye başladı: yollar ve demiryolları inşa edildi; Bulgar üretimi desteklendi, Avrupa ülkeleriyle ticaret anlaşmaları yapıldı. **Eğitime** büyük önem verildi. Devlet, birçok genç Bulgar'ı Avrupa'nın çeşitli yerlerinde eğitim görmeleri için gönderdi.

Dış politikada, Stambolov hükümeti Osmanlı İmparatorluğu'na karşı daha uzlaşmacı bir politika izledi. Bu şekilde Bulgaristan Eksarhlığı'nın **Makedonya ve Trakya'da yeni piskoposlar** kazanacağına inanıyordu.

Stambolov'un başarıları oldu, ancak Rusya tarafından desteklenen birçok muhalifi de vardı. Başlangıçta Prens Ferdinand'ın desteğini almıştı. Ancak, Büyük Güçler tarafından kalıtsal Bulgar prensi olarak tanınmak için Ferdinand, Stambolov'un muhalifleriyle ittifak kurdu ve onu iktidardan çekilmeye zorladı. Bunun üzerine Rusya ve diğer Avrupa güçleri **Ferdinand'ı Bulgar prensi olarak tanıdı**.

Stefan Stambolov

Bulgar Prensi Ferdinand

Bağımsızlığa Giden Yolda Balkan Savaşları

Bulgar prensi olarak tanındıktan sonra Ferdinand, Bulgar toplumunda ve siyasetinde daha büyük bir rol oynamaya başladı. XIX. yüzyılın sonlarına doğru, ülkenin siyasi partilerinin temelleri atıldı. Rusya ile iş birliği konusunda derin bir bölünme yaşadılar: bazıları iş birliğini desteklerken, diğerleri karşı çıktı.

Bu dönemde, Stambolov'un yönetimi sırasında bastırılmış olan parlamenter demokrasi yeniden tesis edildi.

Ancak siyasi krizlere rağmen Bulgaristan ilerleme kaydetti. Bulgar **deniz limanları** modernize edildi. Ülkenin bazı bölgelerine elektrik getirildi ve başkent Sofya'ya

Daha fazla öğren

Büyük Güçler tarafından Bulgar prensi olarak tanınmak için Ferdinand, oğlu ve tahtın varisi Boris'i Ortodoks Kilisesi'nde vaftiz ettirmek zorunda kaldı. Bu, Rusya'nın bir talebiydi. Ferdinand ve eşi Maria Louise Katolik oldukları için Maria Louise bu talebi kabul etmedi. Ancak uluslararası tanınma ihtiyacı nedeniyle Ferdinand, oğlunun Ortodoks Kilisesi'nde vaftiz edilmesine razı oldu. Bu şekilde Rusya'dan tanınma sağlama-yı başardı.

tramvay hattı döşendi. Ordu sürekli güçlendirildi ve mükemmel bir eğitime sahipti. Bulgaristan eğitim açısından Balkanların en ileri ülkeleri arasında yer alıyordu.

Ferdinand'ın saltanatının en büyük başarısı Bulgaristan'ın bağımsızlığının ilanıydı. Osmanlı İmparatorluğu'ndaki yeni durumdan yararlanan **Bulgaristan**, Eylül 1908'de **bağımsızlığını ilan ederek krallık** oldu. Büyük güçler, birkaç ay sonra ülkenin bağımsızlığını tanıdı. Rusya bu konuda önemli bir rol oynadı.

Bağımsızlığın ardından Bulgaristan, topraklarını genişletmek ve kendi toprakları olarak gördüğü Makedonya ve Trakya'yı ele geçirme niyetini gerçekleştirmek istedi. Devlet, Sırbistan ve Yunanistan ile anlaşmalar imzaladı. Birinci Balkan Savaşı'nda Bulgar ordusu, **Osmanlı güçlerine karşı büyük zaferler kazandı** ve bu durum Avrupa'da şaşkınlık ve saygı uyandırdı. Bu arada, Makedonya'nın paylaşımı konusunda müttefiklerle yaşanan yanlış anlaşmalar, yanlış hesaplamalar ve önceki zaferlere duyulan coşku, **İkinci Balkan Savaşı'nda ağır bir yenilgiye yol açtı**. Bulgaristan, Ege Denizi'ne erişim sağlayan Makedonya ve Trakya'nın küçük bir bölümünü elde etti, ancak hedeflerine ulaşamadı.

Bulgaristan'ın Birinci Balkan Savaşı'na katılımının Fransız illüstrasyonu

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Rus Geçici Hükümeti'nin Bulgar devletinin kurulmasındaki rolü neydi?
2. Stefan Stambolov'un Bulgaristan'ın modernleşmesindeki rolü neydi?
3. Bulgaristan ne zaman bağımsızlığını kazanarak krallık oldu?

Bağımsızlık Yolunda Arnavutluk

Prizren Birliği'nin yıkılması, Arnavutların özerklik ve özgürlük mücadelesinin sonu anlamına gelmedi. Bu mücadele, eğitim ve kültürün gelişmesi yoluyla olduğu kadar silahlı ayaklanmalar yoluyla da iki yönde devam etti.

Eğitim Mücadelesi ve Alfabenin Yaratılması

Arnavut aydınları, halkın ancak kendi ana dilinde okulla- ra ve kitaplara sahip olması durumunda ilerleyebileceğini fark ettiler. Bu nedenle, Arnavutça gazeteler, ders kitapları ve edebi eserler yayınlamaya başladılar. Osmanlı yetkilileri bu faaliyetleri sık sık yasakladığı için, birçok kitap ve gazete Osmanlı İmparatorluğu dışında da basıldı.

Mısır'da **Timi Mitko**, vatan sevgisini ve daha iyi bir gelecek umudunu anlatan "**Arnavut Arısı**" adlı halk ve tarih şiirleri kitabını yayımladı.

En ünlü Arnavut yazarlarından biri olan **Yeronim de Rada** da önemli bir rol oynadı. Eserlerinde, Osmanlıların gelişinden önce Arnavutların özgür yaşamını ve Türk yönetimine karşı mücadelelerini anlattı. Kitaplarının yanı sıra, Arnavut halkını Avrupa kamuoyuna tanıtan ve onları özgürlük ve bağımsızlığı hak eden özel bir halk olarak sunan bir dergi de yayınladı.

Arnavut aydınları da **Arnavutça eğitim veren okulların** açılmasına katkıda bulundular. Eğitimin, dili, kültürü ve ulusal kimliği korumanın en önemli yolu olduğuna inanıyorlardı.

İlk Arnavutça okulu Korça'da açıldı ve daha sonra diğer kasaba ve köylerde de benzer okullar açıldı. Bu okullarda öğrenciler ana dillerinde okuma ve yazmayı öğrendiler ki bu, Arnavut halkı için büyük bir ilerlemeydi.

Daha sonra, o dönem için önemli bir yenilik olan **kız çocukları** için de bir okul açıldı. Bu dönemde kadınlar canlanmada önemli bir rol oynadılar; eğitime katıldılar, öğretmenlik yaptılar ve okuryazarlığın yaygınlaşmasına aktif olarak katkıda bulundular.

Daha fazla öğren

Güney Arnavutluk'ta, öğretmenler Sevasti ve Paraşkevi Kiriazi, kız çocuklarının eğitiminin gelişmesine katkıda bulundular. Hayatlarını Arnavut kızlarının eğitimine adanmış, eğitimci ve ilerici kadınlardı. Dora D'Istria olarak da bilinen Elena Gyika, Arnavut kökenli bir Roman- ya prensesiydi. Arnavut tarihi hakkında yazılar yazdı, Arnavut entelektüelleriyle iletişim kurdu ve Arnavutların özgünlüğü fikrini destekledi.

Yeronim De Rada

Elena Gyika

XIX. yüzyılın sonlarına doğru Arnavutların tek bir yazı sistemi yoktu. Orta ve güney Arnavutluk'taki Müslümanlar, 1879'dan beri **Sami Fraşeri** tarafından oluşturulan **İstanbul alfabesini** kullanıyorlardı. İşkodra'daki Katolikler ve Avrupa'daki bazı Arnavut örgütleri bu yazı sistemini kabul etmediler. Onlar farklı, tamamen Latin alfabesini kullandılar.

Mektup sorunu büyük bir sorun haline geldi. Bu nedenle alfabe sorununun çözümü için bir kongre düzenlenmesine karar verildi. Kongre **Manastır'daki** Arnavut kulübü tarafından düzenlendi ve **14-22 Kasım 1908** tarihleri arasında düzenlendi. Kongreye Osmanlı İmparatorluğu'ndan Arnavutların yanı sıra yurtdışındaki Arnavut topluluklarından temsilciler katıldı. Kongrede alfabe sorununun çözümü için bir komisyon oluşturuldu. Komisyon, mevcut alfabelerden birini mi seçeceğinizi, parçalarından yeni bir alfabe mi oluşturacağınızı yoksa tamamen yeni bir harf mi yapacağınızı tartıştı. Sonunda bir **uzlaşma kararı** verildi: **iki alfabe kabul edildi**; biri tamamen Latin alfabesi ve Konstantinopolis alfabesi.

Osmanlı Yönetimine Karşı Direnişi Güçlendirmek

XIX. yüzyılın sonlarına doğru, Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa bölgelerindeki durum oldukça gergindi. Arnavut siyasi figürleri bir yeniden yapılanmanın gerekli olduğunu düşünüyordu. İpek'te, **Haci Zeka** önderliğinde, toprakları korumak ve daha fazla özerklik talep etmek amacıyla İpek Birliği adında yeni bir örgüt kuruldu. Birliğin faaliyetleri Osmanlı yetkililerinden tepki çekti ve onu yok etmek için önlemler alındı.

İpek Birliği'nin başarısızlığı, Arnavut aktivistlerin faaliyetlerinin sonu anlamına gelmedi; aksine, silahlı mücadele için örgütlenmeye başladılar. 1905'te **Bayo Topuli**, Manastır'da **"Arnavutluk Özgürlüğü İçin"** adında gizli bir komite kurdu. Daha sonra başka gizli komiteler de kuruldu.

Komitelerin kurulmasının yanı sıra, ilk silahlı gruplar da oluşturuldu. 1906'da Korça civarında Bayo Topuli önderliğinde ilk grup kuruldu ve daha sonra diğer gruplar da oluşturularak Osmanlı ordusuyla çatışmalara girdi. Bunlar arasında Cerciz Topuli ve Mihaly Grameno'nun grupları da vardı.

Sami Fraşeri ve eşi Emine

Tarihsel Bir Kişiliği Tanıyın

Sami Fraşeri, en önemli Arnavut yazarlarından ve kültür figürlerinden biriydi. Arnavutların haklarını ve özerkliklerini savundu. Fraşeri, Arnavut alfabesinin oluşturulmasında çalıştı ve Arnavut dilinde kitap ve gazete yayınlamak için komitelerin ve derneklerin kurulmasına katıldı.

Birçok kitap, ders kitabı ve sözlük yazdı ve en bilinen siyasi eseri, özerklik fikrini ve Arnavut kültürünün gelişimini ortaya koyan **"Arnavutluk - Ne Oldu, Ne Var ve Ne Olacak"** adlı eseridir.

Manastır Kongresi Katılımcıları

Arnavut aydınları ve devrimcileri Jön Türklerle temasa geçtiler. Jön Türkler, iktidara gelmeleri halinde Arnavutların haklarını tanıyacıklarına dair onlara söz verdiler. Bu nedenle Arnavutların bir kısmı Jön Türk hareketini destekledi. Ancak Jön Türkler beklenen sonuçları getirmediler ve çok geçmeden Arnavut liderler ile Jön Türk yönetimi arasında çatışmalar baş gösterdi.

1910 yılında **Kosova'da isyan** başladı. Osmanlı kuvvetleri ayaklanmayı bastırmaya çalıştı ancak sert bir direnişle karşılaştı. Ertesi yıl, Arnavutluk'un kuzey kesimlerinde başında **Ded Gjon Luli'nin** bulunduğu yeni bir isyan patlak verdi.

Bu güçlü direniş nedeniyle Osmanlı yetkilileri isyancılarla müzakerelere başlamak zorunda kaldı. Arnavut isyancı liderler **Gerçe** köyünde bir toplantı düzenlediler ve burada özerklik, idari işlerde Arnavutça dilinin kullanılması ve yerel askeri hizmet taleplerini içeren bir memorandum (Gerçe Memorandumu) kabul edildi.

İstanbul'daki hükümet bu talepleri kabul etmedi. Arnavutlar ile Osmanlı yönetimi arasındaki ilişkilerdeki kriz tırmanmaya devam etti.

Balkan Savaşları'nın başlamasının hemen öncesinde, 1912 yılında, **Hasan Prishtina** liderliğinde yeni bir isyan çıktı. İsyan, Arnavutların yaşadığı birçok bölgeye yayıldı. Bu ayaklanmalar o dönemde otonom (özerk) bir devletin kurulmasını sağlamasa da, bölgedeki Osmanlı idaresini felce uğrattı ve Arnavutların bağımsızlık arzusunu pekiştirdi.

Arnavut İsyancılar

Hasan Prishtina

Arnavut Devletinin Oluşması

Birinci Balkan Savaşı'nın başlaması Arnavut siyasetçiler ve aydınlar arasında endişeye ve hızlı bir tepkiye neden oldu. Sırp ve Yunan ordularının işgali, ülkenin tamamen işgal edilmesinden önce Arnavutluk'un bağımsızlığını ilan etmek için acilen örgütlenmelerini zorunlu kıldı. İsmail Kamali ve Luigi Gurakuci bu olaylarda büyük bir aktiflik gösterdiler. Kamali, şehre ulaşmayı başaran Arnavut temsilcilerle bir toplantının yapıldığı Vlora'ya geldi.

28 Kasım 1912'de İsmail Kamali, Valona'da **Arnavut bayrağını** göndere çekerek Arnavutluk'un bağımsızlığını ilan etti.

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Alman barones Marie Amelie von Godin 1912-1913 yılları arasında Arnavutluk'ta kaldı ve Valona'da Arnavutluk'un bağımsızlığının ilanına bizzat tanık oldu.

Onun anlatımına göre, bayrak kaldırıldığında insanlar sevinçle "Vatan İçin" marşını söylediler. Ortam oldukça ciddi ve duygusaldı. Evin girişinde duran yaşlı adam, heyecanlı bir sesle o günü yaşadığı için mutlu olduğunu söyledi. Orada bulunanların birçoğu uzun zamandır bu anı bekliyordu ve olaya tanık olmak için büyük fedakarlıklar yaptı.

İsmail Kemal

Vlora'da bağımsızlık ilanı

Vilhelm Vid

Tam tanınmaya giden yol kolay değildi. Vlora'da, uluslararası tanınma arayışı ve mümkün olduğunca devlet gücünü örgütlenme amacıyla **geçici bir hükümet** kuruldu. Geçici hükümet ayrıca yeni devletin ilk kurumlarını da oluşturdu.

Başlıca görevi, Büyük Güçlerden tanınma elde etmek ve yabancı orduların geri çekilmesini talep etmektir. Büyük Güçlerin Londra'da bir konferansı düzenlendi ve bu konferansta **Arnavutluk'un bağımsızlığı 29 Temmuz 1913'te** tanındı.

Kasım 1913'te Büyük Güçler, Prens **Wilhelm Wied'i** Arnavutluk Prensi olarak atadı. Mart 1914'te ülkeye geldi ve Arnavutluk, Büyük Güçlerin garantisi altında bağımsız bir devlet oldu. Ancak ülke ciddi sorunlar ve isyanlarla karşı karşıyaydı. Prens, özellikle ülkenin güneyinde güç kurmaya ve ayaklanma sorunlarını çözmeye çalıştı, ancak başarısız oldu.

Birinci Dünya Savaşı'nın başlaması ve Arnavutluk'un bağımsızlığını garanti eden güçlerden destek alınamaması nedeniyle prens, 3 Eylül 1914'te ülkeyi terk etti.

Zef Serembe – Arnavut kültürünü ve folklorunu tanıtan bir Arbreş şairi

Öğrendiklerini kontrol et:

1. İlk Arnavutça dil okulu nerede açıldı?
2. Arnavutluk'un eğitim ve kültürünün gelişiminde kadınlar nasıl bir rol oynadı?
3. Arnavutluk'un bağımsızlığı nerede ilan edildi ve ilk Arnavut prensi kimdi?

XIX. Yüzyıl Sonu ve XX. Yüzyıl Başlangıcında Balkanlarda Eğitim, Kültür ve Spor

Balkanlar'daki günlük yaşamdaki değişiklikler eğitim, kültür ve sporu da etkiledi. Yeni devletler sistematik olarak okullar ve tiyatrolar açmaya, spor faaliyetleri düzenlemeye ve Avrupa yaşam tarzını yaymaya başladı. Bilim, sanat ve beden kültürü giderek önem kazandı ve şehirler yavaş yavaş modernleşme ve kültürel gelişme merkezleri olarak ortaya çıktı.

Balkanlar'da bağımsız ve özerk devletlerin kurulması, nüfusun yaşamında önemli değişikliklere yol açtı. Büyük şehirlerde, özellikle başkentlerde, sakinler Avrupa'dakine benzer bir giyim ve yaşam tarzını benimsemeye başladılar. Buna karşılık, daha küçük kasaba ve köylerde geleneksel yaşam tarzı uzun süre korundu.

Balkanlarda Eğitim

Yeni Balkan devletleri için eğitim özellikle önemliydi ve bu devletler bilinçli olarak eğitimin geliştirilmesini hedeflediler. İlk yıllarda birçok genç, eğitim görmek üzere Avrupa ülkelerine gönderildi. Vatanlarına döndüklerinde ise eğitime katıldılar ve edindikleri bilgileri aktardılar.

Ülkelerde **ilköğretimi zorunlu kılan** yasalar çıkarıldı. Buna rağmen, köklü gelenekler nedeniyle birçok kız çocuğu eğitimi tamamlayamadı.

Şehirlerde yaşayan çocukların eğitim olanakları daha fazlaydı ve daha varlıklı aileler çocukları için özel öğretmenler tutuyordu. Aynı zamanda ülkeler az gelişmişlik ve yoksullukla karşı karşıyaydı; bu durum eğitimin gelişimini ciddi şekilde engelliyordu.

Yükseköğretim özel önem verildi. Yunanistan'ın başkenti Atina'da, ülkenin **ilk üniversitesi** 1837'de kuruldu. Belgrad'da ise 1863 gibi erken bir tarihte Büyük Okul açıldı ve bu okul daha sonra üniversiteye dönüştü. Sofya'da ise 1888'de **Yüksek Okul** kuruldu ve bu okul da daha sonra üniversite oldu.

XIX. yüzyılın sonlarına kadar sadece erkek çocukların okuma hakkı vardı. Yüzyılın sonlarına doğru **kız çocukları**

XIX. Yüzyılda Sırp elit kesiminde moda

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Sırbistan'ın kurtuluşundan sonra eğitim birçok zorlukla karşılaştı. Okul eksikliğinin yanı sıra, öğretim materyallerinde de ciddi bir yetersizlik vardı. O dönemde kitaplar azdı ve erişilmesi zordu, öğrencilerin ihtiyaçları ise çok mütevazı idi.

"Yeterli miktarda sıradan kağıt bile bulunmuyordu... Üzerine yazı yazmak ve hesaplama yapmak için çizgili kara tahtalar öğrencilerin neredeyse hiçbirinde yoktu... Belgrad'daki koşullar böyleyse, Sırbistan'ın iç kesimlerindeki durumun nasıl olduğunu tahmin edebilirsiniz."

Bu tarihi kaynak, Sırbistan'ın kurtuluşundan sonra eğitimin hangi koşullar altında gerçekleştiği hakkında neyi ortaya koyuyor?

XIX. Yüzyılda Atina'da bir okul

Belgrad Üniversitesi

Sofya'daki Yüksek Okul Binası

da üniversitelere kaydolmaya başladı. Burada çoğunlukla hukuk, tıp, felsefe, tarih ve din öğrenimi yapıyordu. Daha sonra devletlerin gelişmesiyle birlikte biyoloji, kimya ve fizik gibi doğa bilimleri de müfredatlara dahil edildi. Üniversiteler eğitimde önemli rol oynamış ve içlerinden pek çok ünlü bilim insanı yetişmiştir.

Kültürel Yaşam

Balkan ülkelerinin kurtuluşundan sonra **sanat ve kültür** bir değişim dönemine girdi. Genç sanatçılar genellikle Avrupa sanat okullarına giderek yeni teknikler ve stillerle tanıştılar.

Resim ve heykel önemli bir gelişme gösterdi. Birçok sanatçı yurtdışında eğitim gördü. Ülkelerine döndüklerinde, çağdaş Avrupa sanat akımlarını tanıttılar. Aynı zamanda, halkın geçmişi ve geleneği eserlerinde önemli bir yer tutmaya devam etti.

Balkan ülkelerindeki **tiyatro gösterileri**, Avrupa tiyatrosundan büyük ölçüde etkilendirilmiştir. Osmanlı egemenliği altındaki ülkelerde, Karagöz ve Hacivat'ın baş karakter olduğu gölge kukla tiyatrosu geleneği gelişmiştir. Hacivat üst ve eğitimli sınıfları temsil ederken, Karagöz ise sıradan halkı temsil ediyordu. Karagöz kurnazlığı sayesinde her zaman Hacivat'ı alt etmeyi başarıyordu.

Daha fazla öğren

Balkan devletlerindeki devlet tiyatroları ve küçük özel tiyatro grupları, komşu ülkelere daha sık turneler düzenlemeye başladı. Pencho Slavejkov yönetimindeki Sofya Tiyatrosu, Osmanlı Makedonyası'nda birkaç oyun sergiledi. 1909 yılının ilk yarısında, Belgrad'dan Sırp Kraliyet Tiyatrosu Üsküp'e turne düzenledi.

Tiyatro gruplarının neden kendi ülkelerinin dışına çıkıp komşu ülkelerde seyirci önünde performans sergilediğini düşünüyorsunuz?

1908'de Sofya Tiyatrosu binası

Yeni devletlerin kurulmasının ardından yetkililer sistematik olarak tiyatrolar kurmaya başladılar. Programda genellikle yabancı yazarların eserleri yer alıyordu. Daha sonra, izleyici tarafından daha kolay kabul gören yerli yazarların oyunları giderek daha fazla sahnelenmeye başlandı. Yerli oyuncuların çoğu Avrupa ülkelerinde eğitim görmüştü. Balkan devletlerinde **tiyatronun** kademeli olarak gelişmesiyle birlikte, şehirleri dolaşan ve daha geniş bir izleyici kitlesi önünde gösteriler yapan küçük amatör özel tiyatro grupları da ortaya çıktı.

XIX. yüzyılın sonlarında, Lumiere kardeşlerin filminin Paris'te ilk gösteriminden sadece bir yıl sonra, **film ve sinema** Balkan şehirlerinde ortaya çıktı. Film gösterimleri genellikle restoranlarda, otellerde ve açık alanlarda yapılıyordu. Birçok şehirde seyyar sinemalar belirdi ve halkı eğlendirdi.

Daha sonra yabancı filmlerin gösterimi için özel sinemalar inşa edildi. XX. yüzyılın başlarında ilk yerli filmler yapıldı ve eğitim içerikli filmler ülkelerin eğitim sistemlerinin bir parçası haline geldi.

1911'de çekilen ve Birinci Sırp Ayaklanması'nın lideri Karacorce'ye adanmış bir Sırp filminden bir sahne

Araştırma Zorluğu

Balkanlar'daki ilk sinema gösterimleri İstanbul, Belgrad, Atina, Sofya ve Selanik'te yapıldı.

Osmanlı Makedonyası kökenli bu iki kardeşin Balkan sinemasının öncüleri olarak kabul edildiğini ve çektikleri ilk filmin adını öğrenin!

Balkanlarda Spor

Avrupa'da **sporun** gelişimi Balkanlar'ı da güçlü bir şekilde etkiledi. Güreş gibi geleneksel sporlar, yerini yavaş yavaş yeni sporlara bıraktı. Bu kısa süreli bir moda değil, sporun insanların sağlığına katkıda bulunduğuna dair artan inancın bir sonucuydu.

Balkanlar'da çeşitli jimnastik dernekleri kurulmaya başlandı. Devletler, sağlıklı ve güçlü gençler yetiştirmek amacıyla jimnastiği destekledi ve okullar jimnastiği zorunlu ders olarak müfredatlarına dahil etti. Jimnastik kulüpleri diğer Avrupa ülkelerindeki yarışmalara da katıldı.

Yunanistan Spor Kulubu 1906

XIX. yüzyılın sonlarına doğru Balkanlar'da **bisiklet** ortaya çıktı. Başlangıçta insanlar bu yeniliğe şüpheyle yaklaştılar, ancak kısa sürede popüler bir ulaşım aracı ve spor haline geldi. Balkanlar'daki ilk bisiklet yarışı Belgrad'da düzenlendi. Bundan sonra futbol da popülerleşti. Birçok şehirde **futbol** kulüpleri kuruldu. Tenis de oynanıyordu, ancak çoğunlukla Balkan ülkelerinde yaşayan daha varlıklı vatandaşlar ve yabancılar için erişilebilir bir spordu.

Atina'da ilk modern Olimpik oyunları

Yüzyılın sonlarına doğru, Fransız Pierre de Coubertin'in antik Olimpiyat Oyunlarını yeniden canlandırma fikri hayata geçirildi. 1896'da Atina'da ilk modern Olimpiyat Oyunları düzenlendi ve Yunanistan'ın başkenti o dönemde dünyanın spor merkezi olarak öne çıktı.

Araştırma Zorluğu

Günümüzde kış ve yaz Olimpiyat Oyunları düzenlenmektedir. Balkanlar daha önce iki Olimpiyat yarışmasına ev sahipliği yapmıştır. 1984 Kış Olimpiyat Oyunları ve 2004 Yaz Olimpiyat Oyunlarının hangi Balkan şehirlerinde düzenlendiğini araştırıp listeleyin.

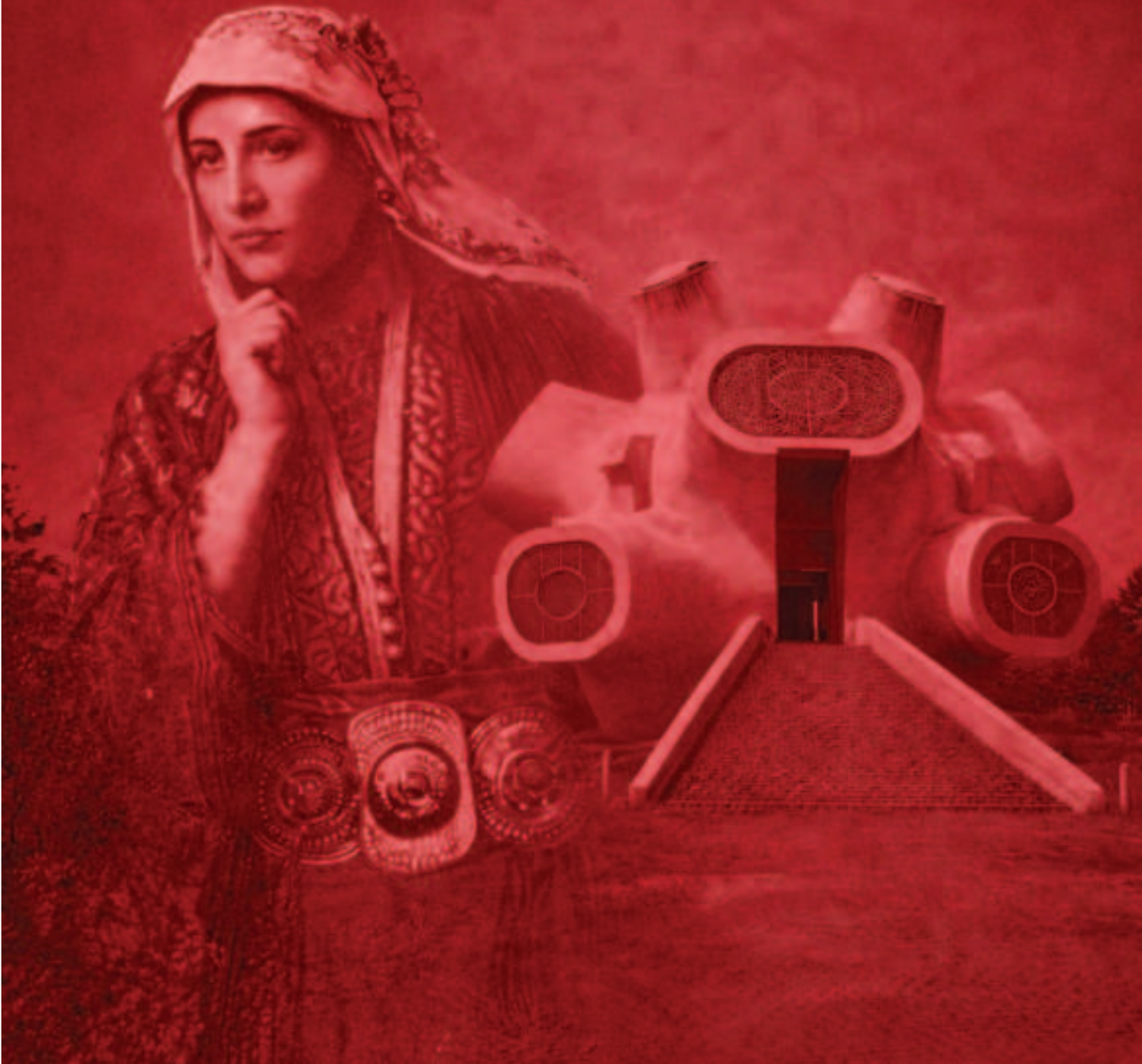

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Balkan ülkelerinde günlük yaşamdaki değişimler eğitim, kültür ve sporu nasıl etkiledi?
2. Eğitim nasıl gelişti ve daha az varlıklı ailelerin kızları ve çocukları için ne gibi engeller vardı?
3. XIX. ve XX. yüzyıl başlarında Balkan devletlerindeki kültürel yaşamı betimleyebilecektir.
4. Balkanlar'da hangi yeni sporlar popüler hale geldi?

**XIX. YÜZYIL SONU VE
XX. YÜZYIL BAŞLANGICINDA
MAKEDONYA**

5

Yurtdışındaki Makedon Örgüt ve Dernekler

Makedonya'dan Göç Etme Nedenleri

XIX. ve XX. yüzyılın başlarında, çok sayıda Makedon Makedonya'yı terk etti. Çoğu zaman çevre Balkan ülkelerine, bazen de daha uzak Avrupa ve denizaşırı ülkelere göç ettiler. Bazıları daha sonra eski vatanlarına geri döndü, diğerleri ise sonsuza dek orada kaldı.

Vatanlarını terk etmelerinin nedenleri çoğunlukla **ekonomikti**. Bu Makedon göçmenler, kendileri ve aileleri için daha iyi bir iş bulma umuduyla Makedonya'yı terk ettiler. Bu olguya **gurbet** deniyordu. Diğerleri ise hükümet tarafından zulümden ve diğer talihsizliklerden kaçınmak için siyasi nedenlerle ayrılmak zorunda kaldılar. Üçüncü bir göçmen grubu ise **eğitimlerine** devam etmek için yurtdışına giden genç Makedon entelektüellerdi.

Araştırma Zorluğu

Gurbetçilik, Makedonya'nın günlük yaşamının ve halk geleneğinin önemli bir parçasıydı. Gurbetçilik hakkında bir halk şarkısı bulmaya ve içeriğini analiz etmeye çalışın!

Araştır ve cevap ver:

- Makedonya dışında yaşayan Makedon göçmenlerin hayatı nasıldı?

- Makedon halk geleneğinde melankoli hangi duyguları uyandırır?

İlinden Ayaklanması'ndan (1903) sonra Makedonya'dan gelen mülteciler

Makedonya dışında olsalar da Makedon göçmenler vatanlarını unutmadılar. Onun kaderi ve geleceğiyle ilgilendiler. Makedonya'daki hemşerilerine yardım etmek için çeşitli **örgüt ve derneklerde** bir araya geldiler. Bu dernekler faaliyet alanları bakımından farklılık gösteriyordu ve kültürel, eğitimsel, siyasi ve diğer amaçlarla kurulmuştu. Faaliyetleri özellikle 19. yüzyılın sonlarına ve 20. yüzyılın başlarına doğru belirginleşti.

Bulgaristan ve Sırbistan'da Makedon Örgütleri

Berlin Kongresi'nden sonra çok sayıda Makedon göçmen Bulgaristan'a gitti. Orada çeşitli cemiyet ve örgütler altında örgütlendiler. Vatanın geleceğinden endişe duyan bir grup Makedon öğrenci, Sofya'da **Makedon Öğrenci Derneği'ni (MSD)** kurdu. Derneğin amacı, Makedonya'da devrimci bir örgüt kurmak, onun kurtuluşuna yardım etmek ve eğitimlerini tamamladıktan sonra Makedon öğrencileri kendi vatanlarına geri döndürmekti. Derneğin kapanmasından sonra üyelerinin bir kısmı, 1891 yılında **Genç Makedon Edebiyat Topluluğu'nun (MMKD)** kuruluşunda yer aldı. Bu topluluk, Makedon Öğrenci Derneği'nin hedeflerine ulaşılması için mücadele etmeye devam etti.

Sofya'daki Genç Makedon Edebiyat Topluluğu "**Loza**" dergisini çıkarıyordu. Bu yüzden onun taraftarları "**Lozarlar**" (Asmacılar) olarak adlandırılmıştı. Derginin editörü **Petar Pop Arsov** idi. Lozarlar, dergide Bulgarca'dan farklı, kendilerine özgü bir imla ve dil benimsediler. Bu dilde Makedonca'nın bazı özellikleri vurgulanmıştı. Onların amacı, bunun Makedonya'nın gelecekteki edebi dili için bir temel oluşturmasıydı. Petar Pop Arsov'un bir öyküsünde, Makedonca'nın yumuşak ünsüzlerinin (ќ, ґ, ђ, љ) özel grafiksel işaretlerle gösterildiği de görülmektedir. Böylece, oldukça ustaca bir yöntemle Makedonya'nın kendine has tarihi ve kültürel karakteri ortaya konuyordu. Kısa bir süre sonra topluluğun faaliyetleri Bulgar makamları tarafından yasaklandı.

1895 yılında, Sofya'daki bir grup Makedon göçmen, daha sonra **Yüksek Makedon Komitesi** olarak yeniden adlandırılan **Makedon Komitesi'ni** kurdu. Bu örgütün üyelerinin çoğu samimi Makedon vatanseverleriydi. Ancak zamanla,

"Loza" dergisinin kapak sayfası

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

"Makedon Topluluğu, anavatanlarının Makedonya olduğuna, Makedonya'nın Makedonlar adı verilen ayrı bir Slav kabilesi tarafından iskan edildiğine, Bulgarlar, Yunanlar, Sırlar gibi her türlü yabancı unsurun orada toplandığına ve amaçlarının bize güçlü bir direniş göstermek ve kendilerini bizim yağmacı saldırılarımızdan korumak olduğuna inanmaktadır..." - Bulgaristan hükümetinin resmi gazetesi "Svoboda", Genç Makedon Edebiyat Topluluğu'nun amaçları hakkında böyle yazmıştı.

- "Svoboda" gazetesi Lozaritlerin amaçlarını nasıl tanımladı?

Daha fazla öğren

Petar Pop Arsov'un getirdiği yenilik, Makedonca'nın yumuşak ünsüzlerini к' (кук'a = кука / ev); г' (гуг'e = гуге / insanlar); н' (кон' = конь / at) ve л'(л'убов = љубов / aşk) şeklinde işaretleme (yazma) yöntemi idi. On yıl sonra, Krste Petkov Misirkov da bu sesleri benzer bir şekilde kendisinin "Makedon İşleri Üzerine" (Za makedonckite raboti) adlı kitabında işaretlemiştir. Bu kitap, daha sonra Makedon dilinin standartlaştırılması (resmi dil haline gelmesi) için bir temel oluşturmuştur.

Bulgar devlet yönetimine yakın birçok kişi de yönetime katıldı. Bu şekilde, Yüksek Makedon Komitesi, Bulgaristan'ın Makedonya'daki çıkarlarını gerçekleştirme aracı haline geldi. Yüksek Makedon Komitesi'nin destekçilerine Vrhovistler deniyordu.

Genç Makedon Edebiyat Derneği'nin yasaklanmasının ardından, Sırbistan'daki Makedon öğrenciler ve talebeler **Vardar** Öğrenci Derneği'ni kurdular. Bu derneğin en ünlü üyeleri arasında **Krste Petkov Misirkov ve Dimitriya Çupovski** yer alıyordu. Derneğin amacı Makedonya'yı coğrafi, tarihi ve etnografik bir perspektiften incelemektir. Kısa bir süre sonra, derneğin faaliyetleri Sırp yetkililer tarafından yasaklandı.

XX. yüzyılın başlarında, Belgrad'daki Makedon göçmenler ve öğrenciler **Makedon Kulübü'nü** kurdular. Bu topluluğun gayri resmi yayın organı "**Balkanski glasnik**" gazetesi idi. Gazetenin sayfaları, Makedonya'nın özerkliği ve ayrı bir Makedon dili ve kilisesi için topluluğun fikirlerini açıkça savunuyordu. Bu faaliyet nedeniyle gazete yasaklandı ve kulübün destekçileri Sırbistan'dan sınır dışı edildi. Çoğu faaliyetlerine Rusya'da devam etti.

Avrupa ve Denizaşırı Ülkelerdeki Makedon Kuruluşları ve Toplulukları

XIX. yüzyılın sonlarına doğru, İsviçre'deki bir grup Makedon göçmen, **Makedon Gizli Devrimci Komitesi'ni (MTRK)** kurdu. Bu komite, Osmanlı İmparatorluğu'ndaki Büyük Güçlerin stratejik öneme sahip tesislerine karşı terörist eylemler gerçekleştirerek Makedonya'nın kurtuluşunu savundu. Eylem yöntemleri anarşizm fikirlerinden etkilenmişti. Fikirlerini "**Odmazda**" gazetesinde dile getirdiler. Selanik suikastçıları daha sonra bu gruptan çıktı.

Belgrad'daki Makedon Kulübü'nün yasaklanmasının ardından, üyeleri çalışmalarına Rusya'da devam ettiler. 1902'de, merkezi **St. Petersburg'da** bulunan **Makedon Bilim ve Edebiyat Derneği'ni** kurdular. Derneğin önde gelen isimleri **Krste Petkov Misirkov ve Dimitriya Çupovski** idi. Derneğin basılı yayın organı "**Makedon Sesi**" dergisiydi. Dernek, Makedonların ayrı bir ulus olarak tanınmasını, Ohri Başpiskoposluğunun yeniden kurul-

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Vrhovizm – Makedonya'ya ilişkin Bulgar görüşlerine dayanan Vrhovistlerin ideolojisi. Resmi olarak Makedonya için özerklik savunsalar da, Vrhovistler kurtuluşun ancak Bulgaristan'ın yardımıyla mümkün olduğuna inanıyorlardı. Makedonya kurtuluş hareketini kontrol altına almayı ve Bulgaristan'ın çıkarları doğrultusunda yönlendirmeyi amaçlıyorlardı.

Krste Petkov Misirkov'un gençliği

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Anarşizm – İnsanların devlet otoritesi ve yöneticiler olmadan, anlaşma ve karşılıklı yardımlaşma yoluyla yaşayabileceğini savunan siyasi bir fikir. Ancak bu fikir, gerçekte yasalar ve otorite olmadan düzeni ve insanların güvenliğini sağlamanın zor olması nedeniyle geniş çapta eleştirilmiştir.

Stefan Dedov - Belgrad'daki
Makedon Kulübü'nün
kurucularından biri

Mihail Gercikov -
MTRK'nin en önce gelen temsilcisi

Dimitriya Çuposki

masını ve Makedon dilinin özgünlüğünün korunmasını savunuyordu.

1903 Ilinden Ayaklanması'ndan sonra, çok sayıda Makedon denizaşırı ülkelere (ABD ve Kanada) göç etti. Orada birbirlerine yardım etmek için kendi derneklerini kurmaya başladılar. Bu dernekler, Makedonya'da aynı yerden gelen göçmenler tarafından yerel bazda kuruldu. Bazen eski bölgede kamu binalarının (çeşmeler, su alma yerleri vb.) inşası için para topladılar. Bu şekilde Makedonya'daki hemşerilerine yardım ettiler.

Daha fazla öğren

Amerika Birleşik Devletleri'ne gelen göçmenlerin çoğu İngilizce iletişim kuramıyordu.

Bu nedenle, Amerikan Göçmenlik Bürosu tercümanlar işe aldı. Bu tercümanların ilgili dillerde konuşmaları, okumaları ve yazmaları gerekiyordu. 1911 tarihli bir listede, yabancı dil tercümanları arasında Makedonca tercümanı da yer almaktadır.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Makedonya'dan göç etme nedenlerini listeleyin!
2. Bulgar ve Sırp yetkililerinin bu ülkelerdeki Makedon örgütlerine karşı tutumu neydi?
3. St. Petersburg'daki Makedon Bilim ve Edebiyat Derneği neyi temsil ediyordu?
4. Göçmenlikteki çeşitli Makedon örgütlerinin faaliyetlerindeki benzerlikleri ve farklılıkları bulmaya çalışın!

Makedon Devrimci Örgütü

Makedon Devrimci Örgütünün Ortaya Çıkışına Dair Varsayımlar

XIX. yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı İmparatorluğu, Makedonya'da da kendini hissettiren ciddi bir sosyo-ekonomik kriz içindeydi. Bu nedenle halk arasında yönetime karşı büyük bir memnuniyetsizlik vardı. Bunun yanı sıra, çoğunluğu Hristiyan olan Makedon halkı, komşu ülkeler tarafından teşvik edilen kilise-eğitim propagandalarına maruz kalıyordu. Bu durum ise halk arasında bölünmelere ve görüş ayrılıklarına yol açıyordu.

Özellikle eksarhlık çevrelerinden gelen genç Makedon aydınları, Makedonya'nın kurtuluşunun ancak kendi güçleriyle ve devrimci yöntemlerle mümkün olduğunu anlamışlardı. Bu nedenle, birçoğu Devrimci Örgüt fikrine takınılıydı. Bu fikir, özellikle Genç Makedon Edebiyat Derneği çevresinde toplanan kişiler arasında yaygındı.

Makedon Devrimci Örgütünün Kuruluşu ve Amacı (MRO)

MRO'nun kuruluşunun başlıca başlatıcısı **Damyan Gruiev'di**. 1893 yazında, Selanik'te benzer düşüncelere sahip kişilerle bir araya geldi. Kurucu toplantı, **23. X** (Jülyen takvimi), yani **4. XI** (Gregoryen takvimi) **1893'te Selanik'te** yapıldı. Toplantıya D. Gruiev'in yanı sıra Petar Pop Arsov, Hristo Tatarcev, Ivan Hacı Nikolov, Andon Dimitrov ve Hristo Batancev de katıldı. Bu toplantıda somut bir karar alınmadı.

Kuruluş, 1894 yılının ocak ayı başlarında gerçekleşti. O dönemde örgütün adının **Makedon Devrimci Örgütü** (MRO) olması kararlaştırıldı. En üst yönetim organı ise **Makedon Merkez Devrimci Komitesi** olarak adlandırıldı. Altı kurucu üye bu komiteye girdi. Aynı zamanda, Hristo Tatarcev MRO **Merkez Komitesi başkanlığına**, **Damyan Gruiev ise sekreterlik ve saymanlığa** seçildi. Örgütün amacı, Osmanlı İmparatorluğu içinde **„Makedonya'nın siyasi özerkliği“** idi. Bu amaca ulaşmak için **„genel bir ayaklanma“** öngörüldü. Aynı zamanda, Makedonya'nın özerkliği, özgür ve bağımsız bir Makedon devletine doğru

Bildiklerini hatırla

Genç Makedon Edebiyat Derneği'nin hedeflerini hatırlayın ve Makedon Devrimci Örgütü'nün kurucularından hangilerinin buna katıldığını öğrenin. Ayrıca kurucular arasında yer almayan MRO'nun öne çıkan aktörlerinden hangilerinin MMKD'ye yöneldiğini bulmaya çalışın.

Makedon Devrimci Örgütü Kurucuları

H. Tatarcev ve D. Gruev'in imzalarını taşıyan
MRO basınının kopyası

geçiş aşaması olarak anlaşıyordu. Zamanla, örgütün ana sloganı "**Makedonların Makedonyası**" oldu.

Organizasyonel Yapı ve MRO'nun Yaygınlaşması

MRO, **merkeziyetçi bir ilkeye** dayanıyordu. En yüksek yönetim organı **Merkez Komite** idi. Ardından ilçe, alt ilçe ve nihayet köy komiteleri geliyordu. Örgütlü üyeler, bir lider tarafından yönetilen onar gruba ayrılmıştı. Onar grubun üyeleri sadece kendi gruplarının üyeleri ve liderleri tarafından biliniyordu, daha üst düzey liderler tarafından değil. Davranışlarına dikkat etmeleri ve kendilerine emanet edilen sırrı kesinlikle saklamaları gerekiyordu. Örgüte katılırken yemin ediliyordu. Örgütün liderliği gizli yazı (**şifre**) kullanırken, liderler ve daha önemli pozisyonlardaki kişiler **takma adlar** kullanıyordu.

Organizasyon ağının ilk kurulumu dikkatliydi. Çekirdekler 1896 ortalarında atıldı. Ajitasyonun başlangıcında üst sınıflardan öğrenciler ve eksarşik çevrelerden genç öğretmenler açığa çıktı. MRO'nun genişlemesinde önemli bir rol Gotse Delçev, Pere Toşev, Gyorçe Petrov ve diğerleri gibi yeni kabul edilen üyeler tarafından oynandı. Daha sonra ajitasyon diğer kilise toplulukları arasında, yani patrikler arasında yayıldı.

MRO platformunun ve ağının genişlemesi için özellikle önemli olan **Selanik Kongresi** (1896) idi. O dönemde adı **Gizli Makedon-Dirinci Devrimci Örgütü (TMORO)** olarak değiştirildi. Yeni Anayasaya göre, uyruğuna bakılmaksızın her Makedon ve Edirinci örgüte üye olabiliyordu. Örgüt, şovenist propagandaya karşı mücadele edeceğini vurguladı.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Makedonya'nın Siyasi Özerkliği -

Hristiyan bir vali tarafından yönetilen tek bir Makedonya idari biriminin oluşturulması. Bu süreçte, yerel yönetimlerin yerel nitelikteki konularda, eğitim alanında, vergi gelirlerinin dağıtımında, yönetimde Hristiyanların yeterli temsilinin sağlanmasında, yerel dilin kullanılmasında vb. konularda özerkliğe sahip olması gerekmektedir.

Araştırma Zorluğu

MRO'da takma adlar kullanılıyordu. Örneğin, Selanik için *Athos* takma adı; Manastır için *Kudüs*; Ustrumca için *Virova* takma adı vb. kullanılıyordu. Öne çıkan isimlerden D. Gruev, *Brayan Mitrev*; Hristo Tatarcev, *Svetomirov*; Gyorche Petrov, *Marko* takma adlarını kullanmıştı.

Biraz araştırma yapıp Gotse Delçev'in takma adının ne olduğunu öğrenin.

Tarihi tanıklıklar

Zamanla örgütün gizliliği bozuldu. Bu arada, gayri resmi olarak İç Örgüt olarak anılmaya başlandı. İşte 1902'de "Pravo" gazetesinin bu konuda yazdıkları:

"İç Devrimci Örgüt, Balkan Yarımadası'nda özgür bir devlet olarak Makedonya'nın birliği ve bağımsızlığı için çalıştığını herkese gösterecektir. Bu örgüt... Balkan devletlerinden hiçbirinin ajanı değil, yalnızca Makedonya'nın özgürlüğü ve bağımsızlığının ajanıdır.

Bu kanıtlarla, Makedonya'daki kabile farklılıklarını kademeli olarak ortadan kaldıracak ve çeşitli olsa da, barışçıl ve sessiz bir şekilde kendi kendini yönetebilen Makedon halkını örgütleyecektir."

Bu sivil anlayışla örgüt, özerk bir Makedonya fikri etrafında birleşmek için tüm memnuniyetsiz unsurlara kapılarını açtı. Makedonya toprakları beş devrimci bölgeye ayrıldı ve altıncı bölge Edirne bölgesinde kuruldu. Aynı zamanda, merkezi Sofya'da bulunan bir Yurtdışı Temsilcilik Ofisi açılmasına karar verildi. Yurtdışı temsilcilerinin görevi, kurtuluş davası için Makedon göçmenler ve Bulgar vatandaşları arasında maddi yardım toplamaktı. Gotse Delçev ve Gyorçe Petrov ilk yurtdışı temsilcileri olarak atandı.

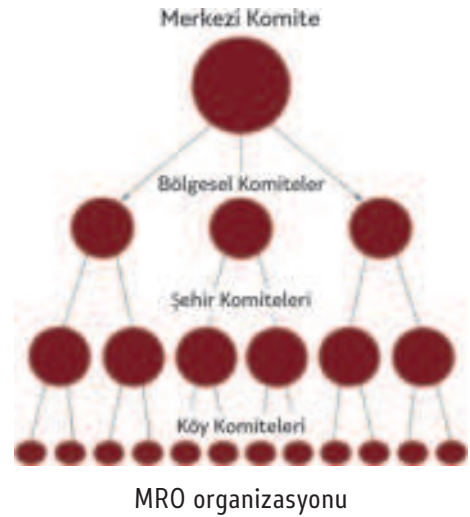
MRO Çetelerinin Kurulması

Örgütün ilk silahlı üyeleri üçlü gruplar halinde örgütlenmişti. Silah taşıyor, kuryelik yapıyor ve bazen de örgütün düşmanlarını ortadan kaldırıyorlardı. İlk Çetnikler **1897'de** ortaya çıktı. Zamanla sayıları artmaya başladı. Çetnik Enstitüsü'nün kurulmasında başrolü, **Çetniklerin müfettişi** olan Gotse Delçev oynadı. Her Çetnik'in başında, aynı zamanda bir sekreteri de olan bir **voyvoda** bulunuyordu. Sekreter, halk arasında devrimci ajitasyondan sorumluydu.

Bu birlikler, MRO ağının genişlemesinde önemli bir rol oynadı. Örgütün otoritesini hem halk arasında hem de düşmanları arasında yükselttiler. Silah taşıdılar, haydutları ve düşmanları ortadan kaldırdılar, para topladılar ve gerekirse fidye için adam kaçırdılar. Birlikler dağlarda ve köylerde saklanıyor ve çoğunlukla geceleri hareket ediyorlardı. Birliklerin asıl görevi, halkı ayaklanmaya hazırlamaktı. Ayaklanma sırasında, diğer savaşçıların toplanacağı bir çekirdek oluşturmaları gerekiyordu. Birliklerin hak ve yükümlülükleri özel yönetmeliklerle belirlenmişti.

MRO'nun ve Kurtuluş Davasının Gelişimindeki Zorluklar ve Tehlikeler

MRO, amacı ve faaliyet yöntemleri itibarıyla devletin düzenine ve toprak bütünlüğüne aykırıydı. Faaliyetleri yasa dışıydı. Bu nedenle, hükümetin onları takip etme ve cezalandırma yükümlülüğü ve meşruiyeti vardı.

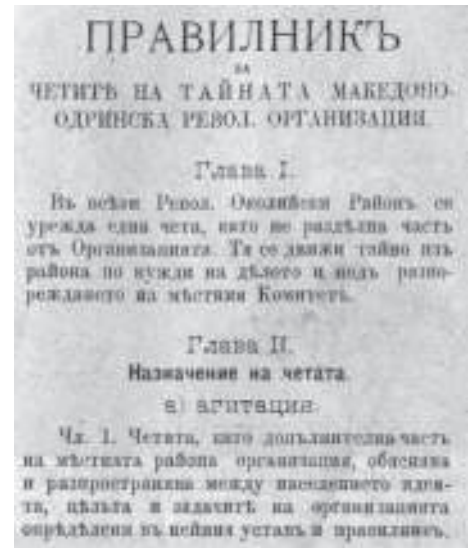
Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

TMORO Anayasası'ndan:

Madde 1. *Gizli Makedon devrimci örgütü, Makedonya'daki tüm memnuniyetsiz unsurları, milliyetlerine bakılmaksızın, devrim yoluyla bu iki bölge için tam siyasi özerklik elde etmek amacıyla bir araya getirmeyi amaçlamaktadır.*

Madde 4. *Toplum önünde dürüst olmayan ve karakter yoksunluğuna yol açmayan her Makedonyalı TMORO üyesi olabilir...*

TMORO çetelerinin kuralnamesi

Varoluşu boyunca MRO, sık sık Osmanlı makamlarıyla karşı karşıya geldi. Bunun en yaygın nedenleri yasadışı faaliyetlerdi. Başlangıçta MRO, üyelik aidatları ve gönüllü bağışlarla finanse ediliyordu. Mali ihtiyaçlar arttıkça, gasp ve hatta fidye için adam kaçırmaya başvurmaya başladı. Bu tür durumlarda sık sık soygunlar yaşandı ve birçok kişi hapse atıldı. Bazı olaylar ve soygunlar, silahların, mektupların, ihanetlerin vb. tesadüfen bulunması sonucu meydana geldi.

Ayrıca, MRO komşu ülkelerin propaganda kurumlarından da engellerle karşılaştı. Bu nedenle, onların temsilcileriyle mücadele etmeye çalıştı. Örgüt, Makedonya topraklarında başka örgütlere müsamaha göstermedi ve onlarla sık sık mücadele etti. Makedonya'ya sızmaya çalışan dış örgütlere karşı da benzer şekilde davrandı.

MRO'nun Yeri, Rolü ve Önemi

Makedon Devrimci Örgütü (MRO), Makedon halkının tarihinde ve kendi devletlerini kurma mücadelesinde önemli bir yere sahiptir. Kurumları ve etkisiyle paralel bir hükümeti temsil ediyordu. Bu nedenle, sıklıkla "devlet içinde devlet" veya "yeraltı cumhuriyeti" olarak da adlandırılıyordu. En büyük başarıları Ilinden Ayaklanması ve Kruşevo Cumhuriyeti'dir.

Amerikalı misyoner Miss Stone - fidye için kaçırılmanın en ünlü örneği (1902 tarihli illüstrasyon)

Selanik Bölgesi Devrimci Komitesi'nin Mührü

Geçmiş, bugünde

Makedonya milli marşında Ilinden döneminden dört isimden bahsediliyor. Ayrıca, ülkedeki çeşitli kurumlar Ilinden kuşağından şahsiyetlerin isimlerini taşıyor. ASNOM'un ilk oturumu 2 Ağustos'ta yapıldı.

Bu etkinliğin neden o tarihte gerçekleştiğini ve neden Yeni Devrim sırasında çeşitli partizan birliklerinin Ilinden döneminden şahsiyetlerin isimlerini taşıdığını açıklamaya çalışın.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. MRO'nun amacı neydi ve bu amaca ulaşmak için hangi yöntemleri kullandı?
2. 1896 Selanik Kongresi'nin en önemli kararlarını sıralayın!
3. MRO şirketlerinin rolü neydi?

Makedon Devrimci Örgütü'nün Öncü Kişileri

Damyani (Dame) Gruev (1871-1906)

Dame Gruev, Smilevo'da doğdu. Babası duvar ustasıydı ve annesi o küçükken vefat etti. Eğitimini Smilevo, Manastır, Selanik, Belgrad (Sırbistan Krallığı) ve Sofya'da (Bulgaristan Prensliği) aldı. Sofya'da lisede tarih okudu, ancak mezun olmadı. Daha sonra MMKD'nin ortaya çıktığı Makedon Öğrenci Birliği'nde aktif olarak yer aldı.

Öğretmen, matbaa çalışanı ve okul müfettişi olarak çalıştı. D. Gruev, **Makedonya Devrimci Örgütü'nün (MRO) kuruluşunda baş öncüydü**. Makedonya'nın iç kesimlerinde ilk komiteleri kurdu. Üstün **organizasyon becerilerine** sahipti. Sağlam bir ajitatördü ve farklı kesimlerden insanlara kolayca yaklaşarak özgürlük davasının yayılmasına katkıda bulundu.

Ayrıca Gruev, MRO'nun önde gelen ve **pragmatik bir yöneticiydi**. Birçok kongrenin çalışmalarına katıldı ve başkanlık etti, ayrıca örgütün en önemli kararlarının alınmasında da rol oynadı. Devrimci faaliyetleri nedeniyle on yıl hapis cezasına çarptırıldı, ancak **hapishaneden talimatlar vermeye devam etti**. Daha sonra affedildi.

Genelkurmay üyesi olarak ilinden Ayaklanması sırasında kilit bir rol oynadı. Rus ve Amerikalı gazeteciler de dahil olmak üzere yabancı gazetecilere çeşitli röportajlar vererek Makedonya'nın özerkliği için mücadele eden MRO'nun (Makedonya Devrimci Örgütü) varlığını teyit etti. Berova bölgesindeki Rusinova köyü yakınlarında Osmanlı takipçileriyle girdiği çatışmada hayatını kaybetti. Adı, örgütün kuruluşundan ölümüne kadar onunla ayrılmaz bir şekilde bağlantılıdır. İlinden Ayaklanması sırasında, Makedonya koşullarında Napolyon Savaşları döneminden kalma Prusya sloganını yeniden teyit etti: **"Sonsuz bir dehşettense, korkunç bir son daha iyidir."**

Petar Pop Arsov (1868-1941)

Petar Pop Arsov, Bogomila köyünde, din adamı geleceğine sahip bir ailede dünyaya geldi. Eğitimini Bogomila, Köprülü, Selanik, Belgrad (Sırbistan Krallığı) ve Sofya'da (Bulgaristan Prensliği) aldı. Okul hayatı boyunca

Damyani Gruev

Tarihi tanıklıklar

"Gruev, Makedonya doğumlu ve sürekli olarak Makedonya'da yaşıyor; Türk birlikleriyle tesadüfen çıkan bir çatışmada aldığı yarayı tedavi ettirmek için bir ay önce buraya (Sofya'ya) geldi. Şimdi neredeyse iyileşti ve yakında Makedonya'ya dönecek gibi görünüyor. Sadece Makedonya'da değil, Sırp ve Bulgar hükümetleri de ona güveniyor ve büyük bir nüfuzu var. Türk hükümeti onun kellesini 5.000 Türk lirası olarak belirledi. Bay Gruev, güzel, İncil'den bir yüze sahip, nispeten genç bir adam; ruh hali istikrarlı ve esprili... Hayatın sürekli fırtınaları ve endişelerinin bu doğasını bozmadığı açıkça görülüyor."

K. Barbenko, D. Gruev için "Novoe Vremya" muhabiri, 1906

Makedonya'nın dış dünyasını yakından tanıma fırsatı buldu. Sofya Üniversitesi'nden filoloji bölümünden mezun oldu. Güçlü yönü yazılı kelimelerdir. En belirgin özelliği ise şapkasıdır.

Petar P. Arsov, **devrimci, ideolog, yayıncı ve filolog** olarak ortaya çıktı. Öğrencilik yıllarında bile MMKD'de önemli bir rol oynadı ve **"Loza" dergisinin editörlüğünü** yaptı.

Petar P. Arsov, MRO'nun altı kurucusundan biriydi. Örgütün ilk belgelerini hazırladı. Merkez Komite'nin emriyle, Bulgaristan'ın Makedonya'daki propaganda hedeflerini ortaya koyan bir broşür yayınladı. MRO Merkez Komitesi üyesi, bölge lideri ve yurt dışı temsilcisi olarak görev yaptı.

Özellikle şu meşhur sloganı vardı: **"Bize dışarıdan özgürlük veren herkes ülkemizi elimizden alacaktır."** Devrimci faaliyetleri nedeniyle **101 yıl hapis cezasına çarptırıldı**, ancak daha sonra affedildi. Bir entelektüel olarak, kilise-eğitim kurumlarının propaganda gücünü biliyordu. Bu nedenle, Üsküp'te devlet fakültesi statüsünde bir Yüksek Pedagoji Okulu açılmasını savundu. Petar P. Arsov, Makedonya'nın bölünmesine şiddetle karşıydı. Ona göre, Makedonya var olmasa bile, Balkanların iyiliği için diplomasi yoluyla yaratılmalıydı. 1941'de Sofya'da öldü.

Bildiklerini hatırla

MMKD'nin hedeflerinin ne olduğunu ve "Loza" dergisinin özelliklerinin neler olduğunu hatırlıyor musunuz? Petar P. Arsov'un öyküsünde hangi yazım yeniliklerinin bulunduğunu hatırlıyor musunuz?

Petar Pop Arsov

Gotse (Gyorgi) Delçev (1872-1903)

Gotse Delçev, Kukuş'ta, çok çocuklu orta sınıf bir ailede doğdu. Eğitimini memleketi Kukuş'ta, Selanik'te (Eksarhlık Lisesi) ve Sofya'da aldı ve "Prens Askeri Okulu"ndan mezun oldu. Sosyalist içerikli kitaplar okuduğu için subay rütbesi alamadı; bu kitaplar yasaklanmıştı.

1894'te İştıp'te Dame Gruev tarafından bizzat Makedonya Devrimci Örgütü (MRO) saflarına katıldı. Delçev, kısa sürede olağanüstü **örgütsel ve ajitasyon yetenekleri** sergiledi. Ayrıca, Makedonya kurtuluş fikrinin bir **ideoloğu** olarak ortaya çıktı. Bu nedenle hem örgüt içinde hem de halk arasında olağanüstü bir saygı kazandı. G. Petrov ile birlikte TMORO'nun Anayasasını ve İç Tüzüğünü hazırladı. Merkez Komite üyesi, yurtdışı temsilcisi ve TMORO şirketlerinin **müfettişiydi**.

Gotse Delçev

O, **örgütsel mahkemelerin savunucusudur**. Köylülere Türk mahkemelerine gitmemelerini, sorunlarını örgütsel mahkemeler önünde kendileri çözmelerini öğretti. G. Delçev, **"ahlaki devrim"** yani zihinsel bir devrimi savunur. Ona göre, köle kendi zihnini özgürleştirdikten sonra köle olmaktan çıkacaktır. Delçev, Makedonya kurtuluş davasına dışarıdan müdahale girişimlerinin tümüne şiddetle karşı çıktı.

Delçev, örgütün ihtiyaçları için ilk yasadışı bomba üretim atölyesinin organizatörüydü. Şirketlerin müfettişi olarak, kötü sağlığına rağmen sık sık Makedonya ve Odrin bölgesine geziler düzenledi. Makedonya'daki en uzun gezisi 1901 sonbaharından 1902 ilkbaharına kadar sürdü ve **Büyük Sefer** olarak bilinir. 4 Mayıs 1903'te Banitsa (Seres) köyünde Osmanlı ordularıyla girdiği çatışmada hayatını kaybetti. Yorulmak bilmeyen faaliyetleri, samimiyeti, dürüstlüğü ve kurtuluş davasına olan bağlılığı nedeniyle **Makedonya kurtuluş fikrinin elçisi** olarak kabul edilir.

Gyorçe Petrov (1865-1921)

Gyorçe Petrov, Pirlpe'nin Varoş kentinde küçük bir tüccar ailesinin çocuğu olarak dünyaya geldi. Prilep ve Selanik Eksarhlığı Lisesi'nde eğitim gördü. Öğrenci isyanına katıldığı için oradan atıldı. Eğitimi ni Plovdiv'de (Doğu Rumeli) tamamladı.

MRO'nun kuruluşundan sonra katılmasına rağmen, hızla yükseldi. Merkez Komite üyesi ve yurtdışı temsilcisiydi. G. Delçev ile birlikte TMORO'nun Anayasasını ve İç Tüzüğünü hazırladı. İkna yeteneği sayesinde loncalar ve halk arasında önemli bir nüfuz sahaştı.

Gyorçe Petrov, Makedonya kurtuluş hareketinin **ideologu ve teorisye**ni olarak öne çıkmaktadır. **Diplomatik niteliklere** sahip olmasının yanı sıra analitik yaklaşımıyla da dikkat çekmiştir. Bu nedenle Yüksek Lider çevrelerinde **"Makedonya'nın kurnaz adamı"** olarak adlandırılmıştır. İnançlı bir demokrat olarak, örgütün demokratikleştirilmesi ve merkezileştirilmesinden uzaklaştırılmasını savunmuştur.

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

"Makedonya'nın kurtuluşu iç bir ayaklanmada yatmaktadır. Makedonya'nın başka bir yolla özgürleşeceğini düşünen herkes kendini ve başkalarını kandırmaktadır... Eğer 1-40 kişiyle bir ayaklanma olsaydı, Makedonya çoktan özgür bir devlet olurdu... İnsanların, Makedonları insan hakları bilincinde oldukça şişmanlatan beş asırlık derin uykudan uyanmaları gerekir."

G. Delçev'in Efrem Karanov'a yazdığı mektuptan, 1895

Nesiller boyu sürecek bir miras

Gotse Delçev, Makedon ulusal kahramanları panteonuna nispeten erken bir dönemde girdi. Bu ruhla, Sofya'daki Kukuş Hayırsever Kardeşliği tarafından yayınlanan "Goce'nin Kağıdı", 1937'de diğer şeylerin yanı sıra şunları yazdı:

"Unutulmaz Makedon ulusal kahramanı Gotse Delçev'i ve sayısız devrimci savaşçıyı her yıl anmak, Makedon halkı ve göçmenler için kutsal bir görevdir... Bu şekilde, sadık ve özverili öğretmenimize ve gençliklerini adayan ve hayatlarını Makedonya için feda eden sayısız savaşçıya saygı ve minnettarlığımızı ifade edeceğiz."

Gyorçe Petrov

Petrov, genel bir kitlesel ayaklanma yerine, sürekli bir ayaklanma tezinin savunucusudur. Bu nedenle, Makedonya sorununun Avrupa diplomasisine daha uzun süre açık tutulabileceğine inanıyordu. İlinden Ayaklanması sırasında, Bitola Devrimci Bölgesi'nde bir birlikle yer aldı.

Makedonya kurtuluş hareketi üzerine çeşitli çalışmalar yazdı. Ayrıca Makedonya kurtuluş hareketinin tarihi için önemli bir kaynak olan değerli anılar da bıraktı. Sofya'da bir kiralık katil tarafından öldürüldü.

Pere Toşev (1865-1912)

Pere Toşev, Pirlepe'de varlıklı bir ailede doğdu. Pirlepe'de ve Selanik Eksarhlığı Lisesi'nde eğitim gördü; öğrenci isyanına katıldığı için okuldan atıldı. Lise eğitimini Plovdiv'de (Doğu Rumeli) tamamladı.

Makedonya'nın çeşitli yerlerinde öğretmenlik yaptı. Manastır Devrimci Bölgesi'ndeki (1894) ilk MRO komitelerinin kurucuları arasındaydı. Kısa süre sonra Merkez Komite üyesi oldu. Doğası gereği **sessiz, mütevazı ve içine kapanık, güçlü bir karaktere ve iradeye sahip** olmasına rağmen asla kendini dayatmadı. Başlangıçta, örgütlü halkın gücünden çok bombaların ve dinamitin gücüne inanıyordu.

Devrimci faaliyetleri nedeniyle 101 yıl hapis cezasına çarptırıldı, ancak kısa süre sonra affedildi. Örgütün çeşitli kongrelerinde yer aldı. İlinden Ayaklanması sırasında Mariova bölgesinde çalıştı. Devrimci Örgütün **demokratikleşmesi ve merkezîyetçilikten uzaklaşmasının önde gelen destekçilerindendi**. Ayrıca, zorunlu ilköğretimin getirilmesini ve halkın ekonomik ve kültürel düzeyinin yükseltilmesini savundu. 4 Mayıs 1912'de Drenova Vadisi'nde öldü.

Yane Sandanski (1872-1915)

Yane Sandanski, Melnik'in Vlahi köyünde doğdu. Babası Makedon Ayaklanması'nda sancaktardı. Ailesi kısa süre sonra Dupnitsa'ya (Bulgaristan Prenslığı) göç etti.

Makedon hareketine Yüksek Makedon Komitesi (VMK) aracılığıyla katıldı. VMK'nın Makedon kurtuluş hareketiy-

Pere Toşev

Yane Sandanski

le olan entrikalarını gördükten sonra, Gotse Delchev'in etkisiyle TMORO'ya katıldı. O zamandan beri, **Yüksek Liderlerin şiddetli bir muhalifi ve Makedon kurtuluş hareketinin ve Makedonya'nın özerkliği ve bağımsızlığı için uzlaşmaz bir savaşı** haline geldi.

Sandanski, Serski Devrimci Bölgesi'nin tartışmasız lideri ve otoritesiydi. Özellikle Amerikalı Protestan misyoner **Bayan Stone'un** kaçırılmasından sonra ünlendi. Bu olay, Makedonya'nın kurtuluş davası hakkındaki gerçeğin Amerika Birleşik Devletleri'nde yayılmasına katkıda bulundu.

Sandanski hem Osmanlılara hem de örgütün düşmanlarına karşı verdiği mücadelede cesur ve kararlıydı. Birliğiyle birlikte, karşı darbenin bastırılması sırasında (1909) İstanbul'a yapılan sefere katıldı. Pirin Dağı'nda bir pusuya düşerek öldürüldü. Halk arasında saygınlığı, sahip olduğu yetkiler ve otoritesi nedeniyle birçok halk şarkısında anılmaktadır. Ayrıca **"Pirin Çarı"** olarak da bilinir.

Daha fazla öğren

Yane Sandanski, sık sık Yüksek Liderleri halk önünde kamuoyu tartışmalarına davet ederdi. Bu tartışmalardan birinde şunları vurguladı:

"Subaylarınıza kararlılıkla karşı çıktık çünkü onların nasıl yetiştirildiklerini biliyorduk... Onlar Bulgar prensine ve Bulgar devletine bağlılık yemini etmiş kişilerdir, bu nedenle onların kör ve itaatkâr araçlarından başka bir şey olamazlar. Öte yandan, Türk tiranlığını ve Türk sultanlarını, Bulgar tiranlığı ve Bulgar prensi de dahil olmak üzere, onlara benzer başkalarıyla değiştirmek istemiyoruz."

Makedonya'nın özerk, bağımsız, özgür, Makedonların Makedonyası olmasını istiyoruz... Siz Makedonya'nın özerkliğini gelecekteki fetih ve ilhak için bir araç, bir aşama olarak istiyorsunuz, oysa bizde özgürlük ve özerklik bir hedeftir. İşte biz İçsalciler ile siz -Yüksek Liderler- arasındaki büyük fark burada yatıyor."

Öğrendiklerini kontrol et:

1. "Sonsuz bir dehşettense korkunç bir son daha iyidir" sloganından ne anlıyorsunuz? "Özgürlük ya da ölüm" sloganıyla bağlantısı nedir?
2. "Bize dışarıdan özgürlük veren herkes ülkemizi elinden alacaktır" ve "Makedonya'nın kurtuluşu iç ayaklanmada yatmaktadır" ifadelerinin hangi mesajı ilettiğini karşılaştırın ve açıklayın.
3. "Daha Fazla Bilgi Edinin" bölümündeki metne dayanarak, Makedonya'nın özerkliği konusundaki anlayışlarında Yüksek Liderler ve TMORO destekçileri arasındaki farkı açıklayın!

İlinden Ayaklanması

Ayaklanmanın Nedenleri

Devrimci Örgütün, genel bir ayaklanma yoluyla Makedonya için siyasi özerklik elde etmeyi hedeflediğini ve buna hazırlandığını zaten biliyorsunuz. Örgüt, on yıldan kısa bir sürede kendi birliklerini, kurye hizmetini kurmayı, belirli miktarda silah sağlamayı ve aynı zamanda halkın bir kısmının moralini yükseltmeyi başardı. Bu nedenle yetkililer çeşitli baskı önlemleri aldı. Bu durum, halkın hoşnutsuzluğunu artırdı, aynı zamanda bazı liderlerin ve voyvodaların ayaklanma başlatma konusundaki sabırsızlığını da artırdı.

1902 yılındaki **Verhovist (Üst Komite) kışkırtmasıyla meydana gelen ayaklanmanın** ardından durum özellikle gerginleşti. Bunun yanı sıra Verhovistler, önümüzdeki baharda (1903) Makedonya'ya yeniden sızacakları tehdidinde bulunuyorlardı. Bu durum, yeni bölgelerin harap olması, büyük emeklerle toplanan silahların kaybedilmesi ve aynı zamanda halkın moralinin bozulması tehlikesini barındırıyordu. Diğer taraftan, diplomatik çevrelerde Makedonya'da yapılacak reformlar halihazırda konuşulmaya başlanmıştı.

Bu koşullar altında, 1902 yılının sonlarına doğru, TMO-RO'da gelecek bahar (1903) için bir ayaklanma sorunu gündeme geldi. Bu fikir özellikle TMORO Merkez Komitesi Başkanı **Ivan Garvanov** ve Manastır Bölgesi Başkanı **Anastas Lozançev** tarafından savunuldu.

Selanik Ocak Kongresi ve 1903 Yılındaki İsyan Meselesi

Manastır Bölge Komitesi'nin girişimi ve Ivan Garvanov'un talebi üzerine, **Ocak 1903'ün** ortalarında Selanik'te bir kongre düzenlendi. Kongrede, başlangıç için kesin bir tarih belirlenmeksizin genel bir isyan kararı alındı. Bu kararın alınmasındaki temel argümanlar şunlardı: Özellikle Manastır bölgesindeki dayanılmaz durum, yeni bir Verhovist (Üst Komite) kışkırtması tehlikesi, uluslararası durumun güya elverişli olması ve Bulgaristan'dan gelebilecek olası bir yardıma dair birtakım vaatler. Örgütün önde gelen liderlerinden hiçbiri bu kongreye katılmamıştı.

Ivan Garvanov

Genel Merkezde isyancı bayrağını dalgalandıran öğretmenler

Aynı zamanda, isyan meselesi üzerine **Sofya'da günlerce süren istişare toplantıları yapıldı**. Bu toplantılar G. Delçev, G. Petrov, H. Tatarçev ve diğer önde gelen liderler katıldı. Görüşmelerde, Merkez Komite'nin kararlaştırdığı genel bir isyan yerine, halkı kitlesel bir ayaklanmaya sürüklemekten, dinamitli eylemlerle desteklenecek çete faaliyetlerinin yoğunlaştırılmasının daha iyi olacağı fikri ağırlık kazandı. Bu sayede, resmi olarak ilan edilmeden kalıcı/sürekli (**permanent**) bir isyan durumuna ulaşılmış olacaktı. Sonunda herkes, isyanın **gerilla (partizan) karakterinde** olması konusunda hemfikir oldu. Göçe Delçev, kendi isyan konseptini yaymaya çalıştığı bu dönemde Banitsa köyünde şehit düştü.

Selanik Suikastları

İsyan hazırlıklarının en yoğun olduğu dönemde, **Nisan 1903'ün sonlarında** Selanik Suikastları patlak verdi. Bu eylemler, kendilerine **Gemiciler** adını veren birkaç genç idealistin işiydi. Onlar, örgütlenmiş halkın gücüne inanmıyor; bireysel fedakarlıklarla daha büyük etkiler yaratabileceklerini düşünüyorlardı. Gemiciler, Avrupa sermayesinin yatırıldığı nesnelere yönelik dinamitli suikastlar düzenleyerek, Avrupalı güçlerin dikkatini Makedonya lehine çekebileceklerine inanıyorlardı.

Gemiciler kamu binalarına yönelik birkaç saldırı gerçekleştirdiler. Bunların arasında Fransız yapımı **"Guadalquivir" (Gvadalkivir)** vapurunun kundaklanması ve temellerine daha önceden patlayıcı yerleştirilen Selanik'teki **Osmanlı Bankası'nın** havaya uçurulması özellikle öne çıkmaktadır. Gemicilerin bir kısmı askerle çıkan çatışmalarda öldü, bazıları intihar etti, diğerleri ise yakalanıp mahkum edildi. Aynı zamanda Osmanlı yetkilileri, sivil halka yönelik şiddetli mäsillemelerde bulundu.

Alevler içindeki Guadalquivir vapuru

Selanik suikastları sırasında askeri müdahale

Daha fazla öğren

"Guadalquivir" vapurundaki patlama, gemiye başkasının adına düzenlenmiş sahte bir pasaportla binen Pavel Şatev tarafından gerçekleştirilmişti. Gemi tamamen yandı ancak tüm yolcular kurtarıldı. Ertesi gün P. Şatev, Üsküp tren istasyonunda yakalandı. Oradan Selanik'e geri gönderilerek mahkemeye çıkarıldı. Dava sırasında, oğlunun kimliğini teşhis etmesi için Kratovalı babası mahkemeye getirildi. Ancak Şatev, bu adamı tanımadığını, kendisinin Pavel olmadığını, pasaportunda adı yazan Gjorgji Manaskov olduğunu iddia etti. Ömür boyu hapis cezasına çarptırıldı, fakat daha sonra ilan edilen afıa serbest bırakıldı.

Selanik suikastları haberi tüm dünyada yankı uyandırdı, ancak diğer yandan Makedonya'daki durumu daha da karmaşık hale getirdi ve isyancı havayı güçlendirdi.

Smilevo Kongresi ve Ayaklanma Hazırlıkları

Ocak 1903'ün sonlarına doğru, özellikle Bulgaristan Prensiği'nden olmak üzere, birlikler hızla Makedonya'ya girmeye başladı. Yanlarında önemli miktarda silah ve patlayıcı madde getirdiler. Makedonya'da yeni birlikler oluşturuldu ve mevcut birliklerin bileşimi artırıldı. Gurbetçiler (peçalbarlar), isyanda yer almak için memleketlerine geri dönmeye başladılar. İsyan için gerilla (partizan) karakterinde olması öngörülen bir plan hazırlandı. Bu planda, **amacın isyancıların Osmanlıları mağlup etmesi değil, kendilerinin mağlup edilmesine izin vermemesi olduğu vurgulandı.** Hedef, Büyük Güçlerin (Düvel-i Muazzama) müdahalesini tetiklemek amacıyla isyanın mümkün olduğunca uzun sürmesini sağlamaktı.

Bu hazırlıklar sürerken, Mayıs 1903'ün başlarında Smileva Kongresi düzenlendi. Kongreye Damyan Gruev başkanlık etti. Bu kongrede alınan kararlar yalnızca Manastır Devrimci Bölgesi'ni kapsıyordu. Kongre, isyanı yönetmekle görevli bir **Genel Kurmay** seçti. Bu kurulda şu isimler yer aldı: **Dame Gruev, Anastas Lozançev ve Boris Sarafov.** Aynı zamanda bir **"İsyan Disiplin Tüzüğü" (Anayasası)** hazırlandı.

Smilevo Kongresi Anıt Müzesi

Ohri bölgesinin isyancı bayrağı

Ayaklanmanın Genel Kurulu: Damyan Gruev, Anastas Lozançev ve Boris Sarafov

Bu, ayaklanmaya katılan herkesin haklarını, görevlerini ve sorumluluklarını düzenledi. Kongre, silah, mühimmat, giysi, ilaç toplama, bayrak yapımı vb. konularda hazırlıkları hızlandırmaya karar verdi. Kongre, sivil Müslüman nüfusa karşı her türlü şiddeti yasakladı. Genelkurmay Başkanlığı, Kongre'den aldığı yetkiye dayanarak, ayaklanmayı 2-3 Ağustos gecesi, Aziz İlyas yortusunda başlatmaya karar verdi. Bu nedenle Ilinden Ayaklanması olarak adlandırılır.

Manastır'daki Devrimci Bölgesi'ndeki Ilinden Ayaklanması

Ayaklanmanın başlangıcı, Genelkurmay Başkanlığı tarafından yayınlanan özel bir bildiriyle duyuruldu; başlangıç tarihi ise son ana kadar gizli tutuldu.

2 Ağustos 1903 akşamı, ayaklanmanın başlangıcı ilan edildi. İsyan, isyancıların yaktığı ateşlerle, çanların çalınmasıyla, telefon ve telgraf hatlarının kesilmesiyle, isyancı bayraklarının kutsanmasıyla, devrimci konuşmalarla ve yerleşim yerlerine yapılan saldırılarla başladı. **İsyancıların merkezi Smilevo köyündeydi.** Köy kurtarıldı ve yaklaşık yirmi gün süren bir isyancı hükümeti kuruldu. Yakınlardaki **Kruşova'da** kurtarıldı. İsyancılar ayrıca Kostur ve Lerin bölgelerinde de önemli başarılar elde ettiler. Bu bölgede **Klisura ve Neveska** kasabaları kurtarıldı. Ohri, Prespa, Kırçova ve Demirhisar bölgelerinde şiddetli çatışmalar yaşandı.

Bitola Devrimci Bölgesi'nde, birçok yerde **halk kitlesel olarak isyancılara katıldı.** Bu durum, sivil halkın güvenliğini sağlamak zorunda oldukları için savaşçıların işini daha da zorlaştırdı. Bu nedenle, **zbeğler (sığınaklar)** organize edildi. Bitola Devrimci Bölgesi'nde isyancılar ilk on gün boyunca sahada önemli bir inisiyatif elde ettiler. Birkaç yerleşim yerini özgürleştirdiler ve bazı bölgelerde isyancıların hakimiyeti yirmi günden fazla sürdü.

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Genelkurmay Başkanlığı'nın ayaklanma ilanından:

"Kardeşlerim, uzun zamandır beklediğimiz, kadim düşmanımızla hesaplaşacağımız gün nihayet geldi... Bu azaba, bu utanca yeter! Utanç verici ve vahşi bir hayattan bin kat daha iyi bir ölüm. Makedonya ve Edirne halkının tamamının silahlarını kuşanarak düşmana karşı alenen ayağa kalkacağı belirlenmiş gün, 20 Temmuz 1903'tür."

20 Temmuz tarihi Jülyen takvimine göre verilmiştir. Düşünün ve cevaplayın, bu tarih Gregoryen takviminde hangi tarihe denk gelir?

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Zbeğler (Sığınaklar): Dağlık bölgelerdeki ulaşılması zor yerlerde bulunan ve savaşçı olmayan sivil nüfusun (kadınlar, çocuklar, yaşlılar) saklandığı barınaklardır. Bu sığınaklarda halk için organize bir beslenme/gıda tedarik sistemi mevcuttu. İsyanın bastırılması sırasında Osmanlı orduları, bu sığınaklara rastladıklarında sivil halka yönelik şiddetli katliamlar gerçekleştirdi.

Birleşik Kostur çeteleri (1903)

Diğer İsyan Bölgelerinde İsyançı Faaliyetler

Manastır bölgesinin aksine, Üsküp, Selanik ve Ustrumca devrimci bölgelerinde ne bölge kongreleri düzenlendi ne de kitlesel bir ayaklanma yaşandı. Bu bölgelerde, çetelerin faaliyetleri yoğunlaştı ve bu da Manastır bölgesindeki isyancıların durumunu kısmen kolaylaştırdı. Aynı zamanda, Selanik-Üsküp demiryolunda Osmanlı ordularının ulaşımını engelleyen çeşitli sabotaj eylemleri gerçekleştirildi. Çeteler ile ordular arasında daha önemli çatışmalar Kukuş, Gevgeli ve Enice Vardar arasındaki bölgede yaşandı.

Seres Devrimci Bölgesi'nde bir kongre düzenlendi ve burada ayaklanmanın **Haç Bayramı'nda** (27 Eylül) başlamasına karar verildi. Bu bölgedeki isyancı faaliyetler sırasında, TMORO ve birlikler arasında geçici bir uzlaşma sağlandı. Aynı zamanda, Nevrokop ve Razlog bölgelerinde daha yoğun çatışmalar yaşandı.

Tarihi tanıklıklar

İlinden Ayaklanması'ndan sonra insani yardım misyonunun lideri olarak Makedonya'da bulunan Henry N. Brailsford, ayaklanma hakkında şunları yazıyor:

"1903 Ayaklanması, aktif bir askeri hareketten çok daha fazlasıydı. Tüm Slav nüfusunun, erkeklerin, kadınların ve çocukların katıldığı kitlesel bir gösteriydi. Ayaklanma, Makedonlar tarafından hazırlanmış, onlar tarafından yönetilmiş ve Slav nüfusunun tutkulu sempatisiyle desteklenmiş, gerçekten çok saf bir Makedon hareketidir. Benim için ilk sürpriz, bu nüfusun silahlanıp kitlesel olarak ayaklanmasıydı."

Öğrendiklerini kontrol et:

1. İlinden Ayaklanmasının nedenlerini sıralayın!
2. Merkez Komite ayaklanma kararı alırken hangi argümanları öne sürdü?
3. Gemi sahipleri neden Osmanlı Makedonyası'ndaki yabancı sermayeye karşı harekete geçtiler?
4. Smilevo Kongresi'nin en önemli kararlarını sıralayın!
5. Manastır bölgesindeki ayaklanma ile Makedonya'nın diğer bölgelerindeki ayaklanma arasındaki farkı nasıl görüyorsunuz?

Kruşova Cumhuriyeti

Ayaklanma Hazırlıkları ve Kruşova'nın Kurtuluşu

Manastır Devrimci Bölgesi'nde en önemli isyancı başarısı **Kruşova'nın kurtarılmasıydı**. Bu, ciddi hazırlıklar, dağlık arazi, isyancıların büyük sayısı ve yerel liderliğin kararlılığı sayesinde gerçekleşti. Hazırlıklar, **Nikola Karev'in** başkanlığındaki Orman Karargâhı tarafından yürütüldü.

Kruşova Karargâhı silah, mühimmat, giysi, yiyecek ve ilaç teminini organize etti. Yeni savaşçılar için silah kullanımı ve temel askeri beceriler konusunda eğitim tatbikatları düzenlendi. Aynı zamanda, Kruşova saldırısı ve kurtarılması için ayrıntılı bir plan geliştirildi. Bu amaçla yaklaşık **800 isyancı** görevlendirildi.

Kruşova'ya saldırı **2/3 Ağustos 1903** akşamı başladı. İsyanın başlangıcı sembolik olarak çanların çalınmasıyla işaretlendi. Saldırı, kışla, belediye binası ve postane gibi ana Osmanlı binalarına yöneltildi. En şiddetli ve uzun çatışma kışla için yaşandı. **3 Ağustos öğleden sonra Kruşovo özgür kaldı**. İsyanlılar, bayrakları dalgalanarak zaferle şehirden geçtiler ve halk onları coşkuyla karşıladı. Osmanlıların şehri geri alma yönündeki ilk girişimleri püskürtüldü.

Kruşova Cumhuriyeti

Kruşova'nın kurtarılmasının ardından **şehirden Kruşova Cumhuriyeti** olarak bilinen geçici bir **isyancı hükümet** kuruldu.

Kruşovo Cumhuriyeti'nin ideologu ve örgütleyicisi Nikola Karev'di. En yüksek sivil iktidar organı **Cumhuriyet Konseyi'yd**i. 60 üyeden oluşuyordu (her etnik topluluktan 20 üye). Konsey, Dinu Vangeli başkanlığında 6 üyeli bir **Geçici Hükümet** seçti. Bu hükümet, barış ve düzenin sağlanması, yargı, isyancılara yiyecek temini, sağlık hizmetleri ve benzeri konulardan sorumluydu. Şehirde silah

Kruşova Karargâhı

Daha fazla öğren

İsyanın başarılı bir şekilde yürütülmesi için Smilevo Kongresi, Manastır Bölgesi'nin on devrimci bölgeye ayrılmasına karar verdi. Her bölge için, birkaç üyeden oluşan ve Orman Karargahları olarak adlandırılan ayrı bir liderlik seçildi. Bu şefler, isyanın hazırlıklarını ve isyanın kendisini yönetmekten sorumluydu. Orman Şefleri, Manastır Devrimci Bölgesi Genelkurmay Başkanlığı'na bağlıydı.

Nikola Karev

tamiri ve mermi yükleme atölyesi açıldı. Şehrin savunması için siperler kazıldı, tahkimatlar inşa edildi ve birkaç **havan topu** da yapıldı. Askeri otorite, karargâhı olan Orman Komutanlığı tarafından temsil ediliyordu. Bu karargâh, şehre ve çevresine hâkim bir konumda, Gumenye bölgesinde bulunuyordu.

Çevre köylerdeki Müslümanları etkisiz hale getirmek ve kazanmak için onlara "**Kruşova Manifestosu**" olarak bilinen bir bildiri gönderildi. Bu, ayaklanmanın hedeflerinin bir tür bildirisi ve Müslümanlara, Makedonya'nın özerklik mücadelesini açıkça destekleyemiyorlarsa bile en azından engellememeleri yönünde bir çağrıydı.

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

"Ey Müslüman kardeşlerim, gelin bize, düşmanlarımıza ve sizin düşmanlarınıza karşı birlikte yürüyelim! Özerk Makedonya bayrağı altında birleşin! Makedonya bizim ortak anamızdır ve yardım için feryat etmektedir... Eğer siz de bizi kardeşleriniz olarak görüyorsanız, ... eğer şimdiye kadar yaşadığınız gibi bizimle tekrar yaşamak istiyorsanız ve eğer Makedonya ananın sadık ve layık evlatlarıysanız, bize sadece bir konuda yardımcı olabilirsiniz – ve bu büyük bir yardımdır: düşmanlarla güçlerinizi birleştirmemek, bize silahlarla saldırmamak ve Hristiyan köylerinde vahşet işlememek!"

Kruşova Cumhuriyeti'nin Sonu ve İlinden Ayaklanmasının Bastırılması

Osmanlı yetkilileri, İlinden Ayaklanmasını bastırırken sert bir şekilde davrandılar. Amaç, ayaklanmanın uzun süreli bir gerilla mücadelesine dönüşmesini önlemek için mümkün olan en kısa sürede bastırılmasıydı. Bu, Büyük Güçlerin daha ciddi müdahalesini önleyecekti. Bu amaçla, önemli askeri güçler ve başıbozuklar görevlendirildi.

Osmanlı kuvvetleri ilk olarak Kruşevo'ya saldırdı. Bura'nın kontrolünü yeniden ele geçirmekle Sultan'ın prestiji yeniden sağlanacaktı. Bu nedenle Kruşova, her yönden büyük askeri birliklerle kuşatıldı. İsyan edenlerden teslim olmaları istendi, ancak Orman Komutanlığı bu teklifi reddetti.

Tarihi tanıklıklar

Genellikle "Kruşevo Cumhuriyeti" teriminin, Kruşevo'daki ayaklanma yönetimini tanımlamak amacıyla daha sonra ortaya çıktığı iddia edilir. Ancak bu terim, henüz ayaklanma devam ederken, Bükreş'te (Romanya) çıkan "Vistina" (Gerçek) gazetesinin 31.VIII.1903 tarihli nüshasında yayımlanan "*Kruşevo'daki Dehşet – Bir Görgü Tanığının İfadesi*" başlıklı makalede kullanılmıştır.

Kiraz ağacı havan topu

Araştırma Zorluğu

Şimdilik, İlinden Ayaklanması döneminde kalan yalnızca bir adet orijinal kiraz ağacı topu korunabilmiştir. İnternette bunun bugün nerede bulunduğunu ve oraya nasıl gittiğini araştır!

Pitu Guli

Kruşova'nın savunmasında yaklaşık 1200 isyancı yer almıştır. Birkaç saat süren çatışmanın ardından isyancıların direnci kırılmıştır. Bu koşullar altında Karargâh, isyancıların geri çekilmesini emretmiştir. İsyancı güçlerin şehirden çekilmesi sırasında, Sliva mevkiinde tüm bir müfrezenin şehit düştüğü (hayatını kaybettiği) şiddetli bir çarpışma yaşanmıştır. Kruşevo civarındaki çatışmaların son dramı ise Pitu Guli'nin müfre hissesinin konuşlandığı **Meçkin Kamen'de** meydana gelmiştir. **Pitu Guli**, silah arkadaşlarının büyük bir kısmıyla birlikte kahramanca şehit düşmüştür. 13 Ağustos'ta Osmanlı orduları Kruşevo'yu ele geçirmiştir. Şehir yağmalanmış ve yakılmış, nüfusun büyük bir kısmı ise çeşitli işken- celere maruz kalmıştır.

Kruşevo'nun ele geçirilmesinden sonra Osmanlı orduları, Manastır Devrim Bölgesi'ndeki ayaklanma odaklarını kuşatmaya devam etti. Ağustos ayının sonuna gelindiğinde, ordu her yerde kontrolü yeniden sağladı. Birçok Makedon köyü de Kruşevo ile aynı kaderi paylaştı; bu köyler yakıldı ve yağmalandı. Yetkililer, ayaklanan yerleşim yerlerine yönelik sert müdahaleler ve sivil halka vurulan darbeler sayesinde isyancıları daha hızlı bir şekilde teslim olmaya zorlayacaklarını düşünüyorlardı. Buna rağmen, çetelerle yaşanan çatışmalar Eylül ayının sonuna kadar devam etti. Genel Karargâh, durumun çaresizliğini görerek Ekim 1903'ün başlarında ayaklanmayı durdurma ve isyancıları terhis etme (demobilizasyon) kararı aldı.

İlinden Ayaklanması'nın Önemi

İlinden Ayaklanması bir dönem Avrupa ve dünya basınında önemli bir yer tuttu. Ayaklanma sırasında çeşitli ülkelerden birçok gazeteci Makedonya topraklarındaydı. Onların etkisiyle, Makedon isyancıların mücadelesini desteklemek amacıyla çeşitli Avrupa şehirlerinde Makedonya yanlısı gösteriler düzenlendi. Aynı zamanda, Makedonya'daki acı çeken nüfus için insani yardım toplamak üzere komiteler kuruldu.

Aynı zamanda, İlinden Ayaklanması diplomatik temsilcilerin raporlarında da önemli bir yer tutuyordu.

Bilinmeyen kelimeler ve terimler

Başıbozuk

Disiplinsizlikleri, şiddet uygulamaları ve isyancı bölgelerdeki halka verdikleri yağma ile bilinen düzensiz silahlı gruplar.

Sliva Muharebesi Anıtı

Yıkılmış Kruşova

Makedonya'daki olaylara karşı Büyük Güçlerin kayıtsızlığı (karikatür)

Bu durum kendi payına, Makedon sorununu uluslararası alanda kabul ettirip duyurmuştur. Buradan hareketle, Osmanlı yönetimindeki Makedonya'da reform yapılmasına yönelik yeni girişimler ortaya çıkmıştır.

İlinden Ayaklanması ve Kruşova Cumhuriyeti, Makedon halkının tarihinde ve bağımsız bir Makedon devleti kurma mücadelesinde özel bir öneme sahiptir. İlinden kahramanlarının sergilediği kahramanlık ve fedakarlık, gelecek nesillerin mücadeleye devam etmesi için bir ilham kaynağı ve yol gösterici olmuştur.

Makedon İlinden nesli, ikinci İlinden'e giden yolu müjdelemiş ve belirlemiştir. Bu nedenle İlinden dönemi, Makedon kültürel yaratıcılığında (edebiyat, güzel sanatlar, folklor vb.) önemli bir yere sahiptir.

Tarih – geleceğe giden bir yol haritası

İlinden dönemi Makedon devrimcisi Dimo Hacı Dimov, İlinden Ayaklanması'nın 21. yıl dönümü vesilesiyle adeta bir kâhin gibi şunları kaydedecektir:

"Makedonya, çeyrek asır boyunca yenilgilerin ve ağır acıların kanlı günlerinin takip ettiği ilk İlinden'ini yaşadı. O, ikinci İlinden'ini de yaşayacaktır; ancak bu kez yaklaşan zaferlerin ve kurtuluşun taze ve emin bir dönemi olacaktır. Bu ikinci İlinden yakındır, geliyor. İşte o zaman hayatta kalan eski ve yeni İlindenliler kardeşçe kucaklaşacak, ulaşılan ideal için ziyafet çecekler; hayatını kaybeden yoldaşlarının ruhları ise... huzura ermiş ve görkemli bir biçimde buluşarak özgür ve bağımsız Makedonya'nın üzerinde süzülecektir."

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Kruşova'nın kurtuluşunu anlatın.
2. Kruşova Manifestosu nedir?
3. Osmanlı orduları neden saldırılarının ağırlığını yerleşim yerlerine yoğunlaştırdı?
4. İlinden Ayaklanmasının önemini açıklayın.

İlinden Ayaklanması Sonrasında Makedonya'daki Durum

Ayaklanmanın Sonuçları

İlinden Ayaklanması'nın bastırılması, özellikle Manastır bölgesinde ağır sonuçlar bıraktı. Burada, ayaklanmanın sona ermesinden sonra bile yönetim, silah toplama baha-nesiyle baskıcı önlemler uygulamaya devam etti. Ardından gelen sert kış, durumu daha da karmaşık hale getirdi. Ayaklanmanın bastırılması sırasında pek çok aile başını sokacak bir çatıdan, yiyecekten, giysiden ve hayvanlarından mahrum kaldı. Yaklaşık **70.000 insanın evsiz kaldığı tahmin** edilmektedir. Bu durum gerçek bir **insani felaketti**. Hayır kurumları aracılığıyla ulaşan insani yardımlar, durumu ancak kısmen hafifletebildi.

Bu süreçte pek çok kişi mahkûm edildi ve hapishanelerde bulunuyordu. Diğerleri ise zulümden kaçmak ya da güvenli bir yaşam ve düzgün bir kazanç arayışıyla göç etmeye başladı. Bu nedenle yaklaşık 30.000 kişi ülkeyi terk etti. En büyük kısım komşu ülkelere, öncelikle Bulgaristan'a gitti. Diğerleri ise kurtuluşu daha uzaklarda, Avrupa ülkelerinde ve başta Amerika Birleşik Devletleri olmak üzere denizaşırı ülkelerde aradı.

Mürzsteg Reformları

İlinden Ayaklanması, Büyük Güçleri yalnızca Osmanlı Makedonyası'na yönelik reformlar yapmaya zorladı. Bu konuda asıl söz sahibi Rusya ve Avusturya-Macaristan oldu. Bu amaçla, iki ülkenin imparatorları **Ekim 1903'ün** başlarında Avusturya'nın küçük kasabası Mürzsteg'de bir araya geldi. Bu nedenle kabul edilen reformlara **Mürzsteg Reformları** adı verilmiştir. Reformlar diğer Avrupa güçleri tarafından da desteklendi. Bu doğrultuda, geçmiştekinden farklı olarak, bu kez reformların uygulanmasını Avrupa güçlerinin temsilcileri denetleyecekti.

Bu reformlar; Makedonya'daki Osmanlı jandarmasının işleyişinde, idari yapıda, yargıda, maliyede ve diğer alanlarda iyileştirmeler öngörüyordu. Osmanlı İmparatorluğu, yakılan evlerin ve diğer binaların yeniden inşası için gerekli mali kaynakları sağlamakla yükümlü kılındı. Ayrıca,

Yanmış Zagoriçani (1903 yılı)

Diplomatik arşivlerden

Mürzsteg Reformları'nın altıncı maddesi uyarınca, Osmanlı İmparatorluğu şu amaçlar doğrultusunda özel ödenekler (mali kaynaklar) sağlamakla yükümlü kılınmıştır:

- a) Mülteci olarak Bulgaristan'a veya başka yerlere kaçmış olan Hristiyan ailelerin evlerine geri dönebilmeleri için;
- b) Mülklerini ve meskenlerini (yuvalarını) kaybetmiş olan Hristiyanlara yardım yapılması için;
- c) Ayaklanma sırasında Osmanlılar tarafından yıkılan evlerin, kiliselerin ve okulların onarılması için.

Mürzsteg'te çar sarayı

Osmanlı yetkilileri, iç göçmenlerin ve Osmanlı İmparatorluğu sınırlarının ötesine kaçanların geri dönüşü için koşullar yaratmakla yükümlüydüler.

Yakılan köylerin halkı bir yıl boyunca tüm vergilerden muaf tutuldu. TMORO bu reformları yetersiz buldu ve bu nedenle kınayarak görmezden geldi. Öte yandan, halk durumlarında herhangi bir iyileşme hissetmedi. Reformlar, Makedonya'daki durumu sakinleştirmeye katkıda bulunması gerekirken, durumu daha da karmaşıktırdı.

Organizasyonun Durumu

Ayaklanmanın gerçekleştiği 1903 yılı boyunca önde gelen liderler ve voyvodalar hayatını kaybetti. Çetelerin bazıları, takibattan ve zulümden kaçmak için Makedonya dışına, öncelikle Bulgaristan'a gitti. Örgüt yöneticilerinin bir kısmı da benzer şekilde hareket etti. Ayaklanma sırasında bazı yerel komiteler ile Merkez Komite arasındaki iletişim kesildi. Nisan 1904'te Merkez Komite kendi **kendini feshetti**, kısa bir süre sonra ise Yurtdışı Temsilciliği de faaliyetlerini durdurdu. Örgüt bir krizin içine düştü.

Bu süreçte, önde gelen örgüt liderleri arasında ayaklanmanın başarısızlığı ve Örgüt'ün gelecekteki yapısı üzerine tartışmalar başladı. Bu doğrultuda, Örgüt'ün merkezîyetçi yapısı **sert eleştirilere maruz** kaldı. Bu tartışmalar sırasında, Örgüt'ün **merkezsizleştirilmesi** ve **demokratikleştirilmesi** görüşü ağırlık kazandı. Bu durum, kararların ve girişimlerin eskisi gibi yukarıdan (Merkez Komite'den) dayatılması yerine, aşağıdan (tabandan) gelmesi gerektiği anlamına geliyordu. Bu konular, 1904-1905 yılları arasında düzenlenen çok sayıda bölge kongresinde masaya yatırıldı. Bu kongrelerin bazılarında, Örgüt'ün Makedon halkının ulusal bilincinin uyandırılması (milli kimlik kazanması) yönünde çalışması gerektiği de dile getirildi.

Rila Kongresi

Bölge kongrelerinin tamamlanmasının ardından, **Ekim 1905'te** Örgüt'ün **genel kongresi** toplandı. Kongre, Rila Manastırı'nda yapıldığı için **Rila Kongresi** olarak bilinir.

Üsküp'te görev yapan Avusturyalı subaylar Mirzsteg reformlarıyla meşguldü

Tarihi tanıklıklar

Genel Müfettiş Hüseyin Hilmi Paşa'nın İkinci Selanik Bölge Kongresi hakkındaki görüşleri:

"Örgüt'ün bugüne kadarki faaliyetlerinin ayrıntılı ve mükemmel bir açıklaması olan protokol; ustaca, büyük bir tutarlılıkla, adaletle ve güçlü bir mantıkla yazılmıştır... Hilmi Paşa, Protokol'de ortaya konan düşünce ve ilkelere hayran kaldığını ve İç Örgüt'ün (VMORO) yönetimini ellerinde tutan bu genç köy öğretmenleri arasında böylesine sağlam düşüncelere ve ilkelere sahip insanların bulunabileceğine asla inanmayacağını bana birkaç kez dile getirdi."

Bulgar Ticari Temsilcisi (Ajani) Atanas Şopov'un gizli raporundan.

Rila Manastırı

Kongrenin çalışmaları tam bir ay sürdü. Bu süreçte Örgüt'ün geçmişteki faaliyetleri ve güncel durumlar masaya yatırıldı; ancak özellikle gelecekteki faaliyetlere büyük önem verildi. Kongreye Dame Gruev başkanlık etti.

En uzun tartışmalar, Örgüt'ün gelecekteki yapılanması üzerine yapıldı. Delegelerin çoğunluğu Örgüt'ün **reforme edilmesi, demokratikleştirilmesi ve desentralizasyon (merkezden uzaklaştırılması)** yönünde oy kullandı. Bu grubun en önde gelen temsilcileri arasında Gyorçe Petrov, Yane Sandanski ve Pere Toşev yer alıyordu.

Bu kongrede TMORO'nun adı **İç Makedon Devrimci Örgütü (VMORO)** olarak değiştirildi. Kongrede Örgüt için yeni bir Tüzük ve Yönetmelik kabul edildi. Bunlara Örgüt'ün yeni yapılanması ve yönelimi dahil edildi. Bu doğrultuda, Avrupa Türkiyesi'nde yaşayan her sakinin VMORO üyesi olabileceği öngörüldü. Aynı zamanda Merkez Komite ve Yurt Dışı Temsilciliği üyeleri seçildi.

Kongre, Makedonya'daki yabancı propagandayı ve Yüksek Komite'nin faaliyetlerini kınadı. Mirtzsteg'in reformları yetersiz olarak değerlendirildi. Aynı zamanda Örgüt'ün bunları tamamen görmezden gelmesine karar verildi. Bu kongrede nüfusun kültürel, eğitimsel ve ekonomik düzeyinin yükseltilmesine büyük önem verildi. Bu, insanların günlük yaşamlarını iyileştirecek çeşitli önlemlerin alınması anlamına geliyor.

Rila Kongresi'nde sağlanan birlik kısa ömürlü oldu. Çok geçmeden anlaşmazlıklar yeniden su yüzüne çıktı. Bu nedenle bir sonraki genel kongre gerçekleştirilemedi. O zamandan (1906 sonu) itibaren Örgüt, birbirine karşıt iki gruba bölündü.

Makedonya'daki Silahlı Propagandalar

İlinden İsyanı'ndan sonra Makedonya'da Sırp, Yunan ve Bulgar propagandaları şiddetlendi. Geçmişte bu propagandalar ağırlıklı olarak kilise ve eğitim kurumları aracılığıyla yürütülürken, isyandan sonra **silahlı bir karakter** kazandı. Bu yeni rota, ülkedeki durum sakinleştikten sonra Makedonya topraklarında yeni bir idari yeniden yapılanma öngören Mirtzsteg Reformları tarafından teşvik edilmişti.

VMORO Anayasası

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Rila Kongresi'nde VMORO, Bulgar Eksarhlığı'na ilişkin tutumunu da ortaya koymuştur. Bu konuda şöyle denilmektedir:

"Eksarhlığın faaliyet ve uygulamalarında Bulgar devlet milliyetçiliği anlayışı doğrultusunda ortaya çıkan bütün eğilimler, Örgüt tarafından kendi hedefleri açısından zararlı sayılır ve bunlara karşı mücadele edilir."

– VMORO'nun Rila Kongresi kararlarından

Hüseyin Hilmi Paşa

Bu ülkeler örgütlenmeye ve Makedonya'ya asker göndermeye başladılar. Ayrıca, rüşvet yoluyla iç bölgelerden ve örgütten ayrılan çeşitli kişileri de kendi saflarına çektiler. Bu birlikler, silah zoruyla halkı kendilerini Sırp, Yunan veya Bulgar olarak ilan etmeye zorladı. Bu nedenle, Makedonya köylerinde aralarında sık sık çatışmalar yaşandı. Bu çatışmalara, istemeden de olsa, kendi topraklarını savunmak isteyen örgüt birlikleri de dahil oldu.

Silahlı propagandaların (çetecilik faaliyetlerinin) yarattığı sonuçlardan en ağır darbeyi Makedon halkı alıyordu. Halk sadece günlük baskılara, gözdağı vermelere, münferit cinayetlere ve mülklerin yakılmasına maruz kalmıyor; zaman zaman kitlesel katliamlarla da karşı karşıya kalıyordu. Bunun yanı sıra silahlı propagandalar, Makedon halkı arasındaki bölünmeleri ve hoşgörüsüzlüğü daha da derinletti. Diğer taraftan bu çeteler, VMORO ve onun Makedonya'ya özerklik kazandırma mücadelesi için yeni bir düşman teşkil ediyordu.

Daha fazla öğren

Yunan çetelerinin temsilcileri andartlar olarak bilirdi. Onlar çoğunlukla Osmanlı Makedonyası'nın güney ve orta kesimlerinde faaliyet gösteriyorlardı. Bu faaliyetlerin üzerinde, Kostur Patrikhanesi Piskoposu Germanos Karavangelis önemli bir rol oynamıştı. 1905 yılının ilkbaharında andartlar, Zagoriçani köyüne şiddetli bir saldırı düzenlediler. Bu saldırı sırasında (kadın, çocuk ve yaşlılar dahil) 60'ın üzerinde köylüyü katlettiler ve köyün büyük bir kısmını ateşe verdiler.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. İlinden Ayaklanması'ndan sonra yaşanan insani felaketi açıklayınız!
2. İlinden Ayaklanması'ndan sonra örgüt içinde hangi tartışma başlamıştır?
3. Mürzsteg Reformları'nın önemli hükümlerini sıralayınız!
4. Örgütün demokratikleştirilmesi ve yerelleştirilmesinden (merkezîyetçiliğin azaltılması, yetki-lerin yerel birimlere devredilmesi) ne anlıyorsunuz?
5. İlinden Ayaklanması'ndan önce ve sonra dış propagandaların faaliyetleri arasındaki fark nedir?

Genç (Jön) Türk Devrimi ve Rejimi Döneminde Makedonya

Genç (Jön) Türk Devrimi'nin Sebep ve Gerekçesi Olarak Makedonya

Berlin Kongresi'nden sonra Osmanlı'nın Avrupa'daki topraklarının merkezinde Makedonya yer aldı. Makedon devrimci hareketinin ortaya çıkmasıyla birlikte bölge, asayişin kalmadığı güvensiz bir alan haline geldi. Büyük Güçlerin baskısı altında kalan Osmanlı İmparatorluğu, çeşitli reformlar uygulamak zorunda kaldı. Aynı zamanda, Makedonya'yı kendi "tarihi miraslarının" bir parçası olarak gören komşu Balkan devletlerinin açık emelleri de giderek daha fazla su yüzüne çıkıyordu. Bunların yanı sıra Avusturya-Macaristan da Selanik'e açılan bir çıkış noktası elde etme iddiasındaydı.

Makedonya'yı kaybetme ihtimalinin farkında olmasına rağmen Sultan, daha ziyade **"böl ve yönet"** politikasını tercih ediyordu. İlgili tarafların birbiriyle çelişen çıkarları sayesinde bölgedeki kontrolü elinde tutabileceğine inanıyordu. Buna karşılık Jön Türk hareketinin aktivistleri, Anayasa'nın yeniden yürürlüğe konmasıyla İmparatorluğun toprak bütünlüğünü de koruyabileceklerini düşünüyorlardı. **1905 yılında Jön Türk hareketinin merkezi Selanik'e taşındı.** Jön Türkler, Makedonya'daki Osmanlı ordusunda görev yapan subaylar arasında güçlü bir etkiye sahipti; ayrıca Makedon devrimci hareketinin bazı çevreleriyle de gizli ilişkiler yürütüyorlardı.

Haziran **1908'in başlarında Reval'de** (bugünkü Tallinn, Estonya) Rus Çarı II. Nikola ile İngiltere Kralı VII. Edward bir araya geldi. Reval Görüşmesi'nde, diğer meselelerin yanı sıra **Makedonya'da özerk bir yönetimin kurulması** konusu da ele alındı.

Bu sırada Genç Türkler, Avrupa güçlerinin temsilcilerine bir Muhtıra sundular. Muhtıradan, Makedonya'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun ayrılmaz bir parçası olduğunu belirttiler. Ayrıca, eğer gerçekten yardım etmek istiyorlarsa, Genç Türklerin Sultan'ın mutlakiyetçiliğine karşı mücadelesini desteklemeleri gerektiğini de ifade ettiler.

Makedonya'yı kaybetme tehlikesini açıkça gören Jön Türkler, ordunun da yardımıyla Sultan'ı 1876 **Anayasası'nı yeniden yürürlüğe koymaya zorlama kararı aldılar.** Bu sayede Büyük Güçlerin dış müdahalesini engelleyeceklerini ve böylece İmparatorluğun toprak bütünlüğünü koruyacaklarını düşünüyorlardı.

Bildiklerini hatırla

Tarihi bir haritaya bakın ve Doğu Krizi ve Berlin Kongresi'nin sona ermesinden sonra Balkanlar'ın siyasi haritasında meydana gelen değişiklikleri hatırlayın.

Makedonya'nın Osmanlı İmparatorluğu'nun Avrupa kısmındaki konumunu analiz edin ve belirleyin!

Kral VII. Edward ve Çar II. Nicholas, Reval 1908 yılı

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Büyük Güçlerin Konsüllerine Birlik ve Terakki Muhtırası'ndan:

"Aslında Avrupa'nın amacı bir tür Makedon devleti veya özerk bir Makedon eyaleti yaratmaktır..."

Eğer Makedonya'daki durum Avrupa'yı bu kadar rahatsız ediyorsa ve Avrupa gerçekten Makedonları mutlu etmek istiyorsa... mevcut mutlakiyetçiliği yıkmamıza, özgürlüğe ulaşmamıza ve aydınlığa kavuşmamıza yardım edin."

Niyazi Bey'in Anıları

Makedonya – Genç Türk Darbesinin Merkezi

Jön Türk askeri müdahalesi, 3 Temmuz 1908’de Resne garnizon komutanı **Niyazi Bey’in** dağa çıkmasıyla (isyan etmesiyle) başladı. Makedonya’daki askeri birliklerin birçoğu ve komutanları da benzer şekilde hareket etti. İsyançı birliklerin Manastır’da kontrolü ele geçirmesiyle durum daha da tırmandı. O esnada tüm mahkumlar serbest bırakıldı. Sultan güçlerinin isyancılara karşı tepkisi zayıf kaldı; nitekim isyanı bastırmak için gönderilen birlikler de Jön Türklerin safına katıldı.

Selanik’te ve diğer şehirlerde Jön Türklerin taleplerini desteklemek amacıyla büyük mitingler düzenlenmeye başlandı. Halk için özellikle şu slogan çok cazipti: **“Hürriyet, Müsavat, Uhuvvet” (Özgürlük, Eşitlik, Kardeşlik)**. Makedonya’daki Hristiyan halkın desteğini kazanmak için özel bir bildiri yayınlandı.

Jön Türklerin baskısı neticesinde Sultan II. Abdülhamid Anayasa’yı (Kanun-ı Esasi) yeniden yürürlüğe koydu. Böylece İmparatorluk, **anayasal ve parlamenter bir monarşi** haline geldi. Ancak Sultan, yine de dokunulmaz bir hükümdar olarak kaldı.

Jön Türk Devrimi, Makedon devrimci hareketinin önde gelen figürlerinin çoğu tarafından kabul gördü ve desteklendi. Bu doğrultuda **Yane Sandanski** birçok kamusal mitingde konuşmalar yaptı ve Selanik’te **“İmparatorlukta Tümü Vatandaşlara Manifestosu”**nu ilan etti. O zamana kadar dağlarda faaliyet gösteren VMORO (çeteleri dahil olmak üzere çeşitli silahlı gruplar şehirlere indi ve tüm halk gösterilerine katıldı. Aynı zamanda, tüm mahkumlar için genel bir af ilan edildi.

1908’de Üsküp’te anayasanın kutlanması

Niyazi Bey

Tarihi tanıklıklar

Makedonya’daki Hristiyanlara Birlik ve Terakki Bildirgesi’nden:

“Çeyrek asırdan fazla bir süredir Bulgaristan ve Yunanistan, ve bir süredir de Sırbistan, aynı amacı güderek, yani size, yani Makedonlara yardım eli uzatarak, sizi özgürleştirecekleri ve size özgürlük verecekleri vaatleriyle size yalan söylüyorlar. Fakat size yardım etmek bir yana, sizi kendi egemenlikleri altına almak ve köleleştirmek amacını güden bu devletler, aranızda fitne çıkardılar. Vatanımızı kan denizine çeviren fitne tohumları ektiler...”

Aramızda hiçbir bölünme ve farklılık yok. Hepimiz Osmanlıyız. İnanç meselesi farklıdır. Vatanla ilgisi yoktur.”

Siyasi Çoğulculuk ve Karşı Darbe Girişimi

Osmanlı İmparatorluğu'nda Anayasa'nın yeniden yürürlüğe girmesiyle, özgür siyasi ifade ve örgütlenme koşulları oluştu. Bu amaçla **siyasi partiler**, örgütler ve diğer dernekler kurulmaya başlandı. Devlet içindeki siyasi kontrolü eline alan Jön Türklerin **İttihat ve Terakki** (Birlik ve İlerleme) Cemiyeti, baskın siyasi güç konumundaydı.

Makedonya'da Serez, Usturumca ve Selanik devrimci bölgelerinden temsilcilerin büyük bir kısmı, **Halkın Federatif Partisi** (NFP) çatısı altında örgütlendi. Partinin başında **Dimitar Vlahov** bulunuyordu. Başlangıçta Yane Sandanski ve Hristo Çernopeevev partide önemli roller üstlendiler. Jön Türklerden tamamen memnun olmamasına rağmen NFP, onlara yine de önemli bir destek verdi. NFP, özellikle **toprak sorununun** çözülmesi ve ücretsiz ilköğretim sağlanması için mücadele etti. Partinin Osmanlı Meclisindeki en öne çıkan temsilcisi Dimitar Vlahov idi.

NFP'ye bir karşı ağırlık olarak **Bulgar Anayasa Kulüpleri Birliği** ortaya çıktı. Bu birliğin içinde VMORO'nun (İç Makedon-Edirne Devrimci Örgütü) karşı kanadının sempatisanları ile Eksarhane (Bulgar Kilisesi) temsilcilerinin elit kesimi yer aldı. Ayrıca Yunan ve Sırp yönelimli siyasi örgütler de mantar gibi çoğaldı. Bunun yanı sıra, bölgesel özerklik ve bir Arnavut alfabesinin oluşturulması için mücadele eden **Arnavut kulüpleri** kuruldu. Bunların yanında çeşitli sendikalar ve işçi dernekleri de boy gösterdi.

İktidarı ele geçirdikten sonra Jön Türkler, eski rejimle uzlaşmaya (tavizler vermeye) başladılar. Diğer taraftan, Sultan'a yakın olan muhafazakar ve anayasa karşıtı güçler, **Nisan 1909'da İstanbul'da bir karşı darbe** gerçekleştirdiler. Bunun üzerine Jön Türkler, Selanik'ten İstanbul'a doğru güçlü bir orduyla yola çıktılar. Payitahta yönelik bu sefere Yane Sandanski, Hristo Çernopeevev ve Todor Panitsa da 1.200 Makedon gönüllüyle birlikte katıldı. Kısa süre içinde gerici güçler mağlup edildi ve Anayasa korundu. Bu olayların ardından Sultan II. Abdülhamid tahttan indirildi ve yerine V. Mehmed (Reşad) getirildi.

Dimitar Vlahov

Yane Sandanski ve Genç Türkler'den ortakları

Jöntürk Rejiminin Sertleşmesi

Anayasanın iadesi ve iktidarın pekiştirilmesinden sonra Jön Türkler modernleşme ve ciddi değişiklikler için kararlı önlemler almadılar. **Osmanlı milleti** kurma çabaları gecikti ve sonuç vermedi. Öte yandan iktidara geldikten sonra hak ve özgürlükleri sınırlandıran daha kısıtlayıcı kanunlar çıkarıldılar.

Aynı zamanda, etnik temelli tüm örgüt ve dernekleri yasaklayan bir yasa çıkarıldı. Kısıtlayıcı yasalar listesinde grevler, sendikalar ve işsizler hakkındaki yasalar da yer alıyordu. Çete karşıtı yasa çıkarıldıktan sonra, Makedonya köylerine kitlesel baskınlar başladı. Bu nedenle, geçici olarak silahlarını bırakıp Genç Türk darbesini destekleyen birçok eski devrimci taraf değiştirdi ve yasadışı faaliyetlerde bulundu. Sonuç olarak, Makedonya'daki durum yeniden gerginleşti. Eğer Makedonya'yı İmparatorluk içinde tutmak Genç Türk darbesinin nedeni ve vesilesi ise, olayların hızlı gelişimi Genç Türklerin bu konuda başarısız olduğunu gösterecektir.

Sultan V. Mehmed

Öğrendiklerini kontrol et:

1. İmparatorluğun toprak bütünlüğünün korunması hususunda Sultan ile Jön Türkler arasındaki görüş ayrılığını (farkını) açıklayınız!
2. Reval Görüşmesi neden Jön Türk Devrimi'nin doğrudan bir bahanesi (tetikleyicisi) olmuştur?
3. Jön Türk Devrimi, Makedonya'da neden çok güçlü bir destek buldu?
4. Anayasal parlamenter sistemin kurulmasının ardından Makedonya'da ortaya çıkan önemli siyasi yapıları belirtiniz!

Balkan Savaşlarında Makedonya

Balkan Ülkeleri Siyasetinde Makedonya

Osmanlı Makedonyası, coğrafi konumu nedeniyle komşu Balkan ülkelerinin (Sırbistan, Yunanistan ve Bulgaristan) siyasi planlarında önemli bir yer tutuyordu. Üç ülke de hak iddialarında bulunuyordu, ancak hiçbiri tek başına Osmanlılara karşı başarılı bir savaş yürütebilecek kapasitede değildi. Her biri, Makedonya'daki çıkarlarının diğer iki ülkenin çıkarlarıyla çatıştığının farkındaydı.

Bu nedenle Balkan devletleri kendi aralarında müzakerelere yapmak zorunda kaldılar. XIX. yüzyılın sonlarına ve XX. yüzyılın başlarına doğru, karşılıklı yerleşim yönünde birçok girişimde bulunuldu. Ancak aşırı iştah nedeniyle müzakereler kalpsizdi. İlginçtir ki her üç devlet de Makedonya topraklarının ve halkının kendilerine ait olduğunu iddia ederken aynı zamanda kendi aralarında da Makedonya'nın bölünmesi konusunda müzakerelerde bulunmuşlardı.

Mart 1912'de Rusya'nın arabuluculuğunda Bulgaristan ve Sırbistan, aralarındaki anlaşmazlıkları geçici olarak aşarak bir ittifak ve dostluk antlaşması imzaladılar. Bu sırada, özel bir belge ile Makedonya'daki çıkarlarını (etki alanlarını) sınırlandırdılar (paylaştılar). Kısa bir süre sonra Bulgaristan ile Yunanistan arasında ve aynı zamanda Sırbistan ile Yunanistan arasında bir savunma antlaşması imzalandı. Son iki antlaşmada toprak paylaşımına dair sınırlara yer verilmedi; bu mesele bilinçli olarak geçiştirildi. Bulgaristan ve Sırbistan, Karadağ ile de özel antlaşmalar imzaladılar. Böylece Balkan İttifakı olarak adlandırılan yapının oluşumu tamamlandı. Bu ittifak, merkezinde Makedonya'nın yer aldığı Osmanlı İmparatorluğu'na, yani onun Avrupa'daki topraklarına karşı yöneltildi.

Birinci Balkan Savaşı'nda Makedonya

Balkan müttefikleri, Ekim 1912'de Osmanlı İmparatorluğu'na bir ultimatom verdikten sonra savaş ilan ettiler. Böylece **Birinci Balkan Savaşı** başladı. Osmanlı güçlerine karşı savaş sırasında Sırp, Bulgar ve Yunan orduları Makedonya topraklarında faaliyet gösterdi. Hristiyan nüfus

Balkanlar – bir barut fıçısı
(karikatür, 1912)

Balkan Birliği
(propaganda el kağıdı)

da Osmanlı ordusuna seferber edildi. Ancak tam da bu birlikler, ilk firar edenlerin arasında yer aldı.

Balkan müttefik ordularının baskısı altında, Osmanlı kuvvetleri bir aydan kısa bir süre içinde mağlup edildi ve dağıtıldı. Bunların bir kısmı doğuya, kendi payitahtlarına doğru, bir kısmı ise batıya, Arnavutluk üzerinden geri çekilmeye başladı.

Bu savaş sırasında Sırp orduları güneyde Lerin, Gevgeli ve Usturumca'ya kadar ulaştı. Ağırıklı olarak Struma vadisi boyunca faaliyet gösteren Bulgar orduları ise güneyde, hemen hemen güneyden ilerleyen Yunan ordularıyla aynı anda Selanik'e ulaştı; kuzeyde ise Lerin ve Gevgeli'ye kadar vardılar.

Savaş sırasında iki, hatta üç ülkenin orduları bazı yerlerde karşı karşıya geldi. Böylece Sırp, Yunan ve Bulgar orduları aynı anda Gevgeli'de bulunuyordu. Büyük Güçlerin diplomatik temsilcileri, Osmanlı komutanlarının bazı şehirleri savaşmadan terk etmeye ikna edilmesinde önemli rol oynadı. Böylece Üsküp'teki Rus konsolosluğu Osmanlıları savaşmadan şehri terk etmeye ikna etti. Selanik'teki yabancı konsolosların etkisiyle şehir Yunan ordularına teslim edildi.

Birinci Balkan Savaşı sırasında Makedonya'nın çeşitli yerlerinde ikili iktidar sistemi, bazı yerlerde ise üçlü iktidar sistemi kuruldu. Bu durum, müttefikler arasındaki eski yanlış anlamaları gün yüzüne çıkardı.

Osmanlı İmparatorluğu ile Balkan müttefikleri arasındaki sorunları çözmek amacıyla **Londra Barış Konferansı** toplandı. Konferans sırasında Osmanlı İmparatorluğu, Sultan'ın himayesi altında **Makedonya'ya özerklik** verilmesi yönünde bir öneride bulundu. Ancak bu öneri dikkate alınmadı. Konferans, **Londra Barış Antlaşması'nın** (1913) imzalanmasıyla sona erdi. Bu antlaşmaya göre Makedonya toprakları ve Osmanlı'nın Avrupa'daki diğer mülklerinin bir kısmı müttefikler arasında paylaşıldı.

Üsküp'e giren Sırp Birlikleri

Londra'daki St. James Sarayı – Londra Barış Antlaşması'nın imzalandığı yer

Birinci Balkan Savaşı'ndan sonra Balkan devletlerinin toprak genişlemesi

İkinci Balkan Savaşı'nda Makedonya

Balkan müttefikleri arasında Osmanlı Makedonyası'nın paylaşılması konusundaki anlaşmazlıklar, "**Müttefikler Arası Savaş**" olarak da bilinen **İkinci Balkan Savaşı'nın** patlak vermesine neden oldu. Londra Antlaşması'nın imzalanmasından sadece bir gün sonra Sırbistan ve Yunanistan, Bulgaristan'ı hedef alan ortak askeri eylemlere dair bir ittifak antlaşması imzaladılar. Bundan bir aydan kısa bir süre sonra Bulgaristan, Sırp ve Yunan ordularına saldırdı. Bu sırada Karadağ da Sırbistan ve Yunanistan'ın yanında yer aldı.

İkinci Balkan Savaşı sırasında, Bregalnitsa Nehri üzerinde, Ovçe Pole'de ve Struma Nehri boyunca, ayrıca Doyran, Gevgeli ve Kukuş arasındaki bölgede şiddetli çatışmalar yaşandı.

Bulgaristan'a karşı yürütülen savaşa Romanya ve Osmanlı İmparatorluğu da dahil oldu. Her taraftan kuşatılan Bulgaristan ateşkes talep etti. Bu kez barış görüşmeleri **Bükreş'te (Romanya)** yürütüldü. Barış antlaşmasının şartlarını kazanan taraflar dikte etti. Bu antlaşma, **Bükreş Barış Antlaşması** (10 Ağustos 1913) olarak bilinir. Antlaşmaya göre Bulgaristan, Birinci Balkan Savaşı sırasında Makedonya'da ele geçirdiği bölgelerin bir kısmını kaybetti.

Makedonların Balkan Savaşlarına Katılımı

Balkan müttefiklerinin propaganda faaliyetleri nedeniyle Makedon nüfusunun önemli bir kısmı Osmanlı yönetiminden kurtuluşun başladığına inanıyordu. O dönemde neredeyse hiç kimse bunun Makedonya'daki Osmanlı mirasını bölmeye yönelik bir savaş olduğunu düşünmüyordu. Bu nedenle halk aktif olarak iş birliği yaptı ve müttefik ordulara önemli yardımlarda bulundu.

Makedon gönüllülerin katkısı bilhassa önemliydi. En büyük sayısal çoğunluk Bulgar ordusunda bulunuyordu. Bunlar, "**Makedon Gönüllü Birliği**" adı altında örgütlenmişti. Bu müfrezelerin büyük bir kısmı Trakya cephesine gönderildi. Sırp safında faaliyet gösteren Makedonlar ise "**Halk Savunması**" adı verilen yapı içinde örgütlendiler. Yerel halkın bir kısmı da Yunan ordusunun saflarında yer aldı. Gönüllüler genellikle müttefik orduların öncü birlikleri olarak ya da Osmanlı kuvvetlerinin gerisinde faaliyet gösteriyorlardı.

İkinci Balkan Savaşı'nı konu alan İtalyan karikatürü

Geçmiş, bugünde

Balkan devletlerinde (eski müttefikler), Balkan Savaşları tarih yazımında kurtuluş savaşları olarak sunulmaktadır. Makedon, Türk ve Arnavut tarih yazımında ise Balkan Savaşları fetih savaşları olarak sunulmaktadır.

Balkan Savaşlarının yukarıda bahsedilen tarih yazımlarında neden farklı yorumlandığını düşünün!

Daha fazla öğren

Makedon gönüllüler başlangıçta Makedonya'nın kurtuluşu için savaştıklarına inanıyorlardı. Ancak İkinci Balkan Savaşı sırasında, Balkan Savaşlarının Makedonya'nın bölünmesiyle ilgili olduğunu anladılar. Bu bağlamda Todor Pop Antov şöyle yazıyor:

"Makedon gönüllü için, sayısız kurbanın, tüm Makedonya'nın coğrafi sınırları içinde özgürlük idealini gerçekleştirmek için destansı devrimci savaşlarda verildiği vatanın, Balkan Savaşları ile parçalara ayrılıp Balkan müttefiklerine ganimet olarak verildiğini düşünmek zordu."

Gönüllü birlikler bazı yerlerin ele geçirilmesine katkıda bulundu. Böylece **Petar Caulev**, Sırp ordularından önce **Ohrid'e girdi**. **Yane Sandanski**, birliğiyle Bulgar ordusundan önce Melnik'e ve ardından Selanik'e girdi. Orada, **özerk ve bağımsız bir Makedonya** için yapılan kadeh kaldırma töreni sırasında Bulgar subayları arasında hoş olmayan bir durumla karşılaştı.

İkinci Balkan Savaşı'nda Makedonya nüfusunun bir kısmı savaşıran tarafların ordularına seferber edildi.

Bağımsız Makedon Devleti Arayışları

Kasım 1912'de Dimitriya Çupovski'nin girişimiyle Petar Pop Arsov, Köprülü'de tüm Makedon taraftarlarının katıldığı bir **konferans** düzenledi. Konferansta, bağımsız ve bağımsız bir Makedonya devletinin kurulması için Avrupalı devletler nezdinde diplomatik girişimlerde bulunulması kararlaştırıldı. Bu amaçla, yaklaşmakta olan barış konferansına bir heyet gönderilmesi öngörüldü. Bu diplomatik eylemin tüm Makedonya genelinde yaygınlaştırılması planlanıyordu; ancak Sırp ve Bulgar işgal makamları buna engel oldu.

Dimitriya Çupovski Rusya'ya geri döndü ve oradan bağımsız bir Makedonya için mücadelesini sürdürdü. Onun girişimiyle Saint Petersburg'daki Makedon Kolonisi, Londra Konferansı'ndaki Büyük Güçlerin temsilcilerine Bağımsız Makedonya Muhtırası gönderdi. Bu muhtıranın ekinde, D. Çupovski tarafından çizilmiş olan Makedonya'nın etno-coğrafi haritası da sunuldu. Benzer içerikli bir muhtıra, komşu Balkan devletlerinin hükümetlerine de iletildi. Makedon Kolonisi, bağımsız Makedonya fikirlerini yaymak amacıyla "Makedon Sesi" (Makedonski Glas) gazetesini çıkarıyordu.

Petar Çaulev

Dimitriya Çupovski tarafından hazırlanan Makedonya haritası

Balkan Savaşlarının Sonuçları

Balkan Savaşları, Osmanlı İmparatorluğu'nun Makedonya üzerindeki egemenliğine son verdi. Fethedilen bölgelerde (Sırp, Yunan ve Bulgar) yeni hükümetler kuruldu. Bu durum, bölgeler arasındaki ekonomik bağları kopardı. Osmanlı döneminde, Makedonya'nın iç kesimlerinden gelen ekonomik bağlar ağırlıklı olarak Selanik'e, Selanik'ten iç kesimlere yöneliyordu. Yeni koşullar altında, bu bağların başka merkezlere yönlendirilmesi gerekiyordu. Bazıları Belgrad'a, bazıları Sofya'ya, bazıları da Atina'ya yöneldi.

Balkan Savaşları sırasında birçok kasaba ve köy harap oldu. Aynı zamanda nüfusun önemli bir kısmı yerinden edildi. Aldığı paydan memnun olmayan Bulgaristan, sadece iki yıl sonra Makedonya için yeni bir savaşa dahil oldu.

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

St. Petersburg'daki Makedon Kolonisi Muhtırasından:

"Şimdi Makedonya'da korkunç bir terör hüküm sürüyor, müttefiklerin 'özgürlüğünün sınırı yok... Türk köleliğinin yerini Hristiyan köleliği aldı, ancak o uğursuz gün çok uzak değil... Makedonların tüm dünyaya açıkça söyleyeceği gün: 'Özgürlüğümüz için savaşırken ölmek, tekrar kölelik içinde yaşamaktan daha iyidir'..."

Makedon halkının ihtiyacı:

1. Makedonya'nın coğrafi, etnografik, ekonomik ve siyasi sınırları içinde tek, bölünmez, bağımsız bir Balkan devleti olarak kalması.
2. En kısa sürede, genel oylama temelinde, devletin iç yapısını ayrıntılı olarak ele alacak ve komşu devletlerle ilişkilerini belirleyecek bir Makedon ulusal meclisinin Selanik'te toplanması."

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Balkan İttifakı kime karşı kurulmuştu?
2. Londra Barış Konferansı'nda Osmanlı'nın Makedonya ile ilgili önerisi neden kabul edilmedi?
3. İkinci Balkan Savaşı'nın çıkış sebebi neydi?
4. Makedon gönüllülerin müttefik ordularına katılırken taşıdıkları motivasyonlar nelerdi?
5. Dimitriya Çupovski, Köprülü'deki tüm Makedonların katıldığı konferansın ardından ne gibi faaliyetlerde bulundu?

Makedonluğun (Makedon Milliyetçiliğinin) Ortaya Çıkışı ve Gelişimi

Makedonluk Kavramı

Makedonluk kavramı, bir **vatan olarak Makedonya'ya duyulan sevgiyi ve aidiyet duygusunu ifade eder**. Makedonluk; Makedonya'nın ortak bir tarihi, kültürel, ekonomik ve sosyal alan (coğrafya) olduğuna dair bilincin bir dışavurumudur. Bu aidiyet duygusu **bireysel, kolektif ve tarihi** olabilir.

Makedonluk; **bir Makedon devleti ve ulusu (milleti) yaratma** arzusudur. Bu durum, Makedonya kökenli insanların dil, kültür ve devrimci mücadele yoluyla bir birliktelik duygusu ve Makedon devleti oluşturmaya yönelik bilinçli faaliyetlerde bulunması anlamına gelir. Dolayısıyla Makedonluk, Makedon devletinin ve ulusunun kurulmasından önce gelen bir **harekettir**.

Vatan Olarak Makedonya

16. yüzyılın ortalarında, Osmanlı İmparatorluğu'nun bir parçası olmasına rağmen Makedonya'dan gelen eğitimli insanlar, orayı kendi ülkeleri ve vatanları olarak deneyimlemiş ve Sultanı Makedonya topraklarının kralı olarak kabul etmişlerdir.

İnsanların Makedonya'yı kendi toprakları ve vatanları olarak görmeleri, XVIII. yüzyılda daha belirgin hale geldi. Karpoş İsyanı'nın ardından Makedonya'dan göç eden birçok kişi, bu aidiyet duygusunu kuzeye, Habsburg Monarşisi'ne ve Rusya'ya taşıdı. Nitekim Doyran kökenli Hristofor Jefaroviç, Makedonya'ya ait bir eyalet arması hazırladı. Rusya'da ise Makedon göçmenler tarafından, kendisine ait özel bir arması olan bir **"Makedon Süvari Alayı"** kuruldu.

XIX. yüzyıl boyunca, özellikle yüzyılın ikinci yarısında, Makedonya'nın Makedonların ortak vatani olduğu duygusu yaygındı. Bu duygu, basın, edebiyat ve devrimci mücadele yoluyla dile getirildi.

Bu dönemde **Corgiya Pulevski**, Makedonya'nın **Makedon milletin vatanı olduğu fikrini yaymaya başladı**.

Daha fazla öğren

16. yüzyılın ortalarına ait Slepçeski Pismovnik olarak bilinen eserde, Kanuni Sultan Süleyman'a mektup yazarken ona *"tüm toprakların kralı"* diye hitap edilmesi tavsiye edilir ve *"Makedonyalı"* ifadesi de geçer.

Venedik'te Kilise Slavcası bir matbaası olan Kamena Rekalı Yakup, *"Hasoslov"* adlı kitabında şöyle yazıyor: *"Vatanım Makedonya'yı terk edip batı topraklarına girdim."*

Makedon Alayı'nın arması

Tarihi tanıklıklar

Corgiya Pulevski, 1875 yılında yayınladığı üç dilli sözlüğünde şöyle yazmaktadır:

"Bir millet, aynı ırktan olan, aynı dili konuşan, birlikte yaşayan ve sosyalleşen, aynı geleneklere, şarkılara ve festivallere sahip bir insan topluluğudur. Bu insanlara millet denir ve bir milletin yaşadığı yere o milletin vatani denir. Aynı şekilde, Makedonlar bir millettir ve onların vatani Makedonya'dır."

XIX. yüzyılın ikinci yarısında "Makedon" ismi, ortak bir vatan olarak Makedonya ile bağdaştırılmaya başlandı. Nitekim Makedonya İsyanı'ndaki isyancılar kendilerini Makedon olarak adlandırıyor, Makedonya'yı ise kendi vatanları olarak görüyorlardı. TMORO tarafından "**Makedonya Makedonlarıdır**" parolasının ön plana çıkarılmasıyla birlikte, Makedonya'nın Makedonların vatanı olduğu yönündeki aidiyet duygusu daha da güçlendi.

Bazı Makedon aydınları, yürütülen yabancı propagandaların halk arasında yarattığı çeşitli bölünmelerin Makedonya'nın geleceği için oluşturduğu tehlikeyi fark ettiler. Bu nedenle "Loza" dergisi, "**vatanımızın geleceğini korumak**" adına tüm halk güçlerinin birleşmesi ve ortak bir direniş gösterilmesi çağrısında bulundu.

Aynı zamanda, Makedonya'nın komşu Balkan ülkeleri arasında bölünmesi tehlikesi de algılanıyordu. Bu nedenle VMORO, Makedonya topraklarını bölme ve ele geçirme yönündeki tüm girişimlere karşı çıkacağını vurguladı.

Şanlı Geçmişle Özdeşleşme

Komşu halkların örneğini takiben, XIX. yüzyılın ikinci yarısında Makedon aydınları, **antik Makedonya Krallığı'nın şanlı geçmişine atıfta bulunmaya başladılar**. Bu durum, şanlı geçmişe dayanarak Makedonların köklü bir geleneğe sahip bir millet olduğunu kanıtlamak ve bu sayede kendi müstakil Makedon devletlerini kurma haklarının bulunduğunu göstermek amacıyla yapılıyordu. Bu eğilim; şiirde, edebiyatta, basında, yabancı temsilcilere sunulan taleplerde ve kişisel beyanlarda kendine yer buldu.

Corciya Pulevski, 1878 yılında "**Samovila Makedonska**" (Makedon Perisi) adlı şiirini yayınladı. Bu eser aracılığıyla Makedonlara, antik Makedonya Krallığı'nın şanlı geçmişini, II. Filip ve Büyük İskender'in kahramanlıklarını hatırlattı. Aynı zamanda onları, bu hükümdarların örneğini takip etmeye ve uğrunda ölmek gerekse bile kendilerine ait olanı talep etmekten utanmamaya çağırdı. Benzer bir üslup ve mesajlar, onun "**Makedonska pesnarka**" (Makedon Şarkı Kitabı) adlı şiir derlemesinde de yer almaktaydı.

Yıllar süren çalışmaların ardından Corgiya Pulevski, 1892 yılında "**Slav-Makedon Genel Tarihi**" adlı el yazmasını tamamladı. Eser, "**Slav-Makedon lehçesi**" ile kaleme alınmıştı. Pulevski bu el yazmasında, Makedonların, kendisine göre Slav

Corciya Pulevski

Kaynaklar aracılığıyla geçmiş

Balkan devletlerinin Makedonya'nın bölünmesine yönelik özlemlerine ilişkin olarak, Lerin Komitesi'nin 1 Ocak 1906 tarihli bölge mektubunda şu ifadeler yer almaktadır:

"Sevgili vatanımız Makedonya, beş yüz yıllık... Türk rejiminin yuvası, her zaman komşu Balkan devletlerinin açgözlü savaşçı iştahlarının hedefi olmuştur. Hamid devletin dağılmasını agresif bir şekilde izliyorlar ve diplomatlarının şehvet dolu gözlerinde uzun zamandır av olarak görülüyor... Ancak, Makedonya topraklarının kanından doğan ve temellerinde 'özerk Makedonya' ilkesinin atıldığı Makedonya-Edirne Kurtuluş Örgütü, tüm yabancı müdahalelere karşı zamanında kendini ilan etmiştir."

САМОВИЛА МАКЕДОНСКА

58. Да ли ето чина Маведонци, стари аџуди не гинети.
Одъ Маведонци до юности нѣдъ нѣтъ не бѣт.
59. Царъ Александеръ Маведонци, трѣта аџуда нѣтъ.
Крѣсто,
Со Маведонци сѣу колѣну колѣнѣтъ. (Сандѣл)

"Makedon Perisi"nden bir parça

kökenli olan antik Makedonlardan türemiş (onların soyundan gelen) ayrı bir millet olduğunu kanıtlamaya çalışmaktadır. G. Pulevski bir tarihçi değildir ve tezleri bilimsel temellere dayanmamaktadır. Buna rağmen, Makedonculuğu ve Makedon vatanseverliğini teşvik etmede büyük bir rolü vardır.

Antik mirasla özdeşleştirme aynı zamanda Makedon kimliğini inkâr eden ve onlara başka bir kimlik dayatmaya çalışan komşu halklarla arasındaki farklılığa dikkat çekmek için de yapıldı.

Kimlik Göstergesi Olarak Dil

Dil, ulusların ayırt edici özelliklerinden biridir. Tarihte ve modern dünyada birçok halk ve modern ulus başka diller konuşur veya kendi dillerinde yabancı bir alfabe ile yazar. Ancak bu, onların benzersizliğini ortadan kaldırmaz.

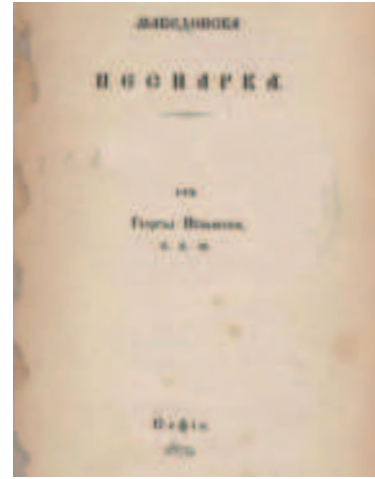
XIX. yüzyılın ortalarında, aydınlanma hareketinin ve İstanbul Rum Patrikhanesi'nden bağımsızlaşma mücadelelerinin etkisiyle dil meselesi de gündeme geldi. Bu süreçte, ortak bir Makedon-Bulgar yazı dilinin oluşturulması fikri ortaya çıktı. Parteniy Zografski bu fikrin ateşli bir savunucusuydu. Ona göre, oluşturulacak bu ortak dilin temelini güneybatı Makedon lehçeleri oluşturmalıydı. Ancak onun bu önerisi Bulgarlar tarafından kabul görmedi.

Eksarhlığın kurulmasının ardından, yetki alanındaki okullarda Bulgarca eğitim verilmeye başlandı. Bu nedenle zaman zaman öğrenci isyanları çıktı. Aynı zamanda, eğitimin yerel Makedonca dilinde verilmesi talebi de vardı.

Makedon dilinin bir edebiyat dili seviyesine yükseltilmesi fikrinde en büyük çabayı ve başarıyı Krste Petkov Misirkov göstermiştir. Bu fikir, onun 1903 yılında Sofya'da basılan "Makedon İşleri Üzerine" (Za Makedonckite raboti) adlı kitabında detaylıca işlenmiştir. Ancak kitap, basılmasının hemen ardından (Bulgar makamları tarafından) toplatılmış ve müsadere edilmiştir.

1905 yılında ise **Dimitriya Çupovski**, Makedon dilinde eğitim verecek **okulların açılması** yönünde bir girişimde bulunmuştur. Ne var ki Osmanlı idaresindeki Makedonya'nın o dönemki mevcut koşulları, bu fikrin hayata geçirilmesi için uygun değildi.

Zamanla Makedonya'daki sıradan insanlar yabancı dillerde konuşan öğretmenlerden ve rahiplerden bıkmaya baş-

Gyorgyiya Pulevski'den
"Makedon Şarkı Kitabı"

Krste Petkov Misirkov

Nesiller boyu sürececek bir miras:

K. P. Misirkov, Makedon edebiyat dili hakkında şunları söylüyor:

"Dilimizi korumakla yükümlüyüz, çünkü o bizim, tıpkı vatanımız gibi... Genel edebiyat dilimiz olarak Orta Makedon lehçesini, yani Köprülü-Pirlepe, Manastır-Ohri lehçesini seçiyoruz... Genel Makedon edebiyat dili için genel mutabakatla tek bir lehçe seçmek gerekiyor... Bir edebiyat dilinin yaratılması, bizim için manevi bir ihtiyaçtır ve çıkarlarımız doğrultusunda propagandanın kötüye kullanılmasına son vermeyi amaçlamaktadır..."

Misirkov'un yazdığı dilde modern Makedon lehçelerinin unsurlarını tanımaya çalışın!

ladılar. Bu nedenle, Makedon öğretmenlerin ve rahiplerin olmasını istediklerini açıkça dile getirdiler.

Bu arada bazı Avrupalı Slavistler Makedon dilini öğrenmekle meşguldü. Ancak 1911'de ABD'deki göç yetkilileri **Makedon dilindeki ilk resmi tercümanı** işe aldı.

Makedonya Devleti İçin Mücadele

Kendi devletini kurmak, herhangi bir halkın ulusal idealinin en yüksek başarısını temsil eder. Balkanlar'da Osmanlı mirasının ardından ortaya çıkan devletler, ayaklanmalar, dış askeri müdahaleler ve Büyük Güçlerin diplomatik baskısı sonucunda kurulmuştur. Bir istisna dışında, bu yeni kurulan devletler çeşitli özerklik aşamalarından geçmiştir.

"Makedonya'nın özerkliği" mücadelesindeki en güçlü unsur Makedon Devrimci Örgütü idi. Bu süreçte özerklik, bağımsız bir Makedon devletine giden **yolda geçici bir aşama olarak görülüyordu.** Örgüt, faaliyetleri bounca Makedon nüfusunun önemli bir kısmını seferber etmeyi başardı. Örgütün ulaştığı en yüksek nokta İlinden İsyanı oldu; ancak bu isyan hedeflenen amaca ulaşılmasını sağlayamadı.

MRO'nun yanı sıra, Vasil Glavinov liderliğindeki **Makedon Sosyalist Grubu** da benzer hedeflere sahipti. Bu grup, **"bağımsız bir Makedon cumhuriyeti"** kurulmasını savunuyordu. Grubun üyelerinin büyük bir kısmı daha sonra MRO saflarına katıldı.

Balkan Savaşları sırasında ise bağımsız bir Makedon devleti talebinin en büyük savunucusu ve öncüsü, başında Dimitriya Çupovski'nin bulunduğu Saint Petersburg'daki Makedon Kolonisi oldu. Çupovski, Makedon milletin özgünlüğü ve kendi devletine sahip olma hakkı konusundaki fikirlerini **"Makedon Sesi" (Makedonski Glas)** gazetesinin sayfalarında açıkça dile getiriyordu.

Diplomatik arşivlerden

Rus diplomatik temsilcisi N. Petrayev'in 1907 tarihli raporundan:

"Kostur Kaza'ya... köylerden heyetler geldi ve Yunan veya Bulgar öğretmen ve rahipler istemediklerini, Makedon olmaları konusunda ısrar ettiklerini açıkladılar. Milliyetleri sorulduğunda, Makedon olduklarını söylediler... Tekil olaylar olmayan bu açıklamalar, dışarıdan dayatılanlardan farklı bir ulusal bilincin uyanmaya başladığını göstermektedir."

Dimitriya Çupovski

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Makedonculuk terimiyle neyi kastediyoruz?
2. Makedonya adı ile vatan terimi arasındaki bağlantıyı açıklayın.
3. Makedonya halkı, şanlı geçmişlerinden bahsederken neyi başarmayı amaçlıyordu?
4. K. P. Misirkov'un "Makedonya İşleri Üzerine" adlı kitabının neden el konulduğunu düşünün.

Osmanlı Makedonya'sında Yaşam

Geleneğin Koruyucuları Olarak Köyler

XIX. yüzyılın sonları ve XX. yüzyılın başlarında, Osmanlı idaresindeki Makedonya nüfusunun büyük bir kısmı köylerde yaşıyordu. Köy hayatı; **dini kurallara, halk adetlerine ve geleneklere göre** şekilleniyordu. Köy evleri oldukça mütevazıydı. Taş veya ahşaptan inşa edilen bu evlerde, genellikle birkaç nesil aynı çatı altında bir arada yaşıyordu.

Verimli ovalarda yaşam, tarımla yakından bağlantılıydı. Aileler, genellikle daha büyük çiftliklere ait küçük toprak parçalarını işliyorlardı. Tahıllar ve sanayi bitkileri yetiştiriliyordu. **Tütün** özellikle önemliydi ve uluslararası pazarlara ihraç ediliyordu. Toprak, aletler ve hayvanlar yardımıyla işleniyordu.

Dağ köylerinde başlıca ekonomik geçim kaynağı **hayvancılıktı**. Koyun ve keçi yetiştiriliyor, bunlardan süt, et, yün ve deri elde ediliyordu. Yiyecek ve giyeceğe ek olarak, **ticaret** için de önemli ürünlerdi. Çobanlar mevsimlere bağlı olarak sürülerini dağ meralarından daha sıcak ovalara ve bunun tam tersine taşıyorlardı.

Ailede net bir iş bölümü vardı: erkekler tarlalarda, kadınlar ev ve bahçede çalışır, çocuklar ise ev işlerine yardım ederdi. Ailenin yanı sıra, insanlar hayatlarını akrabaları, komşuları ve köy halkıyla çevrili olarak geçirirlerdi. Giysiler **evde yapılırdı**. Bunlar yün gömlekler, yelekler, kürkler ve benzerlerinden oluşurdu.

Köyler, **güçlü kolektif bağlara sahip** topluluklar olarak işlev görüyordu. Köyde en çok saygı duyulan kişiler **öğretmenler ve din adamlarıydı (papazlar)**. Herkes birbirini yakından tanırdı; bu birlik ve beraberlik duygusu özellikle dini bayramlarda, hayatın dönüm noktası olan önemli olaylarda (düğünler, cenazeler vb.) ve zor dönemlerde tüm canlılığıyla ön plana çıkardı. Adetler, halk şarkıları ve sözlü gelenekler, halkın **ortak (kolektif) hafızasını** canlı tutuyor ve koruyordu.

Makedon Devrimci Örgütü, halkın günlük yaşamıyla yakından bağ kurmuş ve onun desteğine dayanmıştı. Halk ise kendi voyvodasının (milis liderinin) şahsında, kendisini baskı, şiddet ve adaletsizlikten koruyan bir hamiyi, bir koruyucu

Bildiklerini hatırla

Çiftlik sisteminin ne olduğunu ve çiftlik ortakları (çiftçiler) ile çiftlik sahipleri (beyler) arasında nasıl bir ilişki olduğunu hatırla/hatırlayınız.

Osmanlı Makedonya'sında köy evi

Galiçnik köyü – panorama

cuyu görüyordu. Organizasyon nüfusun kültürel, eğitimsel ve ekonomik kalkınmasını savundu. Zorunlu ilköğretimin getirilmesi, hijyen ve sağlığın iyileştirilmesi için önlemler aldı. Ahlaksız olayların, zorla ve reşit olmayan evliliklerin, aşırı düşün masraflarının ve batıl inançların ortadan kaldırılmasını savundu.

Yeni Ulaşım ve İletişim İmkanları

XIX. yüzyılın ikinci yarısında küresel çapta yayılan demiryolu inşa etme eğilimi, Osmanlı idaresindeki Makedonya'yı da etkisi altına aldı. 1873 yılında **Selanik-Üsküp** arasındaki ilk demiryolu hattı işletmeye açıldı. Bu hat daha sonra Sırp demiryollarına, onun üzerinden de Avrupa'ya bağlandı. Böylece 1888 yılında Paris'ten kalkan ilk tren Selanik'e ulaştı. Birkaç yıl sonra Selanik, demiryolu hattı ile Manastır'a da bağlandı. Demiryollarının inşasıyla birlikte **daha hızlı, daha ucuz ve düzenli** nakliyat (taşımacılık) için gerekli koşullar sağlanmış oldu.

Buharlı makinelerin kullanılması, deniz taşımacılığında da büyük değişimlere yol açtı. XIX. yüzyılın ikinci yarısına gelindiğinde Osmanlı Makedonyası, Selanik Limanı üzerinden düzenlenen düzenli paşabot (buharlı gemi) hatlarıyla Avrupa ve denizaşırı destinasyonlara bağlanmıştı. Bu durum, bölgenin küresel ticarete dahil olmasını, insanların ve fikirlerin daha hızlı akışını sağladı.

Ticaretin gelişmesiyle birlikte **posta ve iletişim** sistemleri de ilerledi. XIX. yüzyılın ikinci yarısında Osmanlı Makedonyası'nda bir **telgraf** ağı kuruldu. Bu ağ, neredeyse tüm büyük ve küçük şehirleri kapsıyordu.

Modernleşmenin Öncüleri Şehirler

Osmanlı Makedonyası'ndaki en önemli şehirler **Selanik, Manastır ve Üsküp'tü**. Bu şehirler hem idari hem ticari hem de kültürel merkezler konumundaydı. Kent ekonomisi **esnaflığa ve ticarete** dayanıyordu. Zanaat atölyelerinin ve ticari dükkânların büyük bir kısmı şehir **çarşısında** yer almaktaydı. Selanik şehri, sahip olduğu liman sayesinde bölgenin ana ticaret merkeziydi. Buradan çoğunlukla tarım ürünleri ihraç edilirken; **sanayi ürünleri** (tekstil, aletler ve ev eşyaları) ithal ediliyordu.

1899 yılında Voden Tren Durağı

Daha fazla öğren

1899'dan beri Selanik limanı, New York'tan İstanbul'a sefer yapan ve Selanik ile İzmir'de duran bir buharlı gemi hattı aracılığıyla doğrudan New York'a bağlanıyordu.

Le Bosphore – Fransız Messageries Maritimes şirketine ait, Selanik limanı üzerinden sefer yapan bir buharlı gemi

Manastır şehri

Dönemin en tanınmış tüccar ailelerinden biri de Ohri kökenli **Robevci** (Robevler) ailesiydi. XIX. yüzyılın sonlarına doğru, endüstriyel ürünler el yapımı eşyaların yerini giderek daha fazla almaya başladı. Bunun sonucunda birçok geleneksel el sanatı ortadan kayboldu.

XIX. yüzyılın ortalarından itibaren şehirlerde, çoğunlukla gıda ve tekstil sektörlerinde, mütevazı **sanayi kapasiteleri** ortaya çıktı. Gıda sektöründe en yaygın olanlar **değirmenler**, tekstil sektöründe ise iplik fabrikaları ve dokuma fabrikalarıydı. Aynı zamanda bankacılık sistemi de kuruldu. Makedonya şehirlerinde birçok bankanın temsilcilik ofisi vardı ve bunların en önemlisi **Osmanlı Bankası** idi.

XIX. yüzyılda **şehrin mimarisi** güçlü bir şekilde gelişti. Zengin tüccarlar ve zanaatkarlar, bilinen tarzda büyük ve görkemli evler inşa ettiler. Bu özellikle Ohri, Manastır, Kratova ve diğer yerlerde fark ediliyor. Ancak sokakların büyük bir kısmı çamurlu kaldı ve hijyen düşük seviyedeydi. Bu nedenle kitlesel salgınlar sıklıkla yaşanıyordu.

Köyler büyük ölçüde geleneklerini korurken, şehirler **modernleşmenin** taşıyıcısı oldu. Şehirlerdeki yaşam ritmi çok daha dinamikti. Çarşı ile birlikte **kahvehaneler** şehir hayatının kalbiydi. Sosyalleşme, sohbet ve sosyal yaşam için birer mekandı. Tiyatro da şehir hayatının önem-

Üsküp Osmanlı Bankası binası

Ohri'de Robevler ailesinin evi

Üsküp Tiyatrosu

Geçmiş, bugünde

Şehirler için ilk kentsel planlar XIX. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıktı. Bu şekilde, kentsel alan günümüzdekine benzer bir şekilde planlanmaya ve organize edilmeye başlandı.

Düşünün ve cevaplayın: Günümüzde şehirlerde yaşam kalitesi için kentsel planlama neden önemlidir?

li bir parçası haline geldi. **Elektriğin** getirilmesi, kafe ve tiyatroların gün batımından sonra bile çalışmasını mümkün kıldı. Böylece akşam yürüyüşleri, toplantılar ve kültürel etkinlikler günlük yaşamın bir parçası haline geldi.

Sosyal değişimler ve modernleşme, özellikle kent nüfusunun **giyiminde** belirgindi. Köyler geleneksel kıyafetlerini korurken, şehirlerde **Avrupa modası** benimsendi. Erkekler takım elbise, deri ayakkabı ve şapka giyerken, kadınlar elbise, korse, şapka ve moda aksesuarları (şemsiye, el çantası, eldiven) giyiyordu. Geniş oryantal kesimlerin aksine, kıyafetler daha dar ve simetrikti, sakın ve gösterişsiz renkler kullanılmıştı.

XIX. yüzyılın sonlarına doğru **fotoğrafçılık**, kent kültürünün önemli bir parçası ve modernliğin bir işareti haline geldi. İlk fotoğraf stüdyolarının açılması, birçok insanın hayatında ilk kez bir kameranın karşısına geçmesine olanak sağladı. Özellikle **Manaki kardeşler**, fotoğrafları ve kısa **filmleriyle** günlük yaşamı belgeleyerek önemli bir rol oynadılar. Eserleri, XIX. ve XX. yüzyılın başlarında Osmanlı Makedonyası'ndaki hayata dair paha biçilmez bir tanıklık niteliğindedir.

Osmanlı Makedonyasında şehir modası

Araştırma Zorluğu

Yanaki ve Milton Manaki kardeşler, Balkanlar'ın ilk fotoğrafçıları ve kameramanları arasındadır. Osmanlı Makedonyası'ndaki Eflak köyü Avdela'da doğmuşlar ve XIX. yüzyılın sonlarında Manastır'aa yerleşerek bir fotoğraf stüdyosu açmışlardır. 1905 yılında Balkanlar'a ilk film kamerasını getirmişlerdir. Çalışmaları, Makedonya'yı Avrupa ve dünya sinematografisinin başlangıcıyla ilişkilendirir. Hayatları ve en azından Genç Türk darbesi ve Sultan V. Mehmed'in Manastır ziyareti vesilesiyle yapılan kutlamaları gösteren filmlerinden birini bulmaya çalışın.

Bulduğu görüntüler neyi gösteriyor, ne zaman çekildi ve neden tarihi bir kaynak olarak önemli?

Kameraları bugün nerede saklanıyor ve hangi festival onların adını taşıyor?

Manaki Kardeşler

Marangozluk Sektörünün Gelişimi

XIX. yüzyılda Osmanlı Makedonyası'nda birçok **kilise ve manastır** yenilenmiş ve inşa edilmiştir. Bu durum **fresk resim ve ahşap oymacılığının** gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bu zanaatın en ünlü ustaları Batı Makedonya'daki Miyak köylerinden gelmiştir. Lesnovo Manastırı, Üsküp'teki Aziz Spas Kilisesi, Aziz Jovan Bigorski Manastırı ve diğerlerinin ikonalarını yapmışlardır. Prilep'teki Aziz Blagoveštenie Kilisesi'ndeki ikona da değeriyle dikkat çekmektedir. Daha varlıklı vatandaşların evlerinin tavanları da oyma motifleriyle süslenmiştir. Bunun bir örneği de Ohri'deki Robevtsi ailesinin evidir.

Pirlepe'deki Aziz Blagoveštenie Kilisesi - İkona orijinal haliyle korunmuştur

Daha fazla öğren

Oymacılar, ustalar ve yardımcılarında oluşan ekipler halinde çalışırlardı. Oymaları yapmak için, keski adı verilen özel demir aletler ve tahta çekiçler kullanırlardı. Çoğunlukla yıllarca kurutulmuş masif ceviz ağacıyla çalışırlardı. Oyma, önce kabaca, sonra incelikle oyulmuş büyük bir tahta parçasından yapılırdı.

Öğrendiklerini kontrol et:

1. Osmanlı Makedonyası'nda kent yaşamının modernleşmesini açıklayın!
2. XIX. ve XX. yüzyılın başlarında Osmanlı Makedonyası'na hangi önemli teknik ve teknolojik icatlar geldi.
3. Köylerde ve şehirlerde günlük yaşamda ne gibi farklılıklar vardır?

